

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут модернізації та змісту освіти»
Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Університет митної справи та фінансів

Всеукраїнська інтернет-конференція здобувачів вищої
освіти і молодих учених

«УКРАЇНА – СВІТ: ДІАЛОГ КУЛЬТУР»
(До Міжнародного дня філософії)

*21 листопада 2024 р.
м. Дніпро*

УДК 130.2(06)

В 85

*Друкується за рішенням Вченої Ради УДУНТ
(протокол № 4 від 27.11.2024 р.)*

ISBN 978-617-8314-11-8

Всеукраїнська інтернет-конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених **«УКРАЇНА – СВІТ: ДІАЛОГ КУЛЬТУР»** (До Міжнародного дня філософії), 21 листопада. – Дніпро: УДУНТ, ННІ УДХТУ. – 2024. – 305 с.

Режим доступу: <https://udhtu.edu.ua/viddil-ndrs/studentskinaukovizahodu>

В збірнику надані тези доповідей Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених **«УКРАЇНА – СВІТ: ДІАЛОГ КУЛЬТУР»** (До Міжнародного дня філософії) присвяченої питанням діалогу національних культур в різних формах, особистості у вимірах психологічної науки; дослідженням з психології, освіти, діджиталізації, проблемам сучасних міжнародних відносин, бізнесу в умовах глобалізації, а також культурній спадщині України та світу у сучасному фізичному вихованні.

Збірник розрахований для використання науковими співробітниками, аспірантами, студентами спеціальностей гуманітарного профілю.

УДК 130.2(06)

ISBN 978-617-8314-11-8 ©Укр. держ. ун-т науки і технологій, ННІ УДХТУ, 2024

НАШІ АВТОРИ

ЗМІСТ

Секція 1

ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР (МОРАЛЬ, МИСТЕЦТВО, ПОЛІТИКА, РЕЛІГІЯ, ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ). ЄДНІСТЬ В РІЗНОМАНІТТІ.....	13
ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: МОРАЛЬ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМУ <i>Антонюк Антон Олегович, проф. Іщенко І.В.....</i>	15
ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: РЕЛІГІЯ <i>Казімірова Евеліна Вадимівна, доц. Башкеєва О.М.....</i>	17
КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ: ЯК КУЛЬТУРНІ ПОДІЇ ОБ'ЄДНУЮТЬ КРАЇНИ <i>Кириченко Аліса Вадимівна, проф. Іщенко І.В.....</i>	20
ВНЕСОК Ю.В. КНОРОЗОВА В ДЕШИФРОВКУ ПИСЕМНОСТІ МАЯ <i>Сушко Олег Владиславович, проф. Калашнікова О. Л.....</i>	22
ДІАЛОГ КУЛЬТУР: ЄДНІСТЬ ТА РІЗНОМАНІТТЯ... <i>Хані Мар'яна Абдерахімівна, к.п.н. Гляненко К. А.....</i>	25
ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР УКРАЇНИ ТА ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ <i>Хомідова Аміна Забіюлівна, доц. Башкеєва О. М.....</i>	27
УКРАЇНА В ДІАЛОЗІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КУЛЬТУР <i>Єгорова Вероніка Сергіївна, доц. Чичков А. Г.....</i>	29
КУЛЬТУРНЕ РОЗМАЇТТЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ТА УСПІШНІ ПРАКТИКИ <i>Беркут Максим Володимирович, доц. Чичков А.Г.....</i>	33
ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ <i>Хвостенко Ксенія Ігорівна, доц. Дашко Н. С.....</i>	36
МОВА – ПРОЯВ КУЛЬТУРИ <i>Лайчук Вероніка Богданівна, доц. Жарко С. Ю.....</i>	38
ЗВ'ЯЗОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ТА ІСЛАМУ: ВНЕСОК АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО В ДОСЛІДЖЕННЯ МУСУЛЬМАНСТВА В УКРАЇНІ <i>Пащенко Єлізавета Дмитрівна, проф. Калашнікова О. Л.....</i>	40
ПЕРША СОЦІАЛЬНА КОДИФІКОВАНА ПАМ'ЯТКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ <i>Ількова Марія Василівна, доц. Башкеєва О.М.....</i>	42
ШЛЯХ ДО КУЛЬТУРНОЇ ЄДНОСТІ В СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ <i>Кривченко Дмитро Сергійович, проф. Іщенко І.В.....</i>	45
МИСТЕЦТВО ІНСТАЛЯЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ЗВЕРНЕННЯ ДО СУЧАСНИКІВ <i>Заєць Ірина Миколаївна, доц. Какуріна І.І.....</i>	48

КВАДРОБІКА – СУЧАСНА МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА	
<i>Козирко Дмитро Володимирович, аспірант</i>	51
ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ: УКРАЇНСЬКЕ ТА ПОЛЬСЬКЕ БАЧЕННЯ	
<i>Рагулін Єгор Едуардович, Пасічник Д. Р, к.і.н. Марченко В. О</i>	54
Секція 2	
ОСОБИСТІТЬ У ВИМІРАХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ	57
ОСНОВИ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. ЇЇ АКТУАЛЬНІСТЬ	
<i>Дукальтетінко Олександра Олегівна, доц. Чичков А.Г</i>	59
ПСИХОЛОГІЯ МАС: ВІД ФРОЙДА ДО СУЧАСНОСТІ - ЯК СВІДОМЕ І НЕСВІДОМЕ ФОРМУЮТЬ ПОВЕДІНКУ НАТОВПУ	
<i>Нагорна Валерія Андріївна, Рябік П.В</i>	61
ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ	
<i>Справцева Катерина, аспірант</i>	65
ОСОБИСТІТЬ У ВИМІРАХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ	
<i>Сухий Михайло Костянтинівич, аспірант</i>	68
ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МОЛОДІ ХХІ ст.	
<i>Заскока Вікторія Анатоліївна, доц. Башкеєва О. М</i>	71
САМОСВІДОМІСТЬ ТА САМООЦІНКА, ЇХ РОЛЬ В ЖИТТІ ОСОБИСТОСТІ	
<i>Коржов Артем Олексійович, доц. Рябік П.В</i>	73
ВПЛИВ БАТЬКІВ НА ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ У ДИТИНИ	
<i>Біловоденко Єрофей Костянтинівич, доц. Чичков А.Г</i>	76
СОЦІАЛЬНА ТРИВОГА	
<i>Лазоркіна Анастасія Костянтинівна, доц. Какуріна І.І</i>	79
ПРОФІЛАКТИКА ТА ПОДОЛАННЯ СИНДРОМУ «ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ» В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙ «ЛЮДИНА-ЛЮДИНА»	
<i>Дуліченко Яна Миколаївна, доц. Какуріна І.І</i>	82
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗОЛЯЦІЇ ТА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЛЯ	
<i>Черній Забава Сергіївна, доц. Рябік Павел Васильович</i>	85
КОНФЛІКТИ СПІЛКУВАННЯ ТА ЕТАПИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	
<i>Нецвітаєва Наталія Григорівна, доц. Какуріна І.І</i>	87
ОСОБЛИВОСТІ КОНСУЛЬТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
<i>Фарат Каріна Олександрівна, доц. Чичков А.Г</i>	89
ПСИХОЛОГІЯ ФАНТАЗІЙ	
<i>Комаха Єлизавета Олегівна, доц. Рябік П. В</i>	92

ГАЛЮЦИНАЦІЇ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН. ПСИХОЛОГІЯ ГАЛЮЦИНАЦІЙ	
<i>Дукальтетінко Олександра Олегівна, доц. Рябік П.В.</i>	95
ПСИХОЛОГІЯ ІЛЮЗІЙ	
<i>Волошко Юлія Ігорівна, доц. Рябік П. В.</i>	98
ПСИХОЛОГІЯ ФОБІЙ	
<i>Мирзоян Сюзанна Юрійівна, доц. Рябік П.В.</i>	100
МАГНЕТИЗМ: ФУНДАМЕНТ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я	
<i>Шевченко Олеся Олександрівна, доц. Рябік П.В.</i>	102
ВПЛИВ ТРИВОЖНОСТІ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	
<i>Антоненко Георгій Олегович, аспірант.</i>	104
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА	
<i>Куркін Володимир Юрійович, Федько С.О., Яценюк Л.В.</i>	107
Секція 3	
ЛЮДИНА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ.....	111
ЛЮДИНА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ	
<i>Кузьминський Віталій Вікторович, доц. Чичков А.Г.</i>	113
ДІАЛЕКТИКА ТА КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ	
<i>Ліщук Марія Володимирівна, доц. Башкеєва О. М.</i>	115
ВПЛИВ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ ОСОБИСТОСТІ	
<i>Ковальчук Марина Олегівна, доц. Дашко Н.С.</i>	117
ДНІПРОВСЬКІ СКУЛЬПТУРНІ МІНІАТЮРИ – БАГАТОГОЛОСНИЙ ХОР МИТЦІВ	
<i>Некраса Валерія Андріївна, проф. Калашнікова О. Л.</i>	119
МОВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І НАЦІОНАЛЬНА МОВА: РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	
<i>Макаринська Юстина Володимирівна, доц. Жарко С. Ю.</i>	123
ЕТНОКУЛЬТУРНІ СТЕРЕОТИПИ	
<i>Насірова Амелія Рустамівна, доц. Жарко С. Ю.</i>	125
АЛЬБЕР КАМЮ: ФІЛОСОФІЯ АБСУРДУ	
<i>Калмикова Анастасія Олексіївна, доц. Заєць О. М.</i>	127
АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ МОРАЛІ ТА РЕЛІГІЇ У ТРАГЕДІЇ «ФАУСТ»	
ЙОГАННА ВОЛЬФГАНГА ГЕТЕ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ САМОРЕФЛЕКСІЇ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	
<i>Вітковська Дар'я Богданівна, доц. Какуріна І.І.</i>	130

«СМЕРТЬ БОГА»: ВПЛИВ НІЦШЕ НА СУЧАСНУ МОРАЛЬ І КУЛЬТУРУ <i>Кривошей Артем Анатолійович, доц. Заєць О. М.</i>	132
ХОСЕ ОРТЕГА-І-ГАССЕТ: ЛЮДИНА В «МАСОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ» <i>Лісняк Валерія Віталіївна, доц. Какуріна І.І.</i>	135
БУТИ ОДЕРЖИМИМ ЧИ БУТИ, ЯК УСІ <i>Кузяков Богдан, доц. Заєць О. М.</i>	138
ПРОБЛЕМА СВОБОДИ: ФАТАЛІСТИЧНИЙ ТА ВОЛОНТАРИСТСЬКИЙ ПІДХОДИ ДО ЇЇ ВИРІШЕННЯ <i>Ніколаєв Тимур Олександрович, доц. Какуріна І.І.</i>	140
ЧОМУ ЛЮДИ ВДАЮТЬСЯ ДО НАСИЛЬСТВА? <i>Кошак Маргарита Андріївна, доц. Заєць О. М.</i>	143
РОЛЬ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ У РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ТА ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ <i>Кабардинська Катерина Дмитрівна, доц. Жарко С. Ю.</i>	146
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ: РОЛЬ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ <i>Купрін Анатолій Володимирович, к.п.н. Гляненко К. А.</i>	148
ВПЛИВ ЗАТЯЖНОЇ ВІЙНИ НА УКРАЇНЦІВ: ЧОМУ МИ БІЛЬШЕ НЕ МОЖЕМО ПЛАКАТИ <i>Молодецька Ганна Віталіївна, доц. Заєць О. М.</i>	150
ЧОМУ МИ НЕ ЗВЕРТАЄМОСЯ ДО ПСИХОЛОГА? <i>Шинкарьок Ельвіна Миколаївна, доц. Заєць О. М.</i>	152
АВТОМОБІЛЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЖІНКИ <i>Ковальов Олег Вікторович, Ломака М. О.</i>	154
Секція 4	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ	
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....	155
МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНОМУ СИТУАЦІЙНОМУ ВИМІРІ <i>Фургало Денис Юрійович.</i>	157
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН <i>Кондратинська Мар'яна Максимівна.</i>	161
ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ <i>Вовкотруб Богдана Дмитрівна, доц. Головка І.К.</i>	163
МІЖНАРОДНІ САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД УКРАЇНИ <i>Черноус Єлизавета Віталіївна, проф. Іщенко І.В.</i>	166

СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ <i>Петренко Мальвіна Сергіївна, доц. Головка І.К.</i>	170
ДЕСТАБІЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН – ТЕНДЕНЦІЯ СУЧАСНОСТІ <i>Багін Денис Володимирович, проф. Іщенко І. В.</i>	172
ВПЛИВ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ НА ГЛОБАЛЬНУ БЕЗПЕКУ <i>Ткалик Роман Володимирович, к.і.н. Марченко В. О.</i>	176

Секція 5

ЗАГАЛЬНІ РИСИ І НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА. КУЛЬТУРА І ВИХОВАННЯ: КОНЦЕПЦІЇ, МОДЕЛІ, ІНСТРУМЕНТАРІЇ	179
РОЗВИТОК ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ У 1920-х - НА ПОЧАТКУ 1930-х р. <i>Спір Емілія</i>	181
ГУМАНІТАРНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ-КУЛЬТУРОЛОГІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ МІЖКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ <i>Кононенко Аріна Олександрівна, доц. Башкеєва О. М.</i>	184
ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ КРАЄЗНАВСТВА <i>Ніконова Ірина В'ячеславівна, аспірантка, доц. Фатальчук С. Д.</i>	187
ПІДГОТОВКА ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ <i>Красюк Марія Андріївна, доц. Вотінцева М.Л.</i>	191
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ОСВІТА: РИЗИКИ І МОЖЛИВОСТІ <i>Черних Сергій Сергійович, доц. Чичков А.Г.</i>	192
УКРАЇНСЬКА РЕЛІГІЙНА ЛЕКСИКА В ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ <i>Гарагата Софія Володимирівна, проф. Панченко О.І.</i>	195
РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ <i>Кочержина Катерина Дмитрівна, доц. Вотінцева М.Л.</i>	197
ЕМОЦІЙНО-ОЦІННІ ФУНКЦІЇ СЛОВОТВОРЧИХ ЗАСОБІВ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ ПИСЬМЕННИКІВ <i>Кудряшова Тетяна Володимирівна, доц. Гапонова Л.Є.</i>	199

Секція 6

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ ТА СВІТУ У СУЧАСНОМУ ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ.....	203
РОЛЬ МІСЦЕВОГО ТУРИЗМУ У ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗВО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ В УКРАЇНІ <i>Авраменко Олександр Олександрович, Соколова Л.О., Семенова Л.С., Кириченко А.М., Яровий В.Є.....</i>	205
ХОРТИНГ ЯК МЕТОД ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ <i>Руденко Дар'я Дмитрівна, Малий І.О., Соколова Л.О., Гриднева Т.В., Мельник О.В., Івченко О.М.....</i>	208
СУЧАСНЕ ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО УКРАЇНИ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ <i>Руденко Олександра Дмитрівна, Соколова Л.О., Кришень В.П., Гриднева Т.В., Овчаров В.І.....</i>	210
ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО І СУЧАСНІСТЬ <i>Горденко Ангеліна Максимівна, проф. Ковальова Н.А.....</i>	213
ПРОФІЛАКТИКА ТА ЛІКУВАННЯ ПОРУШЕННЯ ЛІМФАТИЧНОГО ВІДТОКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ <i>Нагорна Валерія Андріївна, Івченко О.М., Соколова Л.О., Гриднева Т.В., Семенова Л.С.....</i>	216
РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В НІМЕЧЧИНІ <i>Дроздік Анастасія Андріївна, доц.Семенова Л.С.,ст.вик.Кириченко А.М.....</i>	220
ЗНАЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ В СПОРТІ <i>Горденко Ангеліна Максимівна, доц.Семенова Л.С.,доц.Івченко О.М. ст.вик.Кириченко А.М.....</i>	223
ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ МЕТОДІВ РЕАБІЛІТАЦІЇ В НІМЕЧЧИНІ <i>Дроздік Анастасія Андріївна, доц.Семенова Л.С.,ст.вик.Кириченко А.М.....</i>	226
ВАЖЛИВІСТЬ ДИХАЛЬНИХ ПРАКТИК СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ <i>Нагорна Валерія, Івченко О., Гриднева Т., Мельник О., Яровий В.....</i>	228
ВАЖЛИВІСТЬ ГІГІЄНИ СТУДЕНТІВ УДУНТ ННІ УДХТУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ <i>Чіхарьова Анастасія, Івченко О.М., Гриднева Т.В., Кириченко А.М.....</i>	232
СКЛАДОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СПОРТСМЕНІВ З АРМРЕСТЛІНГУ <i>Кухар Всеволод, доц. Івченко О.М.....</i>	236

РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ХВОРОБИ ОСГУДА-ШЛАТТЕРА	
<i>Переходченко Дарія Сергіївна, доц. Луценко І.М.</i>	238
ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ БАСКЕТБОЛУ В УКРАЇНІ	
<i>Грюкова Вікторія Валеріївна</i>	240

Секція 7

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ І РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ДІАЛОГУ	243
НАЦІОНАЛЬНІ КУЛЬТУРИ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	
<i>Ковальчук Альона Олегівна, доц. Дашко Н.С.</i>	245
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ І РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ДІАЛОГУ	
<i>Кашевський Дмитро Ігорович, аспірант</i>	247
НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВИКЛИКУ СУЧАСНОСТІ	
<i>Романюха Анастасія Валеріївна, к.п.н. Соснова М. А.</i>	249
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУЧАСНОМУ ЖИТТІ	
<i>Трубіцина Лілія Андріївна, Науменко Т.С.</i>	251
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗАГРОЗА ДЕМОКРАТІЇ	
<i>Максименко Аліна Олегівна, професор Іщенко І. В.</i>	253
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: АНАЛІЗ ФІЛОСОФСЬКОГО ТРАКТАТУ СТАНИСЛАВА ЛЕМА «ГОЛЕМ XIV»	
<i>Шишов Павло Олегович, Засць О. М.</i>	256
МЮНХЕНСЬКІ КОНЦЕРТИ АДЕЛЬ, ЯК ПРИКЛАД КУЛЬТУРНО- ЕКОНОМІЧНОГО ФЕНОМЕНУ В ПРОЦЕСІ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	
<i>Жукова Яніна Олександрівна, викладач</i>	259
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (Переваги та ризики)	
<i>Воробей Єлизавета Олександрівна, доц. Какуріна І.І.</i>	261
ЗАСТОСУВАННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	
<i>Тур Єлизавета Анатоліївна, к.п.н. Соснова М. А.</i>	265
РОЗВИТОК КОМ'ЮНІТІ - ЕНТУЗІАСТІВ 3D-ДРУКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ	
<i>Тупкало Олексій Анатолійович, аспірант</i>	267

Секція 8

БІЗНЕС В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРЕВАГИ, ПЕРСПЕКТИВИ ДІАЛОГУ.....	269
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ КАРТ ТА ЇХ РОЛЬ У БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННІ	
<i>Дьоміна Лідія Олександрівна, доц. Чернишева О.М.....</i>	<i>271</i>
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ДРАЙВЕР ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ: ПЕРСПЕКТИВИ І ЗАГРОЗИ	
<i>Ляшенко Костянтин Іванович, доц. Чичков А.Г., доц. Ляшенко О.А.....</i>	<i>274</i>
БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
<i>Сорокін О.О. Аспірант, доц. Оскома О.В.....</i>	<i>279</i>
АНАЛІЗ МІСІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	
<i>Павленко Анастасія Дмитрівна, доц. Чернишева О.М.....</i>	<i>282</i>
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ІСНУВАННЯ БІЗНЕСА	
<i>Балуєв Роман Вікторович, доц. Чичков А. Г.....</i>	<i>285</i>
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БІЗНЕС-СТРУКТУР	
<i>Мицук Єлизавета Олексіївна, доц. Чернишева О.М.....</i>	<i>288</i>
ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЇ В ПЕРІОД ВІЙНИ	
<i>Худомака М.А. проф. Чуприна Н.М, доц. Кучкова О.В., Журавель В.В., Доценко Г.Є.....</i>	<i>291</i>
БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	
<i>Діль Поліна, доц. Чернишева О.М.....</i>	<i>294</i>
БРЕНДІНГ ТА ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАЦІЇ	
<i>Чуприна Наталія Миколаївна, Доценко Г.Є., Журавель В.В.....</i>	<i>296</i>
ІНТЕРНЕТ МАРКЕТИНГ ТА СУЧАСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО РЕКЛАМИ	
<i>Журавель Віра Володимирівна, Чуприна Н.М., Доценко Г.Є.....</i>	<i>298</i>
THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC RELATIONS PRACTICES	
<i>Dotsenko Hanna, Vira Zhuravel, Nataliia Chupryna.....</i>	<i>301</i>
ПСИХОЛОГІЯ ТА КОМУНІКАЦІЇ В РЕКЛАМІ	
<i>Журавель Віра Володимирівна, Доценко Г.Є., професор Чуприна Н.М.....</i>	<i>303</i>

ШАНОВНІ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДІ ВЧЕНІ! ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Традиційна Всеукраїнська інтернет-конференція «Україна – світ: діалог культур» цього року присвячена Міжнародному дню філософії.

Діалог з широкого кола актуальних проблем сучасності, став гарною традицією, яка склалася у нашому університеті на нашій кафедрі: кафедрі філософії та українознавства.

Протягом багатьох років проведення конференції ми придбали добрих друзів та компетентних опонентів. Серед них: шановні колеги – співзасновники конференції. Це кафедра міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та кафедра експертизи культурних цінностей та дизайну Університету митної справи та фінансів.

Наші респонденти – чудові студенти та аспіранти, молоді вчені, які долучилися до роботи конференції, ще коли були першокурсниками і продовжують цікавитися питаннями, які досліджуються у процесі обговорення їхніх доповідей та презентацій.

Конференція виступає дискусійним клубом, де впродовж вже багатьох років молоді вчені, аспіранти та студенти нашого університету та інших навчальних закладів (у тому числі зарубіжних) обмінюються своїми поглядами і вчать знаходити взаєморозуміння з широкого кола проблем сучасності.

Почути іншого, бути почутим співрозмовником, навчитися бачити світ очима інших людей і поважати їхню точку зору – головні завдання, які ставлять перед собою організатори конференції.

**Бажаю всім учасникам натхнення, успішних наукових пошуків та
значних творчих досягнень!**

Впевнений, як і всі організатори нашої роботи, що давня філософська традиція залишається гарантом свята Розуму і людяності у наш час!

Завідувач кафедри філософії та українознавства
Українського державного університету науки і технологій
ННІ УДХТУ

Анатолій ЧИЧКОВ

Секція 1

**ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР
(МОРАЛЬ, МИСТЕЦТВО, ПОЛІТИКА,
РЕЛІГІЯ, ІНТЕРПРЕТАЦІЯ
ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ).
ЄДНІСТЬ В РІЗНОМАНІТТІ**

ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: МОРАЛЬ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМУ

Антонюк Антон Олегович, проф. Іщенко І.В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

З інтернаціоналізмом у тій чи іншій формі ми можемо стикатися мало не щодня, починаючи з соціальних мереж і закінчуючи виходом на вулицю. У TikTok, наприклад, часто можна побачити відео з Америки, де зароджуються численні тренди, або з європейських країн на зразок Великобританії, Польщі чи Німеччини. Водночас рідше трапляються відео з Азії чи Африки. Звичайно, більшість контенту в TikTok буде з рідної країни користувача, але відсоток зарубіжного контенту може сягати 30–50%, виходячи з моїх спостережень.

Почати роздуми про інтернаціоналізм я б хотів із питання: "Чи потрібен нам інтернаціоналізм?" З першого або другого класу я мав урок "Я у світі", який був досить легким і корисним. З того, що я пам'ятаю, особлива увага приділялася толерантності та особистісному розвитку. Тож навіть у шість-сім років нас уже знайомили з такими поняттями, як терпимість і толерантність, які, на мою думку, лежать в основі інтернаціоналізму. "Я у світі" був гарним прикладом уроку, де йшлося як про суспільство, так і про особистість. Однак головним моментом усе ж була тема терпимості до інших.

З віком, приблизно між десятьма й п'ятнадцятьма роками, починаючи читати соціальні мережі, я помітив, що в деяких соціальних групах побутує чітке переконання, що інтернаціоналізм – це позитивне явище, що до нього варто прагнути. Але моя думка з цього питання дещо інша. Минулого року я писав роботу про роль людини в культурі, але цього року хотів би розібратися, наскільки інтернаціоналізм, на мою думку, є морально виправданим.

З мого вступу зрозуміло, що інтернаціоналізм присутній майже всюди, і це не обов'язково погано, якщо він у помірних обсягах. У моєму рідному місті Дніпрі є багато ресторанів, кафе, барів і пабів із тематичним стилем: одні - азійські, як Японія чи Корея, інші - західні, на кшталт США. Це добрий приклад інтернаціоналізму, його здорового прояву, адже у світі є і наші українські кафе та ресторани. Усі ми маємо знайомих, друзів чи партнерів, які не є, скажімо, повністю українцями, і це теж нормально, а також цікаво. Це прояв здорового інтернаціоналізму.

Однак, чи замислювалися ви про іммігрантів в Україні? У 2001 році їх було лише 10%, або близько 5 мільйонів. Звісно, проблема імміграції в нас не настільки гостра, як еміграції, але Україна загалом досить добре ладнає з іммігрантами.

Якщо ж узяти, приміром, Німеччину, то зараз там політична криза, і проблему імміграції обговорюють дедалі більше. Я чув новини про злочини, скоєні іммігрантами, а також про ситуацію у Швеції чи Іспанії, де так звані "окупаси" можуть зайняти порожній будинок або квартиру, і їх не можна виселити. Це наслідок інтернаціоналізму, коли розвинені країни приймають іммігрантів, які іноді не інтегруються в суспільство, а живуть на соціальні виплати, вважаючи себе рівноправними з місцевими.

Для мене як українця це питання наразі не є нагальним, але що буде після війни? Демографічна ситуація в країні складна, багато хто може виїхати, але працювати все ж комусь потрібно. Думка про те, що частка іммігрантів у країні може перевищити 10%, трохи насторожує. Авжеж, є питання і того, що зараз майже немає "чистокровних", тому що під Радянським Союзом сім'ї часто змішувались, бо було багато внутрішніх переселенців по країні. Так чи інакше, більшість тих хто народилися в Україні але з коріннями з інших країн, мають громадянство і ідентифікують себе як українці, і це досить добре.

Є чимало прикладів інтернаціоналізму в світі. Найкращий – це США, де існує безліч діаспор і народів, які живуть у злагоді. Найгірший приклад інтернаціоналізму – це СРСР, де людей часто переселяли, залякували, "лікували" чи навіть вбивали. Мій вчитель з Історії завжди казав що інтернаціоналізм в Радянському Союзі, більше походив на прихований російський націоналізм.

На мою думку, коли люди говорять про інтернаціоналізм, вони часто прикриваються цим словом. Насправді мова йде не стільки про мир, у якому вся планета живе в спокої, скільки про ідеї лівого спрямування, які з одного боку виглядають мирними і навіть миролюбними, але шляхи їх реалізації завжди суттєво відрізняються.

На завершення хочу сказати, що інтернаціоналізм – це не погано, коли він у невеликих масштабах, коли частка іноземців у країні помірна, коли культурне змішування відбувається поступово. А не тоді, коли люди не усвідомлюють, хто вони, яка в них національність, мова, культура чи навіть віра. І хочу повторити своє попереднє твердження з деякою зміною: якщо ми маємо право бути гостинними до кого завгодно, то чому ми не можемо бути негостинними до когось?

ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: РЕЛІГІЯ

Казімірова Евеліна Вадимівна, доц. Башкеєва О.М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

У сучасному світі, що характеризується глобалізацією та міграцією, питання діалогу національних культур стає все більш актуальним. Однією з ключових складових цього діалогу є релігія, яка не лише формує цінності та світогляд окремих народів, але й служить містком між різними культурами. І тому ми розглянемо, як релігія впливає на культурний діалог, сприяє взаєморозумінню та толерантності, порівняємо їх, а також які виклики вона може створювати.

Історія свідчить про те, що релігія з давніх-давен була важливим аспектом життя людини. У середині ХХ ст. багато дослідників заявляли про те, що релігія все менше впливатиме на суспільство, і в ХХІ столітті на неї чекає остаточний крах. Однак цього не сталося. Більше того, за останні десятиліття ми можемо спостерігати «релігійний бум». Причому релігія повертається у повсякденне життя людей, грає значиму роль чинника міжкультурного діалогу. Створюються різні міжнародні релігійні організації: Організація Ісламського Співробітництва, Всесвітня Рада Церков, Конференція Європейських Церков, Всесвітнє Братство Буддистів, Міжпарламентська Асамблея Православ'я та ін. У всьому світі понад 8 із 10 осіб ідентифікують себе з релігійною конфесією або групою. Якщо припустити, що нічого не зміниться і світ розвиватиметься так само, як сьогодні, то світ у 2050 році буде більш релігійним.

Для людей ХХІ століття, як і раніше, релігія – це джерело спокою і розради, спосіб знаходити внутрішню гармонію та віру в те, що в світі є щось більше, ніж просто повсякденне життя. Релігія допомагає зрозуміти та прийняти труднощі, знаходити сенс навіть у важких ситуаціях. Особисто я вважаю, що релігія має потужний вплив на внутрішній світ людини, її моральні принципи та світогляд. Вона дає можливість знайти відповіді на питання, що хвилюють кожную людину: хто ми є, для чого ми живемо, що відбувається після смерті.

Релігія формує моральні та етичні норми, які, у свою чергу, впливають на культуру народу. Наприклад, християнство в Західній Європі, іслам у Близькому Сході та індуїзм в Індії визначають не лише релігійні практики, але й культурні традиції, мистецтво, право та соціальні стосунки. Кожна релігія має свої ритуали, свята та священні тексти, які

відображають історію та світогляд її послідовників.

Актуальність дослідження релігійного фактору в сучасних міжкультурних комунікаціях обумовлена тим, наприклад, що іслам сьогодні перетворився в найважливіший фактор європейського громадського життя. Без урахування цього фактора неможливий скільки-небудь серйозний прогноз майбутнього розвитку Європи, та й усього сучасного світу. Папа Римський використовує свій авторитет глави найчисельнішої християнської церкви миру і висловлює судження з актуальних проблем сучасності, до яких незмінно прислухаються. Також вагомий вплив конфуціанства, даосизму та буддизму на зовнішню політику Китаю. Індуїзм, буддизм та дадаїзм вагомо впливають на зовнішню політику Індії.

І звичайно, не слід забувати про роль релігійного фактора в етноконфесійних конфліктах. Зі 101-го збройного конфлікту, які відбувалися у світі між 1989 та 1996 рр., тільки шість були війнами між державами. Інші 95 конфліктів стосувалися зіткнень груп різних ідентичностей всередині держав. Приблизно дві третини з цих конфліктів заторкували релігію, етнічність або національну ідентичність. *Релігійний поділ є найбільш гострим і ексклюзивним. Людина може бути напівфранцузом і напіварабом і одночасно навіть громадянином двох країн. Але набагато важче бути напівкатоликом і напівмусульманином.* Історично багато воєн та міжусобиць були спричинені релігійними розбіжностями. Сучасний світ стикається з проявами релігійного екстремізму, який підриває зусилля з побудови мирного співіснування. У таких умовах важливо розвивати критичне мислення та освіту, які можуть протистояти радикальним поглядам та сприяти відкритості до інших культур.

Процес релігійної ідентифікації зараз переживає певну еволюцію. Відбувається перенесення елементів релігійного життя у віртуальну реальність, у цифровому постсекулярному суспільстві релігійна ідентичність трансформується і стає частиною більш глобальних ідентифікаційних процесів. Трансформація релігійної свідомості молоді реєструється в різних країнах. Основною причиною глибинних трансформацій ідентифікаційних процесів, зокрема тих, що пов'язані з релігійною ідентичністю, є оформлення кіберпростору та прискорена цифровізація всіх сфер соціального життя. Актуалізація цих процесів очевидна в період поширення коронавірусу, режиму самоізоляції та роботи в дистанційному форматі.

Сучасне християнство в Західній Європі переживає період секуляризації, коли релігія втрачає своє домінуюче місце в суспільному житті. Проте християнські цінності, такі як милосердя, справедливість та гуманізм, продовжують формувати європейську культуру. Іслам же, на відміну від православного та католицького толку християнства, не знає феномена церкви, і в основі ісламу як цивілізації лежить «мережевий принцип», тобто вона традиційно існувала у вигляді мереж улемів (ісламських вчених), суфійських тарікатів, торговців тощо, діяли поверх кордонів володінь конкретних політич. Індуїзм активно вплітається в культурну і соціальну структуру Індії. Кастова система, хоча і зазнала змін, все ще впливає на соціальну динаміку. Індуїзм також став предметом вивчення у контексті глобалізації, сприяючи поширенню своїх ідей та практик за межі Індії. Християнство, іслам, або індуїзм представляють різні підходи до віри та духовності, формуючи унікальні культури і традиції. Незважаючи на різноманіття, вони також стикаються з подібними викликами у світі, що швидко змінюється. Діалог між цими релігіями може сприяти взаєморозумінню та миру в багатокультурному світі.

Цей діалог є важливим аспектом міжкультурної взаємодії. У багатьох регіонах світу співіснують представники різних віровизнань, і саме цей багатогранний контекст створює можливості для взаємного навчання та обміну. Наприклад, міжрелігійні діалоги можуть проходити в рамках міжконфесійних форумів, конференцій та культурних обмінів. Такі ініціативи сприяють розумінню спільних цінностей.

Діалог національних культур через призму релігії є складним, але необхідним процесом. Він відкриває можливості для спільного розвитку, сприяє культурному збагаченню та формує основи для мирного співіснування. Виклики, що постають на цьому шляху, потребують зусиль з боку всіх учасників діалогу, адже лише через розуміння та повагу можна досягти гармонії в багатокультурному світі. У підсумку, релігія може стати не лише джерелом розбіжностей, а й важливим інструментом у побудові миру та взаєморозуміння між народами.

Моє особисте ставлення до релігії – це повага до різноманіття віросповідань і свободи вибору. Кожен має право самостійно визначати, яку роль релігія відіграє в його житті. Водночас важливо пам'ятати, що релігійні переконання повинні сприяти розвитку особистості, а не обмежувати її. Вони мають бути джерелом добра, а не інструментом для маніпуляцій чи розподілу людей на «своїх» і «чужих».

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ: ЯК КУЛЬТУРНІ ПОДІЇ ОБ'ЄДНУЮТЬ КРАЇНИ

Кириченко Аліса Вадимівна, проф. Іщенко І.В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

У сучасному світі, де глобальні кризи – від військових конфліктів до екологічних катастроф та пандемій – постійно змінюють умови співіснування між народами, культурна дипломатія відіграє важливу роль у підтримці миру, взаєморозуміння та єдності. Культурні події, такі як Олімпійські ігри, Євробачення, Венеціанська бієнале, стають важливими платформами для міжкультурного діалогу, що має особливу значущість у моменти напружених міжнародних відносин.

Одним із найдавніших прикладів культурної дипломатії є Олімпійські ігри, які мають давню традицію об'єднання народів. Сучасні Олімпіади зберігають цей дух, збираючи спортсменів з усього світу для змагань, що символізують мирне змагання та взаємоповагу. У часи конфліктів, коли діалог між країнами ускладнений або перерваний, Олімпійські ігри залишаються символом єдності, створюючи можливість для країн зустрітися на одному майданчику в мирних умовах. Наприклад, Зимові Олімпійські ігри 2018 року в Пхьончхані стали приводом для дипломатичного діалогу між Південною та Північною Кореєю: дві країни виступили під спільним прапором, що стало важливим сигналом надії на мирне співіснування.

Іншим прикладом є пісенний конкурс Євробачення, який не лише об'єднує європейські країни, але й запрошує до участі країни з інших континентів, зокрема Австралію. Учасники конкурсу представляють різні культури та мови, демонструючи розмаїття європейської культурної спадщини. Євробачення традиційно виконує роль платформи для мирного співіснування навіть у моменти політичної напруженості: наприклад, у 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, участь України у конкурсі та її перемога несли сильний символічний сенс солідарності Європи з українським народом. Євробачення стало місцем підтримки та солідарності у періоди кризи, об'єднавши мільйони глядачів, які голосували за Україну як символ спільних цінностей свободи та мирного співіснування.

Важливим майданчиком культурної дипломатії є також Венеціанська бієнале — одна з найпрестижніших міжнародних виставок сучасного

мистецтва. Бієнале збирає митців з усього світу, даючи змогу виразити позиції своїх країн у контексті глобальних викликів. Наприклад, на Венеціанській бієнале 2019 року павільйон Гани представив роботи, які ставили питання колоніалізму та післяколоніальної спадщини. Африканські художники, такі як Ел Анатсуї та Ібрагім Махама, через свої твори досліджували наслідки колоніальної історії та зображали боротьбу за збереження культурної ідентичності. Ці роботи стали важливим кроком до обговорення расової нерівності та ролі африканської культури на світовій арені. Венеціанська бієнале не лише служить платформою для культурного обміну, а й висвітлює глобальні соціальні та політичні проблеми, зокрема, питання расової нерівності, сприяючи міжнародному діалогу та розумінню серед країн.

Культурна дипломатія відіграє важливу роль і у сфері екологічних та соціальних питань. Міжнародні культурні фестивалі, виставки, мистецькі форуми та конференції, присвячені сталому розвитку та захисту довкілля, об'єднують країни навколо спільних викликів. Наприклад, форум COP26 у Великій Британії, який привернув увагу до глобальних екологічних проблем, зібрав делегації з багатьох країн, що продемонстрували культурні ініціативи та мистецькі роботи на тему захисту клімату. Подібні події стають місцем для культурного діалогу та спільних екологічних ініціатив, що сприяє консолідації зусиль у боротьбі зі змінами клімату.

Таким чином, культурна дипломатія та культурні події мають значну силу об'єднання країн навіть у найважчі часи. Вони сприяють розвитку діалогу, взаєморозуміння та побудові довіри, що є основою для мирного співіснування. У сучасних умовах глобальних криз, від військових до екологічних, ці платформи стають незамінними інструментами підтримки миру та єдності.

Список використаних джерел

1. Jung Woo Lee, Sport diplomacy at the 2018 Winter Olympics in PyeongChang, 7 July 2020
2. Emma Gilhooly. Venice Biennale 2019, 10 June 2019, URL: <https://nataal.com/venice-biennale-2019>

ВНЕСОК Ю.В. КНОРОЗОВА В ДЕШИФРОВКУ ПИСЕМНОСТІ МАЯ

Сушко Олег Владиславович, проф. Калашнікова О. Л.

Університет митної справи та фінансів

Україна, Дніпро

Юрій Кнорозов – унікальний науковець, якого ще за життя називали «останнім генієм ХХ ст.» Своїми зусиллями та методичною працею він зміг вчинити, без перебільшення, переворот у галузі маяністики, і головне – відкрив новий шлях до розвитку науки взагалі, спосіб розуміння людського мислення і нові можливості міжкультурного діалогу між минулим і майбутнім.

Його робота видається ще більш неймовірною, враховуючи те, що до останніх років життя науковець жодного разу не був на розкопках у Мексиці та Гватемалі, не бачив власними очима барельєфи Бонампаку, не досліджував наживо храми й загублені міста Юкатану, не спілкувався з носіями маянських мов, і ще багато різних «не». Як казав сам Кнорозов: «Я кабінетний учений – щоб перекладати тексти, не потрібно залазити на піраміди». Але це висловлювання з'явилося, звісно, від безвиході – насправді мрія відвідати регіони мая ніколи не залишала Кнорозова. Та здійснити її вдалося лише в 1990 році – майже за 40 років після його наукового прориву.

Юрій Кнорозов народився 1922 року в невеличкому селі Південне, під Харковом. Освіту здобував спочатку на історичному факультеті Харківського університету, де зацікавився темами шаманізму та єгипетської мови, а потім – на кафедрі єгиптології у Московському університеті. Зі спогадів Ростислава Кинжалова, друга та колеги Кнорозова, в 1946 році іще молодий науковець заявив йому, що його мрія – зайнятися дешифровкою мая. Саме студентські роки визначили майбутнє коло інтересів Кнорозова. У цей період до його рук потрапляють праці дослідників мая попередніх років: Стефенса, Ворфа, де Бурбона та нарешті – стаття Пауля Шельхаса «Дешифровка писемности мая: невырешенная проблема?». Можна сказати, що ця праця стала відправною точкою для Кнорозова. Послуговуючись принципом «те, що створене одним людськими розумом, не може бути не розв'язано іншим», Юрій Валентинович починає свою працю. У 1947 році науковий керівник амбітного студента Сергій Токарев ставить йому питання: «Якщо ви вважаєте, що будь-яка система письма, створена одними людьми, може бути прочитана іншими, тоді чому б вам не спробувати розв'язати систему

мая?», а в 1951 отримує відповідь – «Ваше завдання виконано – писемність мая дешифрована». Незадовго після цього Кнорозов пише коротку статтю з описом свого методу дешифровки, яку навіть перевидають іспанською. Утім, одразу його ідеї не зазнали великого успіху. Справа в тому, що в своїх працях Кнорозов мусив, переважно, виправляти помилки своїх попередників – і багатьом із них це не подобалось. Тож, аби зрозуміти в чому саме полягав прорив Кнорозова, потрібно присвятити деяку увагу тому, якою уявлялась культура мая на початку ХХ ст. А уявлення це вкладається в одне слово – астрономія.

Починаючи з XVII століття, коли з'явилась описова праця Дієго де Ланди «Повідомлення про справи Юкатану», і аж до ХХ ст. дослідники мая не сильно заглибились у розуміння мезоамериканської культури. Були розшифровані маянські цифри, календар та деякі часові цикли – на тому й усе. Ієрогліфи або вважались непіддатливими до дешифровки, або взагалі не відносилися до писемності. Зусиллями найавторитетнішого маяніста першої половини ХХ ст. Еріка Томпсона мая змальовувались як народ неосвічених селян та схиблених на математиці жерців. Томпсон був містиком та неофіційним лідером так званої ідеографічної школи маяністики. Він та його послідовники вважали, що ієрогліфи насправді були ідеограмами – тобто позначали якісь конкретні поняття, ідеї. Опонентом ідеографічної школи була фонетична – «фонетисти» (як називались її послідовники) вважали, що кожен ієрогліф позначав якийсь звук або склад. Обидві течії виявились наполовину хибними і наполовину правильними, але об'єднати їх вийшло лише тоді, коли з'явився (як пише Майкл Ко в «Історії дешифровки мая») «новий вітер зі сходу».

Від самого початку своєї роботи Кнорозов знаходився «за залізною завісою» та не мав доступу до надбань світової наукової спільноти. Утім, можливо, це навіть посприяло його дослідженням. Не маючи змоги – а відповідно й потреби – приєднатися до якоїсь однієї школи маяністики, Кнорозов зміг сприйняти і фонетичний, і ідеографічний методи – а згодом об'єднати їх. В результаті такого синтезу і народилось його велике відкриття – ієрогліфи мали логосилабічний характер! Логосилабічні писемності – це системи, які складаються і з ідеограм, і з фонограм, тобто окремі символи можуть позначати і літеру, і склад, і конкретне явище. Це був абсолютно новий підхід до читання маянських текстів, який суперечив загальноприйнятим тоді теоріям – але він був правильним. У своїй роботі Кнорозов посилався, у першу чергу, на вже згадане «Повідомлення» де Ланди, у якому був поданий, хай хибний, але корисний, алфавіт мая, який

значно допоміг науковцю в дешифροці. Іншими джерелами були словники маянських діалектів, записані вже після конкїсти, деякі збережені кодекси доколумбових часів та теоретичні праці попередніх науковців. І жодного Розетського каменю.

За 3 роки після своєї першої статті про мая, 1955 року, Кнорозов блискуче захищає дисертацію на тему «Повідомлення про справи Юкатану» Дієго де Ланди як історико-етнографічне джерело», за що, оминувши ступінь кандидата, одразу стає доктором наук. Наступного року Кнорозова відправляють на конгрес американістів у Копенгагені в складі радянської делегації, де він отримує змогу познайомитись із західноєвропейськими колегами. На жаль, це був перший і останній виїзд Кнорозова за кордон аж до розпаду Радянського Союзу. Але дослідження продовжувались: Кнорозов видає переклади маянських рукописів, переліки слів, складів та речень, записаних ієрогліфами, статті про мезоамериканський пантеон тощо. Це були корисні дослідження, хоча головним досягненням науковця залишалося відкриття логосилабічної природи маянської писемності.

Справедливо буде зазначити, що Кнорозов не всюди був правий і не відкрив усього до кінця – попереду ще були епіграфічні дослідження Пітера Метьюза, встановлення Тетяною Проскуряковою династичних зв'язків царів Паленке та інших міст мая, відкриття Майклом Ко літературного елемента в маянській кераміці та багато інших відкриттів від науковців із різних куточків світу. Напевно, і розвінчання ідеографічних міфів Томпсона могли б статись і без Кнорозова – колись у майбутньому, іншим науковцем, в іншому місці, але незаперечним фактом є те, що, попри загальну наукову думку та купу перешкод, це вдалося саме Юрію Валентиновичу Кнорозову, який народився та почав свій науковий шлях на Харківщині.

Пам'ять науковця вшанована, зокрема, в ареалі його досліджень: у Гватемалі та Мексиці, де він отримав найвищу нагороду для іноземців за дослідження місцевої культури – орден ацтекського орла. В Україні на честь Кнорозова названо кілька вулиць у Харкові та його рідному місті Південному, встановлена меморіальна табличка в Харківському університеті, а до 100-річчя з дня народження науковця випущена поштова марка. Як висновок, хочеться згадати слова Майкла Ко: «Якщо ви шукаєте героя-першовідкривача, то саме Кнорозов стоїть найближче до Шампольону».

ДІАЛОГ КУЛЬТУР: ЄДНІСТЬ ТА РІЗНОМАНІТТЯ...

Хані Мар'яна Абдерахімівна, к.п.н. Гляненко К. А.

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Український державний університет науки і технологій»
Україна, Кам'янське

Якщо ми хочемо мати мир на Землі, ми повинні навчитися жити разом, незважаючи на наші відмінності. Ці слова належать Мартіну Лютеру Кінгу, і вони залишаються надзвичайно актуальними в сучасному світі. Але як нам досягти цього миру? Відповідь – у діалозі культур. Чи можемо ми сьогодні розглядати культуру як міст, що поєднує різні спільноти, нації, індивідуальності? Уявімо велике мозаїчне панно, де кожен елемент – це окрема культура зі своїми традиціями, мовою, історією. Однак лише разом ці елементи утворюють справжню картину людства. Подібно до цього, діалог культур – це процес, у якому відбувається обмін ідеями, цінностями, звичаями, що має спільну основу. У світі, що стикається з новими викликами, цей діалог стає запорукою мирного співіснування.

Ще у давні часи, коли торговельні шляхи поєднували Схід і Захід, культура передавалася разом із товарами, впливаючи на людей, релігії та мистецтво. Так само, як торговці й мандрівники знаходили спільну мову, наш сучасний світ потребує нових форм культурного діалогу. Але що саме робить цей діалог важливим для нас зараз?

Сьогодні ми живемо у світі, де кожен може спілкуватися з людьми з будь-якого куточку планети буквально одним натисканням кнопки. Але чи сприяє це порозумінню, чи, можливо, відстані між культурами стали ще більшими? Розмова про діалог культур зараз – це розмова про пошук єдності у розмаїтті, про прагнення зрозуміти одне одного, зберігаючи при цьому власну ідентичність.

Дослідженням особливостей взаємодії між мовою, культурою та етносом займаються етнолінгвістика та лінгвокультурологія. Вони об'єднують у собі як мовознавчі, так і культурологічні аспекти, ставлячи перед собою мету вивчити, як мова втілює й передає національно-культурні традиції, специфічні культурні й етнічні концепти через мовне вираження – діалог, як формується національна ідентичність і передаються культурні знання. Едвард Сепір та Бенджамін Лі Ворф сформулювали гіпотезу лінгвістичної відносності, згідно з якою мова впливає на світогляд і мислення її носіїв. Відповідно до цієї концепції, структура мови визначає спосіб, у який люди сприймають і інтерпретують реальність.

Концепт «мовної особистості» полягає у тому, що мова є не просто механізмом комунікації, а вираженням культурної ідентичності особистості. Мовна особистість є представником культури, через яку транслуються національні цінності й традиції. Українська мовна

особистість формується через національно-культурні категорії, такі як «душа», «воля», «земля», які мають глибоке символічне значення. Концепт «мовної картини світу» використовується для аналізу, як мова репрезентує і передає культуру та світогляд народу. Кожна мова має свою специфічну картину світу, яка відображає особливості культури.

У японській мові існує багато різних виразів для «снігу», що відображає специфічне ставлення до природи та навколишнього середовища. Переклад українських поезій Тараса Шевченка іншими мовами іноді втрачає емоційну наповненість і символізм, оскільки культурні концепти можуть бути незрозумілі іноземним читачам.

Дослідження впливу української мови на формування національної самосвідомості під час незалежності України показує, як мова стала важливим інструментом консолідації нації.

Аналіз українського концепту «святої землі» показує, що він має важливе символічне значення, яке відображає національно-культурну спадщину та патріотичні цінності. Збереження специфіки культурного контексту при міжкультурних контактах важливо у світі, де глобалізація стимулює взаємодію різних культур. Міжкультурна комунікація нерідко стикається з бар'єрами, пов'язаними з різним розумінням концептів, культурних цінностей і традицій. Під час навчання іноземців української мови викладачі стикаються з необхідністю пояснювати культурно значущі поняття, такі як «родина», «воля», «хата», які не мають прямих відповідників у багатьох інших мовах. Одним із викликів у дослідженнях є забезпечення балансу між мовою та культурою, тому важливо не спрощувати складні культурні концепти до поверхневих значень, адже це може призвести до викривлення сприйняття культури. Тому мова є не лише засобом комунікації, але й відображенням національних цінностей, світогляду і культурних традицій. Ці напрямки залишаються актуальними у світлі глобалізаційних процесів, що стимулюють міжкультурні контакти та зміцнюють потребу в збереженні культурної різноманітності.

Отже, діалог культур – це не лише обмін знаннями та традиціями, а й шлях до гармонії, що допомагає людству рухатися до взаєморозуміння та мирного співіснування.

Список використаних джерел

1. Лукановська А. В. Формування міжкультурної комунікації як діалогу культур. [Електронний ресурс]: URL: http://confcontact.com/2013_06_07/17_Lukanovskaja.html (дата звернення: 07.11.2024).

2. Мамчур Л. Взаємодія мови і культури необхідна умова формування комунікативної компетентності учнів. [Електронний ресурс]:

URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/17/visnuk_13.pdf (дата звернення: 07.11.2024).

ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР УКРАЇНИ ТА ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ

Хомідова Аміна Забіюллівна, доц. Башкеєва О. М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

На глобальному рівні діалог культур став важливим інструментом для сприяння мирному співіснуванню і розвитку. Розширюючи кордони і стикаючись із глобалізацією, держави прагнуть знайти спільні основи для спілкування і взаємодії, що особливо важливо в умовах мультикультурних суспільств. Це допомагає націям ідентифікувати спільні риси, зберігаючи при цьому власну унікальність.

Діалог культур - це ключ до глибшого розуміння інших націй, що стає основою для співпраці на міжнародному рівні. Взаємне пізнання культур дає можливість подолати стереотипи, формує повагу до відмінностей і сприяє взаємозбагаченню. На прикладі України та Південної Кореї можна побачити, як діалог між культурами з різним історичним і культурним контекстом сприяє побудові взаємоповаги й взаєморозуміння.

Україна та Південна Корея пройшли довгі й складні історичні періоди, пов'язані з боротьбою за самостійність і розвиток національної ідентичності в умовах зовнішнього тиску. Україна протягом століть перебувала під впливом різних імперій, включаючи Російську та Австро-Угорську імперії. Тривалі періоди підкорення посилили прагнення українського народу до збереження культурної та релігійної самобутності, що згодом вилилося в боротьбу за незалежність у 1991 році. Це прагнення відбилося на розвитку мови, літератури, мистецтва та традиційних звичаїв, які стали основою української національної ідентичності.

Південна Корея мала схожу історію, перебуваючи під багатовіковим впливом сусідніх держав, таких як Китай та Японія. Після тривалої японської окупації (1910-1945) та подальшого розділення Кореї на дві частини (Північ і Південь), Південна Корея змогла зміцнити власну культурну, економічну і політичну ідентичність. Унікальне корейське прагнення до самостійності яскраво проявилось в її активному розвитку та індустріалізації, що отримало назву "корейського економічного дива" і стало прикладом для інших країн.

Обидві країни, переживши вплив потужних сусідів, сформували стійке прагнення до збереження власної культурної спадщини. Україна активно відновлює свої традиції, ремесла, мову і літературу, підтримуючи ідентичність через народні мистецтва, такі як вишивка і народні танці. Зараз, на тлі сучасних геополітичних викликів, Україна також зосереджує увагу на зміцненні національної єдності та ідентичності, що

відображається у популяризації української мови, національних символів та історії. Південна Корея, своєю чергою, відроджує традиційні ремесла, такі як виготовлення кераміки, та зберігає свої традиції через одяг (ханбок), кулінарію та національні свята. Попри швидку модернізацію, країна залишається відданою своїм культурним кореням, знаходячи способи для гармонійного поєднання традиційного і сучасного.

Моральні цінності формуються під впливом історичного, релігійного та культурного середовища, і в цьому аспекті Україна та Південна Корея мають певні відмінності. Україна, як частина західної християнської цивілізації, розвивала свою етичну систему на основі християнських цінностей, підкреслюючи співчуття, любов до ближнього, чесність та відповідальність перед громадою. У Південній Кореї, навпаки, моральні основи значною мірою сформовані конфуціанством, яке походить із Східної Азії. Це вчення акцентує повагу до старших, філіальну шану (відданість родині) і дотримання гармонії в суспільстві, що накладає важливий відбиток на соціальні взаємини.

В обох культурах велике значення надається сім'ї, однак підхід до цієї цінності відрізняється. В Україні сімейні цінності базуються на релігійних традиціях та соціальних нормах, які підкреслюють взаємодопомогу, повагу до батьків і важливість виховання дітей. Сімейні стосунки зазвичай будуються на рівноправних основах із взаємною підтримкою, особливо в сучасному контексті. У Південній Кореї сімейні цінності значною мірою ґрунтуються на конфуціанських принципах, де основною чеснотою є філіальна шана, яка вимагає глибокої поваги до батьків і старших родичів. Це створює певну ієрархію в сімейних відносинах, де кожен член сім'ї має визначене місце. Молодші члени вважаються зобов'язаними надавати підтримку і догляд старшим, що є одним із ключових моральних обов'язків.

Корейська культура, орієнтована на колективні цінності, вимагає більшого підпорядкування соціальним нормам і шанобливого ставлення до старших за віком і статусом. Ієрархія, заснована на віці та соціальному статусі, відіграє важливу роль у формуванні моралі. Водночас ця моральність створює атмосферу стабільності та передбачуваності, де кожна людина має свої чітко окреслені обов'язки.

Попри відмінності, українські та корейські цінності мають спільні риси: обидві культури цінують колективні зусилля, взаємоповагу, сімейні зв'язки та соціальну гармонію. Проте їхня інтерпретація і підхід до цих цінностей відрізняються через різні історичні та культурні корені. Україна і Південна Корея демонструють, як нації можуть зберігати унікальну ідентичність і одночасно сприяти глобальному культурному діалогу.

УКРАЇНА В ДІАЛОЗІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КУЛЬТУР

Єгорова Вероніка Сергіївна, доц. Чичков А. Г.

Український державний університет науки та технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

З давніх давен культура Європи базується на принципах антропоцентризму, а пізніше гуманізму. Дійсно, гуманізм є джерелом розвитку будь-якого суспільства, рушівною силою прогресу, науки та культури. Цей термін ввів у науковий обіг у 1808 році німецький педагог Ф. Нітхаммер, який вкладав у це слово «вищу, самодостатню і самопізнавальну значимість людини і характеризував антилюдським все, що сприяє відчуженню людини і її самовідчуженню».

Зародження гуманізму, пов'язане з поняттями рівності, справедливості, честі, гідності, відбулося ще у первісному суспільстві. У Стародавніх Греції та Римі виникають вчення про людину і її духовні якості, що і стало головним змістом гуманістичної ідеології і цивілізаційного процесу. Історичний розвиток суспільства і його культури засвідчив, що у суспільні відносини людство намагалося внести зміни й удосконалити їх, прагнуло до їх гармонізації. Створюючи ідеал особистості, людство передбачало розвиток у ній фізичної досконалості, високих моральних якостей та розвинутої естетичної свідомості. У повчаннях і творчості мудреців, філософів, істориків цей ідеал набирив різного словесного вираження, але зміст залишався один – людяність. Формування і розвиток філософської думки в Україні стояли не осторонь європейської філософської культури. Українські культурні діячі, сприймаючи вплив європейської культури, ставали безпосередніми учасниками її творення, вносячи в неї і свій доробок. Тож немає жодних сумнівів в тому, що Україна завжди займала і займає гідне місце в діалозі європейських культур.

Для підтвердження цієї думки розглянемо історичні аспекти взаємодій європейської та української культур та формування принципів гуманізму, який їм притаманний.

Після хрещення Русі відбулося поєднання релігій давньої Русі з країнами Європи. Це зробило Київську Русь частиною світового християнського суспільства, зблизивши її з Візантією. Також змінилася культура суспільства. Почали будувати церкви та собори, в яких зосереджувалось громадське і культурне життя. При церквах та

монастирях діяли школи, переписувалися і зберігалися книги, творилися літописи. Почався бурхливий розвиток тогочасної філософської думки. Завдяки цьому Київська Русь отримала можливість долучитися до досягнень культури тогочасної Європи, а також використовувати здобутки античної і візантійської філософії.

В епоху Ренесансу з'являються нові товари та розвиваються ремесла, що зумовлює активний розвиток торгівлі. Це відобразилось на культурному становленні Європи, сформувало запит на особисті якості людей. Також починається відродження античної культурної спадщини, наук, мистецтв, знання латинської та грецької мов. Відбувалося відродження гуманістичних цінностей суспільства з демократичними засадами приватного життя. Надбанням Ренесансу стала ідея наближення до природи, її опанування (духовне, наукове), ідеалізація природи як мистецького об'єкту. В Україні найвидатнішою пам'яткою тогочасної культури є Пересопницьке Євангеліє – яскраве свідчення того, що українські культурні традиції є символом національної самобутності українців. Сьогодні ця книга – офіційний атрибут при інаугурації Президента України.

В епоху Реформації в Україні змінювалися традиції: авторитет Біблії визнавався домінуючим щодо церкви; святе письмо перекладалося, щоб стати доступним народам світу їх рідними мовами. Таким чином, реформаційні рухи сприяли піднесенню народної мови до рівня літературної. В XVI ст. культура України набуває просвітительських та гуманістичних ідей. Важливою умовою розвитку української культури середньовіччя мали торгово-економічні відносини. Розвиток торгівлі давав можливість гуманістичним ідеям проникати з Європи в Україну. Зв'язаність Української економіки з європейською робило її вагомим чинником у формуванні нового типу суспільних відносин. Було створено науково-освітній центр «Академія», учасники якого належали до різних етносів, а іноді й конфесій, інтенсивно обмінювалися інтелектуальними і художніми ідеями, що сприяло засвоєнню православною українською культурою елементів західної освіченості та науки.

Наукова думка України у XVIII ст. активізувалася завдяки діяльності відомого філософа і просвітника Феофана Прокоповича. Він одним із перших приніс в українську наукову школу кращі набути філософської наукової та світоглядної системи Європи. Він уводить у науковий і навчальний обіг Академії філософські погляди Декарта, Локка, Бекона,

новітні астрономічні дослідження, зокрема Галілея. Його послідовником став відомий вчений, філософ Г. Сковорода. Він декларував у своїх філософських концепціях просвітницьку діяльність, рівність народів, людей незалежно від їхнього соціального походження, мотивуючи тим, що кожен має право на особисте життя і свободу. Шлях до ідеального суспільства він вбачав у вихованні нової людини через самопізнання, через працю. Він був пропагандистом матеріалістичних положень, де практика була основою пізнання, а віра в безмежні можливості людського розуму відкривала йому всі шляхи.

Відкриття Києво-Могилянської академії сформувало цілу плеяду видатних діячів культури і серед них славний Г.С.Сковорода. Формується центральна ідея гуманізму «кордоцентризм». Києво-Могилянська Академія істотно вплинула на розвиток культури. За її типом відкривають колегії в Чернігові, Переяславі, Харкові. Вона стала взірцем для навчальних закладів інших країн. Активне формування національної свідомості широких народних мас завдячувало розвитку освіти та просвітництву. Відомий український вчений-економіст, винахідник, просвітник і громадський діяч Василь Назарович Каразін (1773-1842 рр.) домогся згоди царського уряду на заснування університету в Харкові. Харківський університет став не просто науково-освітнім центром Слобідської та Лівобережної України, а й провідником, колискою нової української романтичної культури, одним з перших осередків українського національного-культурного відродження XIX – початку XX ст. При університеті була заснована друкарня та книгаря, започатковано видання газет, журналів, альманахів. У Харкові з 1816 до 1819 р. випускався перший в Україні літературно-художній, науковий і громадсько-політичний журнал «Украинский вестник». У січні 1816 р. почав виходити перший в Україні журнал сатири і гумору «Харьковский Демокрит». В Україні поступово складається новий соціальний шар суспільства – національна інтелігенція. Поява в її особі культурної еліти і збереження національних культурних традицій в народному середовищі зробили реальним українське культурне відродження. Найбільшими ж вершинами української літератури кінця XIX (й початку XX ст.) були творчі доробки І. Франка, Лесі Українки.

А після проголошення незалежності 24 серпня 1991 р. починається розбудова самостійної держави і проводиться формування власної культурної політики, спрямованої на забезпечення вільного розвитку

національної культури та збереження культурної спадщини, велика увага приділяється інтеграції української та західної культур. Основу гуманізації різних сфер життєдіяльності сучасного українського суспільства складає концепція «сталого людського розвитку» та теорія «людиноцентризму», що відповідає європейським цінностям та демонструє державу Україна в діалозі європейських культур.

Список використаних джерел

1. Бітаєв В. А. Естетичне виховання і гуманізація особи [Текст] / В. А. Бітаєв Київ: ДАКККиМ, 2003. 232 с.
2. Гуманізм і духовність [Текст] : збірник / ред. Й. М. Гах. - Івано-Франківськ: ІМЕ, 2002. 364 с.
3. Грушевський М. С. Історія української культури [Текст] / Київ: Либідь, 1994. 854 с.
4. Чижевський Д. І. Філософія української культури [Текст] / Д. І. Чижевський. - Львів: Світ, 1993. 215 с.
5. Ісаєвич Я. Д. Вплив європейської філософії на українське суспільство [Текст] / Я. Д. Ісаєвич. -Харків: Видавництво ХНУ, 2015. - 189 с.

КУЛЬТУРНЕ РОЗМАЇТТЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ТА УСПІШНІ ПРАКТИКИ

Беркут Максим Володимирович, доц. Чичков А.Г.

Український державний університет науки та технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Культурне розмаїття є однією з визначальних характеристик сучасного глобалізованого світу. В умовах інтенсивної міжнародної міграції, розвитку комунікаційних технологій та економічної інтеграції питання ефективного управління культурним розмаїттям набуває особливої актуальності. Воно стає ключовим викликом для урядів, місцевих громад та міжнародних організацій, які прагнуть забезпечити гармонійне співіснування різних культурних груп при збереженні їхньої ідентичності. Історичний досвід показує, що визнання та повага до культурних відмінностей є не лише моральним імперативом, але й важливим фактором соціальної стабільності та економічного розвитку суспільства [1].

Еволюція ставлення суспільства до культурного розмаїття відображає глибокі зміни в розумінні людської гідності та рівності. Ця трансформація бере свій початок в епоху Просвітництва, коли філософи почали формулювати ідеї про природні права та взаємну повагу між різними культурними групами. Джон Локк у своєму "Листі щодо толерантності" заклав філософське підґрунтя для розуміння релігійної терпимості, яке згодом розширилося до визнання культурного розмаїття в цілому. Вольтер розвинув ці ідеї у "Трактаті про толерантність", наголошуючи на необхідності поваги до різних традицій та вірувань.

Справжній перелом у ставленні до культурного розмаїття стався після трагічного досвіду Другої світової війни. Усвідомлення жахливих наслідків расової та етнічної дискримінації призвело до прийняття "Загальної декларації прав людини" ООН у 1948 році, яка вперше на міжнародному рівні закріпила принципи рівності всіх людей незалежно від їхньої культурної приналежності. За цим послідувало прийняття низки важливих міжнародних документів, включаючи Міжнародну конвенцію про ліквідацію всіх форм расової дискримінації та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.

Канада стала піонером у впровадженні політики мультикультуралізму, офіційно прийнявши її в 1971 році та закріпивши в

Конституції 1982 року. Ця модель передбачає не лише толерантність до культурних відмінностей, але й активну державну підтримку етнокультурних організацій, двомовну освіту та програми соціальної інтеграції [2]. Австралія пішла подібним шляхом, розробивши власну модель мультикультуралізму, яка зосереджується на забезпеченні рівних можливостей та соціальній згуртованості при збереженні культурної ідентичності різних груп [3]

Новіша концепція інтеркультуралізму, яку активно впроваджує Квебек, пропонує дещо інший підхід до культурного розмаїття. Вона наголошує на важливості міжкультурного діалогу та взаємодії, зберігаючи при цьому французьку мову як спільний засіб комунікації. Цей підхід намагається знайти баланс між збереженням культурної спадщини та необхідністю створення спільного громадянського простору [4].

Міста стали справжніми лабораторіями для впровадження інноваційних підходів до управління культурним розмаїттям. Барселона запровадила програму "Інтеркультурне місто", яка включає мережу антидискримінаційних агентів та міжкультурних медіаторів у публічних службах. Лондон розробив комплексну стратегію підтримки різноманіття через програми у сфері мистецтва, підприємництва та міжконфесійного діалогу.

Сучасні технології відкривають нові можливості для культурної інтеграції. Соціальні медіа створюють віртуальні простори для культурного обміну, де люди з різних куточків світу можуть ділитися своїм досвідом та традиціями.

Особливої уваги заслуговує інтеграція традиційних знань корінних народів у сучасну політику, особливо в екологічній сфері. У Новій Зеландії маорійська концепція *kaitiakitanga* стала важливою частиною управління природними ресурсами, а знання інуїтів активно використовуються для моніторингу кліматичних змін в Арктиці.

Сінгапур демонструє унікальний підхід до управління етнічним розмаїттям через систему квот на етнічний склад у житлових районах, обов'язкову двомовну освіту та активну підтримку міжкультурних заходів. Торонто, визнаний ООН одним з найуспішніших прикладів управління культурним розмаїттям, вражає своїми програмами економічної інтеграції новоприбулих та розвиненою системою багатомовних муніципальних послуг.

Досвід різних країн та міст показує, що успішне управління культурним розмаїттям вимагає комплексного підходу, який поєднує правові гарантії, економічні можливості та соціальну підтримку. При

цьому важливо розуміти, що культурна інтеграція – це двосторонній процес, який збагачує як новоприбулих, так і приймаюче суспільство [5].

Аналіз світового досвіду управління культурним розмаїттям демонструє значну еволюцію підходів: від простої толерантності до активної підтримки культурних відмінностей та створення умов для міжкультурного діалогу. Успішні практики Канади, Австралії, Сінгапуру та інших країн підтверджують, що культурне розмаїття може стати джерелом інновацій, креативності та соціально-економічного розвитку. Водночас важливо розуміти, що не існує універсальної моделі управління культурним розмаїттям – кожна країна та місто має знаходити власний баланс між збереженням культурних особливостей та формуванням спільного громадянського простору. Ключовими факторами успіху є системний підхід, який включає законодавчі гарантії, освітні програми, економічні можливості та соціальну підтримку, а також готовність усіх членів суспільства до відкритого діалогу та взаємного збагачення. У майбутньому, з подальшим розвитком глобалізації та технологій, значення ефективного управління культурним розмаїттям лише зростатиме, вимагаючи нових інноваційних підходів та рішень.

Список використаних джерел

1. Kastoryano R. Multiculturalism and interculturalism: redefining nationhood and solidarity. *CMS* 6, 17 (2018). - Режим доступу : <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0082-6>
2. Banting, Keith. Multiculturalism Policy in Canada: Conflicted and Resilient', in Evert Lindquist, and others (eds). *Policy Success in Canada: Cases, Lessons, Challenges*. Oxford Academic. 2022. - Режим доступу : <https://doi.org/10.1093/oso/9780192897046.003.0010>
3. Parliament of Australia. Department of Parliament of Parliamentary Services. - Режим доступу : https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/library/prspub/8197355/upload_binary/8197355.pdf (дата звернення 15.11.2024)
4. A. Gagnon, J. Sauca. *Negotiating diversity. Identity, Pluralism and Democracy*. 2014. pp. 191-222. Bruxelles : Peter Lang, 266 p.
5. Rocha L, Yeoh A. Measuring Race, Mixed Race, and Multiracialism in Singapore. *The Palgrave International Handbook of Mixed Racial and Ethnic Classification*. Palgrave Macmillan, Cham. 2020. - Режим доступу : https://doi.org/10.1007/978-3-030-22874-3_33

ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Хвостенко Ксенія Ігорівна, доц. Дашко Н. С.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Література – один із найдавніших видів мистецтва, що супроводжує людство на всіх етапах його розвитку й відображає реалії того чи іншого часу, тієї чи іншої країни, звертається до осмислення актуальних проблем.

Сучасній літературі притаманне тематичне розмаїття. Причому коло тем, які розкривають письменники у творах, постійно розширюється. Наприклад, у сучасній українській літературі актуалізувалися теми, що стосуються пострадянської спадщини, національної ідентичності, історичних травм. Хоча в той же час українські письменники приділяють велику увагу сучасним військовим реаліям. Зокрема Сергій Жадан у романі «Інтернат» піднімає проблеми війни й питання ідентичності. Автор комбінує риси поезії, прози та соціальної драми, створюючи ефект безперервного монологу, де роздуми героя змішуються з реальними подіями й візуальними образами.

Західноєвропейські письменники, не забуваючи минулого, часто обирають основними темами своїх творів глобалізацію, історичні події, вдаються до роздумів про наслідки колоніалізму. Крім того, письменники Великобританії, Франції, Німеччини приділяють велику увагу осмисленню екзистенційних питань, моральності людини, сучасних соціальних трансформацій. Наприклад, Ієн Мак'юен, англійський письменник, у своєму творі «Спокута» зосереджує увагу на провині та моральній відповідальності людини, а Мішель Уельбек, французький прозаїк і поет, у книзі «Серотонін» торкається соціальних проблем сучасності.

У США та Канаді поширені теми гендерної, расової рівності, ідентичності, екологічних проблем. У романі «Підземна залізниця» Колсон Вайтхед заглиблюється в історичні причини расизму. А роман «Оповідь служниці» Маргарет Етвуд розкриває питання гендерної нерівності. Також американська література має сміливих авторів, які в пошуках нового постійно експериментують із жанрами й стилями. Як наприклад можна навести Оушена Вуонга і його роман «На змелі ми на мить чудові». Письменник, зображуючи життя емігранта, використовує елементи автобіографії й поетичного стилю.

У творах китайських, японських та корейських письменників простежується осмислення соціальних змін, боротьба між сучасністю й

традиціями. Мо Янь – письменник, який досліджує проблеми корупції в сучасному китайському суспільстві. Японській літературі притаманна любов до магічного реалізму й сюрреалізму. Одним із найяскравіших прикладів є Харукі Муракамі зі своїм романом «Кафка на пляжі», у якому розкрито проблеми пошуку себе.

Африканські письменники зосереджують увагу на проблемах корупції, громадських конфліктах, колоніальної спадщини. Не рідко піднімається питання національної ідентичності, становлення нового африканського соціуму. Чімаманда Нгозі Адичі у «Половині жовтого сонця» розповідає про війну в Нігерії та торкається питання національної ідентичності, а Нгугі ва Тхіонго в «Розірваній землі» зображує боротьбу за незалежність.

Література Латинської Америки наповнена елементами магічного реалізму, хоча автори цього регіону все більше звертаються до тем політичних потрясінь, соціальної нерівності, культурної самоідентифікації. Так, Ізабель Альєнде у книзі «Будинок духів» змогла поєднати магічний реалізм з питанням політичних репресій. Часто ключовою проблемою, до осмислення якої звертаються письменники, є проблема наркотиків.

Таким чином, література різних країн, на перший погляд, ніби відмінна, але споріднює її те, що вона завжди допомагає розкрити й осмислити актуальні проблеми зображеної доби та поділитись історичним досвідом.

МОВА – ПРОЯВ КУЛЬТУРИ

Лайчук Вероніка Богданівна, доц. Жарко С. Ю.

Університет митної справи та фінансів

Україна, Дніпро

Уявлення про мову як культурний код нації сформувалися під впливом праць В. Гумбольдта та О. Потебні. Науковці доводили, що мова виражає унікальні особливості світогляду та морально-етичні орієнтири нації і є культурним досягненням народу. Утиски мови чи обмеження у вжитку, зокрема в освітянській галузі, науці, безперечно, спрямовані на гальмування її розвитку. Так, намагання Російської імперії знищити українську культуру в першу чергу стосувалися мову. З цією метою Валуєвський циркуляр (1863) призупинив видання книг, написаних українською мовою, а Емський указ (1876) забороняв не лише друк творів українською мовою, а й увезення їх з-за кордону. Такі дії були спрямовані на витіснення української мови з культурної та освітньої сфер, що спричинило до занепаду українських традицій і культури. Заборони мови як засобу спілкування є початком нищення нації. Після Першої світової війни та підписання Ризького миру в 1921 році значна частина українських земель – Західна Україна, включно з Галичиною, Волиню та Поліссям – опинилася під владою Польщі. Польський уряд прагнув інтегрувати ці території й асимілювати українське населення, тому розпочав цілеспрямовану політику, налаштовану на ополячення українців. Мова як важливий носій національної культури та ідентичності стала однією з перших мішеней польської держави, що намагалася знищити культурні відмінності на анексованих українських територіях.

Мовна політика, спрямована на розвиток мови, укріплення її самобутності, поширення на теренах держави, сприяє збереженню й національної культури. Мова як засіб соціалізації та консолідації суспільства, інструмент комунікації, завдяки якому люди обмінюються інформацією, звичаями, традиціями, впливає на формування особистості кожного її носія, уможлиблює взаєморозуміння між представниками одного етносу. Як явище суспільне, вона утримує в одному духовному полі національної культури всіх українців. Недарма говорять, що доки пам'ятаєш власну мову — пам'ятаєш свою батьківщину. Підтвердженням цьому є українські діаспори, представники яких особливо дбають про своє

національне коріння і культуру прашурів. Багатство національної культури та її цілісність тісно пов'язані з багатством мови. Розвинена та багатогранна мова створює основи для формування всебічної культури, яка охоплює всі аспекти суспільного життя. Водночас обмеження або послаблення культурного середовища неминуче впливають на мову, руйнуючи її структуру та знижуючи виразність.

**ЗВ'ЯЗОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ТА ІСЛАМУ:
ВНЕСОК АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО В ДОСЛІДЖЕННЯ
МУСУЛЬМАНСТВА В УКРАЇНІ**

Пащенко Єлізавета Дмитрівна, проф. Калашнікова О. Л.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Українська література увібрала в себе багато рис, притаманних сусіднім державам із їхнім особливим етносом та культурою. Проте, читаючи українські епічні балади й народні пісні, особливо відчуваєш вплив саме кримськотатарської культури. Видатний український історик, орієнталіст, мовознавець і перекладач, який знав понад 60 мов і зробив неоціненний внесок у вивчення кримськотатарського питання, що є невід'ємною і важливою частиною світової, а зокрема й української історії, досліджував співіснування кардинально різних культур – української та кримськотатарської.

Сам Агатангел Юхимович Кримський був кримськотатарського походження і багато писав про роль Криму як точки перетину ісламського Сходу і християнської України. Він характеризував Крим не лише як географічний, а й як культурний міст між цими цивілізаціями. Як провідний орієнталіст, який сприяв розвитку орієнталістики в Україні, він у численних роботах приділяв увагу вивченню історії ісламу, Корану, арабської літератури, історії Туреччини, Персії, а також освіти й культурі цих країн. Крім того, він створив низку значущих праць з українського мовознавства й переклав твори арабської, турецької й перської літератури українською мовою.

У монографії Соломії Павличко детально аналізується спадщина Агатангела Кримського і пропонується така оцінка цієї видатної особистості: *«В українському каноні останніх двох століть немає людини вченішої за Агатангела Кримського»*, і це цілковита правда. Його родина була українською лише опосередковано. У листі до Бориса Грінченка Кримський зізнається: *«У мені й кровинки української немає»*. Батько – кримський татарин, походив з роду, засновником якого був мулла з Бахчисарая, який прийняв християнство. Мати – польського походження, обидва з Білорусі. Однак після народження Агатангела родина переїхала до м. Звенигородка. Навчався він у прогімназії в місті Острог на Волині, у Другій Київській гімназії та Колегії Павла Галагана в Києві. Уже у 18-річному віці досконало володів вісьмома мовами.

Досліджуючи роль Криму через праці Кримського, можна зробити висновок, що саме він, будучи однією з перших осіб, які вивчали етнічне

значення Криму в контексті перетину культур, допоміг усвідомити історичний контекст цього регіону. У науковому дискурсі широко представлено проблему зв'язків української культури з культурами західних і східних сусідів, але мотиви арабсько-турецької культури в контексті художнього розвитку України згадуються рідше. Як уже зазначалося, саме епічні поеми та народні пісні зазнали найбільшого впливу кримськотатарської культури. У збірнику «Кримські студії» Кримський детально розглядає питання достовірності листування запорожців із кримськими татарами, висвітлюючи це разом з одним із авторів збірки Арсеном Маркевичем. Там подано живу, як він казав, «людську» картину Криму.

З цієї роботи ми дізнаємося не лише про логічний висновок – діаметрально різні культури, стикаючись одна з одною, у певному сенсі засвоюють риси одна одної і несуть цю набуту подібність далі, – але й про значення Криму для Російської імперії, що через релігійне питання мало переважно негативне забарвлення. Крим є історичним центром ісламської культури в суто християнському середовищі, що не є рідкістю для Східної Європи, особливо слов'янських країн. Ці країни, будучи кордоном між Заходом і Сходом, відчувають на собі вплив двох контрастних світів. Водночас Крим має велике культурне й історичне значення.

Багата культура кримських татар, яка століттями співіснувала, хоч і не завжди мирно, з іншими етнічними й релігійними групами цих земель, у сучасному світі стоїть на межі забуття. Це відбувається попри видатні імена, серед яких Агатангел Кримський, який присвятив своє життя вивченню та популяризації східної культури в Україні. Збереження розмаїття культурної спадщини є важливою умовою існування ідентичності кожної культури окремо й світової культури загалом.

Список використаних джерел

1. Кримський А.Ю. Кримські студії. I-IX. К., 1930. 209 с. [Електронний ресурс]: URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000675>
2. Павличко С. «Книга Націоналізм, сексуальність, орієнталізм. Складний світ Агатангела Кримського» [Текст] / С. К.Павличко – К: Основи, 2016.- 400 с.
3. URL:<https://knygy.com.ua/index.php?productID=9789665007852>
4. Кримський Агатангел Юхимович // Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон - Кю / В. А. Смолій та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2008. 568 с.: [Електронний ресурс]: URL: http://www.history.org.ua/?termin=Krimskii_A

ПЕРША СОЦІАЛЬНА КОДИФІКОВАНА ПАМ'ЯТКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Ількова Марія Василівна, доц. Башкеєва О.М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Визначення основних засад становлення і розвитку української правової традиції є вагомою необхідністю формування національної ідентичності на сучасному етапі розвитку. Створення концепції та встановлення фундаменту, на основі якого відбувалися зародження, становлення і розвиток української національної правової традиції та її реалізація є нагальною необхідністю сьогодення, яка має не лише загальноюридичне, але й соціальне, політичне і міжнародне значення.

Окремі аспекти значення першої соціальної кодифікованої пам'ятки Київської Русі «Руської Правди» в історії держави і права України, філософії та її вплив на становлення і розвиток української правової традиції стали предметом наукових досліджень В. Гончаренка, І. Гриценка, М. Грушевського, Г. Демиденка, С. Кудіна, В. Кульчицького, О. Шевченка та інших. Також класифікацією цього історичного твору займалось багато вчених, таких як: Л. Білецький, Л. Гьотц, М. Калачов, В. Сергієвич тощо.

Соціально-правові відносини у Київській Русі ґрунтувались на східнослов'янській традиції та розвинулось із давнього звичаєвого права та звичаєвих відносин. Первинним і основним джерелом права Київської Русі був звичай, а найбільш поширеною була система усних звичаєвих правил. Суспільство, визнавши владу держави, повинне було дотримуватись правил поведінки, які держава встановлювала через суспільно-політичну діяльність київських князів.

Звичаями вирішувалися порядок діяльності і компетенція державних органів, формування збройних сил, збору податків. До введення християнства на Русі шлюбно-сімейні відносини також регулювалися виключно звичаєвими правилами.

Та особливе значення для розвитку права мала кодифікація юридичних норм українського народу, відома як «Руська правда» Ярослава Мудрого. Її перша частина відома як «Правда Ярослава» (1015 – 1016 роки).

«Руська Правда» – це перша відома збірка правових норм східних слов'ян: кримінального, спадкового, торгового і процесуального законодавства. Вона є головним джерелом з історії правових, соціальних і економічних стосунків Київської Русі [1, с.285].

Перший юридичний кодекс «Руська правда» складається із двох частин, так звані «Коротка» і «Поширена» «Правда»:

I частина – «Правда Ярослава» (близько 1016 рр.), яка, поміж іншого, включала і правові настанови дохристиянських часів;

II частина – «Правда Ярославовичів», складена синами князя Ярослава у Вишгороді (1072 р.), окремі норми якої були доповнені і ставали відповідями на загострення соціального протесту і розвиток феодалських відносин [2, с.117].

Протягом тривалого часу «Руська Правда» редагувалась, перероблювалась, доповнювалась синами та онуками Ярослава Мудрого. У XIX – XX ст., внаслідок досліджень вчених, було представлено аж 106 списків цього твору, з яких найвідомішими є Синодальний, Академічний, Троїцький списки.

«Руська правда» фіксувала чітку систему судочинства, поділяючи його на світське та церковне. Окреслювалась і юрисдикція церковних судів. Це сприяло розвитку судової системи та утверджувало правове регулювання всіх суспільних процесів. Найнижчою судовою інстанцією були громадські суди, які склалися із сільських старшин і розглядали незначні справи. Складніші справи розглядалися за участю представників декількох сіл [2, с.185].

«Руська Правда» була основним джерелом норм спадкового права у Київській Русі, котра містила п'ятнадцять статей, присвячених спадковому праву, де розрізнялося спадкування як за законом, так й за заповітом.

Після смерті чоловіка дружина зберігала своє майно і ставала главою сім'ї. Батько мав право ділити майно тільки серед синів.

Також, розрізнялось спадкування й за станом, а саме спадкування смердами, вільними людьми та спадкування боярами, дружинниками.

«Руська правда» вперше офіційно захищала становище: жінки, дружини, матері. «Право» захищало матір, коли діти не хотіли їй коритися: «Дітям волі не давати». За вбивство жінки було таке ж покарання, як і за вбивство чоловіка.

«Злочин» – це образа суспільства. Це поняття ділили на такі види: злочин проти князя; злочин проти держави; злочин проти особи; майновий злочин.

Існувала специфічна міра покарання: «поток і пограбування». Це був найтяжчий вид покарання, а саме за підпали, конокрадство, розбій. Злочинця разом із сім'єю виганяли з громади, а хата і майно знищувалося, люди причетні до цього, втрачали всі права і їх намагалися не приймати в інші громади.

Також було передбачено захист особистих прав людини – бояр, вільних общинників, навіть залежних людей (закупів, холопів) і навіть рабів [3, с.102].

Так, ст. ст. 56 – 62 ПП беруть під захист закупа (наймита), якого покривдить господар, відбере його власне майно, поб'є безглуздо, перебуваючи п'яним, або продасть його в холопи, то за порушення його прав господар повинен не лише відшкодувати матеріальні збитки потерпілого, надати йому свободу від зобов'язань, а й сплатити за кривду штраф, сума якого залежить від вчиненої кривди, порушення особистих і майнових прав [4, с.247].

Отже, незважаючи на соціальну і майнову диференціацію населення Русі, правотворець прагнув утвердити начала рівноправності в державі, як вона розумілась у ті часи.

Таким чином, слід зазначити, що «Руська Правда» – наважливіше джерело права Київської Русі. Вона виникла на українських землях, була результатом розвитку юридичної думки Київської Русі і відображала ті суспільні відносини, які склалися в цій державі, закріплюючи у своїх нормах ті порядки, котрі були обумовлені природою давньоруського суспільства.

Не дивлячись на привілейоване становище вищих прошарків суспільства, всі вільні перебували під опікою «Руської Правди», головним завданням якої було давати можливість людині захищати свої права на життя, здоров'я і майно, а судові – підставу до справедливого рішення.

Характерною особливістю «Руської Правди» була її спрямованість на соціальний захист людини, що слугувала основою для формування соціально-політичного устрою Київської Русі.

Список використаних джерел

1. Кормич А. І. Правові державотворчі ідеї епохи Київської Русі [Текст] / А. І. Кормич // Актуальні проблеми політики.- 2015. Вип. 54.- С. 281-289.
2. Кульчицький В. С. Історія держави і права України [Текст] / В. Кульчицький, Б.Тищик.- К.: Ін Юре, 2007.- 624 с.
3. Омарова А. А. Права спадкоємців у Київській Русі. [Текст]: Матеріали круглого столу «Державотворчі процеси в Україні та зарубіжних країнах: історичний аспект» (до 1000-річчя з початку правління Ярослава Мудрого). Х.: ФОП Бровін О.В., 2019.- С.101-103.
4. Правда Руська Ярослава Мудрого: початок законодавства Київської Русі: [Текст] навч. посібник / уклад. Г. Г. Демиденко, В. М. Єрмолаєв.- Харків: Право, 2014.- 344 с.

ШЛЯХ ДО КУЛЬТУРНОЇ ЄДНОСТІ В СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ

Кривченко Дмитро Сергійович, проф. Іщенко І.В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

Культура — сукупність людських цінностей, що відображають прагнення всього суспільства до прогресу, до вирішення проблем сьогодення, аби здобути краще майбутнє. Говорячи про культуру, ми беззаперечно повинні зазначити, що весь поступ нашого соціуму являє собою невинний рух, тобто процес змін залежно від обставин, що формують людські взаємовідносини. Роздоріжжя 20 та 21 століття привнесло нове сподівання в довгоочікуваному економічному та культурному об'єднанні людства. Утворення однополярного світу та подальше закріплення міждержавних взаємозв'язків спричинили справжній розквіт поняття "глобалізація", що мало завершити багатовікове розділення культур та економік усіх народів.

Однією з головних засад загальної інтеграції вважалось завершення епохи ідеологічних протистоянь. Занепад світового соціалістичного табору та фактична перемога ліберальної демократії в Холодній війні поширила серед соціологів та політичних аналітиків думку про сталість у розвитку суспільних моделей. Справжнім уособленням цієї тенденції стала відома праця американського філософа Френсіса Фукуяма "Кінець історії та остання людина". Резонансна книга 1992 року, якій передувало просте есе автора в американському журналі *The National Interest*, дала початок суперечливій дискусії, що, у цілому, не стихає й сьогодні. Якщо спробувати коротко охарактеризувати "Кінець історії", весь наратив книги побудовано навколо тих суспільно-історичних обставин, що було характеризовано вище: коли у світі немає глобальних протиборчих сторін, завершення будь-яких незначних конфліктів у сьогоденні є лише питанням часу. Фукуяма вважав, що тепер людство в майбутньому чекає лише поступове налагодження економічної рівності серед кожної з країн земної кулі. Всі активні збройні конфлікти є лише відлунням старої епохи, яку людство залишить на сторінках підручників з історії, входячи у нове, 21 століття, з вірою у єдність та співпрацю. Виходячи з поглядів філософа, уніфікація фундаментальних галузей суспільства (економіки) закономірно призведе й до єдності в надбудові, тобто інтеграції культури кожного народу в загальнолюдський спадок, що остаточно об'єднає весь світ.

На жаль, сам факт написання цього тексту, а також усі буремні події, що відбуваються навколо нас, констатують одне – Фукуяма помилився. Глобальні виклики людства не завершилися у 90-х роках. Ба більше – сам початок 21 століття ознаменувався подією, що значно зменшила прихильників концепції кінця історії. Мова йде про теракт 11 вересня 2001 року, що розпочав довготривалий період боротьби з тероризмом. Проте справжнім фундаментальним ударом по тезі "завершення протистоянь" стала світова економічна криза 2008 року, що значно негативно вплинула на загальнолюдський розвиток.

Усі ці події беззаперечно віддалили людство від возз'єднання за принципами глобалізму. Тим паче це особливим чином відобразилось на культурній єдності. Але, попри всі перешкоди, певні дії на шляху до реалізації культурної уніфікації все ж таки приймалися. Дуже доречно в цьому контексті буде розглянути основні засади всесвітньої доповіді ЮНЕСКО "Інвестування у культурне розмаїття та діалог між культурами" за 2009 рік. Викладений матеріал декларує гуманістичні погляди на розвиток всесвітніх цінностей, цілком та повністю слідуючи засадам єдності в різноманітті: плюралізм думок, різноманіття мов, особливості національного мистецтва й традиції кожного народу в доповіді підкреслюються як важливі джерела знань, які слід оберігати й досліджувати для кращого пізнання одне-одного. Ідея того, що надмірна різність культур призводить до розділення, справедливо визнається неправомірною: будь-яка культура будується на стані суспільства, на побуті його населення, тобто в результаті, попри всі особливості, незалежно від культурної приналежності, усіх об'єднують загальнолюдські цінності [1].

Враховуючи неспокійний час написання цього резюме, поширення міжкультурного діалогу було в край актуальною дією для спроби об'єднати світову спільноту. Але чи ефективною? Повертаючись до загального контексту подій, продовжимо лінію "кінця історії". Криза 2008 року запустила ланцюг дестабілізації світового становища, що з кожним роком набував нові й більш гострі форми. Каскад збройних конфліктів, що почали ширитися планетою, руйнував основні філософські тези Фукуями з 90-х років. Як це відбувалося й раніше в історії людства, кризові становища в економіці неминуче призводили до радикалізації політичного дискурсу. Екстравагантні політики почали набирати неабияку популярність завдяки своїм рішучим й гучним промовам про швидке та ефективне виправлення всіх ситуацій. Звичайно ж, у таких випадках за словами мало коли йде діло. Це призвело до того, що навіть сам Френсіс

Фукуяма в статті для північноамериканського журналу ForeignAffairs за 2021 рік розкривав злободенну для нас й сьогодні тему деструктивного впливу трампізму на політичний стан США й світу. Філософ, що декларував завершення епохи ідеологічних протистоянь, сам так чи інакше втрутився в чергове, далеко не перше і, на жаль, не останнє ідеологічне протистояння людства. Об'єктивна дійсність взяла верх над усіма сподіваннями тих мислителів, що вірили в прийдешній триумф єдності й братерства [2].

На сьогодні ми маємо таку ж тенденцію. Подібні обставини, на жаль, ніяк не допомагають в реалізації тих ідей розвитку міжкультурного діалогу, що були наявні в робочому резюме ЮНЕСКО за 2009 рік. Пройшло 15 років, але ми не стали глобально ближче одне до одного. 6 червня 2024 року на французькому економічному форумі RencontresÉconomiquesd'Aix-en-Provence вийшла стаття американської економістки Лаури Тайсон. Вона, в свою чергу, дивиться на сучасний стан глобалізації як на "некритичний, але незадовільний". На її думку, наразі світова спільнота все ще тісно пов'язана економічно в єдину систему, проте переживає стрімкий процес фрагментації, в якій виділяються три вектори: проамериканський, прокитайський та центристський [3].

Грубо кажучи, ми знов маємо діло з класичними сферами впливу двох наддержав та країнами, що не визначились. Відповідно, доволі легко спрогнозувати, що міжкультурний та міжнаціональний діалог надалі буде підтримуватись активно лише на рівні окремих "фрагментів", що борються одне з одним за власні сфери впливу. Така циклічність історичного процесу показує нам невирішеність давніх суспільно-економічних проблем та демонструє песимістичні реалії, в яких конфлікти, збройні та ідеологічні, у найближчий час не стануть лише частиною історії. Але, водночас, факт того, що ми знаходимось далеко не в кінці історії, повинен надихати нас на рішучі дії. Адже доля наступних поколінь і стан їхнього життя все ще знаходиться в наших руках.

Список використаних джерел:

1. UNESCO WorldReport, 2009. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000184755>
2. Foreign Affairs, "Rotten to the Core?", 2021. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/francis-fukuyama-political-decay-donald-trump-rotten-core>
3. Interconnections in a Fragmenting Global Economy, 2024. URL: <https://www.lesrencontreseconomiques.fr/en/debats-idees/interconnections-in-a-fragmenting-global-economy>

МИСТЕЦТВО ІНСТАЛЯЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ЗВЕРНЕННЯ ДО СУЧАСНИКІВ

Заєць Ірина Миколаївна, доц. Какуріна І.І.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

24 лютого 2022 року розділило наше життя на «до» та «після». «Після» люди писали пости в соціальних мережах, знімали відео звернення, влаштовували акції. Деякі використовували мистецтво: створювали картини, намагалися донести емоції та думки, які їх переповнювали через рядки пісень та віршів. Одним із способів відображення внутрішнього світу українців, які переживають трагічні події цієї сторінки історії нашого народу, стало мистецтво інсталяції.

Інсталяція - це вид сучасного мистецтва, в якому художники створюють тривимірні композиції, що займають простір і взаємодіють з ним. Це мистецтво виникло як художній рух у 1960-х роках у Західній Європі та США. (Родоначальниками жанру інсталяції вважають Марселя Дюшана, Йозеф Бойса, Роберта Раушенберга та інш.). Мистецтво інсталяції набуло поширення в Україні наприкінці 1980-х рр.

Інсталяція може включати різні матеріали й техніки, наприклад, скульптурні елементи, фотографії, відео, звук, світло, і часто запрошує глядача стати частиною простору. Цей вид мистецтва розрахований на сприйняття об'єкта глядачем не як окремої картини чи скульптури, а як цілісного середовища, де передається певне повідомлення чи концепція. Тобто це - чудовий спосіб відобразити проблеми, заявити іноземцям про війну в Україні та повністю занурити їх у емоції. Адже емоції є універсальною мовою, яку розуміють всі.

На жаль, зараз все ще потрібно нагадувати світу, що війна триває і про це потрібно пам'ятати. Тому у 2024 році на всесвітньвідомому фестивалі сучасного мистецтва «Burning Man» була представлена інсталяція Олексія Сая «I'm Fine». (Його співавтор – волонтер, громадський діяч засновник документального проєкту «Ukrainian Witness» - Віталій Дейнега). Інсталяція виглядала як фраза «I'm Fine» – «Я в порядку», що була створена з артефактів війни (Рис. 1). Ними були сонячні панелі, супутникові антени, розбиті паркани, розстріляні дорожні знаки та назви міст. Також використовувались знаки пішохідний перехід, які нагадували про постраждалих та загиблих людей, які переходили дорогу

або їхали на велосипеді по своїм справам під час прильотів.

Рис 1. Віталій Дейнега «I'm Fine»

«Люди стоять і дивляться. Іноді дуже довго. Сміливіші торкаються гострих країв. Багато хто плаче. Здається, наша ідея спрацювала і її почують тут десятки тисяч людей», [2] - розповідає Віталій Дейнега.

Інсталяція демонструє наслідки війни, а найважливіше, дозволяє відчувати весь біль людей який стоїть за цими знаками.

Емоції важливі для людей і вони сильно впливають на запам'ятовування подій. Особливо ті які пов'язані з близькими. Люди схильні зберігати ці емоції як частину історії. Так у Запоріжжі відкрили звукову інсталяцію «Дерево Пам'яті». У відкритті цієї інсталяції брали участь рідні загиблих захисників. Створив роботу художник-постановник, актор і театральний режисер Дмитро Костюминський. Він присвятив свою роботу загиблим захисникам та захисницям. Дерево виготовлене із металу. Замість листя на гілках розміщені трубочки з іменами героїв. Трубочки створюють передзвін, що символізує відлуння голосів загиблих воїнів.

Рис. 2. Відкриття істаляції Дмитара Костюминського «Дерево Пам'яті» у Запоріжжі

На відкритті цієї інсталяції Д. Костюминський сказав, що її творці не хочуть, щоб це місце було місцем тривоги. Вони хочуть, щоб простір життя людини, тобто місце додавало людям розуміння майбутнього розцвітання та життя. А дзвін дзвіночків має нагадувати всім звук полеглих бійців, це наче душі чи янгольський спів.

Люди впевнені, що такі інсталяції, як «Дерево Пам'яті», мають глибоке значення, особливо у часи, коли суспільство зазнає великих втрат. Вони слугують символом шани, підтримки й об'єднання, допомагають зберігати пам'ять про загиблих та знаходити спокій. Більшість людей погоджується з цим, проте всеодно кожен бачить свій сенс в інсталяції.

Отже, інсталяція є важливою складовою в сучасному Українському мистецтві. За допомогою неї максимально передають емоції, а через емоції інформацію та події які ми прагнемо донести до світу, щоб нас чули та пам'ятали.

Список використаних джерел

1. Стоян С. П. Естетичний аналіз сучасного мистецтва: інсталяція як візуалізація миттєвості [Текст] / Стоян С. П. // «Дні науки філософського факультету. 2013»: Матеріали міжнародної наукової конференції в 9 ч. – К., Ч. 4 - 2013.- С. 64–65.

2. У Запоріжжі відкрили 9-метрову інсталяцію «Дерево Пам'яті» [Електронний ресурс] // Укрінформ. - Електрон. журн. - 2024. - Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3917773-u-zaporizzi-vidkrili-9metrovu-instalaciu-derevo-pamati.html#> - Заголовок з екрана.

3. «I'm Fine»: інсталяція України на фестивалі Burning Man [Електронний ресурс] // Світовий конгрес українців - Сайт. - 2024.- Режим доступу: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/im-fine-instalaciia-ukrainy-na-festivali-burning-man/> - Заголовок з екрана.

4. Скляренко Г. Я. Інсталяція / Г. Я. Скляренко [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] // Енциклопедія Сучасної України; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України.- 2011. - Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-12358>

КВАДРОБІКА – СУЧАСНА МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА

Козирко Дмитро Володимирович, аспірант

Український державний університет науки та технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Культура – це те, що якісно відрізняє людину від тварини. Культура є показником відмінностей між діяльністю людей та інших біологічних форм життя, вона є проявом історичного прогресу, своєрідності тієї чи іншої історичної епохи.

Однак все частіше серед сучасної української молоді спостерігаються прояви поведінки, не орієнтованої на моральні та соціально-культурні цінності. Останнім часом в соціальних мережах з'явилася субкультура «квадробіка» у вигляді імітації поведінки тварин за допомогою аксесуарів, що відображають образ певної тварини.

Вважається, що квадратобіка була винайдена Кенічі Іто, японським спринтером, який у 2008 році, а потім у 2015 році встановив світовий рекорд, стрибаючи на 100-метровій доріжці на чотирьох кінцівках, як мавпа.

Він вивчав, як рухаються людиноподібні мавпи, і практикував свою техніку. Іто став рекордсменом, а до нової техніки бігу стали придивлятися американські фітнес-тренери, саме тому в США з'явився вид тренувань під назвою «animal flow» – «вільні рухи в стилі тварини», що поєднують йогу, пілатес, стретчинг, капоейру і брейк-данс. З'явився навіть новий стиль тренування з власною вагою на чотирьох кінцівках, який набув певної популярності у фітнес-індустрії. Простіше кажучи, спочатку квадратобіка була тільки видом фізичних вправ, а не субкультурою.

Цього року ця тенденція прийшла з Японії та Північної Америки в Україну. Однак у нашій країні, найчастіше, квадратобери - це підлітки, які стали учасниками нестандартної субкультури, яка вже нічого спільного не має зі спортом. Вони пересуваються навкарачки, використовуючи тематичний реквізит - маски та накладні хвости. Для них квадратобіка - це не про фізичну активність, а про спільність і приналежність до трендів. За їх словами пародіювання поведінки тварин допомагає квадратоберам знімати стрес.

Нова субкультура в Україні показує байдужість молоді до власного розвитку. Зокрема, у соцмережах з'явилися докази, що квадратобери «нападають» на людей, імітуючи собак, або інших тварин. Такі ситуації суперечать правилам поведінки у суспільстві й така поведінка є абсолютно неприйнятною.

Сучасні підлітки дуже відрізняються від попередніх поколінь. Система цінностей, що існувала впродовж багатьох століть, руйнується. Політичні та соціально-економічні катаклізми перекреслюють фундаментальні загальноприйняті в усіх культурах вічні цінності буття. Молодь перестає сприймати добро, совість, справедливість і навіть розумність як ціннісні домінанти.

«Життя без розуму – не життя». Ця цитата Сократа нагадує нам, що розум – це те, що відрізняє нас від тварин. Ми можемо бути щасливими лише тоді, коли ми розуміємо світ навколо нас та нашу роль в ньому. А тому саме розум допомагає нам знайти наш шлях у житті та зробити правильні вибори.

Одна з найбільш відомих філософських цитат є «Cogito, ergo sum» (Я мислю, отже, існую), висловлена Рене Декартом. Ця фраза є основоположним принципом його філософської системи та є символом раціоналізму. Вона наголошує на важливості розуму і мислення як основи нашого існування та сприйняття світу. Ця фраза відображає те, що наші думки та розум можуть бути найважливішими компонентами нашого існування, оскільки вони допомагають нам розуміти навколишній світ та наше місце в ньому.

Нині багато української молоді просто «пливе у потоці», перетворюючи своє особисте, яскраве «я» на сіру гнітючу масу, в якій немає ані бажання розуміти, ані бажання щось робити, ані мотивації. Їм простіше перетворитися на «тварин» і діяти інстинктами.

Основною причиною даного явища є занепад української культури та системи освіти, як наслідок некомпетентності, професійної недбалості та безвідповідальності чиновників минулих політичних режимів. Здавалося б, що за роки української державності представники влади повинні навчитися мислити в інтересах держави. Проте роками чиновники центральних структур радше думали, як наживатися. Тому доречно сказати, що вони такі ж «квадробери», які у своїй діяльності головним чином керуються інстинктами власної наживи. Така «спільнота» не здатна не тільки до осмислених колективних дій у напрямку розвитку системи освіти та культури, а і навіть до проектного мислення на рівні окремого навчального закладу. Головною метою сучасної системи культури та освіти є забезпечення інтересів панівної верхівки (збереження відсталого олігархічної економіки, блокування соціальних ліфтів, амортизація безробіття, культивування примітивної системи цінностей).

Яке майбутнє чекає на Україну? Культура та освіта визначаються як найважливіший здобуток української нації, її сутність, те, що зберігає й затверджує не тільки особистісне, але й національне існування.

Перспективність розвитку української державності залежить від готовності її представників до культурної активності, яка значною мірою залежить від стану їхнього менталітету, спираючись в першу чергу на культурну свідомість українців.

Список використаних джерел

1. Дорош, С., Квадробери, альтушки, фурі. Як і чому вони витіснили панків і готів. [Електронний ресурс] / BBC Україна. // Інформаційний портал. - 2024. - Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c93py3w5kwlo> - Заголовок з екрана.

2. Клімкін, П., Наука і освіта. Зупинити деградацію. [Електронний ресурс] / Українська правда. // Інформаційний портал. - 2019. - Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/03/23/7209997> - Заголовок з екрана.

3. Мартинович, Ю., Життя на чотирьох: квадробери – модний підлітковий тренд чи новий виклик із ризиками. [Електронний ресурс] / Еспресо. // Інформаційний портал. - 2024. - Режим доступу: <https://zahid.espreso.tv/suspilstvo-zhittya-na-chotirokh-kvadroberi-modniy-pidlitkoviy-trend-chi-viklik-iz-rizikami> - Заголовок з екрана.

4. Іщенко, С. В Одесі квадробери напали на жінку з собакою — що відомо. [Електронний ресурс] / Новини LIVE. // Інформаційно-політичний портал. - 2024. - Режим доступу: <https://odesa.novyny.live/v-odesi-kvadroberi-napali-na-zhinku-z-sobakoiu-shcho-vidomo-204666.html> - Заголовок з екрана.

5. Пірен, М., Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві на сучасному етапі. [Електронний ресурс] / М. Пірен, О. Цілюрик // Український науковий журнал. Освіта регіону. - Електрон. журн. - 2011. - №4. - С. 213. - Режим доступу: <https://social-science.uu.edu.ua/article/648> - Заголовок з екрана.

6. 7 мудростей Сократа, які люди розуміють лише з віком. [Електронний ресурс] / Інформаційно-розважальна газета Укрмедія. - 2023. - Режим доступу: <https://ukr.media/psihologiya/455123> - Заголовок з екрана.

7. В'ялов, О., Рене Декарт – Мислю, отже, існую. [Електронний ресурс] / Електронна газета Слово про слово. - 2019. - Режим доступу: <https://slovoproslovo.info/rene-dekart-mysliu-otzhe-isnuiu> - Заголовок з екрана.

ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ: УКРАЇНСЬКЕ ТА ПОЛЬСЬКЕ БАЧЕННЯ

Рагулін Єгор Едуардович, Пасічник Д. Р., к.і.н. Марченко В. О.

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки УДУНТ»

Україна, Кам'янське

Сьогодні вкотре Польща вимагає від України перегляду трагічних подій 1943 р., відомих під назвою «Волинська трагедія». Готуючись до головування в Європейському Союзі з початку 2025 року, вона вже зараз намагається маніпулювати вказаними подіями для тиску на Україну: польські політики кажуть, що Україна не зможе приєднатися до ЄС, доки не розв'яже історичні питання, пов'язані з Волинською трагедією. Не знайдено і порозуміння між українськими та польськими істориками щодо чисельності жертв, як серед поляків, так і українців. Продовжуються дискусії щодо виконавців злочину, організаторів. У Польщі цю трагедію називають «різаниною», офіційно визнано «геноцидом», у якому звинувачують українських націоналістів. З таким трактуванням не погоджується українська держава.

Тож, що таке «Волинська трагедія»? У чому головні розбіжності трактування події між Україною та Польщею?

На Волині на початок Другої світової війни українці становили близько 80% населення, поляки – 15%. Навесні 1943 року Крайовий провід Організації українських націоналістів (ОУН) прийняв рішення про вигнання поляків. Це обґрунтовувалося необхідністю завадити планам Польщі повернути собі західноукраїнські землі, а також покарати поляків за співпрацю з гітлерівцями і допомогу радянським партизанам, за вбивство українських лідерів на Холмщині. Поступово акції із поодиноких стали масовими та поширилися на всю польську сільську місцевість. У відповідь командування Армії Крайової створило свої партизанські загони та організувало бази самооборони. А також розпочало каральні акції проти українського мирного населення [1].

Доцільно вказати, що причини українсько-польського конфлікту часів Другої світової війни, Волинські події, досліджені в історіографії обох країн. Так, Богдан Гудь, вказує, що значну роль в українсько-польському протистоянні відіграли етносоціальні чинники [2]. Зокрема історик зазначає, що вивчаючи цю трагедію українським і польським ученим потрібно поглянути на корені конфлікту, вийти поза межі 1920–30-х рр., не уникати аналізу специфіки суспільної ситуації в період від Першої до Другої світових війн. «Слід об'єктивно вказати, що їхніми креаторами й носіями були передусім «чорна сотня» й КПЗУ. Тоді стане

очевидним, що причиною трагічних подій 1942–43 рр. була не стільки ідеологія інтегрального націоналізму, як просте й зрозуміле волинським селянам гасло «Ляхи за Буг!» кинуте свого часу «в маси» чорносотенцями з Російської православної церкви й підтримане комуністами», – пише історик[2].

Професор, історик Ярослав Грицак вважає події на Волині «з високим рівнем правдоподібності актом із геноциду», відповідальність за який несе українська сторона. Втім, він зазначає, що і польська сторона винна передовсім через політику міжвоєнної польської влади щодо національних меншин узагалі та, головним чином, українців. Адже саме така політика, помножена на воєнні обставини, «вела до того, що те, що сталося на Волині у 1943 р., рано чи пізніше могло статися у тій чи іншій формі у тому чи іншому місці» [3].

Польські та українські історики сходяться в баченні локалізації на мапі тих районів, де це протистояння було найгострішим. Проте, оцінки жертв відрізняються. Згідно одних даних польської сторони, у Волинській трагедії загинули щонайменше 35 тисяч переважно польських селян (18 тисяч – із встановленими прізвищами) [4]. Інші оцінки польських істориків вказують, що загинули близько 100 тисяч поляків – до 60 тисяч на Волині, до 40 тисяч у Східній Галичині та не менше 4 тисяч на територіях сьогоднішньої Польщі. Внаслідок дій у відповідь Армії Крайової сил загинули 10-12 тисяч українців, у тому числі від 3 до 5 тисяч на Волині та у Східній Галичині. «Хоча антипольська акція була етнічною чисткою, вона також відповідає визначенню геноциду. Метою було знищити весь польський етнос на Волині та частково в інших областях», – вважає історик, професор Гжегож Мотика [5].

Українські вчені підрахунки проводили на рівні окремих сіл. Згідно з ними, втрати серед українців були втричі меншими. Є дані, що кількість загиблих українців на всіх територіях конфлікту сягає 21-24 тисячі осіб. У оцінках жертв трагедії звучить ідея фіксації кожного прізвища – українця чи поляка, який загинув. Оксана Калішук, професорка, авторка праць про Волинську трагедію, політику пам'яті України та Польщі, зазначає, що «проблема полягає у складності достеменно з'ясувати, від чийх рук загинув той поляк чи та українка. Бо ж ми маємо справу з поліцією, шуцманшафтами, які були на німецькій службі, польським підпіллям, радянською партизанкою, українським підпіллям. І ми маємо справу просто з бандитами, які хотіли використати ситуацію, поживитися, або звести особисті рахунки. І як виокремити кожне конкретне вбивство? Чи

завжди ми можемо це зробити? Ні. То як рахувати? Тому мені видається, що правильно, за змоги, встановлювати кожне ім'я і не маніпулювати загальними цифрами, не міряться, кого більше загинуло – поляків чи українців» [6].

Отже, Волинські події, є трагічною сторінкою історії двох народів – українського та польського, і найбільш дискусійними серед істориків обох країн, неоднозначними в оцінці політиків та громадськості. Нагадування про ці події вимагає формування колективної історичної пам'яті поляків і українців про загальну трагедію наших предків. Потрібно будувати рівноправний діалог з польськими вченими щодо цієї проблеми, а також вдаватися до реальних дій – пошуків останків жертв, їхньої ексгумації.

Список використаних джерел

1. Гудкова С. Грань між трагедією та різаниною: як Волинська трагедія стала політичним інструментом [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL: <https://zaborona.com/gran-mizh-tragediyeyu-ta-rizanyouyu-yak-volynska-tragediya-stala-politychnym-instrumentom/>. (дата звернення: 26.10.2024)

2. Гудь Б. З Історії етносоціальних конфліктів. Українці й поляки на Наддніпрянщині, Волині й у Східній Галичині в ХІХ – першій половині ХХ ст. [Електронний ресурс] / Б.З. Гудь. Авторизований переклад з польської Андрія Павлишина. - Харків: Акта, 2018.- 482 с.

3. «Відповідальність сторін є спільною, хоч і не рівною», – Ярослав Грицак про Волинську трагедію. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL: <https://www.polukr.net/uk/blog/2018/07/vidpovidalnist-storin-ye-spilnoyu-hoch-ne-rivnoyu-yaroslav-gricak-pro-volinsku-tragediyu/>. Дата звернення: 26.10.2024.

4. Крамаренко Д. Волинська трагедія. Чому події 80-річної давності "отруюють діалог" України та Польщі. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/volinska-tragediya-chomu-podiyi-80-richnoyi-1727963465.html>. (дата звернення: 26.10.2024)

5. 11 липня 1943 року: Волинь. Два погляди. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL: <https://www.volynnews.com/news/society/11-lypnia-1943-roku-volyn-dva-pohliady/>. Дата звернення: 26.10.2024

6. Каліщук О. Що не так з дослідженнями Волинської трагедії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/volin-1943-chomu-tragediia-a-ne-riznia/>. Дата звернення: 26.10.2024.

Секція 2

ОСОБИСТІТЬ У ВИМІРАХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

ОСНОВИ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. ЇЇ АКТУАЛЬНІСТЬ

Дукальтетінко Олександра Олегівна, доц. Чичков А.Г.

Український державний університет науки та технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Гуманістична психологія, як одна з основних течій у психології, має глибоке коріння та багатогранний вплив на різні сфери життя. Її основні концепції та принципи можна розглянути у кількох ключових аспектах.

1. Філософські основи гуманістичної психології:

- Екзистенціалізм. Гуманістична психологія черпає натхнення з екзистенціалізму, який підкреслює значення індивідуального досвіду, свободи вибору та відповідальності. Це ставить питання про сенс життя і існування, яке кожна людина має знайти самотійно.
- Гуманістична етика. В основі гуманістичної психології лежить етика, що акцентує на повазі до гідності людини, безумовному прийнятті та емпатії. Ці цінності стають важливими як у терапії, так і в міжособистісних стосунках.

2. Основні концепції гуманістичної психології

- Самоактуалізація: Як зазначалося раніше, самоактуалізація — це процес реалізації свого потенціалу. За Маслоу, це найвищий рівень потреб. Особи, які досягли самоактуалізації, демонструють креативність, спонтанність і здатність бути у моменті.
- Цілісність особистості: Гуманістична психологія вважає, що всі аспекти особистості — фізичні, емоційні, інтелектуальні та соціальні - повинні бути збалансовані для досягнення добробуту. Це підкреслює важливість інтеграції всіх частин особистості.
- Автентичність: Автентичність означає бути вірним своїм цінностям і почуттям, не підпорядковуючись зовнішнім тискам. Гуманістична психологія заохочує людей до самовираження і щирості у стосунках.

3. Практичні аспекти гуманістичної психології

Психотерапевтичні методи гуманістичної психології:

- Клієнт-центрований підхід: Це основний метод, заснований на безумовному позитивному прийнятті, емпатії та автентичності. Терапевт не є авторитетом, а партнером у дослідженні переживань клієнта.
- Групова терапія: Гуманістичні принципи також ефективні в груповій терапії, де учасники діляться досвідом, підтримують один одного та розвивають взаєморозуміння.

Освітні методи гуманістичної психології:

- Критичне мислення: Гуманістична освіта заохочує учнів думати

самостійно, ставити запитання та досліджувати власні інтереси, що сприяє розвитку їхньої особистості.

- Навчання через досвід: Акцент на практичному навчанні, де студенти беруть участь у реальних проектах, що допомагає їм застосовувати знання на практиці.

Сучасні тенденції гуманістичної психології:

- Позитивна психологія: Як похідна від гуманістичної психології, позитивна психологія вивчає, що робить життя вартим, акцентуючи на благополуччі, щасті, позитивних емоціях та здатності до відновлення. Вона розвиває концепції, такі як "потік" (flow) — стан глибокого занурення в діяльність.
- Вплив технологій: Сучасні технології, такі як онлайн-терапія та додатки для саморозвитку, інтегрують гуманістичні принципи у повсякденне життя, надаючи людям можливості для самоосвіти та психологічної підтримки.
- Крос-культурна психологія: Гуманістична психологія активно досліджує, як культурні контексти впливають на сприйняття себе та інших. Це допомагає адаптувати підходи до психотерапії та освіти для різних культурних груп, враховуючи їх унікальні цінності та переконання.

5. Вплив гуманістичної психології на суспільство:

- Соціальна справедливість: Гуманістичні принципи підкреслюють важливість соціальної справедливості та прав людини. Вони сприяють розвитку рухів за права людини, гендерну рівність, боротьбу з дискримінацією.
- Підтримка психічного здоров'я: Гуманістична психологія сприяє зростанню усвідомлення важливості психічного здоров'я у суспільстві, ведучи до більшої відкритості до обговорення психологічних проблем та пошуку допомоги.

6. Виклики та критика у гуманістичній психології

- Критика редуccionізму: Хоча гуманістична психологія пропонує багатогранний погляд на людину, її концепції іноді критикують за недостатню емпіричну підтримку і не завжди точний науковий підхід.
- Інтеграція з іншими напрямками: Сучасна гуманістична психологія намагається інтегрувати свої принципи з іншими науковими підходами, такими як когнітивна психологія, що може сприяти більш комплексному розумінню людини.

Висновок:

Гуманістична психологія залишається важливою дисципліною, яка впливає на багато аспектів життя людини. Її акценти на унікальності особистості, розвитку, самоактуалізації та етиці продовжують бути актуальними в сучасному світі, сприяючи створенню більш чуйного та підтримуючого суспільства.

ПСИХОЛОГІЯ МАС: ВІД ФРОЙДА ДО СУЧАСНОСТІ - ЯК СВІДОМЕ І НЕСВІДОМЕ ФОРМУЮТЬ ПОВЕДІНКУ НАТОВПУ

Нагорна Валерія Андріївна, Рябік П.В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Індивідуальна та соціальна психологія на перший погляд можуть здаватися абсолютно різними дисциплінами, але глибший аналіз показує, що вони тісно пов'язані між собою. Індивідуальна психологія фокусується на поведінці людини та тому, як вона задовольняє власні потреби, але навіть у цьому контексті не можна ігнорувати вплив інших людей. Суспільне середовище відіграє ключову роль у формуванні особистості, і соціальний вимір стосунків із батьками, друзями та партнерами завжди важливий.

Зигмунд Фройд, класик психоаналізу, наголошував, що багато стосунків, які вивчає психоаналіз, наприклад, сімейні чи партнерські відносини, є не лише індивідуальними, але й соціальними феноменами. Він підкреслював, що навіть у тих випадках, коли людина здається замкнутою в собі або нарцисичною, ці явища мають соціальне підґрунтя. Проте, поряд із цим, існують також нарцисичні або аутистичні процеси, які спрямовані на уникнення взаємодії з іншими та фокусування на власних інтересах. Ці процеси належать до сфери індивідуальної психології, але їхня взаємопов'язаність із соціальними процесами показує, що чітке розмежування між індивідуальною та соціальною психологією є умовним.

У своїй роботі «Психологія мас і аналіз людського Я» (1921) Фройд розвивав ідеї французького соціолога Гюстава Лебона, який у своїй книзі «Психологія мас» (1895) одним із перших показав, що в масах люди втрачають здатність до раціонального мислення, піддаються впливу примітивних інстинктів і легко підкоряються лідерам. Лебон стверджував, що індивідуальність зникає в масі, а колективна свідомість починає керувати діями кожного окремого члена групи. На його думку, маси схильні до емоційних коливань і агресії, а також вразливі до навіювань з боку харизматичних лідерів.

Фройд розвинув ці ідеї, зробивши акцент на тому, що індивіди в масі пов'язані між собою через несвідомі механізми. Він вважав, що кожен член маси переживає емоційну єдність з іншими людьми, вбачаючи в них відображення своїх власних бажань, страхів та ідеалів. Ця взаємна

ідентифікація створює своєрідну психічну єдність, яка знижує індивідуальні відмінності і робить людей більш сприйнятливими до навіювань та групових емоційних станів. Фройд підкреслював, що маси діють не стільки свідомо, скільки під впливом несвідомих імпульсів, які легко активуються в колективі.

Одним із ключових моментів у психоаналітичній теорії мас є взаємодія свідомих і несвідомих процесів. Фройд вважав, що у масах свідомі процеси пригнічуються, а на перший план виходять несвідомі інстинкти, такі як страх, агресія або лібідо. Саме ці інстинкти керують поведінкою людей у масі, роблячи їх менш критичними та більш сприйнятливими до впливу зовнішніх сил. За Фройдом, присутність у масі знижує самоконтроль і здатність до критичного мислення, що робить людей більш вразливими до групових імпульсів та навіювань.

Свідомі соціальні фактори — такі як культурні норми, політичні й економічні умови, а також вплив медіа — також відіграють важливу роль у формуванні поведінки мас. Проте, на думку Фройда, ці фактори можуть лише активізувати або пригнічувати несвідомі інстинкти, які врешті-решт визначають поведінку людини у групі. Наприклад, політична риторика або медійні повідомлення можуть викликати страх чи агресію у людей, посилюючи їхню схильність до колективних дій або протестів.

Лідери відіграють вирішальну роль у масовій психології, оскільки вони можуть спрямовувати несвідомі інстинкти мас у потрібне їм русло. Фройд стверджував, що лідери використовують свідомі соціальні механізми для контролю над масами, але в той же час вони активізують несвідомі механізми ідентифікації. Люди в масі ідентифікують себе з лідером, який стає для них своєрідною батьківською фігурою. Цей процес ідентифікації заснований на несвідомих потребах захисту та керівництва, що робить маси залежними від свого лідера.

Фройд також ввів у концепцію масової психології поняття лібідо — психічної енергії, яка об'єднує індивідів у групі. Лібідо, на думку Фройда, є тією емоційною силою, яка створює міжособистісні зв'язки в масі та зміцнює єдність групи. Лідер стає об'єктом колективної лібідозної енергії, що забезпечує його здатність впливати на маси. Завдяки цьому зв'язку лідер може контролювати поведінку мас, оскільки люди несвідомо ототожнюють його з власними бажаннями та страхами.

Харизматичні лідери мають особливу здатність маніпулювати емоціями мас. Вони можуть викликати у своїх послідовників сильні

почуття довіри, лояльності та захоплення. Слова та дії таких лідерів сприймаються без критичного аналізу, що дозволяє їм керувати емоційними станами людей і спрямовувати їхню поведінку у бажаному напрямку. Харизматичний лідер, згідно з Фройдом, є втіленням бажань і ідеалів мас, що робить його надзвичайно впливовою фігурою в контексті масової психології.

Фройд зазначав, що такий лідер використовує механізми ідентифікації та проєкції, щоб зміцнити емоційний зв'язок із масами. Люди в масі проєктують на лідера свої пригнічені бажання і страхи, вбачаючи в ньому фігуру, яка може забезпечити їм захист і безпеку. Цей механізм створює сильний емоційний зв'язок, який важко порушити, що робить маси слухняними й піддатливими до впливу лідера.

Теорії масової психології Фройда мали великий вплив на наше розуміння групової динаміки, проте вони мають і певні обмеження. Одна з головних критик полягає в тому, що Фройд надмірно зосереджувався на несвідомих процесах і сексуальній енергії (лібідо), не враховуючи впливу таких факторів, як культура, політика, економіка. Наприклад, сучасні дослідження масової поведінки показують, що раціональні чинники відіграють значну роль у прийнятті рішень людьми в групах, що не завжди відповідає фрейдистській моделі.

Також Фройд недооцінював активну роль індивідів у соціальних змінах та масових рухах. Його акцент на пасивності мас і їхній сприйнятливості до навіювання не враховує, що люди в групах можуть свідомо приймати рішення та активно впливати на хід подій. Сучасна психологія і соціологія показують, що індивіди в масі не завжди піддаються примітивним інстинктам, а можуть діяти раціонально, керуючись спільними цінностями та переконаннями.

Сучасна психологія та соціологія розвинули фрейдистські ідеї, взявши до уваги ширший спектр факторів, які впливають на поведінку мас. Дослідження групової динаміки та соціальної ідентичності показали, що люди ідентифікують себе з різними групами не лише через несвідомі механізми, але й через свідомі соціальні процеси. Наприклад, теорія соціальної ідентичності Анрі Таджфела та Джона Тернера підкреслює, що люди ідентифікують себе з певними соціальними групами на основі спільних цінностей та цілей. Це означає, що поведінка мас не завжди визначається несвідомими інстинктами, як вважав Фройд.

Сучасні підходи також враховують вплив засобів масової інформації. Медіа відіграють ключову роль у формуванні громадської думки та поведінки мас. Фройд не брав до уваги цей аспект, зосереджуючись на прямих міжособистісних взаємодіях між лідерами та масами. Сьогодні засоби масової інформації можуть швидко поширювати ідеї та формувати суспільні настрої на глобальному рівні. Вплив медіа є як раціональним, так і емоційним: вони можуть мобілізувати свідомі переконання і активізувати несвідомі емоції.

Таким чином, сучасні теорії колективної дії та впливу медіа розглядають маси як більш раціональні одиниці, ніж це передбачала фрейдистська модель. Люди можуть діяти свідомо, об'єднуючись навколо певних ідей або цілей, а не лише під впливом несвідомих імпульсів. Це розширює наше розуміння групової динаміки, включаючи нові форми соціальної взаємодії та комунікації.

Фрейдистська теорія масової психології зробила значний внесок у розуміння того, як люди поведуться в групах, особливо через концепції ідентифікації та лібідо. Однак сучасні дослідження масової поведінки показують, що люди в масах не завжди діють на основі несвідомих інстинктів. Раціональні чинники, такі як спільні цінності, ідеї та вплив медіа, відіграють важливу роль у колективній поведінці. Сучасна психологія розширила фрейдистські підходи, враховуючи активну роль індивідів та раціональні механізми в масових рухах і колективних діях.

Список використаних джерел

1. Фройд З. Психологія мас і аналіз Я [Текст] / Зигмунд Фройд. - К.: Андронум, 2020.- 82 с.
2. Захарченко, М. В. Історія соціології (від античності до початку ХХ ст.) [Текст] : навч. посіб. / М. В. Захарченко, О. І. Погорілий. – К. : Либідь. -336 с.
3. Гюстав Лебон Психологія натовпу [Текст] / Гюстав Лебон; переклад Ігор Андрущенко, 2024.- 272 с.
4. Психологія мас [Текст]: конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, К. С. Сахно. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 116 с.
5. Лебон Г. Психологія мас і народів [Текст] / Г. Лебон ; переклад Э. Піменова, А. Фрідман. - Київ : Андронум, 2020. - 210 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

Справцева Катерина, аспірант

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Україна, Київ

Увага сучасної світової науки беззаперечно спрямоване на вивчення особливостей взаємодії груп та індивідів у віртуальному просторі, що логічно зумовлено стрімким зростанням ролі цифрових комунікацій у сучасному суспільстві. За даними Digital 2024, кількість активних користувачів соціальних мереж сягнула 5,5 мільярда осіб, що становить 67,1% світової популяції [5]. Це створює унікальний простір для дослідження нових форм самовираження та самопрезентації особистості.

Дослідження самопрезентації в соціальних мережах базується на розумінні структури "Я-концепції" особистості. Згідно з попередніми дослідженнями [3], у цій структурі ми виділили три основних компоненти: когнітивний, що включає уявлення людини про власну особистість; оціночно-афективний, який відображає самооцінку та ставлення до себе; та поведінково-вольовий, що визначає особливості самопрезентації та взаємодії з іншими.

Особливістю самопрезентації в соціальних мережах є її візуальна орієнтованість. За оцінками психофізіологів, людина отримує від 70% до 80% інформації через зоровий аналізатор, що робить візуальний контент основним інструментом самопрезентації в цифровому просторі. Це підтверджується дослідженнями німецького психолога Фабіана Хатматчера, який характеризує сучасне суспільство як "візуальне" [6].

Самопрезентація у соціальних мережах реалізується через складну систему психологічних механізмів. Когнітивні механізми включають селективне самопредставлення, за якого користувачі свідомо обирають аспекти свого "Я" для демонстрації; ідеалізацію образу, що проявляється у прагненні представити себе в найкращому світлі; та управління враженням через контроль над інформацією, яка стає доступною іншим. Особливу роль відіграють емоційно-мотиваційні механізми самопрезентації. За даними професора Барух та його колег [4], основними мотивами самопрезентації в соціальних мережах є самоствердження, пошук визнання та потреба в емоційній підтримці. При цьому спостерігається феномен "парадоксу приватності" - розбіжності між декларованим бажанням захистити приватність та реальною поведінкою користувачів у мережі.

Дослідження вітчизняних науковців [1] виявило, що основні стратегії самопрезентації у соціальних мережах реалізуються через різні методи, такі як : апеляція до авторитету, позитивне підкріплення, гра в простонародність, гіперболізація, апеляція до емоцій, самопросування , вихваляння та екземпліфікація, підвищення значущості співрозмовника, солідаризації з іншими користувачами. Це змушує звернути увагу на наявні психологічні механізми вразливості у цифровому просторі , які включають у себе комплекс факторів. До них належать : когнітивні фактори (надмірна довірливість, ілюзія контролю над персональними даними, недооцінка потенційних ризиків, схильність до необґрунтованого оптимізму) та [2] поведінкові патерни ризику (надмірне саморозкриття, нехтування налаштуваннями приватності, необачне поширення особистої інформації, ігнорування сигналів потенційної небезпеки) [1].

Отже, самопрезентація особистості в соціальних мережах виявляється складним психологічним феноменом, що поєднує в собі традиційні механізми формування "Я-концепції" та новітні форми цифрового самовираження. В умовах, коли більша частина світової популяції активно використовує соціальні мережі, візуальна складова стає домінантною у процесах самопрезентації, формуючи новий тип соціальної взаємодії та самовираження. Виявлена система психологічних механізмів та стратегій самопрезентації свідчить про глибинну трансформацію способів, якими особистість конструює та представляє свій образ у цифровому просторі. При цьому спостерігається парадоксальне явище: прагнучи до автентичного самовираження, користувачі часто потрапляють у пастку ідеалізації та селективної самопрезентації, що може призводити до розриву між віртуальним та реальним "Я".

Подальше осмислення цих процесів відкриває новий горизонт для розуміння того, як цифрова епоха змінює не лише способи нашої комунікації, але й саме розуміння особистісної ідентичності та автентичності. Це ставить перед психологічною наукою важливе завдання: розробити нові підходи до підтримки психологічного благополуччя особистості в епоху, коли межі між реальним та віртуальним стають все більш розмитими.

Список використаних джерел

1. Довбуш О., Гарасим Т., Скорейко-Свірська І. Вербалізація маніпулятивних стратегій у соціальних мережах Facebook і Twitter /

О. Довбуш, Т. Гарасим, І. Скорейко-Свірська // Електрон. журн. – Folium, 2023. Спецвипуск. - С. 54-60. DOI: 10.32782/folium/2023.3.7

2.Лаптев С. О. Розробка моделі захисту особистих даних у соціальних мережах [Текст] / С. О. Лаптев // Захист інформації. Т. 26. - 2024. № 1. - С. 43-50. DOI: 10.18372/2410-7840.26.18824.

3.Справцева К. С. Візуалізація образу «Я» в інформаційному просторі соціальних мереж/ К. С.Справцева // Електрон. журн. – Габітус. 2023. № 48. - С. 175-178. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.48.31>

4.Baruh L., Secinti E., Cemalcilar Z. Online Privacy Concerns and Privacy Management: A Meta-Analytical Review. Journal of Communication. 2017. Vol. 67, № 1. P. 26-53. DOI: 10.1111/jcom.12276

5. We Are Social & Meltwater. Digital 2024: Global Digital Overview. 2024. URL: <https://wearesocial.com/uk/blog/2024/01/digital-2024/> (дата звернення: 15.11.2024)

6. Hutmacher F. Why Is There So Much More Research on Vision Than on Any Other Sensory Modality? // Frontiers in Psychology. 2019. Vol. 10. P. 22-46. DOI: 10.3389/fpsyg.2019.02246

ОСОБИСТІТЬ У ВИМІРАХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Сухий Михайло Костянтинович, аспірант

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Психологія, як наука, на пряму стосується людини та її особистісних якостей. З точки зору наукового психологічного підходу особистість людини це сукупність стійких характеристик, які визначають унікальність людини, її поведінку, думки, емоції, також мотивацію, соціальну складову і багато інших аспектів, які на пряму стосуються формування особистості або ж дотичні до цього процесу [1].

Основні виміри психологічної науки, в рамках яких можна вивчати людську особистість: біологічний, когнітивний, поведінковий, емоційно-мотиваційний, соціокультурний, психодинамічний та гуманістичний.

Особистість відображає унікальність кожної людини. Вона охоплює не лише зовнішні риси, але й внутрішні риси, такі як цінності, переконання, життєві цілі та способи реагування на події. Визначення може бути інтерпретовано на різний манер, але сутність залишається та сама, особистість людини це багато чинників, які об'єднані між собою в одну загальну картину, яка і є особистістю, вона не може бути розгалужена та розділена або ж розглядатися як окремі кластери в людському розумінні, проте психологія як наука вивчає людську особистість розподіляючи її на складові: поведінкову, емоційну, соціально-адаптаційну, та інші. На людську особистість впливають різноманітні фактори, від генетичних до соціокультурних. Психологічна наука пропонує різні підходи для її вивчення, що дозволяє отримати повнішу картину того, як формується і функціонує особистість [2].

Прийнято, що особистість як явище вивчається за допомогою різних теоретичних підходів і моделей, які прагнуть зрозуміти, як формуються та працюють риси характеру, поведінкові патерни та психологічні механізми людини. Особистість у психологічній науці розглядається як багатовимірна структура, в якій поєднуються біологічні, психологічні, соціальні та культурні аспекти життя людини. Для детального розуміння та вивчення особистості психологія пропонує різні наукові підходи, кожен з яких фокусується на певних аспектах особистості, розширюючи загальне уявлення про її складну природу, по суті це є систематизація підходів та

вимірів з чинниками, під впливом яких формується та, що важливо, змінюється людська особистість.

Ми можемо давати людській поведінці або ж проявам поведінкових патернів якесь наше загальне оціночне судження, яке буде побудовано на емпіричному сприйнятті, скорегованому нашими внутрішніми переживаннями, думками, переконаннями та по іншому викривлено, проте психологія як наука існує для того, щоб надати чітко визначену та обґрунтовану оцінку рисам особистості людини чи особистості як психологічному явищу в загальноакадемічному розумінні на основі наукових підходів.

Багато психологів та психоаналітиків “старої школи”, на наукові праці яких прийнято спиратися в рамках сучасного психологічного аналізу, представляли в своїх наукових працях методики визначення рис особистості людини. Ця теоретична база заснована на психоаналітичних теоріях Зигмунда Фрейда, Карла Юнга, Карла Роджерса, Абрахама Маслоу та інших видатних науковців, що вклалися в розвиток психології як науки.

З їхніх праць відомо, що наша людська особистість формується через взаємодію свідомого та несвідомого, а також через боротьбу між базовими імпульсами, раціональними процесами і моральними нормами. Дуже багато відомо про боротьбу Его та СуперЕго, еволюцію особистості людини, доведено, що особистість може як розвиватися еволюціонуючи так і деградувати. Особистісні конфлікти, ранній дитячий досвід і вплив несвідомих процесів відіграють ключову роль в цьому.

Важливо розуміти, що особистість людини не є сталим явищем або ж якоюсь умовною одиницею, по своїй суті це процес, який відбувається в межах людської свідомості та підсвідомості, це постійне формування нейронних зв'язків, патернів поведінки, упереджень, ідей, думок та багатьох інших складових розумової діяльності.

Результатом цих численних процесів і є особистість, яку вивчає психологія як наука. Вивчається особистість декількома підходами: когнітивний підхід, культурний, емоційно-мотиваційний вимір. Жоден з цих підходів не може самостійно охопити всі аспекти, але саме їх поєднання дозволяє створити глибоке та багатостороннє уявлення про людську особистість.

Саме тому потрібен саме комплексний науково-психологічний підхід, базований на науковій методології для вивчення особистості як

явища. Багатогранність складових особистості породжує комплексність використання різних наукових підходів та методів для вивчення.

Особистість формується під впливом генетичних факторів, нейрофізіологічних процесів і хімії мозку, що визначають темперамент, емоційну реактивність та індивідуальні характеристики, через взаємодію свідомих і несвідомих процесів, внутрішніх конфліктів та досвіду раннього дитинства. Людська особистість визначається через спосіб мислення, процеси сприйняття, пам'ять, розуміння інформації та вирішення проблем, які формують індивідуальний стиль взаємодії зі світом, а також через емоційні реакції, мотиваційні прагнення, рівень емоційної стабільності, життєві цілі та потреби. Наша особистість це сукупність поведінкових моделей, що виникають внаслідок навчання, впливу нагород і покарань, а також через наслідування певних прикладів поведінки. Також на особистість впливають зовнішні фактори, такі як культурні цінності, норми та переконання, які формують установки, погляди та поведінку індивіда в суспільстві [3].

Список використаних джерел

1. Бурлачук, Л. Психодіагностика особистості: понятійний апарат та методи дослідження [Текст] / Л.Бурлачук // Психологія і суспільство. - 2014, № 4. - С. 85-103
2. Максименко С. Д. Поняття особистості у психології [Текст] / С. Д. Максименко // Психологія і особистість – 2016. – № 1 (9). – С. 11–17
3. Столяренко О. Б. Психологія особистості [Текст]: навч. посіб. / О. Б. Столяренко – К.: Центр учбової літератури. - 2012р. – 280 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МОЛОДІ XXI ст.

Заскока Вікторія Анатоліївна, доц. Башкеєва О. М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Дослідження психологічних теорій особистості є важливим для сучасної молоді, оскільки це допомагає вам поміркувати про свою особистість з іншого погляду, допомагає зрозуміти індивідуальні відмінності, пояснити поведінку людини та застосовувати ці знання в житті. Розуміння різних теорій особистості може дати уявлення про ваші власні сильні та слабкі сторони, а також допомогти вам краще розуміти інших. Класичні психологічні теорії особистості також цікаві й актуальні для студентства, бо в цей вік у людини активно формується своє «Я», пошук балансу у середині себе й з усім світом, саме з цим допомагають психологічні теорії розвитку особистості, розкриваючи відповіді на питання, яким чином формуються наші думки, емоції та поведінка в різні періоди життя. Це корисно як для особистого розвитку, так і для професійної діяльності, зокрема в комунікації та роботі з людьми.

Згідно загальних характеристик концепції особистості, в поняття особистість включають сукупність рис і властивостей, які визначають поведінку людини. Особистість формується під впливом генетичних і соціальних факторів, а також змінюється протягом життя. Теорії особистості пояснюють ці процеси та взаємодії.

Не дивлячись на те, що минуло вже більше 100 років, психоаналітична теорія особистості Зигмунда Фрейда є актуальною і зараз, бо вона пояснює підсвідомі процеси, внутрішні конфлікти та вплив дитячих переживань на доросле життя. Її використовують у психотерапії та для розуміння мотивацій і поведінки людей. Тобто в умовах стабільності та нестабільності, проблем та перепон, особистість все одно розвивається, але в залежності від різних чинників у різних напрямках. За Фрейдом, особистість людини формується через взаємодію різних психічних структур і важливими факторами є ранній досвід і несвідомі процеси. Більшість наших думок, почуттів та вчинків визначаються підсвідомими мотивами, яких ми не усвідомлюємо. Основні тези його психоаналізу, такі як структура особистості, роль підсвідомості, етапи психосексуального розвитку, захисні механізми можуть допомогти сучасній молоді зрозуміти мотиви поведінки інших людей, серед яких відомі успішні особистості.

Прикладом може слугувати відома особистість XX століття Мерилін Монро. Через призму теорії Фрейда, однією з основних структур психіки особистості є Ід (ID) - найпримітивніша частина психіки, що містить

інстинктивні імпульси та бажання. Ід керується принципом задоволення, прагнучи негайного задоволення своїх потреб без урахування реальності чи моралі. У випадку з Мерилін Монро Ід - її бажання бути бажаною і улюбленою, що проявлялося в її сексуальному образі та публічній поведінці. За Фрейдом, Его (Ego) - частина психіки, яка взаємодіє з реальним світом, Его керується принципом реальності і намагається задовольняти бажання Ід, враховуючи соціальні обмеження та реальні можливості. Его Мерилін Монро проявилось у прагненні балансувати між особистими бажаннями і вимогами кар'єри, контролюючи свої емоції. Моральний компонент особистості Суперего (Superego) складається з внутрішніх норм і цінностей, засвоєних від батьків і суспільства, намагається контролювати бажання Ід і зберігати моральні стандарти. У Мерилін Монро Суперего втілювалось у глибокому прагненні до любові та прийнятті, а також в ідеалізованих уявленнях про відносини, що часто не співпадали з реальністю.

Секрет успіху Стіва Джобса, однієї з найвідоміших людей сучасності, його прагнення до «переваги» і постійне вдосконалення допоможе віднайти теорія індивідуальної психології Альфреда Адлера. Згідно Адлеру, основною рушійною силою особистості є прагнення до переваги - бажання людини подолати свої комплекси та досягати успіху. Він розглядав комплекс неповноцінності як основний психологічний стан, коли людина відчуває себе слабкою чи недосконалою. Важливо, як людина з цим справляється: позитивне прагнення до самовдосконалення може призвести до розвитку, а надмірна компенсація до неврозів. Теорія Альфреда Адлера актуальна і сьогодні, тому що він наголошував на важливості соціальних факторів у розвитку особистості. В умовах сучасного світу, де міжособистісні стосунки, комунікація та підтримка оточуючих грають важливу роль, ці ідеї дуже актуальні. Стів Джобс створював інноваційні продукти, бажаючи не тільки досягти успіху, а й змінити світ.

Теорія архетипів колективного несвідомого Карла Юнга допоможе пояснити феномен Вільяма Шекспіра як архетип Творця. Загальновідомо, що архетипи формують наші емоції, бажання і страхи, а також пояснюють популярні образи в культурі та допомагають краще розуміти різні культури через спільні мотиви. Як драматург, Шекспір створив безліч незабутніх творів, які глибоко вплинули на культуру і мистецтво, відображаючи архетип художника, який змінює світ через свою творчість.

Таким чином, психологічні теорії особистості пояснюють внутрішні механізми розвитку особистості. Однак соціокультурне середовище, тобто сім'я, освіта, медіа, соціальні норми - також відіграє ключову роль у формуванні переконань, цінностей і поведінки людини. Разом ці фактори визначають, як особистість адаптується, розвивається і взаємодіє зі світом.

САМОСВІДОМІСТЬ ТА САМООЦІНКА, ЇХ РОЛЬ В ЖИТТІ ОСОБИСТОСТІ

Коржов Артем Олексійович, доц. Рябік П.В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Взаємодіючи з людьми, людина виділяє саму себе з навколишнього середовища, відчуває себе суб'єктом своїх фізичних і психічних станів, дій і процесів, виступаючи для самого себе як «Я», що протистоїть «іншим», але разом з тим нерозривно з ними пов'язане. Переживання наявності власного «Я» виражається насамперед у тому, що людина розуміє свою тотожність самій собі в сучасному, минулому та майбутньому. «Я» сьогодні, за всіх можливих змін мого становища в будь-яких нових і несподіваних ситуаціях, при будь-яких перебудовах мого життя, моєї свідомості та поглядів – це «Я» тієї самої людини, якою існувала вчора і якою вона буде, вступивши у завтрашній день.

Переживання наявності свого «Я» є результатом тривалого процесу розвитку особистості, який починається з дитячого віку(з відкриття свого «Я») та який закінчується у підлітковому-юнацькому віці, коли починає формуватися розгорнута система соціально-моральних самооцінок, завершується розвиток самосвідомості та в здебільшого складається **образ «Я»**.

Образ «Я» – це відносно стійка, не завжди усвідомлена, неповторна система уявлень індивіда про себе, на основі якої він будує свою взаємодію з іншими.

Образ «Я» вписується у структуру особистості. Він виступає як установка по відношенню до себе самого, що має три компоненти:

По-перше, когнітивний компонент: уявлення про свої здібності, зовнішність, соціальну значущість і т.д.

По-друге, емоційно-оцінний компонент: самоповагу, себелюбство, самокритичність, самоприниження, тощо.

По-третє, поведінковий (вольовий): прагнення бути зрозумілим, завоювати симпатії, повагу товаришів та вчителів, підвищити свій статус, або бажання залишитися непоміченим, ухилитися від оцінки та критики, приховати свої недоліки тощо.

Образ «Я» – і передумова, і наслідок соціальної взаємодії. Психологи фіксують у людини не один образ його «Я», а безліч «Я-образів», що

змінюють один одного, то поперемінно виступаючи на передній план самосвідомості, то втрачаючи своє значення у даній ситуації соціальної взаємодії. Отже «Я-образ» – не статичне, а динамічне утворення особистості індивіда. «Я-образ» може відчуватися, як уявлення про себе в момент самого переживання, яке зазвичай називають миттєвим або «поточним Я» суб'єкта.

«Я-образ» – це водночас і «ідеальне Я» суб'єкта – те «Я», яким він мав би, на його думку, стати, щоб відповідати внутрішнім критеріям успішності. «Ідеальне Я» виступає як необхідний орієнтир у самовихованні особи. Ще один варіант виникнення «Я-образу» – «Я-фантастичне» – те, яким суб'єкт хотів би себе бачити, яким він хотів би стати, якби це виявилось для нього можливим.

Переважання у структурі особистості фантастичних уявлень про себе, що не супроводжуються вчинками, які сприяли б здійсненню бажаного, дезорганізує діяльність і самосвідомість людини і врешті-решт може жорстко її травмувати через очевидну розбіжність бажань і дійсності.

Ступінь адекватності образу «Я» з'ясовується при вивченні одного з найважливіших його аспектів – **самооцінки особистості**.

Самооцінка – оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей та місця серед інших людей. Самооцінка впливає на наше самопочуття, віру в себе, мотивацію та ставлення до навколишнього світу. За допомогою самооцінки відбувається регулювання поведінки особистості.

Людина стає особистістю завдяки спільну з іншими людьми діяльність та спілкування з ними. Людина вмщає у свою діяльність важливі орієнтири для своєї поведінки, весь час звіряє те, що він робить, з тим, що від нього очікують оточуючі, поряється з їх думками, почуттями та вимогами. Саме на цьому базується процес самооцінки: «Людина спочатку вдивляється, як у дзеркало, в іншу людину. Лиш ставлячись до людини Павла я до себе подібного, людина Петро починає ставитись до себе, як до людини».

Оцінки власного «Я», що вже склалися, є результатом постійного зіставлення того, що особистість спостерігає у собі, із тим, що бачить в інших людях. «Людина, вже знаючи дещо про себе, придивляється до іншої людини, порівнює себе з нею, припускає, що і той небайдужий до

його особистісних якостей, вчинкам, проявам; все це входить у самооцінку особистості та визначає її психологічне самопочуття.»

Від «Я-образу», а отже й від самооцінки залежить безліч сфер людського життя. Самооцінка впливає на наші вчинки, стосунки з оточуючими, ставлення до себе та світу навколо нас. Від неї залежить наше самопочуття, емоційний стан і мотивація. Коли ми віримо у свої можливості, у свою цінність, ми набуваємо сили та енергію для розвитку. Впевненість у своїй цінності та позитивне ставлення до себе є важливими компонентами саморозвитку. Правильна(позитивна) самооцінка допомагає нам відкривати нові можливості, розкривати свій потенціал та досягати успіху в житті.

Наша самооцінка також є основою для формування позитивного ставлення до інших. Вона допомагає нам розуміти свої сильні та слабкі сторони, приймати себе такими, якими ми є, і відкривати нові можливості для особистого розвитку, а отже впливає на спосіб, у який ми спілкуємося з іншими, на нашу емоційну стабільність і вміння розв'язувати конфлікти.

Встановлення гармонійних стосунків з іншими людьми є основою для успішної діяльності, як у команді, так у цілому, Воно передбачає налагодження взаєморозуміння, поваги та взаємодопомоги, здатність до емпатії та вміння розуміти почуття і потреби інших людей. Однак без здорової самооцінки важко встановити збалансовані стосунки з оточуючими, оскільки низька самооцінка може призвести до надмірної залежності від думок інших, а висока - до перекося в бік самозадоволення та неприйняття критики. Тому важливо підтримувати свою самооцінку в гармонійному стані, у стані нормально-позитивної самооцінки.

Як вже було зазначено вище, образ «Я» та самооцінка – є важливими складовими життя людини. Сформовані на основі взаємодії особистості з оточуючим світом та іншими людьми, вони існують задля покращення цієї взаємодії, її розвитку. Від них залежить наші мотиви, цілі, емоційний стан, самопочуття, те як ми ставимось до нашого оточення, як ми ставмось до себе, а отже від них залежить наша практична діяльність, успішність цієї діяльності. Формування правильної самооцінки є важливою задачею як кожної особистості, так і суспільства в цілому.

ВПЛИВ БАТЬКІВ НА ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ У ДИТИНИ

Біловоденко Єрофей Костянтинович, доц. Чичков А.Г.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Причина багатьох сучасних психологічних проблем дорослих криється у вихованні в дитинстві, адже саме в цей час формується характер, загартовується сила волі, вибудовується «образ Я», встановлюється самооцінка. У перші роки життя провідним чинником розвитку характеру стають дорослі. У молодшому віці поряд із наслідуванням на перше місце виходить виховання. А починаючи з підліткового віку, важливу роль у формуванні характеру відіграє самовиховання. Сама людина може свідомо, цілеспрямовано вдосконалювати характер завдяки зміні соціальної поведінки, спільної діяльності, спілкування з іншими людьми. Виокремлення людиною себе в предметному світі як суб'єкта пізнання, розрізнення суб'єкта – «Я» та об'єкта – «не Я», протиставлення себе як особистості об'єктивному світу. Характерним є самопізнання, що стало підґрунтям для самосвідомості, тобто усвідомлення власних фізичних і морально-психологічних якостей.

Саме самооцінка є однією з найважливіших складових самосвідомості будь-якої людини. Самооцінка особистості – це усвідомлення власної ідентичності незалежно від зовнішніх впливів. Вона складається в процесі пізнання людиною себе. Самооцінка відіграє вирішальну роль в організації управління поведінкою людини і є основою для визначення завдань, які людина ставить перед собою і вважає себе здатною виконати завдяки наявним навичкам, умінням, здібностям. За змістом самооцінка розрізняється як завищена, занижена та адекватна, саме остання сприяє розвитку людини. Завищена або занижена ускладнюють цей процес. Те, як людина оцінює себе – відчуття гідності, самозадоволення, самоповага, або приниження, почуття неповноцінності - частково залежить від її соціального статусу, але ще більш від оцінок, які вона отримує від значущих для неї осіб (Шибутані). Об'єктивна, правильна самооцінка дозволяє приймати правильні рішення, зберігає гідність особистості, приносить їй задоволення, а також часто стає важливим чинником самовизначення людини, її місця в житті, в тому числі у сфері майбутньої професійної діяльності. Самооцінка дитини впливає на її емоційний стан, взаємовідносини з оточуючими, успіхи в навчанні та розвиток творчих здібностей.

Ключовим фактором впливу на формування «образу Я» дитини є батьківські уявлення та поведінка батьків. Найбільше в цьому контексті на формування «образу Я» дитини впливає тип стосунків у родині. Це знаходить своє пояснення, зокрема, в «Я-концепції». Відповідно до загально визнаних постулатів «Я-концепції», основи «Я-образу» особистості закладаються в ранньому дитинстві. А в дитинстві, в більшості випадків, найбільш значущими дорослими для дитини є її батьки. Таким чином, певні дії батьків безпосередньо впливають на формування позитивного або негативного самосприйняття та адекватної самооцінки. Схвалення дій дитини формує позитивну самооцінку, а критика - негативну. На рівень самооцінки, своєю чергою, впливає ступінь схвалення або критики та їхня відповідність реальності. Надмірне схвалення, не підкріплене реальністю, може сприяти формуванню завищеної самооцінки, а постійна необґрунтована критика може викликати в дитини низьку самооцінку.

Інтерес батьків до життя дитини має бути здоровим і доброзичливим. Тобто він не повинен перетворюватися на тотальний контроль і збір протокольної інформації. Якщо дитина відчуватиме підтримку і тепло від матері, це сприятиме розвитку її гідності та самоцінності. Від батька частіше дитина переймає компетентність та ефективність. Батьки повинні формувати розумний егоїзм, впевненість у собі, почуття гідності.

У будь-яких стосунках слід дотримуватися оптимального балансу. Якщо на дитину негативно впливає вседозволеність і відсутність контролю, то надмірна вимогливість може створити протилежний ефект. Тоді дитина може подумати, що її не люблять і не цінують, тому постійно сварять і карають. І в цьому випадку є велика ймовірність формування заниженої самооцінки у дитини, яка буде шукати проблему в собі.

Також важливим чинником, що впливає на формування самооцінки дитини, слід визнати структуру сім'ї. Ця проблема також дуже актуальна тому, що за відсутності одного з батьків діти почуваються якоюсь мірою приниженими, незахищеними, обділеними, що також негативно позначається на впевненості дітей у власних силах. Діти, які живуть з одним із батьків, часто стають об'єктом насмішок і ведуть замкнутий спосіб життя. Ці явища, безумовно, негативно позначаються на самооцінці дітей. У неповній сім'ї діти не почуваються повністю захищеними, зокрема коханими. Батьки, які виховують дітей наодинці, нерідко стають озлобленими та не виявляють необхідних дитині любові й турботи, що призводить до формування в дитини відчуття слабкості, нікчемності, самотності, що здатне знизити самооцінку дитини до межі та завдати непоправної шкоди психологічному здоров'ю.

С. Куперсміт вважав, що ключовий вплив на формування низької самооцінки в дитини є бажання батьків навчити дитину адаптивної поведінки. Це включає в себе заохочення безконфліктну поведінку, ввічливість, вміння пристосовуватися до обставин або інших людей. За таких умов дитина не бере участі в боротьбі за бажане, пасивна щодо цілей та їхнього досягнення і не розвивається. Якщо батьки поблажливі до своєї дитини, то така дитина з більшою ймовірністю орієнтується на чужу думку і не прагне відстоювати свою власну. У результаті їхня самооцінка стає посередньою.

Ключем до розвитку високої самооцінки в дитини є здатність ухвалювати самостійні рішення з тих чи інших сімейних питань. Це дає змогу дитині брати на себе відповідальність, розвиває незалежність і товариську, і вміння відстоювати власну думку. Безсумнівно, висока самооцінка - це запорука майбутнього успіху людини. Однак слід розрізняти високу самооцінку та завищену. Під завищеною самооцінкою слід розуміти неадекватність, нереальність наявної самооцінки дитини. Тобто за завищеної самооцінки дитина переоцінює свої сильні сторони. Діти з високою самооцінкою найчастіше виростають зарозумілими й марнославними. Однак головна проблема високої самооцінки є висока ймовірність розчарувань у майбутньому, оскільки можна ставити перед собою нереальні цілі та ставити нереальні цілі, які не будуть досягнуті. Така дитина в майбутньому може зазнавати труднощів у побудові стосунків або навіть впасти в глибоку депресію, через відсутність розуміння власних сил і можливостей.

Отже, батьки і структура сім'ї справляють першорядний вплив на формування самооцінки у дітей. Залежно від моделі виховання самооцінка може формуватися як позитивна, так і негативна. Батькам необхідно формувати в дітей адекватну, позитивну самооцінку. У зв'язку з цим, необхідно всебічно піклуватися про дитину, заохочуючи її прагнення бути самостійною, водночас нагадуючи їй про важливість самовдосконалення та адекватної оцінки своїх достоїнств і недоліків. Самопізнання пов'язано із самоаналізом і самокритичністю, що дають змогу кожному глибше пізнати себе самого, усвідомити духовне зростання, а також стимулювати свій розвиток. Вищий рівень саморозвитку людини включає вибір цінностей, моральних норм, образу життя, професії. Особливо важливо самоутвердження в молоді роки – в навчанні, роботі, стосунках між людьми. Воно асоціюється насамперед із самостійністю, самовідповідальністю, самоініціативою, самодостатністю.

СОЦІАЛЬНА ТРИВОГА

Лазоркіна Анастасія Костянтинівна, доц. Какуріна І.І.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Тривога в повсядньому житті є розширеним психологічним явищем. Вона проявляється як відчуття поточного занепокоєння або страху перед певними подіями чи функціями. Тривога може виникати у відповідь на різні стреси - від соціальних ситуацій до робочих чи побутових проблем.

Тривога може мати різні точко-джерела, наприклад:

Соціальні чинники:

- Тиск суспільних очікувань
- Страх перед судом і критикою
- Вплив соціальної мережі
- Конфлікти і нестабільність у стосунках
- Фінансовий тиск та соціальний статус

Біологічні чинники :

- Генетична культурність (наприклад ген SERT).
- Порушення роботи мозкових структур (підвищена активність locus coeruleus).

- Гормональні зміни в організмі.
- Хронічні захворювання.

Психологічними джерелами тривоги можуть бути:

- Негативний досвід.
- Хронічний стрес.
- Перфекціонізм.
- Занижена самооцінка.
- Психологічні установки і переконання.

Розлад соціальної тривоги (або соціальна фобія) характеризується загальним інтенсивним страхом в ситуаціях взаємодії з іншими людьми. Люди з розладом соціальної тривоги переживають, що прояви тривожності, а також їхня поведінка загалом будуть негативно оцінені іншими

Люди з соціально-тривожним розладом мають певні патерни поведінки. Патерн - це стійкий шаблон або повторювана модель поведінки, думок чи реакцій, які людина використовує у відповідь на певну ситуацію. Патерни можуть бути як позитивними, так і негативними. Негативні

патерни поведінки можуть обмежувати наше самовизначення, порушувати стосунки та заважати досягненню успіху. Шаблони поведінки формуються на основі минулого досвіду, впливу середовища та звичок, що закріплюються з часом і залишаються автоматичними.

Щоб утворився патерн на тривожну поведінку, необхідно пройти через певний ланцюг подій:

- Отримання досвіду
- Пов'язання негативного досвіду з певними ситуаціями
- Закріплення певних автоматичних та тривожних думок
- Формування патерна в схожих ситуаціях

Тривожні люди мають негативні патерни поведінки. Вони схильні робити вибір, ґрунтуючись на страху та уникненні, а не на власних уподобаннях, бажаннях чи амбіціях. Наприклад, такі люди можуть вирішити кинути навчання, щоб не робити презентацію або не скласти іспит. Вони вирішують відмовитися від підвищення на роботі через більш високі вимоги та зміни звичних умов праці.

Люди з соціальним тривожним розладом мають загальні моделі поведінки:

- Уникнення: пошук можливостей уникати дій, пов'язаних із соціальною взаємодією або оцінкою своєї діяльності, щоб зменшити тривогу (захворіти або кинути роботу, не з'явитися на весілля);
- Безпечна поведінка або часткове уникнення: вибір взаємодій, які полегшують відчуття тривоги під час соціальних чи робочих заходів;
- Втеча: відхід від події, яка викликає тривогу (відхід посеред виступу, сховатися в затишному місці на корпоративі).

Існують стани, схожі на соціальний тривожний розлад і часто діагностуються разом з ним. Вони включають:

- Вибірковий мутизм: нездатність говорити в певних соціальних ситуаціях (наприклад, у школі).
- Заїкання: розлад мовлення, що характеризується дисфункцією або порушенням плавності мовлення. Заїкання, що виникає в дитинстві, відноситься до розладів нервового характеру, але воно також може бути викликано хвилюванням перед публічними виступами.
- Тривожний (уникаючий) розлад особистості: прагнення до соціальної ізоляції, почуття неповноцінності, особлива чутливість до негативних оцінок інших людей і уникнення соціальної взаємодії. Панічний розлад (відрізняється несподіваними нападами паніки). На

відміну від людей із соціальним тривожним розладом, люди з панічним розладом можуть мати медичні причини для своєї хвороби.

– Агорафобія: нав'язливий страх відкритого простору. Розлад спектру аутизму, також відомий як синдром Аспергера: характеризується слабкою здатністю підтримувати та ініціювати соціальну взаємодію та соціальні зв'язки.

Щоб оцінити рівень соціальної тривожності фахівці у сфері психічного здоров'я використовують оціночні шкали. Вони можуть бути корисними для відстеження динаміки стану в період проходження терапії. Як інструменти для виявлення соціального тривожного розладу може використовуватися міні-опитувач соціальної фобії Mini-SPIN. Цей опитувальник є першим кроком для визначення необхідності подальших тестів та оцінок. Ефективним інструментом є Шкала соціальної тривожності Либовиця. Це опитувальник для самооцінки, що складається з 24 пунктів, який використовується для оцінки впливу соціальної тривожності у різних ситуаціях. У рамках когнітивно-поведінкової терапії використовується шкала суб'єктивних одиниць дистресу, яка використовується для вимірювання інтенсивності дистресу чи нервозності у людей із соціальною тривожністю.

Існують способи, які допомагають нам позбутися негативного патерна?

Перший крок до подолання негативного патерна - його розпізнання. Психотерапія, зокрема когнітивно-повідінкова терапія, хоче людям ідентифікувати автоматичні негативні думки, замінити їх на більш конструктивні й припинитися від уникнення. Цей процес може включати тренування в контрольне дихання, розвиток навички самосвідомості та роботу над заниженою самооцінкою .

Дослідження показали, що соціальна тривожність більше властива жінкам, ніж чоловікам.

Діагноз соціального тривожного розладу не ставиться за допомогою лабораторних тестів чи фізичного огляду. Процес діагностики є аналізом історії психічного здоров'я пацієнта та інтерв'ю з метою оцінки сприйняття людиною певних життєвих ситуацій. Опитування допомагає визначити, чи є страх настільки сильним, щоб заважати повсякденному функціонуванню, навчанню, роботі чи відносинам людини.

**ПРОФІЛАКТИКА ТА ПОДОЛАННЯ СИНДРОМУ
«ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ» В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙ
«ЛЮДИНА-ЛЮДИНА»**

Дуліченко Яна Миколаївна, доц. Какуріна І.І.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Професійне вигорання – різновид та передумова професійної деформації особистості – це психічний стан, який характеризується виникненням відчуттів емоційної спустошеності та втоми, викликаних професійною діяльністю людини. Він поєднує в собі емоційну спустошеність, деперсоналізацію і редукцію професійних досягнень.

Термін «синдром емоційного вигорання» запропонував американський психіатр Г.Фрейденбергер в 1974 році для опису деморалізації, розчарування і крайньої втоми, які спостерігаються у фахівців, які працюють в системі професій «людина - людина». До їх числа можна віднести лікарів та юристів, соціальних працівників та психіатрів, психологів, вчителів тощо.

Нині цей синдром має діагностичний статус у «Міжнародній класифікації хвороб - 10»: «Z73 - проблеми, пов'язані з труднощами управління власним життям».

Синдром емоційного вигорання (СЕВ) є свого роду відповіддю на хронічне емоційне напруження, яке виникає від тісної взаємодії з людьми.

Процес вигорання виникає в результаті внутрішнього накопичення негативних емоцій без відповідної «розрядки». Вигорання відбувається дуже поступово :

- I стадія триває 3-5 років,
- II стадія триває 5-15 років,
- III стадія триває від 10 до 20 років.

На тлі синдрому «професійного вигорання» можуть загострюватись хронічні і виникати нові хвороби.

Професійне вигорання - реакція організму, яка виникає внаслідок тривалого впливу стресів середньої інтенсивності, що обумовлені професійною діяльністю людини. Професійне вигорання може бути результатом некерованого довготривалого стресу.

Симптоми професійного вигорання: психофізичні (почуття постійної, неминаючої втоми не тільки по вечорах, але і зранку, відразу ж

після сну, соціально-психологічні (байдужість, нудьга, пасивність і депресія), поведінкові (відчуття, що робота стає все важчою і важчою, а виконувати її — все складніше і складніше).

Зазвичай, у «вигорівшого» професіонала виникають проблеми відразу у декількох сферах. Це:

- Сфера самооцінки. Людині здається, що вона не справляється зі своїми обов'язками. В цьому випадку захистом від вигорання може послужити не тільки дотримання одного із законів Мерфі («Ти – не супермен»), а й інші висловлювання, які з гумором нагадують нам, що не потрібно вимагати від себе занадто багато.
- Сфера емоцій. Людина починає відчувати роздратування через людей та їхні проблеми, які вона повинна вирішувати в силу своїх професійних обов'язків. Захистом від вигорання за цим типом є психологічна підтримка і спеціальні тренінги
- Сфера психіки. Навіть якщо людині не доводиться постійно «працювати емоціями», у неї може похитнутися психіка – просто через те, що вона перевантажена і працює у режимі, який їй не властивий. В такому випадку захисними є технічні способи. Простіше – «підлаштувати» умови праці під себе, де це можливо, і уникнути того, що приводить тебе до стресового стану.
- Сфера інтелекту. Це справжня пастка для тих, хто з матеріальних переконань займає посаду, яка не дозволяє реалізувати у повній мірі свої інтелектуальні здібності. Захистом у даному випадку можуть бути постійні нові інтелектуальні завдання, які ставить перед собою професіонал такого складу: кар'єрний ріст, навчання тощо.

Конструктивні методи боротьби з вигоранням:

- Фізіологічний рівень регуляції психофізичного стану (вплив на фізичне тіло): достатньо тривалий і якісний сон, збалансоване, насичене вітамінами і мінералами харчування, достатнє фізичне навантаження, танці, фітотерапія, гомеопатія масаж, терапія кольором, ароматерапія, терапія мінералами, дихальні вправи, баня і водні процедури.
- Емоційно-вольова регуляція психофізичного стану (вплив на емоційний стан): гумор, музика, спілкування з сім'єю, друзями, заняття улюбленою справою, спілкування з природою, спілкування з тваринами, медитації.

Приклади психотерапевтичних вправ

- Вправа «Концентрація на рахунку». Подумки повільно рахуйте від 1 до 10 і зосередьтеся на повільному рахунку. Якщо в якийсь момент думки

почнуть розсіюватися, і ви не зможете зосередитись на рахунку, почніть рахувати спочатку. Повторюйте рахунок протягом декількох хвилин.

- Вправа «Зосередження на емоціях і настрої». Зосередьтеся на внутрішньому мовленні. Зупиніть внутрішнє мовлення. Зосередьтеся на настрої. Оцініть свій настрій. Який він? Хороший, поганий, середній, веселий, сумний, при піднятий? А тепер зосередьтеся на ваших емоціях, спробуйте уявити себе в радісному, веселому емоційному стані. Згадайте радісні події вашого життя.
- Вправа «М'язова енергія». Напружте ліву ногу – так, якби ви вдавлювали каблуком цвях у підлогу. Перевірте, як розподілена м'язова енергія у тілі. Чому напружена і права нога? А у спині немає надлишків напруження? Встаньте, нахиліться. Напружте спину так, якби вам поклали на спину ящик з великим вантажем. Перевірте напруження у тілі.
- Вправа «Напруження – розслаблення». Встаньте прямо і зосередьте увагу на правій руці, напружуючи її як можна сильніше, до межі. Через декілька секунд скиньте напруження, розслабте руку. Аналогічну процедуру зробіть по черзі з лівою рукою, правою та лівою ногами, попереком, шиєю.

Виконання психотехнічних вправ не потребує багато часу і спеціальних приміщень. Самостійно або у парі з іншим педагогом їх можна виконувати на перерві або після занять.

Список використаних джерел

1. Емоційне вигорання [Текст] : збірник / упорядники В. Дудяк. – К.: Главник, 2007. – 128 с.
2. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці [Текст]: Навч. Посібник/ Я. В. Крушельницька. - К.: КНЕУ, 2000. - 232 с.
3. Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери [Текст] : методичні рекомендації з курсу «Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери» / М. Л. Авраменка [та ін.]; Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів – Львів: 2008. - 53 с.
4. Професійні захворювання та їхня профілактика [Текст] : збірник / упорядник А.В. Флобойм. – К.: Шкільний Світ, 2011. – 104 с.
5. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти [Текст]: збірник / упорядники С.Д. Максименко, Л.М. Карамушко, Т.В. Зайчикова. - К., 2006. - 365 с.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗОЛЯЦІЇ ТА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЛЯ

Черній Забава Сергіївна, доц. Рябік Павел Васильович

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Життя переважної частини населення кардинально змінилося з початком карантину з 2020 року. Багато людей були ізольовані від суспільства, що є особливо небезпечним для сімей з високим ризиком домашнього насилля. Життя у сім'ї з контролюючими членами родини є само по собі ізолюючим досвідом. Людина, підконтрольна іншій у економічних, фізичних та емоціональних аспектах часто не може зізнатися в тому, що вона страждає від сімейного насильства з міркувань безпеки: страх того, що кривдник дізнається про її слова і покарає жертву набагато сильніший за бажання ризикнути і спробувати покинути ситуацію. Нерідко страх цей небезпідставний.

Також великим чинником є оточення людини – у нашому соціумі поширені ідеї того, що бажання винести конфлікт за межі дому гідне осуду; людина, потерпаюча від домашнього насильства не відчуває, що, попросивши про допомогу, вона її отримає, і може соромитись бажання її шукати. Це призводить до того, що жертви домашнього насилля відчувають необхідність приховувати свою домашню ситуацію, що робить їх контролювання набагато легшим, бо мінімізує шанси допомоги ззовні.

З початком карантину 2020 і продовженням тенденції людей залишатися вдома через воєнні дії ізольованість сімей лише зростає. Діти навчаються онлайн, від батьків очікується, що з роботи вони одразу повернуться додому, жертви сімейного насильства втрачають місце, де вони можуть уникнути його і потенційно знайти допомогу. Люди що потерпають від домашнього насилля частіше зазнають проблем з адаптуванням до нового оточення, утворенням і підтриманням здорових стосунків і більш схильні до того, щоб підтримувати нові стосунки, у яких вони зазнають або вчиняють насильства. Більшість жертв сімейного насилля страждають від свого досвіду навіть після того, як покидають шкідливе оточення, отримують важкі психологічні травми, що впливають на їх подальше життя. Відомі також не поодинокі випадки, коли жертви домашнього насилля вчиняють суїцид, не витримавши тиску. Для таких людей критично важливою є система підтримки - для когось різниця між черговим днем і розмовою з небайдужою людиною, що готова їх вислухати, може бути питанням життя або смерті. Тому інформування про

доступні шляхи допомоги є настільки важливим. Нині існує ряд ресурсів, до яких може звернутися людина в ситуації домашнього насилля:

- Звертання до поліції. Працівники поліції зобов'язані вжити всіх заходів, аби надати нагальну допомогу у ситуації домашнього насильства: від затримання кривдника до перенаправлення постраждалих до притулку, медичної чи соціальної установи. Найбільш ефективна під час актів фізичного та/або сексуального насилля, коли можуть бути представлені незаперечувальні докази. До поліції можна звернутися, позвонивши на номер 102 або написавши у чат-бот МВС #ДійПротиНасильства у Telegram.
- Гаряча лінія є способом отримати психологічну підтримку, інформаційну консультацію, допомогу у складанні плану дій відповідно до конкретного випадку, зареєструвати відповідне звернення до державних органів. Лінії працюють цілодобово та конфіденційно. Урядова лінія працює за номерами 1547 та +38(044)284-19-43 (для громадян України, що перебувають за кордоном). Національна гаряча лінія з попередження домашнього насилля працює за номерами 0800 00335 та 116123. У разі проблем з телефонними каналами, отримати консультацію можна зателефонувавши у Telegram: @NHL116123.
- Безоплатна юридична допомога: 0800213103 (безкоштовно), +38(044)3631041 (для дзвінків з-за кордону, за тарифами оператора) або завітавши до найближчого бюро правової допомоги.
- Цілодобові гінекологічні кабінети безбар'єрного доступу, де постраждалі від сексуального насильства жінки можуть отримати спеціалізовану медичну допомогу. Консультації доступні за номером 3033.
- Кар'єрна допомога: кар'єрні хаби, що допомагають жінкам, пострадавшим від домашнього насильства, знайти роботу, відкрити власний бізнес або опанувати нову професію, що дуже важливо після випадку довготривалого економічного насильства та ізоляції. Телефон: (067)0055822 (Дніпровський).
- Кризові кімнати та притулки. В Україні, включаючи Дніпро, існують кризові кімнати, в яких втікаюча від кривдника жертва (та, за наявності, її діти) може короткостроково перебувати (до 20 діб). За необхідності також можна потрапити до притулку, де можна перебувати до півроку.

Підсумок: потерпання домашнього насилля є дуже ізолюючим досвідом, і ця ізоляція є дуже небезпечною для жертви насилля. Легкодосяжність та кваліфікованість ресурсів підтримки, безпечних місць та освіченість і бажання допомогти державних органів управління (поліція, соціальні служби), людська взаємопідтримка та готовність перервати коло насильства може врятувати та полегшити багато життів.

КОНФЛІКТИ СПІЛКУВАННЯ ТА ЕТАПИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Нецвітаєва Наталія Григорівна, доц. Какуріна І.І.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Конфлікти – це невід’ємна частина людського життя, що виникає внаслідок протиріч між людьми, які мають різні точок зору, інтереси, цінності. Конфлікти можуть виникати в будь-якому середовищі: в особистих відносинах, на роботі, в родині. Суб’єктами конфліктів можуть вступати різні соціальні групи (наприклад, нації), держави, цивілізації і навіть історичні епохи. Ми зупинимося на питанні, яке постає перед кожним практикуючим психологом, а саме: на питанні про вміння вирішувати конфліктні ситуації, що виникають у міжособистісних, особистісно-групових відносинах.

По-перше, для ефективного вирішення конфлікту необхідно розуміти у чому його суть. По-друге необхідно мати ясне уявлення про те, яким шляхом може розвиватися та, чи інша конфліктна ситуації. Зміст конфлікту визначатиме шлях, яким цей конфлікт розвиватиметься. Проте є спільні риси, які відштовхують перебіг конфлікту. На їхній характеристиці ми зупинимося у своїх тезах. Тільки «випереджаючи» у своїй свідомості розвиток конфлікту, психолог-медіатор зможе знайти прийнятне рішення для всіх сторін. Тому людині, яка постає як посередник між конфліктуючими сторонами, важливо знати, з яких етапів складається шлях вирішення конфлікту.

- На першому етапі необхідно чітко визначити суть конфлікту: що стало його причиною, які інтереси або потреби задіяні, які сторони беруть у ньому участь. Важливо зрозуміти, чи є конфлікт реальним, чи це - лише поверхнева проблема.
- Другий етап передбачає знаходження мети вирішення конфлікту. Цією метою може бути пошук компромісу, досягнення взаєморозуміння або налагодження конструктивного співробітництва між сторонами.
- Тільки позначивши мету, ми зможемо визначитися зі стратегією вирішення конфлікту. Конкретна ситуація диктує вибір певної стратегії вирішення конфлікту. Нею може бути:
 - ✓ Конкуренція, коли одна зі сторін намагається домінувати, вирішуючи конфлікт за рахунок іншої.

- ✓ Компроміс. У цьому випадку обидві сторони йдуть на поступки, щоб досягти взаємоприйняттого рішення.
- ✓ Співпраця, де сторони прагнуть до взаємного виграшу, шукаючи рішення, яке задовольнить обидві сторони.
- ✓ Уникання - одна зі сторін намагається уникнути конфлікту, не вирішуючи його.
 - Четвертий етап вирішення конфлікту-це переговори та обговорення. Це важливий етап, на якому сторони відкрито висловлюють свої погляди, почуття і потреби. Головне завдання медіатора на цьому етапі - розуміння позицій інших і досягнення спільного рішення, яке мінімізує негативні наслідки.
 - П'ятий етап це досягнення угоди або компромісу. Після переговорів сторони повинні прийти до конкретного рішення, яке задовольнить обидві сторони конфлікту. Важливо, щоб це рішення було реалістичним і здійсненним.
 - Останній етап -впровадження та моніторинг результатів.Після досягнення угоди необхідно здійснити її реалізацію. Моніторинг результатів важливий для того, щоб перевірити, чи є позитивні зміни, чи виконуються домовленості та чи не виникають нові конфлікти.

Ефективність вирішення конфлікту можна оцінювати за кількома основними критеріями:

- Задоволення потреб усіх сторін.
- Довгостроковий ефект.
- Збереження або поліпшення відносин.
- Прозорість і чесність.
- Відсутність шкоди для сторін.
- Реалізація на практиці.

Етапи вирішення конфліктів у спілкуванні є важливою складовою ефективного управління конфліктними ситуаціями. Кожен етап потребує відповідних навичок і стратегії для досягнення найкращого результату. Крім того, критерії ефективності допомагають оцінити, наскільки успішно було вирішено конфлікт і чи задовольняє його результат потреби всіх учасників.

Таким чином, успішне вирішення конфлікту вимагає не лише розуміння його причин, але й здатності до конструктивного діалогу та пошуку компромісів. Розвиток цих навичок важливий не тільки в професійному, але й в особистому житті, адже вміння конструктивно вирішувати конфлікти сприяє покращенню взаємин і розвитку соціальних зв'язків.

ОСОБЛИВОСТІ КОНСУЛЬТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Фарат Каріна Олександрівна, доц. Чичков А.Г.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Консультування як вид психологічної допомоги є важливою частиною підтримки людей у періоди кризових ситуацій, які спричиняють високий рівень стресу, тривоги та невизначеності. В умовах, коли суспільство переживає складні потрясіння, такі як війна та її наслідки, різні форми консультування, зокрема психологічне, соціальне та кризове, набувають особливої актуальності.

1. Поняття та класифікація консультування

Консультування – це процес, що передбачає професійну допомогу людині у розв’язанні складних життєвих питань, особистих конфліктів та прийнятті важливих рішень. Основні види консультування можна класифікувати таким чином:

- **Психологічне консультування:** зосереджене на підтримці емоційного та екзистенційного благополуччя. Ключові теми: подолання страхів, розвиток емоційного інтелекту, саморозвиток.
- **Соціальне консультування:** спрямоване на вирішення проблем соціальної взаємодії. Наприклад, підтримка в адаптації до нових соціальних умов.
- **Кар’єрне консультування:** орієнтоване на вибір професійного шляху або зміну кар’єри.
- **Кризове консультування:** спеціалізоване на допомозі людям у стресових або екстремальних ситуаціях (військові дії, економічні кризи тощо).

Кожен вид консультування має свою методологію і залежить від конкретних запитів клієнтів та поточної ситуації.

2. Значення консультування у сучасному світі

Роль консультування в умовах сучасних кризових явищ, таких як війна, посилюється через зростання тривожності, депресивних станів і стресових розладів. Індивіди, які перебувають в зоні бойових дій або відчують тиск від загальної невизначеності, стикаються з безпрецедентними психологічними викликами.

Переваги консультативної підтримки у такій ситуації:

- **Стабілізація емоційного стану:** допомагає знизити рівень тривоги та зменшити стрес.

- **Формування життєстійкості:** консультування сприяє розвитку навичок емоційної стійкості.
- **Покращення саморефлексії:** завдяки професійному зворотному зв'язку клієнти можуть краще зрозуміти свої внутрішні конфлікти.

3. Переваги та недоліки консультування

Переваги консультування

- **Емоційна підтримка:** Клієнти отримують можливість проговорити свої переживання та знайти підтримку у консультанта.
- **Покращення навичок комунікації:** Консультації допомагають поліпшити взаємодію з оточуючими.
- **Формування стратегії вирішення проблем:** Консультант надає структуровані рекомендації для подолання життєвих труднощів.

Недоліки консультування

- **Доступність послуг:** Через географічну обмеженість і фінансові труднощі не всі можуть отримати своєчасну допомогу.
- **Тривалість процесу:** В окремих випадках досягнення результатів вимагає тривалого часу.
- **Вартість послуг:** Консультування може мати високу вартість, що знижує доступність для населення.

4. Особливості побудови довіри у процесі консультування

Взаємна довіра між консультантом та клієнтом є основою ефективності процесу консультування.

В офлайн-консультуванні

- **Невербальна комунікація:** зоровий контакт, міміка та жести допомагають встановити емпатію і підтримати клієнта.
- **Просторова атмосфера:** фізичний простір кабінету може сприяти релаксації та підвищенню довіри.

В онлайн-консультуванні

- **Адаптація інтерфейсу:** комфортна віртуальна платформа для спілкування є критичною для відчуття безпеки.
- **Технічна підтримка:** стабільний зв'язок та якість платформи впливають на ефективність.
- **Емоційний контакт через екран:** складність передачі емоцій через відеозв'язок вимагає від консультанта додаткових навичок.

5. Позитивні аспекти та виклики онлайн-консультування.

Позитивні аспекти

- **Гнучкість і зручність:** клієнти можуть отримувати консультації, не виходячи з дому, що особливо актуально для військових і переміщених осіб.
- **Відсутність прив'язки до місця:** онлайн-консультації доступні незалежно від місця перебування.
- **Зниження витрат часу та коштів:** зменшується потреба в транспорті, економиться час.

Виклики онлайн-консультування

- **Обмежений емоційний контакт:** неможливість повністю передати невербальну комунікацію.
- **Технічні проблеми:** нестабільний інтернет або низька якість зв'язку можуть вплинути на ефективність сесій.
- **Проблеми з конфіденційністю:** деякі платформи не забезпечують належного рівня конфіденційності даних.

6. Чому онлайн-консультування є важливим на даному етапі

З огляду на військовий конфлікт і численні обмеження, онлайн-консультування є альтернативним і часто єдиним доступним засобом психологічної підтримки для багатьох українців. Воно допомагає підтримувати стабільний емоційний стан, подолати стрес, а також зберегти життєстійкість у складних умовах.

Висновки та рекомендації: Онлайн-консультування є важливим інструментом, який дозволяє забезпечити психологічну підтримку навіть у віддалених районах та зонах підвищеної небезпеки. Традиційні методи консультування поступово доповнюються новими технологіями, які відкривають можливості для емоційної підтримки та стабілізації психічного стану.

Список використаних джерел

1. <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/232/1/ОСНОВИ%20ПСИХОЛОГІЧНОГО%20КОНСУЛЬТУВАННЯ.pdf>
2. https://lkkeip.at.ua/_ld/1/146_up_31.pdf
3. https://lib.mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/Основи_психологічної_допомоги_теорія_та_практика_за_заг_ред_В_Г.pdf
4. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20907/1/opsykons.pdf>
5. [http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/Karamushka%20\(1\).pdf](http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/Karamushka%20(1).pdf)

ПСИХОЛОГІЯ ФАНТАЗІЙ

Комаха Єлизавета Олегівна, доц. Рябік П. В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Фантазія - це складний психічний процес, який дозволяє людині створювати уявні образи, ситуації та сценарії, що можуть відображати реальні переживання і трансформувати їх. Це творча здатність нашої свідомості, яка відіграє важливу роль у мисленні, емоціях та внутрішньому житті людини. Фантазії можуть виступати інструментом вирішення внутрішніх конфліктів, засобом втечі від реальності або ж механізмом для особистісного розвитку та самовираження. Вони є природною частиною психічного функціонування та часто сприяють адаптації до навколишнього світу.

Основні функції фантазій:

- Фантазії виступають як психологічний захист, допомагаючи людині впоратись із негативними емоціями, стресом і переживаннями. Вони створюють альтернативну реальність, де людина може пережити бажане, зменшити рівень тривоги або депресії.
- Фантазії часто мотивують людину до досягнення цілей, допомагають створити образ бажаного майбутнього. У процесі фантазування людина проектує ідеалізовану версію себе, що може сприяти розвитку внутрішньої мотивації для самовдосконалення.
- Фантазії є основою творчих процесів, оскільки дозволяють генерувати нові ідеї, комбінувати вже існуючі концепти. Вони відкривають нові горизонти для розв'язання проблем, стимулюють інновації в різних сферах діяльності - від науки до мистецтва.
- Фантазії можуть використовуватись як інструмент для зниження емоційного напруження, заспокоєння, відновлення психічної рівноваги. Вони допомагають впоратись з гнівом, тривогою та депресією, а також підтримувати емоційну стабільність.

Фантазії у розвитку особистості

1. Дитинство

У дитячому віці фантазії є важливим механізмом розвитку уяви. Діти, через гру та фантазування, вчаться соціальним нормам, розвивають здібності до емпатії та взаємодії з оточуючими. Фантазії допомагають

дітям адаптуватись до нового досвіду та стимулюють пізнавальну активність.

2. Підлітковий вік

У підлітковому віці фантазії служать важливим інструментом для пошуку своєї ідентичності. Молоді люди через фантазії про майбутнє, соціальні ролі та можливості тестують себе в різних життєвих сценаріях. Це допомагає їм знаходити своє місце у світі, формувати життєві цілі та моральні орієнтири.

3. Дорослість

У зрілому віці фантазії можуть допомогти у подоланні життєвих труднощів, у прийнятті важливих рішень або зміні соціального статусу. Вони є джерелом мотивації для досягнення кар'єрних і особистих цілей.

Фантазії і психічне здоров'я

Фантазії можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на психічне здоров'я. У здорової людини фантазії служать важливим інструментом для адаптації до навколишнього світу, регуляції емоцій та розвитку творчих здібностей. Вони допомагають підтримувати психічну рівновагу, створюють відчуття безпеки та контролю.

Однак, коли фантазії стають засобом уникнення реальності або інструментом для формування ідеалізованих, нереалістичних образів, вони можуть стати джерелом психічних порушень. Надмірна втеча в уявні світи, відмова від реальних проблем та труднощів може призвести до розвитку депресії, тривожних розладів та інших психологічних хвороб.

Патологічні фантазії

Патологічні фантазії — це такі уявлення, які не тільки значно відрізняються від реальності, але й мають деструктивний вплив на психічний стан людини. Вони можуть бути симптомами різних психічних розладів, таких як шизофренія, біполярний розлад або особистісні порушення.

1. Втеча від реальності

Люди, що страждають від депресії чи тривожних розладів, можуть занурюватись у фантазії як способу втечі від важких емоційних станів. Це дає їм тимчасове полегшення, але не вирішує основних проблем. Патологічна втеча в уявні світи може посилювати почуття ізоляції та безнадії.

2. Идеалізація та сублімація

Идеалізація - це процес, коли людина створює у своїй уяві нереалістичні, але дуже привабливі образи себе або інших людей. Це може призвести до розчарувань та зниження самооцінки, коли ідеалізовані образи не відповідають реальності. Такі фантазії можуть стати основою для неврозів та депресивних станів.

3. Психотичні фантазії

У випадках психозів фантазії можуть набувати форми галюцинацій або параноїдальних ідей, що сильно відрізняються від реальності. У таких випадках, фантазії не є просто частиною нормального психічного процесу, а стають джерелом значних порушень у поведінці, мисленні та сприйнятті світу.

Терапевтичний підхід до патологічних фантазій

Психотерапія може бути ефективним інструментом для корекції патологічних фантазій. За допомогою різних методів, таких як когнітивно-поведінкова терапія або психоаналіз, можна допомогти пацієнту розпізнати та переосмислити нереалістичні уявлення. Важливим є розвиток здорових стратегій адаптації, заміщення фантазій реалістичними образами та покращення здатності до вирішення реальних проблем.

Висновки

Фантазії відіграють важливу роль у психологічному розвитку особистості, допомагають людині справлятися з емоційними труднощами, стимулюють творчість і самовираження. Вони здатні впливати на психічне здоров'я, служачи інструментом як для позитивної адаптації, так і для патологічних розладів. Тому важливо підтримувати баланс між фантазією і реальністю, що дозволяє зберегти психічну стабільність і сприяє розвитку здорової особистості.

Список використаних джерел

1. Юнг, К. Г. Людина та її символи [Текст] / Карл Густав Юнг ; переклад Є. О. Хмара. – Київ : Центр учбової літератури, 2022. – 436 с.
2. Віннікотт, Д. В. Гра і реальність [Текст] / Дональд Вудс Віннікотт. – Київ : Центр учбової літератури, 2020. – 208 с.

ГАЛЮЦИНАЦІЇ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН. ПСИХОЛОГІЯ ГАЛЮЦИНАЦІЙ

Дукальтетінко Олександра Олегівна, доц. Рябік П.В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Галюцинація — несправжні сприйняття та переконання, коли реального об'єкта в цей час немає. Так само як ілюзії, вони пов'язані з аналізаторами кори головного мозку і бувають слуховими, зоровими, нюховими, смаковими і тактильними.

Характер симптоматичних проявів має безпосередній зв'язок із збоєм роботи внутрішніх систем організму, які відповідають за зовнішнє сприйняття навколишнього світу. Щоб точно визначити характер порушення, необхідна комплексна діагностика та консультація психіатра.

Симптоми галюцинацій поділяють на дві основні категорії:

– Хибні – є псевдогалюцинаціями, при яких хворий не відчуває до них толерантності та сприймає як щось чужорідне. Він відрізняє помилкові галюцинації від реальності, незважаючи на їхню яскравість і реалістичність. Даний тип галюцинацій властивий для людей, які страждають від хронічних порушень психіки, а також за різних захворювань, наприклад, шизофренії;

– Істинні – людина відчуває впевненість у тому, що галюцинації є реальними та мають чуттєву яскравість. Вони сприймаються без критичного мислення.

Галюцинації здатні спровокувати кардинальну зміну поведінки людини, зачіпати емоції, почуття, бажання та думки. Від яскравості образів, що виникають, прямо залежить ступінь рівня «заслонення» реальності. Психіатри виділяють чотири основні категорії факторів галюцинацій:

– Фізіологічні стреси – перегрів, переохолодження, нестача повітря, перевтома, голодування, недосипання, ізоляція від соціального середовища;

– Психологічні стреси – на роботі, війна, втрата близьких людей, тощо;

– Психічні захворювання – органічний галюциноз, маячний розлад, шизофренія, біполярний розлад та ін;

- Невралгічні патології – локальні поразки мозку, нейродегенеративні процеси, нейроінфекції, втрата функції аналізатора;
- Отруєння психоактивними речовинами – вживання наркотиків та алкоголізм.

При прояві галюцинацій, спровокованих отруєнням психоактивними речовинами, необхідно звертатись за наркологічною допомогою. Відсутність негайної детоксикації може призвести до різко негативних наслідків, аж до смерті. Причини галюцинацій у жінок та чоловіків ідентичні, крім ендокринного фактора.

Існує кілька основних класифікацій галюцинацій, у тому числі характером задіяного аналізатора. Ця класифікація прямо впливає на симптоматичні прояви. Розглянемо основні види галюцинацій:

- Екстракампінні галюцинації – супроводжуються висуванням за межі аналізатора. Хворий може бачити образи, що виникають за межами приміщення, наприклад, за стіною;
- Асоційовані галюцинації – характерні наявністю певної послідовності, наприклад, після конкретної дії, людина бачить типову галюцинацію (після змивання води в туалеті – змії, що виповзають);
- Рефлекторні галюцинації – проявляються після дії того чи іншого подразника (наприклад, після вимкнення світла, з'являються голоси чи тактильні торкання);
- Імперативні галюцинації – супроводжуються появою наказного голосу, що вказує хворому необхідність виконання тих чи інших дій.

За типом прояву, також бувають зорові, тактильні, смакові, нюхові, вісцеральні, вестибулярні, слухові галюцинації, і навіть їх комбінації.

Один із найпоширеніших видів галюцинацій, який супроводжується появою різних голосів, шумів, дзвону чи інших окремих звуків. З урахуванням індивідуального характеру прояву звук може бути тихим або гучним, а голос чітким командним, розмовним або пошепки.

Інтенсивність слухових галюцинацій, а також регулярність їх прояву залежить від характеру та складності проблеми. Незважаючи на те, що людина чує ці звуки, реальні органи слуху не беруть участі в процесі, самі звуки або мова формується в головному мозку людини, підмінюючи навколишню реальність.

Дуже поширений вид галюцинацій, якому характерно формування у свідомості людини тих чи інших зорових образів, що нашаровуються на реальну картинку світу. Вони можуть виявлятися у вигляді хибних людей,

образів, предметів та істот. Сам пацієнт приймає ці образи за об'єктивну частину реальності.

Важливою особливістю зорових галюцинацій є чітка послідовність дій, подібна до кінострічки, в якій людина може брати активну участь, граючи свою роль. Найчастіше такі прояви бувають при інтоксикації спиртним, наркотиками, медикаментами чи іншими токсичними речовинами. Зорові образи можуть переслідувати людину, викликаючи почуття страху та паніки.

Головною відмінністю справжніх галюцинацій від псевдогалюцинацій є те, що справжні мають аналогічні властивості з реальними предметами: вони мають ідентичні габарити, вагу, фізичні та зовнішні якості. Людина сприймає їх як абсолютну реальність – це означає, що вона може їх бачити, чути та відчувати. (Наприклад, холодильник, що має дві камери, шумить при роботі та охолоджує).

Псевдогалюцинації не викликають у хворого абсолютної впевненості в тому, що проєктовані об'єкти або люди є реальними. Вони не мають абсолютної схожості з реальними предметами – це змушує його сприймати уявні речі лише як образи реальних предметів.

Лікування галюцинацій повинно проводитись за умов психіатричної клініки. Оптимальна схема лікування визначається психотерапевтом на підставі даних анамнезу, діагностичного обстеження та лабораторних аналізів.

У разі прояву загрозливих для життя пацієнта станів, попередньо виконується стабілізація загального стану здоров'я: від нормалізації температури та відновлення режиму сну/неспанья до нормалізації соціальних контактів.

При лікуванні галюцинацій може призначатися медикаментозна терапія із застосуванням нейролептиків та комплексу інших препаратів.

ПСИХОЛОГІЯ ІЛЮЗІЙ

Волошко Юлія Ігорівна, доц. Рябік П. В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Ілюзії — це перекручене сприйняття реальності, яке може виникнути через неправильне розуміння або спотворення дійсності. Ілюзії в психотерапії можуть проявлятися у формі перекрученого мислення, неправильної інтерпретації поведінки інших людей або власних емоцій, неправильних припущень та уявлень про світ навколо.

Ілюзії можуть бути викликані різними факторами, такими як звичайне сприйняття сенсорної інформації, уява, емоції, переконання та інші. Наприклад, оптичні ілюзії можуть виникати, коли мозок сприймає образи, які не відповідають реальному світу, але засновані на наших очікуваннях та нашому власному досвіді. Психологічне поняття «ілюзія» має на увазі вивчення стану людини, в якому у нього виникає ненормальне, деформоване сприйняття навколишнього світу. В психології вивчаються різні способи, завдяки яким ми сприймаємо світ навколо нас. Сприйняття — це процес отримання та інтерпретації інформації з допомогою наших чуттів, таких як зір, слух, дотик, нюх та смак. Сприйняття включає в себе не тільки фізичний процес, але й когнітивні, емоційні та соціальні аспекти. Спотворення дійсності відбувається у людини, коли її почуття неадекватно сприймають об'єкти і взаємини з іншими людьми. Ілюзії можуть виникати на ґрунті віри людини (в бога, долю, призначення).

Є купа різних видів ілюзій, але найбільш розповсюджена типологія - це типологія за Ясперсом. Згідно неї, існують ілюзії уваги, афективні ілюзії та парейдолічні ілюзії:

- Ілюзії уваги - це сприйняття того, що знаходиться перед нами, але не може бути поміченим, через те, що наша увага обмежена.
- Афективні ілюзії - це сприйняття обличчя або інших об'єктів, які викликають емоційну реакцію, навіть якщо ця реакція не є об'єктивно обґрунтованою. Один з прикладів цього - ілюзія Мадонни, коли ми бачимо обличчя Мадонни в незвичайних місцях, наприклад, на кавовій піні.
- Парейдолічні ілюзії - це сприйняття об'єктів або зображень, які не існують насправді. Ці ілюзії можуть виникати через збіг форм або кольорів, що приводить до сприйняття їх як відповідний об'єкт. Один з прикладів цього - ілюзія обличчя на Марсі, коли люди помітили обличчя на знімках

поверхні Марса, але насправді це була просто збіжність форм.

Когнітивні ілюзії формуються на основі припущень про навколишній світ, які впливають на зорові відчуття, при цьому вони можуть бути:

- Спотворюють, коли змінюється сприйняття геометричних розмірів предметів або їх розташування;
- Неоднозначними (ваза Рубіна, куб Неккера);
- Парадоксально спотворені, вигаданими;

Фізіологічні ілюзії, що мають тимчасовий характер і виникають у людини під впливом сильних емоцій, високої напруги, хронічної втоми. Виникнення ілюзій може бути спричинене різними факторами, такими як:

- Оптичні ілюзії, що виникають через зіставлення візуальної інформації в мозку, зорові (стерео-ілюзії відносяться також до оптичних).
- Фізіологічні фактори, як наслідок деяких медичних станів.
- Фактори, такі як уява, переконання, очікування, емоції та інші, які впливають на сприйняття світу.
- Зовнішній вплив, такий як дії інших людей, соціальна обстановка, масова культура та інші.

Ілюзії можуть бути корисними, наприклад, коли вони допомагають людям пережити скрутні та буремні часи, або дозволяють їм бачити світ з більш оптимістичного ракурсу. Але вони також можуть бути і шкідливими, якщо вони стають причиною хибного розуміння дійсності та спричиняють неправильні рішення. У деяких випадках, НЛП (Нейролінгвістичне програмування) може використовуватися для створення ілюзій, шляхом маніпулювання мовленням та мовними патернами. Це може бути корисним у деяких випадках, наприклад, коли метою є допомогти людям змінити свої переконання та погляди на світ. Але в інших випадках, це може бути шкідливим, особливо якщо ілюзії використовуються для маніпулювання людьми та впливу на їхні дії.

Ілюзії, як і стереотипи, формуються в свідомості людини з раннього дитинства. Зовнішній вплив (батьки, однолітки, навчальні заклади) накладається на бажання існувати в комфортному, несуперечливому, зрозумілому світі. Кожна людина вибудовує в життя свій куточок, який може значно відрізнятись по сприйняттю (ілюзорності) від навколишньої дійсності. Ілюзії, по своїй суті, є захисною мірою свідомості людини, що намагається поєднати реальні труднощі існування і втілення прагнень до здійснення намічених цілей. Сформовані, укорінені в свідомості ілюзії, як камінь на шиї, не дають людині «виринути» на поверхню життя, тягнуть в пучину придуманого, затишного виру, в якому все зрозуміло і комфортно.

ПСИХОЛОГІЯ ФОБІЙ

Мирзоян Сюзанна Юріївна, доц. Рябік П.В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Фобія – інтенсивний ірраціональний страх перед виникаючими проблемними ситуаціями, подіями, які можуть спричинити сильні фізіологічні та емоційні реакції. Фобія лежатиме на хворобливих станах і часто викликає негативні відгуки або травми. Крім того, від звичайного страху, фобії надмірного та цінного нормального життя.

Основні види фобій:

- Специфічні фобії – страх перед конкретними ситуаціями.
- Зоофобії: страх тварин (наприклад, арахнофобія – страх павуків).
- Природні фобії: страх природних явищ (наприклад, аквафобія – страх води).
- Ситуаційні фобії: страх нових ситуацій (наприклад, аерофобія – страх статей).
- Фобії крові, інфекцій та травм.
- Соціальні фобії – страх соціальних ситуацій (наприклад, соціофобія – страх громадських процесів).
- Агорафобія – страх перед критикою простору чи суспільства, з якими важливо спілкуватися.

Є й більш розширені види фобій, такі як мізофобія (страх мікробів), нозофобія (страх захворювання) та танатофобія (страх смерті).

Причини фобій:

Фізіологічні причини: генетична слабкість, дисфункція мозку (наприклад, гіперактивність амігдалі), гормональний дисбаланс.

Психологічні причини: негативні наслідки, моделі поведінки, дитячі психологічні травми, стани (підвищення страху перед об'єктами чи ситуаціями).

Сплеск фобій на життя:

Особливості життя: спілкування в активному просторі, сплеск здоров'я (без звуку, панічних процесів), конфлікти з близькими.

– Соціальне життя: згадка соціальних ситуацій, стигматизація, болючість від підтримки близьких.

– Професійне життя: утруднення під час виборів професій, зниження продуктивності через стрес.

– Внутрішня життя та самооцінка: зниження самооцінки, самокритика, відчуження ізольованості.

Діагностика та лікування фобій:

Діагностика: психологічна оцінка, клінічне інтерв'ю, психометричні тести, диференційна діагностика.

Методи лікування:

– Когнітивно-поведінкова терапія (КПТ): змінює негативні розумові шаблони, включаючи експозиційну терапію, відповідь на перше питання про стрес.

– Медикаментозне лікування приписує тільки психотерапевт, який призначає антидепресанти.

– Експозиційна терапія: поступальний стан через об'єкт страху.

– Групова терапія та методи саморегуляції: підтримка, медитація, дихальні методи.

– Комплексна психологічна терапія – ефективний метод лікування, який допомагає людям усвідомити та усвідомити виявлені думки та поведінкові реакції. Терапевти застосовують структурування та індивідуальні підходи для досягнення позитивних результатів.

Можна зробити висновок, що фобія – це не просто сильний страх, комплексна недуга, яка сприяє фізичному та психічному здоров'ю людей. Вона формується через генетичні, фізіологічні та психологічні фактори та має значення підвищена активність, що узагальнює соціальну та професійну працездатність. Фобія може бути пов'язана з ізоляцією, зниженням самооцінки та проблемами у взаємодіях. Протестують методи лікування, пов'язані з когнітивно-поведінковою, експозиційною терапією та додатковими фахівцями, фобія може ефективно лікувати, що дозволяє людям повертатися до нового життєвого стану.

МАГНЕТИЗМ: ФУНДАМЕНТ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

Шевченко Олеся Олександрівна, доц. Рябік П.В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

У сучасному світі, де стрес, тривога та негатив стають майже щоденними супутниками, питання ментального здоров'я виходить на перший план. Ми прагнемо знайти способи зберегти душевну рівновагу, боротися з негативними емоціями та створити міцну основу для щасливого та продуктивного життя. Однак, ключові інструменти для зміцнення психічного благополуччя знаходяться всередині нас. Згідно теорії Вільяма Аткінсона «Менталізм – це один із трьох елементів, що управляють усім неосяжним, безпочатковим і нескінченним всесвітом. Під цими елементами мається на увазі: 1) Вищий розум; 2) Душа; і 3) Думка. Визначити чи виміряти всі якості могутньої та невидимої сили Менталізму (думки) неможливо, оскільки застосування її безмежне.

Менталізм – мистецтво на стику фокусів і психології, майстерність демонстрації психологічних експериментів. Менталізм наголошує на силі мислення і емоційного стану, які формують наше сприйняття світу та впливають на події, що відбуваються навколо нас і впливають на людську психіку та її здоров'я.

Магнетизм є накопиченням наших думок, інструментом, для створення міцної основи ментального здоров'я.

Ментальне здоров'я людини – це стан психічного добробуту який дозволяє людині справлятися зі стресом, реалізовувати здібності, навчатися та працювати, робити внесок у своє життя.

Це вказує нам на необхідність зміни власного світогляду, формування позитивних звичок, розвитку внутрішньої гармонії. Це шлях, що вимагає зусиль, але винагороджує спокоєм, впевненістю в собі, здоров'ям і щастям.

Ймовірно, людина ніколи не допускала думки, що вона сама щось вроді електричної батареї (акумулятора), яка постійно діє, то отримуючи, то віддаючи якусь силу, з позитивним і негативним струмами. Цією силою людина іноді користується свідомо, наприклад, коли робить якусь навіювання іншим, а іноді несвідомо: наприклад, поглянувши на когось, людина справляє приємне або неприємне враження.

Ми можемо вільно навчитися користуватися силою і, по нашому, бажано керувати нею, подібно до того, як ми навчилися керувати

електрикою, не знаючи її природи. Походження цієї сили - таємниця, приймемо її так, як приймаємо таємницю самого життя, і перейдемо до самої сутності застосування сили особистого магнетизму.

Отже, якщо індивідуум має здоров'я і має силу волі зберегти в собі цю дорогоцінну якість, то він легко може досягти досконалості, дійти до висот і бути першим між людьми.

Подальшими чинниками розвитку у собі особистого магнетизму служать-очі, голос, руки. Не дарма існує фраза: «очі-дзеркало нашої душі». Спокійний і впевнений погляд, що виражає впевненість у собі, вселяє й іншим довіру. М'які, спокійні рухи, при гармонійному голосі та виразній дикції, створюють визначення афекту, який зберігається в пам'яті людей. Можна уявити собі протилежну версію людини: очі, що бігають у різні боки, необроблений, переривчастий голос, незграбні рухи, - і легко можна побачити різницю двох протилежних вражень про людину.

Одним із ключових моментів індивіда-розвитку в собі сили волі, яка може протистояти «життєвим труднощам», виробляючи в собі впевненість, сподіваючись при цьому на себе та свої можливості. Якщо ви можете зробити успішно щось одне, то, отже, повинні бачити в цьому доказ того, що для вас може бути доступне й інше. Не варто опускати руки на невдачах, – не було б невдач – не існувало б і успіху. Магнетична особистість, що правильно користується магнетизмом, підгинається під невдачі, вона робить із усього успіх. Для успіху у житті важлива мета.

Важливо поставити собі за мету, до якої ви будете прагнути. Яка буде мета, ваша справа, але важливо усвідомлення, що мета повинна бути чесною і в межах можливого і здійсненого. Важливо, щоб думки у людини були сильні. Головне розуміти: слабкі думки породжують слабкі дії, а сильні думки породжують сильні дії. Сила волі розвивається і зміцнюється на ґрунті єднання розуму з рішеннями здорового глузду.

Отже, підводячи підсумки, хочу наголосити, що основа здорового психологічного стану людини-це результат її праці над покращенням свого ментального здоров'я. Магнетизм є ключем до цієї цілі. Психологія магнетизму: невидима сила, що формує наше життя. Магнетизм, у контексті людського буття, не обмежується фізичним явищем. Його суть полягає у взаємодії енергій: емоцій, думок, намірів, що формують навколо нас ауру, що притягує або відштовхує. Це сила, що працює на рівні тонких вібрацій, впливаючи на наше життя, стосунки, успіхи та навіть фізичне здоров'я. Це шлях, що вимагає зусиль, але винагороджує людину внутрішньою гармонією, яка має основу здорового глузду і чистих думок.

ВПЛИВ ТРИВОЖНОСТІ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Антоненко Георгій Олегович, аспірант

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Актуальність дослідження Проблема підвищеного рівня тривожності серед студентів є особливо актуальною в умовах воєнного часу. Тривожність не тільки впливає на якість життя молоді, але й значно знижує їхню здатність ефективно навчатися та адаптуватися до нових умов. Статистичні дані свідчать про помітне зростання рівня тривожних розладів серед молоді протягом останніх років. Актуальність дослідження ґрунтується на необхідності глибшого вивчення впливу тривожності на психічне здоров'я студентів та розробки відповідних рекомендацій для підтримки їх благополуччя.

Об'єкт і предмет дослідження Об'єктом даного дослідження є тривожність, тоді як предметом – її вплив на психічне здоров'я студентів в умовах воєнного часу.

Мета дослідження Мета полягає у дослідженні впливу тривожності на психічне здоров'я студентів та розробці рекомендацій щодо зниження її рівня.

Методи дослідження Дослідження проводилось з використанням комплексного підходу, що включав як теоретичні, так і емпіричні методи. Основними теоретичними методами були аналіз, порівняння та узагальнення наукової літератури, що дозволило створити базу для подальшої емпіричної роботи.

Емпірична частина дослідження включала:

1. **Шкала тривоги Бека** – методика для оцінки рівня тривожності, яка включає питання, що відображають емоційні, когнітивні та поведінкові аспекти тривоги.

2. **Опитувальник ГТР-7** – інструмент для оцінки генералізованого тривожного розладу.

3. **Опитувальник ВООЗ-5** – використаний для оцінки загального психічного благополуччя учасників.

4. **Опитувальник «Стабільність психічного здоров'я»** – застосовувався для визначення рівня стабільності психічного стану.

Вибірка складалась із 69 студентів віком від 17 до 25 років, які навчалися в Українському Державному хіміко-технологічному Університеті м. Дніпро.

Методи обробки результатів Для обробки даних використовувались статистичні методи, включаючи:

- **Кореляційний аналіз** для визначення взаємозв'язку між рівнем тривожності та показниками психічного здоров'я.
- **Регресійний аналіз** для оцінки впливу тривожності психічне благополуччя.
- **Оцінка значущості коефіцієнтів регресії** для підтвердження статистичної достовірності отриманих результатів.

Детальний опис результатів дослідження

Результати дослідження показали, що рівень тривожності у студентів під час воєнного часу суттєво зріс у порівнянні з довоєнним періодом. За результатами анкетування за шкалами Бека та ГТР-7, понад 60% учасників мали середній або високий рівень тривожності. Це свідчило про присутність генералізованих тривожних розладів у значної частини вибірки.

Основні спостереження:

1. Розподіл рівня тривожності:

- Приблизно 25% студентів виявилися на межі високого рівня тривожності, що впливало на їхнє повсякденне життя та здатність до навчання.
- Близько 35% мали середній рівень тривожності, який хоч і не перешкоджав повноцінній діяльності, все ж негативно впливав на емоційний стан.

2. Показники психічного здоров'я:

- Використання опитувальника ВООЗ-5 показало, що у студентів зі значною тривожністю часто спостерігалися знижені рівні загального психічного благополуччя.
- За результатами опитувальника «Стабільність психічного здоров'я» було виявлено, що студенти з високою тривожністю мали порушення сну, труднощі з концентрацією уваги та підвищену дратівливість.

3. Статистичні кореляції:

- Кореляційний аналіз виявив стійкі зв'язки між високими показниками тривожності та зниженими показниками психічного здоров'я. Зокрема, коефіцієнт кореляції між рівнем тривожності та загальним психічним станом становив 0,7, що вказує на значний вплив тривожності на психічне здоров'я.

Висновки на основі результатів. Дослідження підтвердило, що тривожність є вагомим предиктором зниження рівня психічного здоров'я студентів в умовах воєнного часу. Особливо важливим є те, що підвищений рівень тривожності супроводжується різноманітними психологічними та фізичними симптомами, такими як порушення сну, емоційна нестабільність і зниження когнітивних функцій. Це свідчить про

необхідність впровадження спеціальних заходів для підтримки та зміцнення психічного здоров'я студентів.

Практичні поради для зниження рівня тривожності

1. Психоедукація та тренінги:

– Організація лекцій та семінарів з питань саморегуляції емоцій, де студенти можуть дізнатися про природу тривожності та ефективні методи її контролю.

– Проведення тренінгів з розвитку навичок управління стресом, включаючи когнітивно-поведінкові техніки.

2. Техніки релаксації:

– Використання дихальних вправ, прогресивної м'язової релаксації та медитацій для зниження рівня стресу та покращення загального психічного стану.

– Практикування регулярних фізичних вправ, які сприяють зменшенню тривожності та покращенню сну.

3. Індивідуальні консультації:

– Забезпечення доступу до психологічної підтримки та індивідуальних консультацій зі спеціалістами для обговорення проблем і створення індивідуальних стратегій подолання тривожності.

– Використання когнітивно-поведінкової терапії (КПТ) для роботи з негативними мисленнєвими установками, які сприяють підвищенню тривожності.

4. Групова підтримка:

– Організація груп підтримки, де студенти можуть обговорювати свої відчуття та обмінюватися досвідом, що сприяє створенню відчуття спільноти та взаємної підтримки.

5. Соціальна підтримка:

– Заохочення студентів підтримувати зв'язки з близькими та друзями, щоб зменшити відчуття ізоляції.

– Розробка програм підтримки з боку університету, що включають регулярні зустрічі зі спеціалістами та інформаційні кампанії про важливість психічного здоров'я.

6. Збалансований режим дня:

– Студентам рекомендується дотримуватись режиму дня, що включає час для навчання, відпочинку та фізичної активності, що допомагає знизити рівень тривожності та покращити якість сну.

Підсумки Запропоновані практичні рекомендації допомагають студентам навчитися справлятися з тривожністю та підтримувати своє психічне здоров'я в умовах стресу. Це, у свою чергу, сприяє покращенню їхньої успішності та загального життєвого благополуччя. Реалізація таких заходів може допомогти студентам краще адаптуватися до викликів воєнного часу та знизити негативні наслідки тривожності для психічного здоров'я.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Куркін Володимир Юрійович, Федько С.О., Яценюк Л.В.

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки Українського державного
університету науки і технологій»
Україна, Кам'янське

Сьогоднішній здобувач освіти еволюціонує разом зі стрімкими змінами у сучасному цифровому середовищі, де технології проникають не тільки у функціонування його освітнього процесу, щодо організації вирішення поточних завдань, але й для значного поширення кругозору, пояснюючи ті інформаційні процеси, які його турбують, і стосуються різноманітних сфер життєдіяльності.

Цифрові інструменти не лише оптимізують навчальний процес, відкриваючи перед молоддю необмежені шляхи для особистісного накопичення знань і зросту навичок, надаючи, при цьому, можливості для реалізації освітнього потенціалу й вибору компетентнісного підходу щодо набутих професійних здібностей та їх використання.

Одним із важливих аспектів, на який впливає цифровізація, є розвиток особистості та її самореалізація. Сьогодні Інтернет і соціальні мережі стали потужними інструментами для самовираження, знаходження кола однодумців та створення творчих проєктів.

Проте активне використання цифрових технологій може нести й певні ризики для психіки будь-якого користувача – це надлишкове перенасичення інформацією, залежність від зайвих інформаційних потоків, зміни в комунікативній поведінці (відмови від власної думки на користь групового мислення), можливе зниження культурного розвитку тощо.

Ці питання є досить актуальними для сучасної психологічної науки. Тому метою є дослідження психологічних аспектів використання цифрових технологій у самореалізації особистості та аналіз впливу їхніх можливих наслідків. Це дасть змогу краще зрозуміти взаємодію здобувача освіти й новітніх технологій, як засобу позитивного, так і негативного впливу.

Позитивний вплив цифрових технологій достатньо вагомий. Сучасні цифрові заходи сприяють удосконаленню знань й самореалізації особистості. В першу чергу, це забезпечується доступом до таких інформаційних джерел, як онлайн-бібліотеки та навчальні платформи. Здобувачам освіти надається величезна кількість інформації з різних

галузей науки та техніки, що дозволяє їм поглиблювати знання за обраним напрямом, освоювати теоретичний і практичні матеріали, щодо розвитку власних інтересів та подальшого шляху самореалізації.

Поряд з цим, цифрові технології надають зручні часові можливості для дистанційного навчання, що є дуже важливим в жорстких, сучасних умовах отримання освіти. Саме гнучкий графік навчання дозволяє студентам поєднувати навчання з роботою, особистим життям та іншими власними захопленнями.

По-друге, цифрові технології – це можливість організації подальшого розвитку комунікативних здібностей, а саме навичок створення власного інформаційного простору: блоги, соціальні мережі, інші цифрові платформи, що дозволяє молоді виражати, за допомогою власного контенту, свою індивідуальність, реалізовувати творчі задуми, знаходячи партнерів для участі у спільних розробках. Саме ці технології надають кожному впевненості у власних силах на самореалізацію.

По-третє, використання цифрових технологій є дуже важливим заходом, щодо забезпечення якості освіти, включаючи змішаний її вид (дуальна форма здобуття освіти) у процесі навчання.

Цифровізація і застосування новітніх технологій надає змогу, в тому числі й розвитку первинних підприємницьких навичок: здобувачі освіти можуть створювати та просувати власні продукти або послуги на Інтернет-ринку.

Проте активне використання цифрових технологій може нести певні ризики для психіки студента-користувача. Перенасичення інформацією й залежністю від неї, призводить до зниження концентрації уваги, труднощів у прийнятті рішень, і як кінцевий підсумок - порушення самооцінки, що створює широке поле для зростання власних ризиків, в тому числі головного – самореалізації особистості. Справедливе і своєчасне ствердження «...Структура людської психіки припускає безліч способів боротьби з інформаційним перевантаженням, але зараз ми живемо в епоху інформаційного перевантаження відносно складними типами й видами інформації». [1, с. 30]

Негативний вплив цифрових технологій:

Соціальна ізоляція: Занадто часте використання цифрових технологій може призводити до зменшення реального соціального контакту та відчуття самотності.

Залежність від гаджетів: Надмірне користування смартфонами та комп'ютерами може шкодити фізичному та психологічному здоров'ю.

Ризик кібербулінгу: Онлайн-спілкування може супроводжуватися проявами агресії та кібербулінгу, що негативно впливає на психологічний стан.

Враховуючи вище сказане, потребує уваги те, що усі можливі наслідки взаємодії здобувачів освіти та технологій базуються на ряді психологічних механізмів, вплив яких треба враховувати. Деякі з них включають:

- самоідентифікацію: цифрове середовище дозволяє формувати свою онлайн-ідентичність, експериментувати з різними соціальними ролями;

- соціальне порівняння: порівняння себе з іншими користувачами соціальних мереж, що може призводити як до підвищення самооцінки, так і до розвитку комплексів неповноцінності;

- мотивацію: досягнення успіхів у цифровому середовищі служить потужним мотиватором для подальшого розвитку.

Занадто тривале використання цифрових технологій може викликати у користувача розвиток таких проблем, як: стрес, депресія і тривожність, проблеми зі сном, проблеми із зором.

Названі механізми психологічного стану ілюструють, як цифрові технології можуть впливати на рівень якості навчання, його повноту та достатність для становлення людської самореалізації у сучасному освітньому середовищі.

У студентські роки молодь повинна досягнути особистісної зрілості, розвинути основні соціогенні потенції людини як само реалізованої особистості, хоча у неї залишаються дуже помітні індивідуальні відмінності в особистісному розвитку, її світоглядних і суспільних якостях. В цей період молода людина визначається для себе з галуззю успішного самоствердження, відбувається формування професійних, світоглядних якостей майбутнього фахівця; розвиток професійних здібностей. [2, с.26]

Висновки. Цифрові технології надають для самореалізації особистості безмежні можливості. Вони дозволяють студентам розвивати свої таланти, знаходити своє місце в житті та будувати успішну кар'єру. Однак важливо пам'ятати, що технології – це лише інструмент, а успіх залежить від особистих зусиль і прагнення до самовдосконалення. Загалом, розуміння психологічних аспектів взаємодії студентів і технологій є

ключовим для оптимізації використання цифрових інструментів в освіті та сприяння гармонійному особистісному зростанню молоді.

Список використаних джерел

1. Немеш О.М. Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту [Текст]: монографія / за ред. О.М. Немеш. Київ: Слово, 2017. 391 с.

2. Гулай О.І. Професійна освіта (цифрові технології) [Текст]: магістерський курс/ О.І. Гулай. - Луцьк: ЛНТУ.- 2023. - 256 с.

Секція 3
ЛЮДИНА
В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ЛЮДИНА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Кузьминський Віталій Вікторович, доц. Чичков А.Г.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Сучасна культура відображає складний та динамічний світ, який постійно змінюється під впливом технологічного прогресу, глобалізації, а також економічних та соціальних зрушень. Людина стає не лише спостерігачем, а й активним учасником цих змін, які впливають на її ідентичність, соціальні зв'язки, цінності та спосіб життя. Водночас у цьому складному процесі вона часто стикається з викликами, такими як відчуження, пошук сенсу, формування нових етичних норм. Сучасний етап еволюції світової культури і ті зміни, які відбуваються як в економіці і виробництві, так і в соціальній сфері, в галузі масової свідомості, ставлять нові проблеми. Одні проблеми вирішуються, інші відходять на задній план, деякі втрачають свою актуальність при змінах суспільно-політичної ситуації. Але приходять нові проблеми, оскільки кожна епоха ставить свої питання. У цій тезі розглянемо основні аспекти впливу сучасної культури на людину та зміни в її світогляді і соціальному контекст.

Сучасна культура все більше стає глобалізованою, що забезпечує швидкий обмін інформацією, технологіями, ідеями та цінностями між різними регіонами та культурами. Людина має доступ до величезної кількості інформації, яка розширює її світогляд і допомагає розуміти та цінувати культурне розмаїття. Проте це розмаїття часто поєднується з ризиком культурної уніфікації, коли локальні традиції можуть втрачати свою унікальність через вплив західної масової культури. Людина змушена знаходити баланс між збереженням своєї ідентичності та інтеграцією в глобальний світ, що створює виклик для самовизначення.

Однією з ключових рис сучасної культури є вплив технологій на різні сфери життя людини. Соціальні мережі, месенджери та інші комунікаційні засоби дозволяють підтримувати зв'язок із друзями та близькими незалежно від географічної відстані, а також розширюють коло спілкування. Однак така комунікація часто носить поверхневий характер, і людині стає важче підтримувати глибокі особисті зв'язки. Віртуальна реальність, з одного боку, пропонує нові способи для самовираження і пізнання світу, а з іншого – може призводити до відчуження та ізоляції,

коли людина віддає перевагу онлайн-життю замість реального спілкування.

Сучасна культура акцентує увагу на індивідуальності та самовираженні, що надає людині свободу обирати власний шлях і формувати унікальну ідентичність. Людина має можливість вільно обирати свою роль у суспільстві, однак цей процес часто супроводжується труднощами у прийнятті власної ідентичності. Велика кількість варіантів самореалізації та вплив медіа створюють ситуацію, коли людина відчуває тиск соціальних очікувань і може втратити відчуття справжнього «я». Пошук сенсу в умовах сучасного життя стає важливим завданням для багатьох людей, які намагаються знайти баланс між самовираженням і соціальними вимогами.

Зміни в соціальному та культурному середовищі сприяють переосмисленню етичних норм і цінностей. Сучасна культура піднімає питання етики стосовно штучного інтелекту, цифрової конфіденційності, прав людини, екології та багатьох інших сфер. Людина стикається з моральними дилемами, які часто не мають однозначних відповідей, і має адаптуватися до нових викликів, пов'язаних з відповідальністю перед майбутніми поколіннями. Така ситуація вимагає від кожного обдуманого підходу до своїх дій та переосмислення своїх цінностей в умовах нової реальності.

Людина в сучасній культурі знаходиться на перехресті традиційних цінностей та нових соціальних норм, технологій і глобалізаційних процесів. У цьому складному середовищі вона змушена переосмислювати свою роль, шукати баланс між індивідуальністю та соціальною відповідальністю, між глобальним і локальним. Сучасна культура ставить перед людиною виклик зберегти свою ідентичність і знайти власний шлях, що є важливою умовою її гармонійного існування у світі. Культура не існує поза людиною, як і людина чи суспільство не існує поза культурою – це взаємозалежний процес. У культурі розкривається духовний світ людини, її здібності, потреби, світогляд, знання, вміння, національний характер тощо. Будь-яка людина в процесі свого життя оволодіває культурою, створеною її попередниками. Разом з тим вона вносить свій вклад у культуру суспільства, оскільки результати її трудової діяльності мають культурне значення. За створеними в ту чи іншу епоху цінностями можна судити про рівень культури даної епохи

ДІАЛЕКТИКА ТА КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ

Ліщук Марія Володимирівна, доц. Башкеєва О. М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Культурна ідентичність як усвідомлення людиною своєї приналежності до певної культурної групи, яка формується через мову, традиції, звичаї, цінності, релігію та інші культурні атрибути, що передаються з покоління в покоління - це не статичне поняття, а скоріше процес постійного формування та переосмислення. Вона подібна до живої тканини, яка постійно оновлюється і переплітається з іншими нитками та ідентичностями(політичній, правовій, релігійній і т.д.) І побачити цю динаміку у всій повноті дозволяє нам саме діалектичний підхід.

Діалектика, будучи філософським вченням, яке вивчає загальні закони розвитку природи, суспільства та мислення через взаємодію та боротьбу протилежностей, допомагає нам зрозуміти, що світ навколо нас постійно змінюється та розвивається.

У культурі цей підхід дозволяє нам побачити, як різні, часто протилежні ідеї, традиції та цінності взаємодіють, породжуючи нові форми вираження та розуміння світу. Чи можливе існування людини, особистості поза культурою? Зрозуміло, ні. Адже культура – це все, що створено людиною: від матеріальних об'єктів (будівлі, інструменти, твори мистецтва) до нематеріальних цінностей (ідеї, вірування, мова). У всьому цьому живе людина, як і все це живе в людині, як: правила і норми поведінки, мови, цінностей, таких як сім'я, дружба, свобода, справедливість і т.д.

Іншими словами, культура формує особистість, і одним з важливих елементів якої є ідентичність, як наше уявлення про себе. Кожна людина грає активну роль формуванні своєї культурної ідентичності. Ми вибираємо, які елементи культури нам ближчі, які ми відкидаємо, і які ми хочемо змінити. Цей процес вибору та самовизначення робить культурну ідентичність глибоко особистим та індивідуальним досвідом. Відчуваючи свою приналежність до певної групи людей, поділяючи із нею спільні цінності, традиції та історію, засвоюючи культурні цінності суспільства, у якому живемо, кожен із нас у водночас формує й власні уявлення, які нерідко відрізняються від загальноприйнятих.

Як стверджують чисельні наукові дослідження з проблеми особливостей розвитку, взаємозв'язку і зміни формування ідентичності в

контексті сучасних глобальних соціокультурних трансформацій, одним із внутрішніх конфліктів сучасної людини є нездатність виробити адекватну модель взаємодії між інтересом особистості та інтересом інших особистостей. Іншими словами, в людині одночасно існують два бажання: бути у суспільстві та бути вільним від суспільства.

Ці протиріччя є поштовхом глибшого пізнання світу та розвитку власної культурної ідентичності. Прикладом можуть бути діячі мистецтва. Так, художники, письменники, музиканти часто висловлюють у своїх творах ідеї, які йдуть у розрив із загальноприйнятими. Їхня творчість може викликати суперечки та протиріччя, але в той же час вона збагачує культуру та сприяє її розвитку. У той же час новий етап у творчості, спираючись на попередній, як би заперечує його, тим самим піднімаючись на наступний рівень розвитку. Особисто для мене таким прикладом стали композитори, а точніше з переліку від Віденських класиків: Моцарта, Гайдна до романтиків- Шуберта, Шопена і т.д.)

Процес переходу від одного етапу уявлень до іншого проходить не одномоментно, а поступово, розтягнутий у часі, коли відбувається накопичення знань. поступові зміни у культурних практиках, цінностях, переконаннях тощо. що може в кінцевому підсумку призвести до трансформації самої ідентичності. Тобто перехід кількості в якість. Все відповідно до законів діалектики.

Сьогодні на формування культурної ідентичності великий вплив справляє процес глобалізації. Багато національних культур прагнуть зберегти свою унікальність, адаптуючись до викликів глобалізації. Прикладом може бути сплеск у наш час української національної атрибутики: вишиванки, відновлення традицій, лінгвістичних форм, українізація нових понять. Так збагачується українська культура, водночас у сучасному світі все частіше виникають нові культурні ідентичності, що ґрунтуються на спільних інтересах, цінностях чи світогляді, які можуть конфліктувати між собою. Яскравий приклад: протистояння традиційної та субкультури.

Підсумовуючи, ми можемо стверджувати, що діалектичний підхід дозволяє нам побачити культурну ідентичність як складний та багатогранний феномен, який постійно розвивається та змінюється. Розуміння цієї динаміки допомагає нам краще усвідомити себе та своє місце у світі, а також сприяє міжкультурному діалогу та співпраці.

ВПЛИВ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ ОСОБИСТОСТІ

Ковальчук Марина Олегівна, доц. Дашко Н.С.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

У сучасному світі культура відіграє ключову роль у формуванні ідентичності, цінностей та світогляду особистості. Як соціальна істота, людина перебуває в постійній взаємодії з культурними артефактами, нормами та традиціями, що впливають на її поведінку, мислення та почуття. Сучасна культура надає можливості для саморозвитку, пропонуючи великий вибір філософій, психологічних практик, духовних навчань і програм особистісного зростання. Особистість стикається з моральними виборами, які визначають її внутрішні орієнтири та сприяють зростанню і зміцненню ідентичності. Взаємодія з культурою вимагає від особистості усвідомлення власних цінностей, що дозволяє зберегти індивідуальність і водночас бути відкритою до нових можливостей у мультикультурному середовищі.

Сучасна культура охоплює широкий спектр явищ, зокрема масову культуру, що включає телевізійні шоу, фільми, музику та популярні книги; інтернет-культуру, яка об'єднує соціальні мережі, блогінг, відеоігри й меми; підприємницьку культуру, де розвиваються стартапи, інновації та креативні індустрії; а також культуру різноманіття, що акцентує на прийнятті етнічної, расової, гендерної та культурної різноманітності. Культура формує особистість, її цінності, емоції та поведінку. Люди з різних культур можуть мати різні погляди на життя, моральні норми та стиль спілкування, що впливає на їхнє світосприйняття. Значущим є процес соціалізації, через який індивіди засвоюють культурні норми і цінності, навчаючись взаємодії у своєму суспільстві. Культура також надає простір для самовираження, дозволяючи індивідуальності проявитися у мистецтві, моді чи музиці. Крім того, культурні фактори формують ідентичність, впливаючи на національну, етнічну та особистісну самосвідомість.

Сучасна культура створює нові простори для взаємодії людини з оточенням. Технології та соціальні медіа змінюють способи комунікації, взаємодії та самовираження, пропонуючи нові форми спілкування та ідентичності. Глобалізація сприяє культурній конвергенції, змішуючи культури та впливаючи на традиції й звичаї, адаптуючи їх до сучасного

контексту. Крім того, сучасна культура стимулює розвиток критичного мислення, спонукаючи до осмислення інформації, що формує більш усвідомлені рішення та поведінку.

Отже, людина в контексті сучасної культури є складним об'єктом дослідження, постійно взаємодіючи з культурними явищами. Культура впливає на особистість через соціалізацію, самовираження та ідентичність, надаючи орієнтири для самовизначення. Завдяки культурним цінностям людина визначає своє місце в суспільстві, яке може відображати національну, соціальну, релігійну або гендерну ідентичність. Через культуру особистість розуміє, хто вона є, та які цінності є важливими для її орієнтирів. Норми і цінності, закладені у культурі, формують морально-етичний базис особистості. Наприклад, культура, яка високо цінує свободу і незалежність, сприятиме розвитку автономності та відповідальності. У сучасному мультикультурному середовищі людина адаптується до різних цінностей, що сприяє формуванню толерантності й відкритості до іншого.

Список використаних джерел

1. Борканюк А.Б. Культурна безпека особистості як мета культурної політики держави [Текст] / А.Б.Борканюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філософія. Вип. 9. – К., 2011.- С. 81-86.
2. Бауман З., Донскіс Л., Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності [Текст] / З.Бауман, Л.Донскіс - К.: Дух і літера, 2014. 280 с.
3. Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного: моногр. [Текст] / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; відп. ред. Є. І. Андрос. - К.: Наукова думка, 2010. - 349 с.

ДНІПРОВСЬКІ СКУЛЬПТУРНІ МІНІАТЮРИ – БАГАТОГОЛОСНИЙ ХОР МИТЦІВ

Некраса Валерія Андріївна, проф. Калашнікова О. Л.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Цікавитися історією – це круто! Розкривати нові аспекти історії та цікаві особистості минулого, просто гуляючи вулицями! Пізнавати історію рідного міста за допомогою усіх новітніх засобів (знаходити скульптури і за QR-кодом переходити на сайт з інформацією про них). Сьогодні не обов'язково йти до музею (хоча однозначно варто!), щоб поповнити свою скарбничку знань, можна навіть вдома зайти на сторінку проєкту «Шукай» та зануритися у дивовижний світ історії і сучасності.

Скульптурні мініатюри, які символізують історію, стали невід'ємною частиною архітектури багатьох європейських міст. В Україні міні-скульптури є вже і в Києві, і в Харкові, Одесі, Маріуполі, Ужгороді та Дніпрі. Найпершою міні-скульптуркою в Україні став мініатюрний пам'ятник помічнику Святого Миколая, якого почали ніжно називати Миколайчиком. Фігурку зростом в 16 см та вагою в 12 кг, виконав молодий скульптор Михайло Колодко у грудні 2010-го в закарпатському Ужгороді. Згодом міні-скульптури розширили географію, захопивши вулиці столиці, де сьогодні їх вже 45, всі вони пов'язані з історією міста Києва.

Проєкт «Відчуй Дніпро»

Міні-скульптури в Україні за останні кілька років стали настільки відомими і популярними, що вже отримали статус сучасної пам'ятки міст. Дніпро, славетне місто України, долучилося до цього загальноєвропейського процесу фіксації історії у малих скульптурних формах 2020 року, коли стартував проєкт з красномовною назвою «Відчуй Дніпро», авторами якого стали Карен Агаджанян, Анна Самойленко. Згідно із задумом у середмісті встановили 16 мініатюр, присвячених видатним особистостям чи значущим подіям міста Дніпро. Проєкт став популярним і привернув увагу майстрів з усієї України, які запропонували своє бачення історії Дніпра, його здобутків, його героїв, його життя.

До всеукраїнської команди скульпторів, які змінюють простір нашого міста, увійшли: Роман Домашич (м. Львів); Гарнік Хачатрян (м. Кам'янське); Дмитро Різніченко (м. Дніпро); Надія Отряжа (м. Дніпро); Федір Бушманов (м. Харків); В'ячеслав Ємельяненко (м. Харків);

Владислав Кириченко (м. Херсон). Кожен з митців і мисткинь вносив частку тої картини світу, яка сформувалася у їхньому регіоні, що додає проєкту «Відчуй Дніпро» певного багатоголосся і всеукраїнського колориту.

Персонажами і темами скульпторів стали: «Міст Олександра Поля», «Дніпровська ракета», «Залікова книжка студента», «Дніпровський трамвай» (скульптор Роман Домашич); «Муза митця Вадима Сідура», «Дніпровський диригент Гурген Карапетян» (скульптор Гарнік Хачатрян); «Лікарська валіза Івана Лешко-Попеля» (скульптор Дмитро Різніченко); «Катеринославська цегла», «Печиво «Дніпро», «Кіт Василь», «Марафонець Дніпра» (скульптор В'ячеслав Ємельяненко); «Пилосос «Ракета» (скульптор Федір Бушманов); «Золота Роза», «Кобза Дмитра Яворницького» (скульптор Владислав Кириченко); «Дніпровські лоцмани» (скульптор Надія Отряжа). Робота митців передбачала велику дослідницьку діяльність: вивчення архівних матеріалів, старих фото, спогадів учасників подій тощо. Історія Дніпра тепер прописана у міні-скульптурах, які мають зацікавити і городян, і туристів, і, можливо, істориків.

Кожна з цих скульптурних мініатюр відкриває сторінку історії міста. «Міст Олександра Поля» розповідає про діяльність почесного громадянина Катеринослава (нині Дніпро) Олександра Поля щодо будівництва Придніпровської залізниці, завдяки чому 18 травня 1884 р. в Катеринославі урочисто відкрили новий міст Катерининської залізниці «Міст Імператора Олександра III». Відкриття міні-скульптури, що встановили на фонтані навпроти міської ради, відбулося 12 вересня в Дніпрі на День міста.

Космічна біографія Дніпра – столиці українського ракетобудування, позначена «Дніпровською ракетою». Саме в Дніпрі у 1970-ті роки конструкторським бюро «Південне» було розроблено першу Дніпровську ракету (ракета «Дніпро»). А 6 січня 2021 року пройшла урочиста церемонія відкриття міні-скульптури «Дніпровська ракета».

Долучився до проєкту і Університет митної справи та фінансів, отримавши право розмістити на центральному вході до університету таку знакову для кожного студента «Залікову книжку студента», що вже стала місцем паломництва напередодні кожної сесії, бо вже є повір'я, що треба доторкнутися до міні-скульптури, і відмінна оцінка у тебе в кармані.

Славна сторінка історії міста представлена «Дніпровським трамваєм», який можна побачити на Катеринославському бульварі. Історія народження трамвая в Катеринославі розкриває один з епізодів міжнародного співробітництва міста з іноземними партнерами. У Катеринославі трамваї з'явилися в 1897 році. Їх будівництво та експлуатацію здійснювала бельгійська фірма «Електричний трамвай Катеринослава».

Символом мультикультурності, а головне – багатоконфесійності нашого міста є скульптура, яку створив під час окупації Херсону Владислав Кириченко, однойменна з назвою центральної синагоги у Дніпрі «Золота Роза» – серця дніпровської єврейської громади. Ця міні-скульптура, створена з великою любов'ю в таких драматичних обставинах, стала назавжди символом перемоги світла над темрявою, сили духа. Доторкнутися та відчутти «Золоту Розу» можна на парапеті перед входом до Хоральної Синагоги, що розташована у Дніпрі.

На оглядовому майданчику парку Шевченка у Дніпрі прихована ще одна міні-скульптура, автором якої є В'ячеслав Ємельяненко з міста Харків. Вона має вигляд котика, що тримає печиво, це печиво "Дніпро" – символ, який має своє унікальне місце в історії нашого міста. Печиво є улюбленим для тисяч наших земляків не тільки у Дніпропетровській області, а й на всій території України та інших країн світу ось вже більше ніж півстоліття (вперше печиво було виготовлено в 1967 році, коли почалася історія бренду «Здобне печиво Дніпро»). 29 грудня 2020 року пройшла урочиста церемонія відкриття міні-скульптури «Печиво «Дніпро».

5 серпня 2024 року пройшла урочиста церемонія відкриття міні-скульптури «Кобза Дмитра Яворницького», присвячена українському історичному, музейнику, археологу, фольклористу, етнографу, письменнику, громадському діячу Дмитру Іванову Яворницькому. Другу половину життя Яворницький прожив у нашому місті Дніпро. Головним його дітищем став історичний музей (нині носить його ім'я), який він очолював з 1902 по 1933 рік, і який став скарбницею культурних надбань Степової України. Символічно, що одними з найцінніших предметів, які збирав та музеєфікував Дмитро Яворницький, стали «кам'яні баби», предмети запорозької старовини, зокрема, шаблі, люльки, а також кобзи – символ національної музичної культури. Ці предмети зображені на міні-скульптурі - котик із вусами, метеликом та тростиною, як часто одягався сам історик.

Поруч зображена скіфська баба — один із найцінніших предметів, які збирав Яворницький, та кобза — натяк на дослідження ним козацтва. За життя зажив від друзів та шанувальників прізвище «Козацький Батько», оскільки справою всього життя для нього стало вивчення феномену Запорозького козацтва. Символічно, що міні-скульптура встановлена біля «Садиби Дмитра Яворницького», яка є культурною оазою Дніпра. Це єдина повністю збережена міська садиба початку ХХ ст., яка знаходиться в самому історичному середмісті. Його садиба-музей – це поєднання інтер'єрів, які зберігають особливу ауру, з потужним історичним бекграундом центру українського руху в місті на Дніпрі.

Форми діалогу України з культурою інших країн різноманітні та багатогранні. Проект «Відчуй Дніпро» – лише один з прикладів такого міжкультурного діалогу. Завдяки проекту «Відчуй Дніпро» місто долучається до загальноєвропейського та світового мистецького руху – своєрідного літопису засобами скульптури.

**МОВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І НАЦІОНАЛЬНА МОВА:
РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

Макаринська Юстина Володимирівна, доц. Жарко С. Ю.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

В умовах сучасних політичних і культурних викликів українська мова стала важливим чинником у формуванні національної ідентичності українців. Повномасштабне вторгнення російської федерації, яке почалося в 2022 році, посилило значення мови як символу незалежності й суверенітету. Українська мова стала не лише засобом комунікації, але й об'єднавчим інструментом для суспільства, що демонструє зростання національної свідомості, осмислення українцями їх етнокультурної сутності.

Історичний розвиток української мови тісно пов'язаний з боротьбою за існування, незалежність та гідне місце серед інших мов світу. Наша мова довгий час зазнавала репресій і асиміляційних політик, спрямованих на її знищення або маргіналізацію. Однак завдяки зусиллям інтелігенції та патріотично налаштованих громадян вона змогла в надскладних умовах вистояти й сьогодні продовжити свій шлях через набуття статусу державної. Відродження української мови як мови титульної нації в Україні, збереження її унікальності, повернення природних рис – результат зростання національної свідомості, а відтак і національного самовизначення.

Розширення ужитку української мови, її застосування в різних сферах суспільного життя та діяльності – освіті, медіа, державному секторі – уможливорює формування нової генерації свідомих українців. Це сприяє тому, що наша мова стає носієм культурної пам'яті, історії та цінностей, які роблять її унікальною ознакою української нації. Таким чином, мовна ідентичність розвивається в контексті зміцнення національної свідомості й гордості за власну історію, а також культуру та традиції.

Значущість мови зумовлена й тим, що вона є інструментом самоусвідомлення, тобто сприйняття кожною особистістю себе як українця. Послугування рідною мовою сприяє формуванню почуття належності особи до нації, об'єднує людей із різних регіонів і соціальних груп, незважаючи на відмінності в їхніх поглядах, уявленнях. Це дає

можливість українцям зберігати єдність у критичні часи та підвищує мотивацію для захисту своєї Батьківщини і її культурної спадщини.

Останні десятиріччя в Україні мова набула важливого символічного значення. Вона постала проявом патріотизму та єдності нації у боротьбі з ворогом, а відстоювання права говорити українською є нічим іншим, як засобом опору російській агресії. Помітним є зростання кількості україномовного населення саме під час війни, що свідчить про зрушення в свідомості нашого народу, його ставленні до рідної мови, власної історії, культури. Такі зміни формують сприятливі умови для подальшого утвердження ментальних цінностей української нації.

Досвід інших країн, таких як Литва, Латвія та Естонія є надзвичайно корисним для України в питаннях мовної політики, оскільки естонці, латвійці, латиші віддають належне національній мові як ключовому чиннику у формуванні своєї нації. Ідентифікація українців обумовлена їх відповідальністю за долю і стан національної мови, за збереження духовних цінностей.

Українська мова як важлива складова національної культури та ідентичності потребує дбайливого ставлення задля подальшого розвитку, що має бути першочерговим завданням нашого народу. Зміцнення статусу української мови та зростання її ролі в суспільстві постає надійною запорукою формування національної свідомості й забезпечення стабільного майбутнього для наступних поколінь.

Список використаних джерел

1. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. [Електронний ресурс] : URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kulyk_rol.pdf
2. Наукові журнали Одеського національного морського університету. [Електронний ресурс] : URL: <https://journals.onmu.in.ua/index.php/philology/article/download/229/363/>
3. JNAS | Journals of National Academy of Sciences of Ukraine [Електронний ресурс] : URL: http://jnas.nbu.gov.ua/j-pdf/PoMe_2011_4_6.pdf
4. Цифровий архів Національного університету «Острозька академія» вітає вас! - Цифровий архів Острозької академії. [Електронний ресурс] : URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/5943/1/21.pdf>

ЕТНОКУЛЬТУРНІ СТЕРЕОТИПИ

Насірова Амелія Рустамівна, доц. Жарко С. Ю.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Етнокультурні стереотипи є важливим аспектом міжкультурної комунікації та соціальної взаємодії. Вони формуються під впливом історичних, соціальних, культурних та політичних чинників і можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки для суспільства.

Під етнокультурними стереотипами розуміють спрощені, часто емоційно забарвлені уявлення про певні етнічні групи, наділені як позитивними, так і негативними характеристиками, що приписуються всім членам цієї групи без урахування індивідуальних відмінностей.

Стереотипи часто передаються через покоління і можуть бути підкріплені медіа, літературою та іншими джерелами інформації.

На формування етнокультурних стереотипів впливають різні чинники, зокрема, історичний досвід та події. Історичні конфлікти, війни та колоніальне минуле сприяють усталенню уявлень про ворогуючі країни, що передаються з покоління в покоління. На сприйняття конкретних етнічних груп і в подальшому формування пов'язаних із ними стереотипів впливають міграційні хвилі. Масова міграція може викликати упередження серед місцевого населення щодо переселенців і спричинити до неприязного ставлення.

Сімейне виховання та освіта відіграють важливу роль у формуванні стереотипів. Діти часто переймають стереотипи від своїх батьків та вчителів, що впливає на їхнє сприйняття інших культур. Укоріненню стереотипів сприяють медіа. Популярні фільми, телепередачі, новини можуть підсилювати або змінювати стереотипи, представляючи певні етнічні групи в позитивному або негативному світлі.

Підкріпленню стереотипів допомагають усталені суспільні норми та традиції. Наприклад, якщо в суспільстві прийнято вважати певну етнічну групу менш освіченою або менш працьовитою, ці уявлення можуть закріплюватися і передаватися майбутнім поколінням.

Етнокультурні стереотипи виконують цілу низку суспільних функцій.

По-перше, вони спрощують процес соціальної взаємодії та категоризації інформації; допомагають людям швидко орієнтуватися в соціальних ситуаціях, спрощуючи складні реалії до зрозумілих категорій,

що зумовлює зменшення когнітивного навантаження та швидше прийняття рішень у взаємодії з іншими.

По-друге, підтримують групову ідентичність та соціальну згуртованість. Стереотипи можуть зміцнювати почуття належності до певної групи, підкреслюючи відмінності між “своїми” та “чужими”. Це сприяє соціальній згуртованості всередині групи, але може також призводити до ізоляції та конфліктів з іншими групами.

По-третє, використовуються з метою політичного та соціального маніпулювання. Скажімо, політики вдаються до застосування стереотипів, аби підтримати чи дискредитувати своїх опонентів.

Стереотипи можуть призводити до формування упереджень, які сприяють дискримінації, що проявляється у вигляді обмежень певних етнічних груп у різних сферах життя, таких як освіта, працевлаштування та соціальні послуги.

Негативні стереотипи можуть підсилювати міжетнічні конфлікти, створюючи атмосферу недовіри та ворожнечі, через що виникає напруга та навіть зіткнення між різними етнічними групами. Також вони перешкоджають відкритому та конструктивному діалогу між представниками різних культур, унеможлиблюють взаєморозуміння та гармонійне співіснування в багатокультурному суспільстві.

Для подолання негативних аспектів етнокультурних стереотипів необхідно застосовувати різні методи та підходи, наприклад, включати в навчальні плани освітніх закладів теми про культурне різноманіття та історію різних етнічних груп; організовувати заходи, спрямовані на зближення культур і етносів.

Список використаних джерел

1. Блинова О.Є. Роль етнічних стереотипів у міжкультурному оцінюванні студентської молоді. [Текст] / О.Є. Блинова // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. - Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2014. Вип. 23. С. 68–79.

2. Ларченко М.Л. Етнічні стереотипи та їх вплив на рівень національної толерантності. [Текст] / М.Л. Ларченко // Вісник НТУУ «КПІ». -2011. № 4. -С. 50–54.

АЛЬБЕР КАМЮ: ФІЛОСОФІЯ АБСУРДУ

Калмикова Анастасія Олексіївна, доц. Заєць О. М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Життя А. Камю, цієї яскравої зірки європейської літератури минулого століття, філософа «бунту», розпочалось в 1913 р. в Алжирі – тоді ще французької колонії. Виховувала майбутнього мислителя мати – в злиднях, адже батько, селянин, загинув у першій світовій війні ще тоді, коли Альбер був одnorічним немовлям. Попри це у школі юнак познайомився з вчителем Луї Жерменом, який допоміг йому здобути стипендію та вступити до ліцею, де Камю познайомився з філософією і класичною літературою. Особливо на нього вплинули Ніцше, Достоевський і киянин Шестов. Потім Камю навчався в університеті та тяжко працював для оплати навчання. Через перевтому Камю захворів на сухоти та не зміг обрати академічну кар'єру. Згодом Альбер присвятив себе журналістиці, але справжніми здобутками його творчості стали романи і філософські твори. Роман Камю «Сторонній», що побачив світ у 1942 р., швидко став одним з культових творів світовій літературі.

У 1957 р. твори Камю відзначили Нобелівською премією з літератури.

Цікавий факт: Камю був один з перших екофілософів. Він вважав, що стрімкий і нестримний розвиток технологій є фатальним не лише для природи Землі, а й для людства.

Життя Камю обірвалось в автомобільній аварії. Він встиг прожити лише 46 років, але яскраво і інтенсивно – так, як він описував «абсурдну людину». Такою була навіть його смерть.

Одна з основних тем творчості Альбера Камю – абсурдність існування людини. Познайомитись з нею можна в таких працях як «Міф про Сізіфа» і «Чума». Принцип філософії абсурду Камю полягає в тому, що людина стикається з безглуздістю життя в умовах відсутності будь-якої абсолютної істини.

Центральним поняттям філософії Камю є абсурд, який він описує як зіткнення між людським прагненням до сенсу та байдужістю й хаосом світу. Камю твердить, що для людини природно шукати лад і відповіді на глибинні, екзистенційні питання: «Навіщо я існую?», «Який сенс життя?». Але всесвіт, мабуть, не повинен давати відповіді, бо мовчить. Це мовчання і є абсурдом, який Камю описує так: «Абсурд – не річ і не суб'єкт, а

зіткнення між двома реаліями: людською потребою у смислі та безмовністю світу. Абсурд виникає не в самій людині і не в зовнішньому світі, а в просторі між ними. Цей конфлікт створює парадокс: людина хоче зрозуміти своє місце у світі, але світ не пропонує жодної відповіді. Людина починає усвідомлювати абсурд, коли стикається з екзистенційним сумнівом або «зламом» у звичних уявленнях про світ. Це може бути наслідком кризи, втрати, розчарування, коли людина починає сприймати світ як чужий і байдужий. Абсурд виникає в усвідомленні, що жоден зі способів пояснення життя – релігія, філософія, наука – не може дати остаточну відповідь на питання про сенс буття».

Камю вважав, що людина може реагувати на абсурд по-різному: або намагатися втекти в ілюзії і віру, які знімають питання абсурду, або прийняти його та жити з усвідомленням відсутності об'єктивного сенсу.

Прийняти абсурд – означає прийняти життя у його повноті, не втікаючи у догми чи самогубство. Камю писав, що «єдине філософське питання – це питання самогубства»: чи варто жити, якщо життя не має сенсу?

Камю закликає не миритися з безглуздістю світу, а бунтувати проти неї через активне прийняття життя. Цей бунт означає, що людина має жити без надії на вищий смисл, а також не очікувати остаточного пояснення.

Бунт – це вияв людської свободи, спосіб людини самій утвердити себе перед абсурдом, розвивати свої принципи, творити свої власні смисли і цінності.

Камю вважав, що символом абсурдної людини є Сізіф, який, весь час штовхаючи камінь вгору, втілює не лише безглуздість, а й прийняття її. В цю мить людина «переступає» і камінь, і гору, роблячи їх внутрішніми шаблями свого духовного зростання. Сізіф щасливий, бо свідомо обирає свою долю. Він знає про марність своєї праці, але приймає її, перетворюючи на вираз своєї свободи. Бунт починається як боротьба, але продовжується як примирення і творчість. Це, так би мовити, імунна теорією перетворення абсурду на сенс (для утворення антитіл треба випустити в себе ворожі клітини).

В «Міфі про Сізіфа» Камю писав: «Для людини без шор нема видовища прекраснішого, ніж свідомість у двобої з дійсністю, яка перемагає. Ні з чим не зрівняти образ гордої людяності... Дисципліна, якій дух підпорядковує себе, воля, яку він кує з будь-якого підручного

матеріалу, рішучість зустрічати абсурд віч-на-віч – у цьому є могутність і непересічність».

Людина, за Камю, може бути щасливою в абсурдному світі, якщо знаходить в собі силу прийняти абсурд та творити сенс у власних межах.

Таким чином, абсурд у філософії Камю – не депресивний стан, а точка зростання, що веде до свободи, мужності та готовності відповідати за своє життя.

Філософія абсурду закликає нас прийняти світ таким, який він є, і знаходити власну цінність попри відсутність об'єктивного, готового, нав'язаного сенсу. Це філософія свободи й відповідальності, яка говорить нам, що навіть у безглуздості можна знайти сенс і свою особисту гідність.

**АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ МОРАЛІ ТА РЕЛІГІЇ
У ТРАГЕДІЇ «ФАУСТ» ЙОГАННА ВОЛЬФГАНГА ГЕТЕ
ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ САМОРЕФЛЕКСІЇ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ**

Вітковська Дар'я Богданівна, доц. Какуріна І.І.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Усі ми пам'ятаємо з часів шкільної програми трагедію Йоганна Гете «Фауст». Якщо запитати у людей про що ця драма, то вони дадуть відповідь, що це твір про любов, пошуки істини та щастя. Правильно, це і є провідні лінії сюжету. Але які інші непомічені читачем течії сюжету протікають у книзі?

Цікаво, на що спирався автор під час створення? Інакше кажучи, фундаментом для трагедії була «Історія Доктора Фауста». Іншими словами, твір Гете був адаптацією популярної легенди Ренесансу. Коли створювалась легенда, вона була похідною конфлікту протестантів та католиків. Зокрема протестанти для католиків були схожими на інопланетян та невігласів, а протестанти вважали католицькі вчення безглуздими та застарілими.

Зауважте, згідно з легендою Фауст навчався у Вітенбергському університеті, в якому викладав Лютер. По-перше, Вітенбергський університет був першим у Німеччині, заснований не Церквою, а світською владою. По-друге, навчальний заклад став відомим завдяки діяльності Мартіна Лютера, який викладав там та ініціював Реформацію. Взагалі, Фауста виставили як протестантського мага та алхіміка, який продав душу дияволу заради пошуку задоволень, за що й потрапив у пекло після смерті.

Це нагадує витрачений талант. Згідно з легендою, коли настав час розплатитися з дияволом, уночі настала гроза, а потім Фауста знайшли закатованим страшною смертю. Минув час - змінилась річ. Зате мало кого цікавило смерть Фауста, смерть за одну ніч не найгірша, люди помирають місяцями. З точки зору простого народу набагато цікавіше було, яким чином Фауст і Диявол шукали задоволення. Таким чином, пригодницька лінія розширювалась, а релігійна йшла на другий план. Насправді, Гете навіть довелося у своєму творі скоротити кількість жінок у сюжеті.

Гете вміло використовує символіку, образи та певні деталі, щоб передати загальні протиріччя в християнському світі та викликати роздуми про духовні ідеали. У першу чергу, Фауст є відображенням конфлікту між знанням і вірою, є людиною, яка прагне досягти абсолютного знання та

розкрити сенс буття. Прагнучи знайти істину, Фауст укладає угоду з дияволом, що ставить під сумнів питання моралі: чи можуть особисті амбіції виправдати моральні компроміси? Гете піднімає питання про те, чи можна людським розумом збагнути божественне і як релігійна система може впливати на сприйняття Бога і моральності. Символіка, пов'язана з Мефістофелем, також є своєрідною критикою релігійної догматичності: він уособлює підривні ідеї, сумніви та скептицизм, які виступають у контрасті до загальноприйнятих релігійних доктрин.

У творі піднімається питання про можливість спасіння та те, чи можуть грішні вчинки бути виправдані справжніми намірами. Фауст чинить багато помилок, прагне до добра і шукає сенс свого існування. Ця суперечливість його характеру ставить питання про те, чи може людина отримати спасіння через своє прагнення до знань і доброти, навіть якщо її шлях був сповнений помилок. Як ми знаємо, в кінці твору літній Фауст отримує спасіння через те що його обдурив Мефістофель.

Протягом трагедії Фауст завдає шкоди оточуючим, зокрема Гретхен (Маргариті). Її зустріч з Фаустом спочатку приносить їй щастя і надію, проте з часом стає джерелом великих страждань. У своїй взаємодії з Фаустом Гретхен стає жертвою егоїзму та маніпуляцій. Це підкреслює, що його особисті бажання мають серйозні наслідки для інших.

Зрештою, відносини Фауста з Мефістофелем можуть бути інтерпретовані як духовне протистояння. Трагедія показує нам, що пізнання у світі, де релігія вже не може дати відповіді на всі питання, змушують людину шукати істину на межі дозволеного та за межами релігійних догматів.

Підсумовуючи, хочеться порушити питання, чому «Фауст» цікавий сучасному читачеві? Відповісти на таке запитання непросто. Особисто мене цей твір приваблює глибоким аналізом помислів та мотивів вчинків його героїв. Сам Вольфганг Гете був одним із найближчих радників при дворі герцога Карла Августа, очолював фінансові та театральні установи. Кому як не йому було знати про угоди з совістю та муки людської душі? Головний герой поеми - Фауст відверто розповідає Мефістофелю про свої мрії та бажання. Гретхен щиро любить його. Мефістофель, у свою чергу, відверто і досить цинічно заявляє про свої цілі та бажання отримати вигоду з угоди з доктором Фаустом. Відсутність прихованих мотивів робить їх чесними у підходах, навіть якщо їхні наміри здаються негативними. Щирість і відкритість героїв, на мій погляд, те, чому слід вчитися моему поколінню.

**«СМЕРТЬ БОГА»:
ВПЛИВ НІЦШЕ НА СУЧАСНУ МОРАЛЬ І КУЛЬТУРУ**

Кривошей Артем Анатолійович, доц. Заєць О.М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Фрідріх Ніцше – один з найвпливовіших філософів ХХ ст., чії ідеї глибоко змінили спосіб, у який ми мислимо про мораль, релігію і культуру. Одна з його найвідоміших концепцій – «смерть Бога», яка позначає крах релігійних цінностей, які століттями формували європейську культуру і мораль. У контексті сучасного суспільства ця концепція стає ще більш актуальною, бо людство продовжує шукати нові сенси в умовах секуляризації.

Ідея «смерті Бога» вперше висловлена у творі Ніцше «Весела наука», символізуючи кризу релігійних і моральних цінностей, що втратили свою силу в епоху модерну. Ніцше не мав на увазі буквально, що Бог припинив існувати; натомість Ніцше вказував на те, що релігія втратила свою владу над людським мисленням і моральними системами. «Світ втратив понадчуттєву основу» (Гайдеггер). Люди більше не можуть спиратися на релігію як на абсолютне джерело істини і моралі.

Цей занепад релігійних цінностей створює вакуум, в якому стара мораль втрачає силу, а нові цінності ще не сформувалися. У зв'язку з цим Ніцше вбачав потребу у «переоцінці всіх цінностей», щоб люди могли творити нові, засновані не на страху перед Богом, моральному осуді, а на надлюдській волі та самостійності. *Wille zur Macht* – це саме воля до справи, до діла, а не примусу інших, не до приниження чи панування. Не воля до влади, як його «розуміли» фашисти, «релігійні» філософи та ін. профани. Навпаки, Ніцше передбачав пробудження активних сил замість реактивних та ресентименту старої моралі слабких. Ніцше критикував християнську мораль за її підпорядкованість стадності та пригнічення індивідуальності, креативності, творчої сили, прагнення. Він пропонував новий підхід – мораль «надлюдини», яка не керується зовнішніми законами, а творить собі свої власні цінності. Ідея «надлюдини» полягає в тому, що людина має перевищити себе, вийти за межі накинutoї на не моралі і творити власні принципи на основі власної волі до повноти саморозвитку. Це докорінно змінило уявлення про мораль: замість універсальних моральних законів тепер мораль визначається особистою відповідальністю і творчістю. Проте, кажуть християнські критики Ніцше,

зникнення абсолютної моралі створює небезпеку морального релятивізму, коли кожен може встановлювати свої власні правила, коли соціальне життя з такими цінностями, як співчуття, піклування про слабких стане неможливим. Але ж Ніцше турбував духовний занепад людини, доки вона фізично є живою, вона вперта та непокірна тим силам, які вбивають в ній наснагу. Співчувати треба сильним, а слабкість в собі – вбивати, іншим можна бажати того ж, бо потворною є слабкість. Ніцше забирає в нас будь-яку надію, впевненість, здуває роздмухане самовпевнене Я – слабе нарцисичне Я (за Фройдом).

Дійсним ворогом нової моралі є масові явища, такі, що призводять до повстання мас (Ортега-і-Гасет) – це небажана Ніцше альтернатива деспотизму єдиної занепакої вже старої моралі. Люди творчих професій – музикант, художник, філософ – такі втілення духа нової епохи, образи надлюдини Ніцше. Дух, якому відома трансформація від верблюда через лева до дитини. Так говорив Заратустра. В наш вік програмісти вже відчують свою залежність від машин і як ніколи раніше – спрагу за Сміслом (хоча ще й не всі звертаються до Нової Біблії німецького філософа). Відчують бажання увійти в чисту прохолодну воду істини, але все ще є втягнуті в цифровий вир. В болоті лише багнока, каже Ніцше, маючи на увазі світ пересічності, позбавлений будь-яких вищих цінностей. В небі, додає філософ, – лише казки: ідеалістичне уявне буття не є реальним. І лише напівпольот є прекрасним артистичним небезпечним існуванням, життям.

Секуляризація або відхід суспільства від релігійних інституцій і догм стала одним з головних наслідків «смерті Бога». У сучасній культурі ми можемо бачити як мистецтво, література і філософія дедалі більше відходять від релігійних тем та намагаються знайти нові джерела сенсу.

Концептуальне мистецтво було б неможливим без маніфеста Ніцше про закінчення ери метафізики та про необхідність пошуку нових способів пробудження свідомості. Митці й філософи звертаються до абсурду, екзистенціалізму в пошуку сенсу життя в умовах відсутності традиційних цінностей. Ця криза культури, яку передбачав Ніцше, залишається актуальною: сучасне суспільство продовжує шукати нові моральні й культурні основи, які могли б замінити релігійні чи співіснувати з ними. Водночас цей пошук веде до нових форм вираження – як в авангардному мистецтві, так і в філософських течіях, що шукають сенс поза межами традиційних релігійних рамок.

Таким чином, підсумовуючи, відзначимо, що метафора «смерті Бога» Ніцше мала глибокий вплив на сучасну мораль і культуру. Вона оголила проблему занепаду традиційних цінностей, показала необхідність переоцінки моралі та пошуку нових сенсів у світі, де релігія більше не є головним джерелом істини. Ніцше не давав чітких відповідей як відновити мораль і культуру після смерті Бога, але його ідеї відкрили шлях до нових філософських роздумів про свободу, відповідальність і творчість. Сучасне суспільство продовжує цей пошук, і, можливо, моральність без релігії стане основою нової епохи людського розвитку.

ХОСЕ ОРТЕГА-І-ГАССЕТ: ЛЮДИНА В «МАСОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

Лісняк Валерія Віталіївна, доц. Какуріна І.І.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

У далекому 1930 р. вийшла книга іспанського філософа Хосе Ортега-і-Гассета «Повстання мас». У цій книзі з'явилося нове на той час поняття «масова культура». Іспанський філософ був одним із перших, хто задумався про сутність, про причини нового для європейської цивілізації феномену, дав ґрунтовну характеристику «масової культури», проаналізував особливості того типу людини, який є одночасно її творцем та носієм. Аналізуючи сучасне йому суспільство, Хосе Ортега-і-Гассет писав про те, що воно, на його думку, зіткнулося з проблемою домінування посередності, та втрати індивідуальності. Філософ вважав, що у суспільстві існують соціальних три типа: «людина маси», «людина еліти» та «скромний трудівник». Кожен із цих типів має своє місце у структурі суспільства, а їхня взаємодія впливає на розвиток культури, моралі та політики.

«Масова людина» Ортега-і-Гассета – середньостатистична особа, яка не має індивідуальності та критичного мислення. Він схильний до впливу колективних настроїв. Йому не властиве прагнення вдосконалення. Іншими словами, така людина не ставить перед собою високих цілей і просто слідує своїм базовим інстинктам та задоволенням. Він схильний вести комфортне життя, приймаючи навколишнє середовище та соціальні норми як даність та непорушність, не оцінюючи критично свою роль у суспільстві. Найбільш радикальним та небезпечним представником людини-маси є освічена людина, яка втратила здатність сприйняття цілого, не знає традицій і не вважає, що їх треба поважати. Його відрізняє впевненість у тому, що відомості та навички, якими він володіє, є достатніми для того, щоб мати обґрунтовану думку про все на світі. (У суспільстві такого індивіда називають людиною з «кліповим мисленням»).

В свою чергу, «люди еліти» являють собою повну протилежність «людям маси». У концепції Хосе Ортега-і-Гассета центральною фігурою «людей еліти» є особистість, яка прагне до вдосконалення та розвитку. Для Ортеги «еліта» - це не соціальний клас чи привілейований стан, а люди, які свідомо йдуть шляхом інтелектуального та морального розвитку, постійно

підвищуючи свої особисті стандарти. На думку філософа, «еліта» визначається не багатством чи політичним статусом, а здатністю до саморефлексії, самовдосконалення та високою вимогливістю до себе, незалежно від зовнішніх впливів. Цей тип особистості не боїться нових ідей і готовий приймати виклики. На відміну від «людей маси», які схильні до конформізму, «люди еліти» відкриті до інтелектуальних дебатів та переоцінки своїх поглядів. Вони не приймають істину як даність, а здійснюють критичний аналіз і шукають нові шляхи вирішення проблем. Ці навички критичного мислення підвищують їх здатність до інновацій та сприяють суспільному прогресу. Ортега-і-Гассет також підкреслює, що «люди еліти» не обмежуються вузькими знаннями чи спеціалізацією в одній сфері, як це часто буває у випадку з «людьми маси» та «скромними трудівниками», експертами, які працюють виключно в одній сфері. Вони мають широку перспективу, яка дозволяє їм розуміти складність світу. Це сприяє більшій гнучкості та здатності приймати обґрунтовані рішення на користь суспільства в цілому.

«Скромний трудівник» – ще одне важливе поняття у теорії Хосе Ортеги-і-Гассета. Якщо «людина маси» - це той, хто задоволений своїм статусом і приймає культурні стандарти без розвитку, а «людина еліти» - той, хто свідомо прагне до самовдосконалення, то «скромний трудівник» представляє середній тип особистості, яка усвідомлює свою обмеженість і відіграє роль сумлінного виконавця, який відповідально виконує свою роботу. «Скромний трудівник» визнає свою роль у суспільстві та підтримує баланс у взаємодіях, зосереджуючись на якості виконання своєї роботи, не намагаючись досягти рівня еліти чи демонструвати успішність, як людина маси.

Отже, концепція «масової людини», розроблена Хосе Ортегою-і-Гассетом, є спробою зрозуміти основні соціальні сили, що впливають на розвиток «масового суспільства». Ортега акцентує увагу на важливості взаємодії цих груп для розвитку цивілізації. Баланс між прагненням до вдосконалення, збереженням культурних цінностей та підтримкою стабільності є необхідною умовою для збереження та прогресу людської спільноти. У концепції Хосе Ортеги-і-Гассета відносини між «людиною маси», «людиною еліти» та «скромним робітником» є ключовими для розуміння того, як функціонує суспільство. «Людина маси» - це виклик суспільству, «людина еліти» - двигун прогресу, а «скромний працівник» забезпечує стабільність і підтримку існуючих соціальних структур.

Книга Х. Ортега-і-Гассед «Повстання мас» залишається актуальною в даний час. Вона дозволяє проаналізувати реалії соціального життя сучасного суспільства крізь призму проблем, поставлених на початку ХХ століття у роботі видатного іспанського філософа.

Список використаних джерел

1. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас / Х. Ортега-і-Гассет Переклад с еспанського В.Бургардта.- Нью-Йорк: Видання Організації Чотирьох Свобід України (ООЧСУ). - 1965. - 158 с.

2. Paul Wilke [Електронний ресурс]: A blog of long-form essays on history, philosophy, art, literature, society, and more. - Режим доступу : <https://www.steelsnowflake.org/post/ortega-mass-man>

БУТИ ОДЕРЖИМИМ ЧИ БУТИ, ЯК УСІ

Кузяков Богдан, доц. Заєць О. М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Протягом століть існування людства постає знову і знову питання: «Плити за течією чи проти неї?». Що краще: бути посереднім, як інші, чи бути одержимим до нестями та нікого не слухати? Вибір між шляхом посередності і прагненням до чогось більшого завжди був актуальним. У сучасному світі, де конкуренція є частиною щоденного життя, зазвичай саме одержимість стає рушійною силою досягнення успіху. Бути «як всі» забезпечує комфорт і стабільність, проте саме одержимість дозволяє досягати видатних результатів, змінювати світ та залишати слід в історії. І, попри ризики, одержимість є єдиним правильним шляхом, який веде до справжньої самореалізації і великих досягнень.

По-перше, шлях одержимості дозволяє відкривати нові горизонти та дає можливість досягти того, що інші вважають абсолютно недосяжним. Люди, які мають непохитне бажання йти до своєї мети, готові працювати більше за інших і долати труднощі. Вони готові досягати свої мрії навіть тоді, коли жодна людина їх не підтримує. Це бажання досягати більшого і є основою справжнього поступу: одержимість не дозволяє зупинитися на півшляху, навіть якщо шлях до успіху є важким і повним перешкод. І справа полягає в тому, що цей шлях ніколи і не бував простим. Навпаки, чим масштабніші ваші прагнення, тим важче буде їх досягти.

Грант Кардон – яскравий приклад людини, яка обрала шлях одержимості та досягла неймовірних висот. Кардон, відомий підприємець і автор бестселерів, пропагує правило "10X", яке вимагає докладати в десять разів більше зусиль, ніж вважається за норму. Він написав книжку «Будь одержимий або будь як усі». Його шлях до успіху не з легких. Коли Грант був дитиною, загинув його батько. У 25 років Грант «приколювався» наркотиками, не заробляв грошей, мав борг за навчання у розмірі сорока тисяч доларів. Коли він казав своїй матері, що виросте багатим, і вони більше не будуть такими бідними, вона відповідала: «Але ж ми живемо краще, ніж інші». Проте саме одержимість і непереборна віра в свою мету дозволили Гранту створити багатомільйонний бізнес. Завдяки своїй непохитній праці Кардон став не просто успішним бізнесменом і інвестором, а справжнім джерелом натхнення для мільйонів людей в усьому світі.

По-друге, одержимість дозволяє змінювати світ і робити внесок у майбутнє людства. Великих змін досягають ті, хто готовий присвятити своє життя своїм ідеям та не зупинятися перед труднощами. Саме такі люди є двигунами прогресу, і завдяки їхній одержимості ми маємо багато винаходів і технологій, які сьогодні здаються нам буденними. Подивіться на перелік найвпливовіших людей за всю історію людства: Айнштайн, Моїсей, Цезар... Серед них жодної людини, яка була б посередньою.

Томас Едісон - один з найкращих прикладів того, як одержимість може призвести до революційних змін. Едісон витратив роки на те, щоб розробити електричну лампочку, і не здався навіть після кількох тисяч невдалих спроб. Його одержимість своєю ідеєю та непереборна віра в успіх привели до винаходу, який змінив світ назавжди. Якби Едісон вибрав шлях посередності, послушав інших та відступив після перших невдач, ми, можливо, не знали б електричного освітлення таким, яким воно є сьогодні.

Звісно, шлях "як всі" також може мати свої переваги. Інколи він може забезпечити стабільність і захистити від надмірних ризиків, дозволяючи уникати великих поразок і стресу. Багато людей задоволені таким підходом, знаходячи щастя в простих речах – родині, роботі, відпочинку. Але цей шлях не дає людині можливості вийти за межі звичного і досягти чогось дійсно великого.

Підбиваючи підсумок, зазначимо, що шлях одержимості, попри всі ризики та труднощі, є тим, що веде до справжнього успіху і змін. Одержимість дозволяє людині не лише реалізувати свої найсміливіші мрії, а й вплинути на розвиток світу. Ті, хто не боїться ризикувати і віддавати себе повністю своїм ідеям, мають шанс досягти висот, недоступних для тих, хто обирає стабільність і комфорт. Врешті-решт, саме одержимість є тим ключем, який відкриває двері до справжніх звершень.

ПРОБЛЕМА СВОБОДИ: ФАТАЛІСТИЧНИЙ ТА ВОЛОНТАРИСТСЬКИЙ ПІДХОДИ ДО ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Ніколаєв Тимур Олександрович, доц.Какуріна І.І.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Чи справді ми вільні у своїх діях і рішеннях, чи ж усе, що відбувається з нами, зумовлено наперед визначеними обставинами? Це питання хвилювало людство ще з античності. За всіх часів філософи шукали відповіді на дилему між свободою особистості і неминучістю долі. Проблема свободи складна, багатогранна, характеризується великою кількістю підходів до її розуміння і вирішення.

Два протилежні підходи до розв'язання цієї проблеми є фаталізм і волонтаризм. Фаталістичний підхід відкидає можливість свободи вибору, вважаючи, що всі події зумовлені наперед і людині залишається лише прийняти їх. Волонтаристський підхід, навпаки, визнає за людиною здатність впливати на своє життя через свободу вибору, навіть у найскладніших обставинах.

Фаталізм полягає на тому, що доля людини «визначена», і жодні зусилля не можуть змінити її життєвий шлях. З позиції концепції фаталізму людина сприймає себе лише як пасивного учасника у наперед визначеному сценарії. У такій картині світогляду свобода волі втрачає значення, зникає моральна відповідальність. Можна виділити різні типи фаталізму. Наприклад, міфологічний, теологічний і раціоналістичний. Або в якій би формі не існував фаталізм, він завжди призводить до того, що людина розглядає людину (в тому числі й саму себе) як предмет. Предмет – похідне від матеріального чи духовного середовища, він пасивний і виступає як засіб.

Такий погляд на людину існує за всіх часів. Наприклад, нідерландський філософ-раціоналіст представник філософії Нового часу Бенедикт Спіноза розумів людину як частину природи, яка підпорядкована її закономірностям. Він вважав, що людина повинна смиренно переносити все, що випадає на її частку, так як не в силах цю частку змінити. За вченням Спінози, людина тим вільніша, чим більше керується розумом, який пізнає необхідність природи. Не випадково фаталізм сприймається як песимістичний погляд на людину та її місце у світі та розглядається як антитеза активної життєвої позиції. Мені здається, що люди (і особливо

молоді) вважають за краще вірити у свободу вибору та можливість впливати на своє майбутнє. У той самий час, у складні моменти життя віра у зумовленість долі допомагає деяким індивідам зберігати спокій і приймати те, що відбувається. Фаталістична установка створює відчуття передбачуваності світу, допомагає полегшити ухвалення труднощів та втрат, виконує компенсаторну функцію.

Поглядом на свободу, який протилежний фаталізму, виступає **волюнтаризм**. Одна з центральних концепцій волюнтаризму обґрунтовує поняття свободи волі, здатність індивіда приймати рішення та діяти незалежно від зовнішніх факторів. Волюнтаристи стверджують, що свобода волі є необхідною умовою для моральної відповідальності та автономії особистості. Волюнтаризм є спроба вирішувати виникаючі проблеми людини, суспільства, не зважаючи на об'єктивні закони, умови буття.

Волюнтаризм приписує волі вирішальне значення. Цей напрямок теж має свою історію. Ми зустрічаємо його навіть у роботах середньовічних авторів. Так, наприклад, у працях одного з найвідоміших теологів (Августина Блаженного) вчення про божественне приречення співіснує з уявленням про примат волі над розумом, про панування випадковості над необхідністю. Така думка, на перший погляд, незвичайна для мислителя середньовіччя. Однак її існування можна пояснити тим, що у роботах Августина йдеться про Божественну волю. Воля людини залежить від волі божественної. Тому, по суті, середньовічна форма волюнтаризму виявляється тим самим фаталізмом, що обґрунтовує несвободу і тотальну залежність індивіда. Тільки в цьому випадку людина залежить від Бога.

У період Нового часу і ХХ столітті волюнтаризм продовжував розвиватися, набув різноманітних форм. У різних філософських школах (екзистенціалізм, феноменологія) питання особистої волі та її значення для життя людина перетворилася на одну з основних проблем.

Однією з центральних концепцій волюнтаризму є поняття свободи волі, яка визначає здатність індивіда приймати рішення та діяти незалежно від зовнішніх факторів чи внутрішніх потягів. Волюнтаристи стверджують, що свобода волі є необхідною умовою для морального вибору (вибору між добром та злом, справедливістю та несправедливістю). Вони припускають, що кожна людина має здатність приймати моральні рішення на основі власної волі та свідомості. Волюнтаристи вважають, що наші особисті рішення та дії визначають нашу індивідуальність та унікальність,

наполягають на ролі індивідуальної волі та активної участі у суспільному житті.

Свобода для волюнтариста - це не лише право вибору, а й обов'язок діяти згідно з внутрішніми переконаннями. Це припускає, що будь-які обмеження, наприклад, соціальні норми або особисті труднощі, є тимчасовими, і людина може подолати їх за допомогою власної волі. Такий підхід посилює почуття відповідальності, оскільки свобода означає і відповідальність за власне життя та вибір, який робить кожен індивід.

Волюнтаризм, у центрі якого є ідея свободи волі – приваблива світоглядна позиція для сучасної людини, особливо молоді. Він дозволяє усвідомити наявність необмеженої кількості можливостей для самореалізації. У той самий час, ця позиція справді виявляється так само утопічною як і його протилежність – фаталізм. Людина не може «порушити» закони природи чи зупинити «лавину» об'єктивно діючих тенденцій у розвитку суспільства.

Фаталістичний і волюнтаристський підходи пропонують **протилежні концепції свободи**: фаталізм заперечує її через абсолютну детермінованість подій, тоді як волюнтаризм стверджує, що свобода є основою людської природи. Обидва підходи мають значення, оскільки акцентують різні аспекти людського досвіду. Фаталізм дозволяє прийняти неминучі обмеження, такі як хвороби або катастрофи, тоді як волюнтаризм дає віру у власну здатність до змін, навіть у найскладніших обставинах.

Список використаних джерел

1. Ковтун Н. М. Воля як основа соціальної активності: теоретико-методологічний аналіз [Текст] / Н. М. Ковтун. – Житомир: Вид-во Євенок О. О. - 2014. - 292 с.

2. Іщук О. В., Лукасевич О. А. Концептуальні підходи до розуміння психологічної сутності поняття «вибір» [Текст] / О. В. Іщук, О. А. Лукасевич // Проблеми сучасної психології: зб. наукових праць Запорізького національного університету та Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.- Запоріжжя: ЗНУ. - 2019. - С. 103-149.

3. Ури Андрес. «Спиноза и время» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://berkovich-zametki.com/2011/Zametki/Nomer9/Andres1.php>

ЧОМУ ЛЮДИ ВДАЮТЬСЯ ДО НАСИЛЬСТВА?

Кошак Маргарита Андріївна, доц. Заєць О. М.

Університет митної справи та фінансів

Україна, Дніпро

Насильство – складне, багатовимірне соціально-економічне, політичне, психологічне явище. Найочевидніше насилля – війна, політичні замовлені вбивства. Іншими неприхованим видом його є булінг, ті чи інші прилюдні покарання – тортури, тюрми і т. ін. Звичайно, фізичні рани – результат очевидного реального насилля, сили, примусу, яким може бути й захист, і помста, як би це не називалось.

Насиллю, пригнобленню людини людиною, за Марксом, супутній такий соціально-економічний інститут, як приватна власність на засоби виробництва. Вважаючи, що свобода можливі поза відношеннями рабства-панства, що досягли апогея за капіталізму, марксистки поставили за мету позбавити світ від цього інституту, але засіб досягнення цієї мети – диктатура та терор пролетаріата. Диктатура мас, про яку свого часу писав іспанський філософ Ортега-і-Гасет, - сучасна альтернатива деспотичній владі, проти якої виступали пролетарії. В минулому пригноблені соціальні верстви (етнічні, гендерні) стають більшістю, що тисне на тих, хто сповідує традиційні, протилежні їхнім, цінності. Така діалектика гегемонії, закон перевернутого насилля. Школа, сім'я, церква, ЗМІ ліворадикальними мислителями розглядаються як репресивні апарати держави (Альтюссер). Фуко писав про клініку як інститут насилля.

Психоаналіз став відкриттям глибинних коренів насильства в недорозвиненості душі окремої людини, а також мас. Е. Фромм, наприклад, писав про соціальний садомазохізм ті інші збочення, що призводять до видимого насилля, деструктивний соціальний характер.

В романі французького письменника Гюстава Флобера “Пані Боварі” проблема насильства проявляється в різних формах, насамперед як моральний тиск, який переживає Емма Боварі. Її життя сповнене розчарувань, нездійснених надій і почуття самотності. Емма стикається з обмеженнями і умовностями буржуазного суспільства, що призводить до внутрішніх конфліктів і страждань. Вона перебуває під моральним тиском суспільства та свого чоловіка Шарля, який не в змозі задовольнити її амбіції та бажання, а також був дуже поглинутий у свою роботу доктором в провінції для багатих, що попросту забув про свою дружину, яка в ньому “душі не чула.

В романі відомого французького письменника Стендаля “Червоне та чорне”, розкривається трагічна історія Жульєна Сореля, «в душі якого йде боротьба між природною шляхетністю й небезпечними примарами честолюбства». Головний герой Жюльєн Сорель стикається з моральним насильством з боку суспільства, яке обмежує його амбіції та пригнічує його особистість. Його боротьба за місце в суспільстві часто супроводжується маніпуляціями і хитрістю – мікрорівень насилля.

Пані де Реналь, багата спадкоємиця побожної тітки, одружена в шістнадцять років з немолодим дворянином, за все своє життя не переживала нічого, що хоч би трохи нагадувало кохання. Завдяки цьому незнанню пані де Реналь, цілком захоплена Жульєном, - щаслива, і їй навіть на думку не спадає за щось докоряти собі, також зазнала сильного соціального та емоціонального насильства тим, що стає жертвою маніпуляцій та обману з боку Жульєна, який використовує її почуття на свою користь. Вона страждає через його зраду і гру почуттів; у суспільстві наприкінці 18 – на початку 19 століття жінки часто були позбавлені прав та свободи вибору. Мадам де Реналь опиняється в залежному становищі через соціальні норми та очікування свого часу, що це нормально бути одруженою ще молодою з чоловіком старше її “по блату” для високого чину, а не по коханню, і не можна було мати прихисток кохання на стороні.

Мікросоціологічний, психоаналітичний, погляд на певні соціальні явища, викриває такі види насильства, які не є доступними для поверхневої психології. Літературні класики, уважні душезнавці, мислителі світового рівня бачать насильство в плані совісті, свідомості, що пізнає себе як залежну від соціальних норм та примусу. Гоголь, Толстой, Достоевський, Чехов – ті автори, які пропонують зазирнути глибше того, що є доступним для пересічного обивательського ока.

Камю в «Сторонньому» демонструє, насилля суспільства щодо незрозумілого йому героя – осуд, презирство, тиск.

Тобто, з одного боку, маємо уроки розуміння душі, духовного зростання, глибини та мудрості в класичній філософії та літературі, а з іншого боку, в нашу культуру повзе сучасна індустрія дегуманізації суспільства – відверта політична пропаганда вбивства та насилля. Засоби масової інформації: фільми, серіали, ігри та новини, що романтизують насильство, формують уявність про його допустимість і звичку використання – сексизм, наприклад. Кібернасильство, включаючи

залякування, напади та вимагання в інтернеті. З розвитком технологій сексуальні злочини набули нових форм, таких як кібер-булінг, порнографія без згоди та насильство в Інтернеті. Діти та підлітки є особливо вразливими в цьому середовищі, оскільки вони часто не розуміють небезпеки спілкування з незнайомцями в Інтернеті. Сексуальні злочинці можуть використовувати соціальні мережі та програми обміну повідомленнями для маніпулювання та експлуатації дітей, що підкреслює необхідність навчання безпеці в Інтернеті.

РОЛЬ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ У РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ТА ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

Кабардинська Катерина Дмитрівна, доц. Жарко С. Ю.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Художня література — вид мистецтва, що є одним із наймогутніших засобів пізнання людини. Саме література розвиває свідомість людини, її почуття, волю, психіку, формує людський характер — отже, створює особистість. Вона збагачує внутрішній світ індивідів, пропонуючи різні перспективи і дозволяючи пізнавати себе через образи художніх творів. Торкаючись питань добра і зла, свободи та морального вибору, літературні сюжети впливають на уявлення читача, його духовний світ.

Література ґрунтується на гуманістичних принципах, стверджує вічні загальнолюдські цінності; цим вона близька і вкрай необхідна суспільству. Митці слова в різних за жанрами творах висвітлюють життя свого народу, розкривають талант простої людини, оспівують людську гідність і честь, прищеплюють любов до рідної землі, власної історії.

Художні твори виконують важливу функцію, що полягає в збереженні культурних цінностей і традицій народу для майбутніх поколінь. Скажімо, відомі «Іліада» і «Одіссея» славнозвісного Гомера є важливими культурними пам'ятками, завдяки яким суспільство дізналося про життя стародавніх греків, гідність та героїзм цього народу. Відтак літературні твори не лише фіксують духовні надбання минулщини, а й постають своєрідними настановами, моральними орієнтирами для наступних поколінь.

Завдяки літературі читачі не лише усвідомлюють соціальні та моральні проблеми свого часу, а й шукають шлях до їх розв'язання. Згадаймо роман Чарльза Діккенса «Холодний дім», автор якого критикує соціальну несправедливість, засуджує усталену судову систему; або роман Гарпера Лі «Убити пересмішника», у якому йдеться про расову дискримінацію і утверджується важливість людських прав і необхідність соціальної рівності.

Художня література спонукає людину до роздумів, аналізу та оцінки дій героїв, сприяючи розвитку критичного мислення. Наприклад, занурившись у роман Альбера Камю «Чума», що не лише містить опис епідемії, а й наголошує на важливості усвідомлення кожною особою

відповідальності за власні вчинки, читач формує власну громадську позицію.

Вагомий вплив літератури на формування національної ідентичності. Особливе значення в цьому плані мають твори історичної тематики, спрямовані на утвердження у свідомості читачів, перш за все шкільного віку, культу героя-патріота, який стає на захист рідної землі, готовий віддати життя за рідну Батьківщину. Формуванню почуття патріотизму і зростання національної свідомості в Україні сприяли твори Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, митців епохи Розстріляного відродження. Вони своїм життям демонстрували стійку громадську позицію, любов до України і палким словом утверджували національні цінності, закликали боротися за свободу.

Література є віддзеркаленням часу та засобом інтерпретації історичних подій. Художні твори часто відображають події свого часу, пропонуючи читачам осмислення історичних процесів через особистий досвід героїв. Наприклад, роман Еріха Марії Ремарка «На Західному фронті без змін» показує жахи Першої світової війни очима солдата. Переживаючи з героями, читач не лише співчуває солдатам, а глибше розуміє трагічність війни і формує власні висновки про її згубність та доцільність мирного вирішення будь-яких конфліктів.

Отже, література відіграє важливу роль у культурному, моральному та інтелектуальному розвитку суспільства. Як визначальний інструмент просвітництва, вона впливає на громадську думку, формування людського світогляду, відкриває нові горизонти до знань, розуміння й самопізнання. Художня література виконує фундаментальну роль у становленні духовних цінностей народу, збереженні культурних традицій та моралі, утвердженні національної самоідентифікації.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ: РОЛЬ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Купрін Анатолій Володимирович, к.п.н. Гляненко К. А.

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Український державний університет науки і технологій»
Україна, Кам'янське

Сьогодні виховання – це більше, ніж передача знань, тому що це ще й «створення» особистості, здатної взаємодіяти зі світом. Культура в цьому процесі є головною силою, що формує цінності, світогляд і навіть життєві пріоритети. Тож як саме культура впливає на виховання в сучасному світі, і чому вона важлива в епоху глобалізації та швидких змін?

Культура є важливим інструментом виховання. Культура представляє не тільки мистецтво чи традиції, а й цінності, моделі поведінки та соціальні норми, які передаються від покоління до покоління. Наразі особлива увага приділяється ментальному здоров'ю, інклюзії та безбар'єрності, вмінню аналізувати отриману інформацію, формуванню критичного мислення, цифровій грамотності.

Інклюзивний підхід у вихованні, ґрунтується на ідеї поваги до різноманітності культур, що сприяє розвитку толерантності та відкритості.

Культурологічний підхід реалізується через культурні аспекти як основу для виховання, формуючи свідомість через літературу, мистецтво, історію, виховні заходи.

Цифрова грамотність застосовується через новітні технології, які можуть підтримувати збереження культури та її передачу наступним поколінням.

Сучасні технології виховного процесу мають особистісно орієнтоване спрямування, яке передбачає мету формування й розвитку у здобувачів освіти особистісних цінностей. Виховні прийоми визначають використання педагогом-фасилітатором творчих сил і засобів для досягнення конкретного корекційного ефекту. Ефективність виховних технологій досягається організацією цілісного діяльнісно-виховного процесу відповідно до вимог концепцій професійного виховання, наукових рекомендацій і реальних соціально професійних потреб. Соціально-ціннісною, цільовою й змістовою спрямованістю професійного виховання, оптимальною його організацією в межах продуктивної моделі, алгоритму технології виховання. Забезпеченням позитивної мотивації в професійному освітньому процесі, розкриттям і максимальною реалізацією внутрішнього позитивного потенціалу кожного здобувача освіти, що готується отримати фахову освіту в умовах становлення ринкової економіки та формування конкурентоспроможності випускника. Створенням соціально-професійної

атмосфери співпраці, партнерської взаємодії, взаємодоповнення, взаємопідтримки, що забезпечує здобувачеві освіти умови для самореалізації, відкритості й цілісності як суб'єкту професійної діяльності та життєтворчості. Особистим ставленням педагога-наставника до виконання власних професійно-посадових обов'язків на високопрофесійному, креативно-творчому рівні. Максимальним забезпеченням усіх інформаційно-комп'ютерних, ментальних і технологічних потреб.

Немає методів гарних чи поганих, жоден шлях виховання не може бути оголошений заздалегідь ефективним чи неефективним без обліку тих умов, у яких він застосовується. Вибір методів зумовлений кожною окремою ситуацією, що виникає під час взаємодії зі здобувачами освіти.

Наприклад, проєктна методика реалізується у межах культурного обміну в закладах освіти (академічна мобільність), інтеграція місцевих культурних практик в освітню програму, участь здобувачів освіти у традиційних святкуваннях. Заходи «Від Різдва до Водохреща», «Козацькі розваги», «Осінній ярмарок» дають можливість відтворити давні народні традиції. Флешмоб «До дня української хустки» проводиться з метою об'єднання жінок різного фаху, віку та національності для збереження українських традицій. Урочистості до дня української вишиванки покликані зберегти давні народні традиції створення та носіння етнічного вишитого українського одягу. Зв'язок минулого і сьогодення через культуру, звичаї, традиції дає відчуття коренів і одночасно відкриває простір для особистісного розвитку, розуміння себе та свого місця у світі.

Культура виховання допомагає не лише здобувати знання, а й брати участь у формуванні особистісних якостей: адаптивність, повага до інших, здатність співпрацювати в команді, комунікативність, толерантність.

Отже, роль культури у вихованні виходить далеко за рамки звичаїв чи традицій. Це сила, яка допомагає нам формувати цілісних, свідомих та відповідальних особистостей, готових прийняти виклики сучасного світу. І пам'ятаймо, виховуючи через культуру, ми не просто створюємо індивідуумів, а будуємо спільне майбутнє, де кожен знайде своє місце і зможе зробити внесок у суспільне благо.

Список використаних джерел

1. Гляненко К. А. Проблеми та перспективи сучасної освіти України [Текст] / К. А. Гляненко // Актуальні питання у сучасній науці: журнал. - Вип. № 8(26). - Київ, 2024. - С. 789–797.
2. Кришук Д., Бакланова Н. Роль культурних цінностей у формуванні особистості. [Електронний ресурс]: URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2992/1/Kryshhuk%20D.%2C%20Baklanova%20N.%20M.pdf> (дата звернення: 09.11.2024).

ВПЛИВ ЗАТЯЖНОЇ ВІЙНИ НА УКРАЇНЦІВ: ЧОМУ МИ БІЛЬШЕ НЕ МОЖЕМО ПЛАКАТИ

Молодецька Ганна Віталіївна, доц. Заєць О. М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Війна - це глибоке соціальне явище, яке торкається всіх аспектів та соціальних рівнів життя населення. Для України, країни, яка вже понад десяти років веде боротьбу за свою незалежність і територіальну цілісність, війна стала невід'ємною частиною реальності. Тривала боротьба, не лише завдає шкоди матеріальним благам, а й залишає психологічний наслідок в людях, травми, але й формуючи інші цінності та допомагаючи адаптуватись до нового життя.

З початку війни українці пережили численні втрати: втрату близьких, домівок, звичного способу життя. Перші місяці були відзначені сильними емоціями – сльозами, болем, відчаєм та голове страхом за своє й близьких життя. Плакали мільйони людей, оскільки сльози стали своєрідним виходом для висловлення горя та співчуття. Подібні емоції та відчуття були зрозумілі, легко давали виразити горе й образу.

Однак із часом, коли війна затягнулася, українці почали змінювати своє ставлення до такого вираження емоцій. Плакати стало неефективно, адже це не змінювало реальність. Тривалий конфлікт породив нову форму психологічного захисту – адаптацію до війни. Люди почали навчатися жити в умовах глобальної загрози, формуючи нові стратегії звичного життя. Вони перейшли від глибокого горя до прагнення до дії, до змін, до боротьби з власними страхами. Це не означає, що емоції зникли, вони просто змінилися, та трансформувалися у щось більше.

Але є й деякі українці, на думку яких війна їх не стосується. Можливо це захисний механізм, потреба робити вигляд, що нічого не сталось, аби зберегти спокій у сім'ї, перед дітьми та старими батьками. Крім того, у суспільстві існує різне розуміння патріотизму і відповідальності перед державою, це також показує бажання людей не піддаватись стресу та психологічному тиску, і такі українці вважають, що їх задача принести користь економіці країни, живучи, як і в мирний час, та працюючи понад норми, сплачуючи податки, вести стабільне життя.

Та все ж більшість суспільства почало фокусуватися на позитивних змінах, на відродженні національної гордості та свідомості, на підтримці один одного. Багато людей стали волонтерами, допомагаючи армії та

біженцям. Війна об'єднала українців, створивши почуття єдності та мети. Вони почали боротися не лише за територію, а й за цінності – свободу, демократію, гідність, життя у вільній та гордій країні. Цей новий етап у свідомості суспільства вимагає від нації внутрішньої сили та витривалості.

Чому ми більше не можемо плакати?

Тому що сльози не вирішують проблем. Вони не допоможуть повернути втрати, не принесуть миру. Це просто вираз емоцій який став у горлі. Замість цього, українці почали вчитися жити з цією реальністю, знаходити радість у малих речах, підтримувати один одного, бачити нове майбутнє. Вони зрозуміли, що плач не може стати єдиним способом вираження горя - потрібно діяти, створювати нове, жити сьогодні та зараз.

Війна навчила українців цінувати моменти радості, дружби та підтримки. Вони перестали бути бездійними плакальниками і стали активними учасниками свого життя. Незважаючи на все, що відбувається, українці продовжують мріяти про мир та відновлення.

Вплив затяжної війни на українців є складним і багатогранним. Цей досвід, сформує нове покоління сильнішим, виникли нові цінності і нові способи реагування на виклики.

Ми більше не можемо плакати, але це не означає, що ми втратили емоції. Це свідчить про наше зростання як людей та нації, ми боремося за відбудовування свого кращого майбутнього. Тому, навіть у найтемніші часи, ми навчилися знаходити світло, підтримуючи один одного в цій нелегкій боротьбі.

ЧОМУ МИ НЕ ЗВЕРТАЄМОСЯ ДО ПСИХОЛОГА?

Шинкарук Ельвіна Миколаївна, доц. Заєць О. М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Одна з основних причин того, чому деякі люди довіряють не психологу, а близьким, – страх, що тебе не почують і не зрозуміють. Ми боїмося відкритися іншими, довірити щось своє. В голові кружляють питання «А якщо за це почнуть засуджувати?», «А що про мене подумують?», «А може мої проблеми взагалі не варті, щоб їх почули?». Через це людина може ще більше тонути в своїх думках, ховаючись за тривогою стосовно того, чого навіть не сталося.

Інколи люди вважають: якщо ти йдеш до психолога, то ти хворий. З'являється думки, що ти «не такий», що з тобою щось «не так». Ми часто боїмося осуду з боку інших. Чому? Може тому, що нас виховали відповідно до переконання «*Критикувати себе ми можемо й самі. А от любити нас мають інші*»? Не дивно, що у нас виникають психологічні проблеми. І проблеми у стосунках з людьми. Адже ми не сприймаємо критику. Ми «затикаємо людям рота». Їхнє ставлення до нас стає напруженим, складним, амбівалентним – погіршується. Бо ми відкидаємо критику, навіть більше – своєю ображеністю на критику змушуємо інших «душити переживання й думки в собі», ставати безчуйними роботами. А без критики ми не стаємо кращими! І утворюється замкнено коло: хочемо від інших любові – відкидаємо їхню критику – стаємо гіршими – нас не люблять – ми потайки критикуємо себе – ми чекаємо від інших любові.

Західна цивілізація досягла неймовірного розвитку завдяки критиці, бо вона показує наші слабкі й сильні сторони (конструктивна критика) – і ми дізнаємось як про свої досягнення (визнання їх іншими), так і про те, що можемо поліпшити. Завдяки критиці ми розвиваємось, стаємо кращими. Тому на Заході таке толерантне ставлення до критики й *самокритики*. Там це норма. Основа поступу. А у нас – найгірше, що можна почути. Ми відкидаємо критику та змушуємо людей брехати нам і лестити.

Замість сприйняття критики у нас розвивається «самоїдство», яке ми від усіх приховуємо. Ми знаємо свої слабкі сторони, а ще більше вигадуємо свої недоліки, але приховуємо це все від інших. Та вдаємо себе доскональними. Інші ж люди ставляться до нас інакше – ми не здаємось їм ідеальними, вони бачать і наші недоліки. І часто хочуть повідомити нам про те в нас, що вони бачать, а ми ні – просто для того, щоб ми самі побачили те та отримали можливість зробити себе кращими, змінити щось на краще у стосунках з іншими. А ми – ображаємось...

Буває, що ти починаєш розуміти: все, потрібно йти до психолога, проблеми заїли. Проблеми тиснуть на тебе, ти вже шукаєш номер психолога, але тут тобі ніби стає легше. Починаєш замислюватися, а чи потрібна та допомога, бо і проблеми не такі великі, і дихається легше. Так повторюється не один раз, людина ходить по колу, але так і не звертається по допомогу.

Наразі ми багато часу ховаємося від реального життя в інтернеті. Слухаємо чужу музику, а не співаємо свою, сприймаємо не свої думки, а чужі, бачимо картинки, а не реальність. А коли відчуваємо внутрішній дискомфорт, зразу біжимо дивитися відео, щось слухати, вдихаємо електронну сигарету, напиваємось чи розпалюємо війну. Тимчасово стає легше, але небажання почути голос проблеми робить його гучнішим. Ми вихлюпуємо свої емоції перед екраном, боячись подивитися в обличчя реальності та зазирнути у власну душу.

Хтось хоче допомогти нам, але ми часто вигадуємо пояснення, чому нам так важко. На питання «Чому ж ти нічого не робиш з цим?» відповідаємо «Все набагато складніше, ти не розумієш». Вигадуємо причини чому *не* звернутися до психолога. Нема часу, грошей, багато справ. Людині не допоможеш доки вона сама не захоче врятувати себе. Та в тому й заковика, що людина не в змозі врятувати себе сама. Як би не так, вже допомогла б. Якщо «людина повинна сама захотіти змінити себе», то чому в реальності зазвичай не відбувається цього? Оскільки ми є соціальними істотами, то шукаємо схвалення себе і своєї поведінки з боку інших. А йти до психолога – показати іншим, що з нами щось негаразд. І накликати негатив. Точно так же поведуться й тварини – на рибку, яка плаває не так, як інші, починають полювати. Ми боїмось, що за нашу «нетипову» поведінку нас виштовхнуть із загалу. А соціальні істоти бояться самотності.

У США прийнято мати персонального психолога, бо там схвально ставляться до психологічної підтримки. У нас ще далеко до цього.

Отже, ми можемо зробити такі висновки з наших міркувань:

1. Людина, яку замордували психологічні проблеми, може мати бажання отримати професійну допомогу, але не йде до психолога через страх перед осудом з боку інших.

2. Часто ми не можемо допомогти собі самі, бо нас привчили до того, що лише ми самі маємо право критикувати себе. Інакше про наші недоліки дізнаються люди та осудять. Відтак ми не дозволяємо іншим критикувати нас, через що втрачаємо потужне джерело самовдосконалення. Ми ховаємо свої рани, не дозволяючи собі бути відкритими, почутими, зціленими. Адже, як каже німецький філософ Гегель, «рани духу не залишають рубців».

АВТОМОБІЛЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЖІНКИ

Ковальов Олег Вікторович, Ломака М. О.

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Український державний університет науки і технологій»
Україна, Кам'янське

Розглянемо важливу тему, яка стосується сучасних жінок, їх ставлення до автомобілів і мотоспорту. У нашій доповіді ми розглянемо, які автомобілі підходять для дівчат, як жінки можуть справлятися з автомобілем, а також як вони активно долучаються до автоспорту і мотоциклізму.

Важливо зазначити, що на ринку існують автомобілі, які спеціально розроблені для жінок. Ці машини відрізняються легкістю в управлінні, компактністю, стильним дизайном і високим рівнем безпеки. Сучасні технології допомагають зробити авто більш комфортними та доступними для кожного, а інтер'єри часто враховують жіночі смаки. Вміння «справлятися» з автомобілем є важливим питанням того, як жінки можуть опанувати технічну сторону автомобіля. Проводити базове технічне обслуговування, управляти автомобілем у складних умовах і знати основи авто допомоги є необхідними навичками для кожної жінки-автомобілістки.

Розглянемо поняття «Жінка - шумакер». У сучасному автоспорті жінки займають все більш помітну роль. Вони не лише покращують свої водійські навички, а й беруть участь у змаганнях, долаючи стереотипи і прокладаючи шлях для інших жінок у цій галузі.

Байкерши – жінки, які займаються мотоспортом. Байкерши змінюють уявлення про те, що це виключно чоловіче заняття. Вони беруть участь у мотоперегонах і мото фестивалях, демонструючи не лише силу, а й стиль.

Автомобіль для сучасної жінки стає не лише засобом пересування, але й важливою частиною стилю життя. Вибір автомобіля може багато розповісти про особистість, а також надати свободу та мобільність.

Серед причин, чому жінки захоплюються автомобілями, можна виділити такі фактори, як свобода пересування, адреналін від водіння, захоплення новітніми технологіями і, звісно ж, любов до краси та дизайну.

Жінки в автоспорті стикаються з певними бар'єрами, але вже існує чимало прикладів успіху. Популярність автоспорту серед жінок зростає, і ми спостерігаємо за новими можливостями для молодих спортсменок.

Отже, сучасні жінки активно залучені до авто - та мотоспорту. Вони прагнуть до рівних можливостей у автомобільному світі, а також використовують технічні досягнення та стиль для самовираження. Підтримка інтересів жінок в авто, та мото - досягнень.

Секція 4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНОМУ СИТУАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Фургало Денис Юрійович

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

Появу терміну «сталий розвиток» пов'язують з ім'ям прем'єр-міністра Норвегії Гру Харлем Брундланд, яка сформулювала його в звіті «Наше спільне майбутнє», що було підготовлено для ООН і опубліковано у 1987 році [1]. Конференція ООН з питань навколишнього середовища і розвитку, яка відбулася 1992 р. в м. Ріо-де-Жанейро та одностайно ухвалила так звану «Декларацію Ріо», визнала концепцію сталого розвитку домінантною ідеологією функціонування земної цивілізації у XXI ст. З тих пір розуміння сталого розвитку набуло системного характеру. Концепція сталого розвитку уточнювалась, адже на міжнародних форумах, присвячених цій проблемі актуалізувались й інші не менш важливі для світу питання, що можна поділити на три складові - економічну, соціальну та екологічну. Вони, з позиції сталого розвитку, діють в системі. Сталий розвиток як модель економічного зростання, пов'язаний з використанням ресурсів спрямованих на задоволення потреб людини при збереженні навколишнього середовища, так що ці потреби в розвитку можуть бути задоволені не тільки в сьогоденні, але й для майбутніх поколінь.

У соціальному напрямі сталий розвиток орієнтований на подолання великої різниці в рівнях доходів і якості життя між різними країнами, різними групами і прошарками населення, тоді як в екологічному – на врахування в будь-яких господарських рішеннях близьких і перспективних соціально-екологічних наслідків. Адже реальний природноресурсний потенціал біосфери обмежений, тому необхідні певні норми і обмеження щодо його використання. Оскільки минуло вже 32 роки з часу ухвали цієї знакової декларації, цікаво проаналізувати – в якому стані перебувають сьогодні програмні положення сталого розвитку та як світова спільнота планує долати перешкоди з досягнення цілей, сформульованих в Декларації Ріо та підсумкових документах інших світових форумів, присвячених цій ідеї. Якщо простежити сутність звіту Економічної та соціальної ради Генеральної асамблеї ООН, можна помітити дуже незначні позитивні зрушення. Зокрема, оцінка прогресу 2024 року показує, що світ серйозно відхилився від плану досягнення Порядку денного до 2030 року.

Як продемонстровано у звіті, лише 17% цільових показників просуваються за наміченим планом, майже половина (48%) демонструє помірні або серйозні відхилення від бажаної траєкторії, а 30% демонструють незначний прогрес і 18% вказують на помірний прогрес. Викликає тривогу те, що 18% залишилися на місці, а 17% знизилися нижче базового рівня 2015 року.

Десята ціль сталого розвитку ототожнюється зі зменшенням нерівності всередині країн та між ними. Статистика, продемонстрована у звіті, свідчить – у багатьох країнах доходи найбідніших 40% населення загалом зростали швидше, ніж у середньому по країні, а фінансові перекази під час пандемії сприяли спільному процвітання. Однак за останні п'ять років розрив у зростанні доходів на душу населення між найбіднішими та найбагатшими країнами збільшився. Крім того, дискримінація за віком, статтю, релігією, расою чи переконаннями стосується кожної шостої людини в усьому світі [2]. Слід вказати й на помітні регіональні відмінності. Так, у 78% країн Північної Америки та Європи найнижчі 40% населення за доходами зазнали швидшого їх зростання, ніж у середньому по країні, тоді як лише 30% країн Центральної та Південної Азії продемонстрували цю тенденцію. До того ж, кількість країн, які повідомляють про дискримінацію, зросла на 37% з 2022 року.

Така нерівність і дискримінація призводить до стихійної міграції, що спричиняє негативні наслідки. У 2023 році було зафіксовано рекордну кількість біженців – 35,8 мільйона, а в усьому світі було зафіксовано понад 8000 смертей мігрантів [там саме]. Усунення нерівності як усередині країни, так і між ними потребує справедливого розподілу ресурсів, інвестицій в освіту та розвиток навичок, впровадження заходів соціального захисту, боротьби з дискримінацією, підтримки маргіналізованих груп і сприяння міжнародній співпраці для справедливої торгівлі та фінансових систем. Боротьба з нерівністю вже давно перебуває у фокусі уваги політичних еліт. Однак, нерівність переважно мігрантів – представників третіх країн, тобто тих країн що, наприклад не є учасниками договору з ЄС щодо громадянства. Саме така нерівність сьогодні може бути врегульована завдяки існуючим програмам боротьби з нею на теренах ЄС [3].

Разом з тим, не менш актуальною є боротьба з нерівністю між країнами, адже вона є джерелом міграційних криз, що ніяк не вписуються у концепцію сталого розвитку. Ось, наприклад, станом на середину 2023 року 35,8 мільйонів біженців під мандатом Управління Верховного

комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), включаючи інших людей, які потребують міжнародного захисту, залишалися вимушено переміщеними через війну, конфлікт, переслідування, порушення прав людини та події, які серйозно порушують громадський порядок. Ця цифра є найвищою загальною кількістю зафіксованих на сьогоднішній день і відображає зростання через нові ситуації та відсутність прогресу у вирішенні тривалих ситуацій біженців. У 2015 році на 100 000 людей у світі припадало 213 біженців, але до середини 2023 року ця цифра подвоїлася до 441 біженця на 100 000 осіб [2].

Зазначимо – боротьба з нерівністю надзвичайно складна проблема, адже у наш час в міжнародній економіці домінують ТНК, що прямо зацікавлені у дешевій робочій силі та ресурсах, вони мають міцні зв'язки з урядами своїх країн, лобіюють зовнішньополітичні та економічні рішення, і за таких умов змусити їх вести недискримінаційну політику по відношенню до країн, що розвиваються є задачею з великою кількістю невідомих.

Перспективи боротьби з нерівністю включають в себе наступні аспекти: по-перше, важлива розробка ефективних програм та реформ, необхідно продовжувати розробляти та впроваджувати програми, спрямовані на зменшення нерівності, особливо в галузях освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення; по-друге, необхідно розвивати міжнародне співробітництво в цій сфері, адже світова спільнота повинна спільно працювати над зменшенням глобальних нерівностей та підтримкою країн, які переживають великі складнощі; по-третє, необхідно формувати свідомість та спрямовувати на це освітні програми, оскільки освіта та інформування громадян з проблеми нерівності та шляхів її розв'язання посідають важливе місце у формуванні громадянської підтримки реформ. Важливе місце в боротьбі з нерівністю країн та регіонів має зміна головного підходу до вирішення цієї глобальної проблеми.

Цей підхід полягає в усуненні причин, що породжують таку нерівність, а не лише боротьбу з її наслідками. Як відомо постбіполярна система міжнародних відносин характеризується численними локальними міжнародними конфліктами, а ці конфлікти спричиняють загибель людей, руйнування економіки, негативно впливають на біосферу. Сьогоднішні події в Україні підтверджують й нову тенденцію до поляризації цілих блоків країн Заходу та глобального Півдня. Доки триває ця біфуркація, ситуація зі сталим розвитком погіршуватиметься. Тож, перед світовою

спільнотою постає глобальна проблема – знайти нові інституційні механізми та стимулювати волю політичних лідерів щодо цивілізованого конвенціонального врегулювання цього протистояння.

Список використаних джерел

1. Brundtland G. H. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Oslo, 20 March. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

2. Progress to wards the Sustainable Development Goals. Report of the Secretary-General. (2024). United Nations: General Assembly Economic and Social Council. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2024/SG-SDG-Progress-Report-2024-advanced-unedited-version.pdf>

3. Action plan on the integration and inclusion.(2016). Migration and Home Affairs. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration/integration/action-plan-integration-and-inclusion_en

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кондратинська Мар'яна Максимівна

Відокремлений структурний підрозділ «Новомосковський фаховий коледж
Українського державного університету науки і технологій»
Україна, Новомосковськ

Актуальна проблема сучасних міжнародних відносин є сучасна війна, яку роз'язала Росія проти України. Російсько-українська війна є одним з центральних викликів і глибоко впливає на геополітичний баланс, безпеку та економіку в Європі та світі загалом. Вона створює низку актуальних проблем:

1. Глобальна безпека і геополітична нестабільність: Втручання Росії в Україну стало порушенням міжнародного права та загрозою для європейської і світової безпеки. Війна посилює напругу між НАТО та Росією, а також стимулює перегляд політик безпеки та збільшення оборонних бюджетів європейських країн.

2. Енергетична криза: Російсько-українська війна загострила енергетичну кризу, особливо в Європі, яка залежала від російського газу та нафти. Західні санкції проти Росії призвели до скорочення поставок енергоносіїв, викликаючи енергетичні перебої та зростання цін. Це стимулює країни шукати альтернативні джерела енергії і впроваджувати зелені технології.

3. Економічні наслідки та інфляція: Війна в Україні вплинула на світову економіку, спричинивши зростання цін на сировину, особливо на продукти харчування та енергоносії. Це вплинуло на інфляцію та економічну нестабільність у багатьох країнах, а також призвело до економічних труднощів для держав, що залежать від українського зерна та інших експорту з України та Росії.

4. Гуманітарна криза та потоки біженців: Російсько-українська війна спричинила значні гуманітарні наслідки, зокрема масову міграцію населення. Мільйони українців були змушені покинути свої домівки, шукаючи притулку в сусідніх країнах, зокрема в Польщі та Німеччині. Це створює тиск на ресурси та інфраструктуру приймаючих держав.

5. Кібербезпека та інформаційна війна: Цей конфлікт супроводжується активними кібератаками та інформаційною війною. Україна, Росія, а також країни НАТО постійно стають об'єктами кібератак, які впливають на державні установи, медіа і стратегічні інфраструктури.

6. Поляризація міжнародних відносин: Російсько-українська війна загострила розкол між країнами Заходу і Росією, а також вплинула на

позиції таких країн, як Китай, Індія, Туреччина, які намагаються зберігати нейтралітет або баланс між сторонами. Це створює нові блоки та альянси, що змінюють традиційні дипломатичні відносини.

7. Реформа міжнародних організацій: ООН, ОБСЄ та інші міжнародні інститути стикаються з критикою через їхню обмежену роль у врегулюванні конфлікту. Це піднімає питання ефективності глобальних організацій у запобіганні агресії та підтриманні міжнародного миру і безпеки.

Російсько-українська війна на сьогодні є одним із найважливіших факторів, що визначають міжнародну політику, і вимагає зусиль для досягнення миру та стабільності.

Список використаних джерел

1. Белова Н. О. Актуальні проблеми міжнародних відносин: теорія та практика [Текст] / Н. О. Белова – Київ: Центр міжнародних досліджень, 2019. – 250 с.

2. Губерський Л. В., Шемшученко Ю. С. Міжнародні відносини та світова політика: сучасні виклики. [Текст] / Губерський, Л. В., Шемшученко, Ю. С. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2021. – 320 с.

3. Кириченко О. В. Сучасні проблеми міжнародних відносин та глобальної безпеки. – Харків: Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. – 280 с.

4. Коваленко А.І. Трансформація міжнародної політики в умовах глобалізації [Текст] / Коваленко А.І. // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2020. – № 27. – С. 45-57.

5. Липкан В.А. Безпека в міжнародних відносинах: проблеми та перспективи [Текст] / Липкан В.А. – Київ: Інститут міжнародних відносин, 2022. – 410 с.

6. Морозов Д. А. Глобальні проблеми сучасності та їх вплив на систему міжнародних відносин [Текст] / Морозов Д. А. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. – 230 с.

7. Руденко О.С. Конфлікти в міжнародних відносинах: природа та шляхи подолання [Текст] / Руденко О.С. – Одеса: Видавничий дім «Південний регіон», 2018. – 190 с.

8. Чалий В. М., Мельник П. І. Основні напрямки розвитку сучасної міжнародної політики // Міжнародний науковий журнал "Євразійська інтеграція". – 2021. – № 2(12). – С. 14-29.

9. Шептицький П.А. Україна та світова політика: виклики та перспективи [Текст] / Шептицький П.А. – Київ: Науковий центр міжнародних досліджень, 2019. – 275 с.

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Вовкотруб Богдана Дмитрівна, доц. Головка І.К.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

В сучасних умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та їх інтенсивного впровадження у майже всі сфери суспільного життя людству стає все складніше захистити себе від впливу таких проблем світового масштабу, як інформаційні війни та поширення дезінформації.

Термін «інформаційна війна» почав активно використовуватися в науковому дискурсі як самостійна одиниця відносно нещодавно, що й не дивно, адже саме ХХІ століття – «ера інформаційних технологій». Приклади інформаційного впливу на моральну стійкість супротивника можна знайти ще у Біблії, а спроби залякування ворога за допомогою дезінформації та пропаганди відомі ще за часів Стародавнього Єгипту, Риму та Греції, однак особливого значення та розквіту інформаційна війна набула у ХХ столітті, коли почався активний розвиток джерел поширення дезінформації.

Використовуючи дезінформацію та пропаганду як основний інструмент впливу на громадську думку, інформаційні війни стають все більш помітною впливовою частиною нашого життя. Як спеціалізований вид конфлікту, інформаційна війна має кілька головних завдань, серед яких основною метою є вплив на суспільну свідомість. Дезінформація може використовуватися для сіяння розбрату, тобто з метою навмисного створення конфліктів або напруженості між різними групами населення. Така поляризація поглядів значно ускладнює пошук спільних рішень та розуміння, підриваючи гармонійне співіснування різних груп і посилюючи соціальну напруженість. Крім цього, дезінформація може бути призначена для збереження влади або контролю над населенням, заважаючи доступу до правдивої інформації. Можна також додати, що поширення невизначеності або страху серед людства, формування вигідних для певних осіб політичних поглядів, маніпулювання виборчими процесами та формування негативного ставлення до культурної спадщини ворога – все це є елементами дезінформації. Загалом, дезінформація та пропаганда є потужними інструментами, які можуть мати значний вплив на суспільство, оскільки доволі часто ці процеси відбуваються навіть несвідомо для тих, хто піддається впливу.

Основними інструментами інформаційних війн є соціальні мережі та ЗМІ. Засоби масової комунікації стали новими «природними ресурсами». У ХХ столітті їх стрімкий розвиток дав змогу маніпулювати масовою свідомістю на значних відстанях за допомогою таких джерел, як радіо, телебачення, газети, інтернет. В наш час усе це замінюють соціальні мережі. Це дуже потужні важелі впливу, з використанням яких можна видати будь-яку нісенітницю за абсолютно правдиву та перевірену інформацію. Популярні соціальні мережі доволі часто стають каналами для швидкого розповсюдження фейкових новин. Існує певна тактика, що полягає в штучному підсиленні деяких повідомлень через системи лайків, коментарів та репостів, використання «експертної думки», що створює ілюзію популярності певних думок та ідей.

Проблематика інформаційних війн є дуже актуальною наразі, а для українців це питання стоїть особливо гостро в умовах триваючої російсько-української повномасштабної війни. Від часу проголошення незалежності України Російська Федерація веде постійну інформаційну війну проти нашої країни. Їхня пропаганда інтенсивна, нав'язлива, цілеспрямована, поширюється багатьма каналами і навмисно відірвана від реальності. Ця інформаційна війна має значний вплив на суспільство та політичні процеси як в Україні, так і в Росії, а також на світову спільноту, оскільки вона ставить питання про глобальну інформаційну безпеку людства.

Методи протидії дезінформації є важливими для забезпечення інформаційної безпеки та захисту суспільства. Медійна грамотність і факт-чекінг є основними підходами до цієї проблеми, які можуть використовувати звичайні читачі для власної медіагієни. Також до цієї кампанії потрібно долучати державні установи з метою розгляду спільних ініціатив, які націлені на поліпшення безпеки інформаційних платформ. Має стимулюватись партнерство між урядами, технологічними компаніями та громадськими організаціями для виявлення та протидії дезінформації в онлайн-просторі. Можливе також створення платформ для обговорення та обміну інформацією, які спровокують активнішу участь суспільства в розпізнаванні пропаганди.

Зростаюча роль інформаційних технологій у передачі повідомлень і формуванні наративів поставила перед суспільством нові виклики. Вони впливають на суспільні погляди, політичні процеси та навіть на глобальні міжнародні відносини. Ефективна боротьба з дезінформацією вимагає комплексного підходу, що включає розвиток медійної грамотності, прозорість комунікацій і міжнародну співпрацю з метою захисту себе від

маніпуляцій і збереження демократичних цінностей. Маючи критичне ставлення до інформації, навіть тієї, що походить з офіційних джерел, ми можемо краще захистити себе від дезінформації та не потрапити під її непомітний вплив.

Список використаних джерел

1. Пилипчук, Р. В. 2011 р. Інформаційна війна. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Енциклопедія Сучасної України. [Електронний ресурс]:URL: <https://esu.com.ua/article-12460>.

2. Ухаль, П. О. Інформаційні війни: причини та технології ведення. Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня магістра. Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2023 рік. – 5 с. [Електронний ресурс]:URL:https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/70319&ved=2ahUKewiw69rRxdGJAxXHFBAIHVX_LI8QFnoECC0QAQ&usg=AOvVaw3ASI3a1XNUTZRws888d2Y8.

3. Линник Е. Протистояння інформаційним війнам та пропаганді у сучасному світі. 2024 рік. Соціальна редакція. ГО «Чиста планета». [Електронний ресурс]:URL: <https://welfare.green/protistoyannya-informacijnim-vijnam-ta-propagandi-u-suchasnomu-sviti/>.

4. Новицька, Н. Б., Петрик, В. М., Кудико, В. М. Дезінформування як засіб ведення інформаційної війни Російської Федерації проти України. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2022 рік. Вип. 1 (8). [Електронний ресурс]:URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/40/38>.

5. Левченко, О. 2024 рік. Основа війни РФ з Україною – глобальна інформаційна війна багатомільярдної вартості. Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija. [Електронний ресурс]:URL: <https://www.Irt.ua/novini/1263/2337564/osnova-viini-rf-z-ukrayinoiu-global-na-informatsiina-viina-bagatomil-iardnoyi-vartosti>.

Summary

The author emphasizes the growing challenge of protecting society from global issues like information warfare and misinformation in the context of rapid technological advancements. The author also calls for a comprehensive approach to combat misinformation, including media literacy, transparency and international collaboration to protect democratic values.

МІЖНАРОДНІ САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Черноус Єлизавета Віталіївна, проф. Іщенко І.В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

Міжнародні санкції — колективні або односторонні примусові заходи, які застосовуються одними державами чи міжнародними організаціями (ООН, ЄС або НАТО) до інших, що порушили норми міжнародного права. У ХХІ столітті санкції стали ключовим інструментом впливу в міжнародній політиці, особливо в умовах глобалізації, де економічні, культурні та соціальні зв'язки стали тіснішими.

З початку агресії Російської Федерації проти України у 2014 році, а згодом і з масштабного вторгнення у 2022 році, міжнародні санкції стали ключовим механізмом тиску на агресора. Після початку агресії Росії проти України в 2014 році, Україна стала активно застосовувати санкції як інструмент для боротьби з агресором. Одночасно Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, Великобританія та інші країни запровадили серію санкцій проти Росії, які мали на меті ізолювати Росію на міжнародній арені, зменшити її економічні можливості для фінансування агресії та змусити Кремль відмовитися від порушення суверенітету України.

На сьогодні Російська Федерація є найбільш підсанкційною країною світу і наразі саме санкції є найбільш дієвим інструментом впливу на країну-агресора з боку цивілізованої світової спільноти [3].

Міжнародні санкції є засобом примусового впливу, який не потребує військової інтервенції, але може мати значний вплив на економіку держави-порушника. У випадку агресії Росії проти України було введено широкий спектр санкцій.

Торговельні санкції: Україна обмежила імпорт російських товарів, зокрема енергоносіїв, продовольства та промислових товарів. Запровадила митні обмеження на товари з Росії. Також, Україна припинила купувати російський газ і нафту.

Фінансові санкції: Заборона доступу до фінансових ресурсів, блокування банківських рахунків, заборона на інвестиції в російські компанії, зокрема в стратегічні галузі, такі як нафтогазова і військова промисловість [3].

Особисті санкції: Обмеження руху та діяльності конкретних осіб, заморозування їх майна, відмова в візах.

Дипломатичні санкції: Виведення дипломатичних представників, обмеження дипломатичних відносин.

Соціокультурні санкції: Відсторонення Росії від участі в міжнародних культурних і спортивних заходах, таких як Олімпійські ігри.

Енергетичні санкції: ЄС заборонив використання російського газу в рамках своїх внутрішніх ринків. Відбулось запровадження обмежень на постачання технологій та обладнання для видобутку нафти та газу [3].

Також, хоча Росія має право вето в Раді Безпеки ООН, однак санкції з боку окремих країн, зокрема США та ЄС, були спрямовані на ізоляцію Росії в міжнародних організаціях. Країни ЄС, США та інші заборонили авіакомпаніям Росії користуватися їхньою територією для польотів або приземлення в аеропортах. Щодо санкцій проти Криму, то усі міжнародні санкції, пов'язані з анексією Криму, включають заборону на інвестиції в анексований півострів.[2; 3].

Однією з головних цілей санкцій було обмежити доступ Росії до сучасних технологій та обладнання, необхідних для ведення війни. Війна і фінансові санкції накладені на Росію серйозно підірвали фінансову систему країни і обмежили її здатність виконувати свої фінансові зобов'язання, впливаючи на фінансові системи в регіоні і за його межами. За даними Міжнародного валютного фонду та Світового банку, економіка Росії зазнала значного скорочення через санкції, особливо у 2022-2023 роках. Економіка Росії скоротилася на 2-3% щороку, що зменшило фінансові можливості країни фінансувати військові операції [1]. Санкції призвели до зростання інфляції та падіння курсу рубля, що погіршило добробут громадян. Багато західних компаній покинули російський ринок, що призвело до втрати робочих місць та зменшення іноземних інвестицій.

Санкції посилили моральний тиск на Росію та її керівництво, оскільки вони символізують міжнародну несприйнятливість до агресії та порушень міжнародного права. Росія стала значно ізольована від західних країн і міжнародних організацій. Це створило політичну напругу всередині країни, що призвело до зниження рівня довіри до уряду та підвищення соціальних невдоволень.

Проте санкції не стали однозначним вирішальним фактором для припинення агресії. Росія, зі своєю сильною військовою потужністю та економічними резервами, змогла знайти шляхи для мінімізації негативного

впливу через нові економічні партнерства та переорієнтацію на Китай, ринки Азії та Африки.

Санкції призвели до значного погіршення відносин між Росією та країнами Європейського Союзу, Сполученими Штатами і НАТО. Це спричинило новий виток холодної війни між Росією та Заходом, що призвело до зростання напруженості у міжнародних відносинах.

Можливість зняття санкцій напряму залежить від дій Росії щодо України. Основними умовами для зняття санкцій є повне виведення військ з території України та припинення агресії. А також відшкодування збитків, завданих війною та гарантії невідновлення агресивної політики з боку Росії [4].

Якщо ситуація в Україні погіршиться або Росія не продемонструє готовність до відступу, міжнародне співтовариство може посилити санкції. Це може включати введення нових обмежень у відповідь на порушення прав людини, військову ескалацію або подальшу анексію територій.

Попри значний економічний тиск, який санкції завдали Росії, на політичному рівні вони не призвели до значних змін у поведінці Кремля. Росія продовжує анексувати території та підтримувати сепаратистів на Донбасі. Водночас санкції мали важливі наслідки для української економіки, стимулюючи диверсифікацію ринків і розвиток нових партнерських відносин, а також забезпечуючи міжнародну підтримку України в її боротьбі за територіальну цілісність.

З точки зору перспектив, санкції можуть бути посилені або зняті залежно від змін у політичній ситуації. Однак санкції повинні бути частиною ширшої стратегії, що включає дипломатичні зусилля, міжнародну співпрацю і підтримку внутрішніх реформ в Україні.

Міжнародні санкції є потужним інструментом політичного та економічного впливу, що застосовується до держав, які порушують міжнародне право. Хоча санкції мають певний ефект на економіку агресора, їхня ефективність у політичному контексті залишається обмеженою. Для досягнення стратегічних цілей необхідно поєднувати санкції з іншими дипломатичними та економічними інструментами, а також з підтримкою національних реформ. Сучасний досвід України показує, що санкції можуть бути корисними для послаблення агресора, але для вирішення конфліктів важливим є також пошук довгострокових дипломатичних рішень.

Список використаних джерел

1. Fall 2022 Europe and CentralAsia Economic Update – Washington: International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2022. – 160 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldbank.org/en/country/russia>. (дата звернення: 08.11.2024)

2. Russia: EU renews economic sanctions over the situation in Ukraine for further six months. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/01/13/russia-eu-renews-economic-sanctions-over-the-situation-in-ukraine-for-further-six-months/>. (дата звернення: 08.11.2024).

3. Протидія агесії РФ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rf/sankciyi-proti-rf>. (дата звернення: 08.11.2024).

4. Умови зняття санкцій з Росії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.telegraph.co.uk/politics/2022/03/26/crippling-sanctions-could-lifted-russia-withdraws-ukraine-says/>. (дата звернення: 08.11.2024).

СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Петренко Мальвіна Сергіївна, доц. Головка І.К.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

Міжнародні відносини – це форма суспільних відносин, що виникають у процесі взаємодії народів, держав, політичних суспільних і громадських сил, рухів, організацій та інших суб'єктів світового співтовариства та знаходять прояв у їхній зовнішньополітичній і міжнародній діяльності, міжнародно-політичних подіях, тенденціях, процесах, проблемах, ситуаціях тощо. Міждержавні відносини в давнину траплялися набагато рідше, оскільки держави формувалися не одночасно і не в усіх регіонах. Зараз більшою мірою, ніж у минулому, розвиток кожної окремо взятої країни залежить від міжнародної обстановки та глобальної політичної ситуації. Але світ дуже складний, у ньому існують численні суперечності - як внутрішньодержавні, так і міждержавні. Проблеми міжнародних відносин - проблеми, які зачіпають життєві інтереси всього населення планети і потребують для свого вирішення спільних зусиль усіх держав світу. Класифікація таких проблем доволі широка. Серед них: економічні, геополітичні, екологічні, енергетичні проблеми, проблема війни і миру тощо. Сучасний світ переживає епоху глобальних змін. Нинішня політична реальність дедалі більше визначається глобальною політичною нестабільністю, в яку світ перейшов унаслідок ерозії Вестфальської системи. На тлі її розпаду і хаотизації міжнародних відносин відбувається формування нового світопорядку, заснованого на принципах багатополарності. При цьому система міжнародних відносин стає дедалі анархічнішою. Спостерігається наростаюча криза ідеї демократичного світу.

Вестфальська модель міжнародної системи ґрунтувалася на наступності. Пост-Вестфальська система буде ґрунтуватися на варіативності. Глобальні механізми керування будуть містити в собі складний, взаємозалежний союз наднаціональних, національних і частково субнаціональних і транснаціональних взаємодій. Суверенітет не буде локалізований у рамках автономних моністичних правових систем, проте концентрично розподілений, він буде формувати поліцентричний владний устрій у світовій політиці.

Системні відмінності в обох історичних ситуаціях є істотними й досить численними. Так, початок сучасного етапу не пов'язаний із завершенням військового конфлікту світових масштабів. Відрізняються

темпи інновації в військових технологіях, політико-економічна значимість простору і ресурсів зокрема. Нарешті, вони відрізняються тенденціями в динаміці демографічних процесів – фундаментальної первісної всієї соціальної історії в її універсальній перспективі. Сучасні міжнародні відносини стикаються з багатьма проблемами, які впливають на глобальну стабільність і безпеку. Основні проблеми:

- Конфлікти і війни: тривалі конфлікти, такі як війна в Україні, конфлікти на Близькому Сході, а також внутрішні війни в різних країнах, створюють гуманітарні кризи та політичну нестабільність.
- Геополітична напруга: зростання напруження між великими державами, такими як США, Китай і Росія, призводить до військових конфронтацій, економічних санкцій та дипломатичних криз.
- Тероризм і екстремізм: загроза тероризму залишається актуальною, зокрема в контексті міжнародних терористичних організацій, які можуть використовувати новітні технології для своїх цілей.
- Кліматичні зміни: екологічні проблеми, пов'язані з глобальним потеплінням, призводять до природних катастроф, міграції населення та конфліктів за ресурси.
- Економічна нерівність: зростаюча економічна нерівність між країнами та всередині країн викликає соціальну напругу та політичну нестабільність.
- Міграційні кризи: війни, економічні труднощі та зміни клімату призводять до масової міграції, що викликає політичні та соціальні виклики в країнах-реципієнтах.
- Глобальне здоров'я: пандемії, такі як COVID-19, показали вразливість світової системи охорони здоров'я та необхідність міжнародної співпраці у боротьбі з глобальними загрозами.
- Кібербезпека: зростаюча залежність від цифрових технологій створює нові виклики у сфері безпеки, включаючи кібератаки на державні інституції та критичну інфраструктуру.
- Проблеми прав людини: порушення прав людини в різних країнах викликають міжнародну реакцію і можуть стати причиною санкцій або військових інтервенцій.

Ці проблеми вимагають комплексного підходу та міжнародної співпраці для їх вирішення. Тому можна впевнено зробити висновок, що міжнародні відносини - це не просто про взаємозв'язки між державами, можливість країнам співпрацювати одна з одною, об'єднувати ресурси й обмінюватися інформацією як спосіб розв'язання глобальних проблем, що виходять за межі будь-якої конкретної країни або регіону. Це про масштабний ресурс для подолання дійсних, вагомих проблем сучасності, проблем міжнародної арени.

ДЕСТАБІЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН – ТЕНДЕНЦІЯ СУЧАСНОСТІ

Багін Денис Володимирович, проф. Іщенко І. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

Після Другої світової війни в міжнародному праві був вироблений принципово новий підхід до завдань і способів міжнародного правового регулювання. Цей підхід означав насамперед визнання єдності загальнолюдських цінностей. Головним завданням, яке ставилося при цьому, було забезпечення міжнародного захисту інститутів так званого «відкритого суспільства». У зв'язку з цим в міжнародному праві з'явилися нові за своєю нормативною природою правові інститути, насамперед – інститут принципів міжнародного права, який став юридичною базою усієї сучасної системи міжнародних відносин.

Як відомо, за своєю природою ці принципи є імперативними нормами загального (універсального) міжнародного права – нормами *jus cogens* (ст. 53 Віденської конвенції про право міжнародних договорів). Особливість їх у тому, що вони створюють зобов'язання для необмеженого кола суб'єктів міжнародного права (поєднання ст. 34,38,53 та 64 Віденської конвенції). В свою чергу із закінченням «холодної війни», що призвела до краху структури військового протистояння між Сходом і Заходом, підкріпленого значним військовим потенціалом, можливість глобального збройного конфлікту стала однією з тем дослідження в сьогodнішньому міжнародному співтоваристві.

Сьогodні існують багато невирішених територіальних питань, і дедалі помітнішими стали конфронтації, укорінені в релігійних і етнічних відмінностях. Мають місце складні та різноманітні регіональні конфлікти. Крім того, зростають нові види небезпек, такі як поширення зброї масового ураження. Звертаючи на це увагу, можна запевнити, що у міжнародному співтоваристві зберігаються непередбачуваність та невизначеність.

30 січня 2024 року було проведено відомий дискусійний форум із міжнародної ситуації 2024 року. На ньому були досліджені: Сполучені Штати та китайсько-американські відносини, палестино-ізраїльський

конфлікт та ситуацію на Близькому Сході, російсько-американські відносини, тощо.

Згідно з практикою останніх кількох десятиліть та останніх років, Сполучені Штати залишаються однією з найважливіших змінних у внутрішньому та зовнішньому середовищі Китаю.

Досліджуючи зміст викладених у відкритий доступ документів, ми можемо констатувати, що у період 2012-2016 рр. формувалась стратегія відносин США щодо Китаю, і КНР поступово став стратегічним конкурентом. У листопаді 2023 р. в Сан-Франциско відбувся китайсько-американський саміт з китайсько-американських відносин.

Підбиваючи підсумки зустрічі, можна прогнозувати, що Китай та США найближчим часом фактично відновлять діалог. Це є основним відображенням змін у політиці Китаю та США. Китайсько-американські відносини зараз мають безпрецедентну стратегічну складність.

Обидві сторони рухаються до конкуренції, конфронтації та контролю у своїх стратегіях розвитку та міжнародних геополітичних стратегічних відносинах, що також стане базовою нормою у майбутньому.

Зараз про ізраїльсько-палестинський конфлікт – у другій половині 2023 р. ситуація на Близькому Сході кардинально змінилася, коли ХАМАС 7 жовтня раптово атакував Ізраїль з трьох рівнів: моря, землі та повітря. Того дня Ізраїль оголосив стан війни, мобілізував 300 тис. резервних військ і розпочав широкомасштабну військову операцію проти Гази.

Неможливо дати однозначну відповідь щодо того, як розвиватиметься ситуація на Близькому Сході в майбутньому. Люди, які розуміються на Близькому Сході та палестинському питанні, знають, що для розв'язання порочного кола на Близькому Сході потрібно фундаментально вирішити палестинське питання 1967 року. Інше питання, яке хвилює міжнародну спільноту, – як принципово вирішити проблему.

Незважаючи на те, що Ізраїль отримав прихований спротив і засудження з боку західних країн, стикається з надзвичайно суворим міжнародним середовищем і моральним тиском, він все ще наполягає на тому, щоб йти своїм шляхом. Якщо Ізраїль продовжить розширювати сферу своїх ударів, зачіпаючи такі країни, як Єгипет, Сирію, Ліван, Йорданію та інші країни, ситуація на Близькому Сході буде дедалі розвиватися й навіть Сполучені Штати можуть бути втягнуті в конфлікт. Зупинити палестинсько-ізраїльський конфлікт набагато важче, ніж

раніше. Міжнародне співтовариство зараз думає, обговорює та звертає увагу на те, як якнайшвидше припинити такий конфлікт, і починаючи з післявоєнного періоду, тобто домовленості та довгострокові проблеми на Близькому Сході – як розірвати порочне коло.

Рідко коли Сполучені Штати, Китай, міжнародне співтовариство, країни Близького Сходу та Палестина одноставно пропонували реалізувати «дводержавне рішення», засноване на кордоні 1967 року, з точки зору міжнародного суспільства, це велика можливість, але труднощі досягти цього за один крок є ключовими для Ізраїлю.

Тенденції російсько-української війни – після початку російсько-українського конфлікту залежність Європи від Сполучених Штатів вийшла за межі будь-якої уяви. Враховуючи тези, які пролунали на форумі, можна прийти до висновку, що більшість експертів впевнена в тому, що Європа так твердо йшла за Сполученими Штатами за рахунок власних інтересів. За ступенем залежності Європи від Сполучених Штатів можна побачити поточну здатність Сполучених Штатів контролювати всю світову систему. Можна сміливо стверджувати, що вирішальним фактором перспектив російсько-українського конфлікту є вже не Росія і Україна, а більше зовнішні чинники, звичайно, найбільший зовнішній фактор зараз – це перемога на виборах президента в США Д. Трампа.

Соціальні, економічні та політичні проблеми в Європейському Союзі відіграють роль каталізатора змін у Європі. Зараз Німеччина вже не може брати на себе функцію локомотива європейської економіки. Прискорення економічного занепаду Німеччини здебільшого пов'язане із санкціями, запровадженими проти Росії після російсько-українського конфлікту, який позбавив німецьку промисловість стабільного та достатнього російського енергопостачання.

Російська енергетика, китайські промислові ланцюги та ринки, можна сказати, є двома колесами німецької економіки. Тепер, коли одне з цих двох коліс відвалилося, а інше зламалося, не дивно, що німецька економіка має проблеми. Проблеми з німецькою економікою, початковим європейським економічним лідером і локомотивом, в свою чергу призведуть до реструктуризації Європейської економічної зони.

Також зараз у кожній країні Європи є так звані популістські партії. Навіть за найліберальнішої демократичної системи в Німеччині існує партія «Альтернатива для Німеччини». Це змушує нас звернути увагу на

те, куди піде Європа після приходу до влади цих правих або ультраправих партій, і чи стане вона фашистською та породить новий виток насильства.

За останні два роки ультраправі сили в європейських країнах дуже швидко увійшли в уряди 13 країн, наприклад, нещодавно в Нідерландах, а також вони почали отримувати все більшу популярність у Франції й Німеччині. Ми бачимо, що ультраправі стали тенденцією в Європі.

Таким чином, не можна передбачити, як зміниться вектор міжнародних відносин у далекому майбутньому, якщо найближчим часом вище зазначені конфлікти, не лише у військовому, а й у політико-економічному плані, розвинуться та розгоряться з новою силою. Особливо варто приділити увагу майбутнім діям адміністрації Трампа, оскільки Америка, як і раніше, залишається однією з найвпливовіших країн у світі.

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ НА ГЛОБАЛЬНУ БЕЗПЕКУ

Ткалик Роман Володимирович, к.і.н. Марченко В. О.

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки УДУНТ»
Україна, Кам'янське

У 2014 р. розпочалося вторгненням Росії в Україну, яке переросло у повномасштабне у 2022 році. Цей конфлікт є одним із найзначніших викликів для глобальної системи безпеки після закінчення Холодної війни. Він має вплив не лише на регіональну стабільність у Східній Європі, але й викликав масштабні зміни у міжнародних відносинах, безпековій політиці та економічних процесах по всьому світу.

У контексті сучасної міжнародної системи, війни та збройні конфлікти не лише визначають територіальні кордони та характер міждержавних відносин, а й суттєво модифікують глобальні геополітичні структури. Конфлікт, розпочатий Росією проти України в 2022 р., виступає як ключовий фактор у формуванні нового геополітичного порядку. Ця війна не тільки дестабілізувала усталені механізми міжнародної взаємодії, але й принципово змінила правила гри на світовій арені, вимагаючи переосмислення підходів до глобальної безпеки та стратегічного партнерства.

Війну Росії проти України називають найбільшим воєнним конфліктом в Європі від часів Другої світової війни. Змінюється фокус погляду Європи на запобігання конфлікту, забезпечення миру, міжнародної безпеки і територіальної оборони, як української, так і європейської, оцінка глобальних наслідків після російської агресії в Україні. Виклик світовій спільноті, ослаблення основ міжнародного порядку, вплив на глобальні тенденції змусили звернути увагу на створення нових засад безпеки на європейському континенті і змінити міжнародний порядок [4, с. 184]. Якщо Росія переможе в цій агресії, а це означає повну або часткову анексію України, міжнародна стабільність буде підірвана. Успіх Росії – уявний чи реальний – означатиме відсутність міжнародної рішучості та умиротворення агресії.

Незважаючи на те, що санкції проти Росії є обнадійливими, вони залишаються неповними і наразі є терпимими для Росії. Тільки безумовні санкції, зокрема щодо експорту енергоресурсів, демонструють необхідну міжнародну рішучість. Якщо вище китайське керівництво відчує успіх Росії в Україні, воно може наважитися вторгнутися на Тайвань. Інші

тоталітарні режими, такі як Північна Корея та Іран, можуть скористатися кризою для створення регіональної нестабільності. Успішна агресія в Україні та на Тайвані не стане передвістям нової холодної війни, а скоріше це може сигналізувати про повернення до дестабілізуючої політики великих держав, яка призвела до двох світових війн[1].

Про підтримку України державами «колективного Заходу» свідчить надання озброєнь і фінансових дотацій, отримання державою статусу кандидата на вступ до ЄС в прискореному режимі. Попри певну фрагментацію всередині Європейського Союзу (неоднозначна позиція Угорщини, досить повільне спочатку надання важкого озброєння Німеччиною тощо) Москві не вдалося розколоти єдність Євросоюзу. Навпаки європейське співтовариство консолідовано виступило на підтримку України, надаючи військову, фінансову, гуманітарну, санкційну та іншу підтримку [3, с. 7-8]. Росія вийшла з договорів Ради Європи та з Європейської конвенції із прав людини. Рада безпеки ООН намагається віддати агресора під Міжнародний кримінальний суд. Міжнародний суд в Гаазі вже отримав рішення про арешт В. Путіна[4, с. 185].

Як показує реакція світу на події навколо російських війн проти Грузії та України, результативність засобів реагування міжнародних інститутів безпеки на кризові ситуації близька до нульової, а отже, можна стверджувати, що самі ці інституції практично існують лише за назвою, та, що гірше, виконують деструктивну функцію, сприяючи міжнародно-правовій аномії. Є певна межа, коли правила припиняють виконувати стримувальну роль нормативного регулятора, а безкарні порушення починають використовувати як зразок для дальших порушень, що швидко збільшує безлад. Тоді звичні заклики до порядку здатні спричинити протилежний ефект[2, с. 162]. Світова спільнота поки що не знаходить ефективної відповіді на виклики, коли базові принципи міжнародної та європейської безпеки порушуються на догоду параноїдальним уявленням лідерів держав з амбіціями панування над іншими країнами [3, с. 5-6]. Таким чином, міжнародна система безпеки, побудована після Другої світової війни, більше не здатна ефективно стримувати агресію великих держав. Українська криза показує, що необхідні нові механізми, що будуть здатні реагувати на виклики сучасного світу.

Отже, українсько-російський конфлікт, що загострився у 2022 році, став критичним викликом для глобальної системи безпеки, продемонструвавши її нездатність ефективно стримувати агресію великих

держав. Існуючі міжнародні механізми, зокрема ООН, продемонстрували слабкість у реагуванні на кризу. Конфлікт переорієнтував міжнародні відносини, спричинивши консолідацію Західного світу навколо підтримки України та прискоривши її євроатлантичну інтеграцію. Водночас санкційний тиск на державу-агресора засвідчив необхідність вдосконалення міжнародних інструментів впливу. Конфлікт підкреслив потребу в реформуванні глобальної системи безпеки для адекватної відповіді на сучасні загрози.

Список використаних джерел

1. Міллен Р. Виклики стабільності та можливості щодо російсько-української війни [Електронний ресурс] : URL: <https://www.marshallcenter.org/en/publications/perspectives/stability-challenges-and-russo-ukrainian-war-0>. (дата звернення: 24.10.2024)
2. Матвійчук Н. В., Атаманенко А. Є. Вплив російсько-української війни на сучасний світовий порядок. / Н. В.Матвійчук, А. Є. Атаманенко // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. - 2023. №1. - С. 158-169.
3. Російська війна проти України як тригер змін міжнародної безпеки: базові наративи : аналіт. доп. / [Б. О. Парохонський, Г. М. Яворська]. Київ : НІСД, 2024. 49 . (Серія «Міжнародні відносини»). [Електронний ресурс] : URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/202401/analit_dop_narativi_17012024.pdf. (дата звернення: 24.10.2024)
4. Шевель, І.П., 2024. Вплив війни росії проти України на геополітичні та глобальні зміни у світі: соціополітичний дискурс. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти, 13, с.181-194. [Електронний ресурс] : URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/306912/298372>. (дата звернення: 24.10.2024)

Секція 5

ЗАГАЛЬНІ РИСИ І

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ

СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.

КУЛЬТУРА І ВИХОВАННЯ:

КОНЦЕПЦІЇ, МОДЕЛІ,

ІНСТРУМЕНТАРІЇ

РОЗВИТОК ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ У 1920-х- НА ПОЧАТКУ 1930-х р.

Спір Емілія, Вашингтонський університет, США

Борисов В.Л., доцент

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

В наш час у процесі виведення освіти на якісно новий, сучасний рівень досвід її становлення та розвитку у 20-30-х роках минулого століття є надзвичайно актуальним.

У роки Громадянської війни (1918-1921 р.) більшість загальноосвітніх закладів Україні були зруйновані та втратили свої педагогічні кадри, багато дітей залишилось без батьківського піклування, стали безпритульними. В таких умовах питома вага загальноосвітньої школи в системі народної освіти зменшилась та була перенесена на дитячі будинки. Більш того наркомат освіти УСРР взяв курс на поширення професійно-технічної освіти. Головним типом загальноосвітньої школи стала «семирічка», на базі якої будувалися професійні школи, що давали учням середню освіту і певну спеціальність. У 1927 р. в містах діяли звичайні міські, індустріальні та фабрично-заводські школи, в селах – звичайні сільські, агрономічні та школи селянської молоді. Середньої загальноосвітньої школи в Україні не було. Після семирічної школи відразу йшли профшколи та технікуми, професійна освіта молоді починалась з 15 років. Тоді, як у Російській Федерації була збережена загальноосвітня «десятирічка» та професійна освіта молоді починалась з 17 років.

Керівництво Наркомату освіти в 1920-х р. вважало, що головним завданням нової школи в Україні повинна бути не просто підготовка освічених людей, але і трудівників народного господарства з визначеною кваліфікацією. Нарком освіти УСРР Г. Гринько вважав, що «на руїнах минулих гімназій та реальних шкіл виростає абсолютно нова практика професійно-технічного навчання, яка шукає вирішення питання зв'язку виробничого процесу з навчанням» [1]. Такий підхід до системи середньої освіти був заходом економічно вимушеним і навіть виправданим. Тому, що більшість учнів, вихідці з пролетарського та селянського середовища, потребували не поглибленого вивчення наук, а одержання конкретних трудових навичок і професій. Слід визнати, що така концепція та модель

середньої освіти «були оптимально прагматичними, наближеними до потреб економіки, вдало поєднували загальну і спеціальну освіту, мали чітку соціальну спрямованість, що було принципово важливо в умовах перехідного періоду»[2].

В сучасних умовах, коли економіка країни переживає черговий «перехідний період», і тисячі випускників загальноосвітніх шкіл потребують професіоналізації, максимально наближеної до реалій життя, необхідно враховувати досвід української моделі освіти 1920-х р.

Важливе практичне значення також у вирішенні питань розвитку української мови, культури та освіти мали постанова ВУЦВК від 21 лютого 1920 р. «Про вживання в усіх установах української мови нарівні з великоросійською» та декрет РНК УСРР від 21 вересня 1920 р. «Про введення української мови в школах та радянських установах». Зокрема, у декреті Раднарком доручив Наркомату освіти терміново розробити план широкого розвитку навчальних закладів усіх ступенів з викладанням українською мовою та зобов'язав Держвидавництво України видавати достатню кількість підручників українською мовою.

Повністю українізація була введена в ранг державної політики спільною постановою ВУЦВК та РНК УСРР від 1 серпня 1923 р. У ній проголошувалася рівноправність мов і пропонувалися термінові заходи щодо розвитку української мови: насамперед проведення українізації навчально-виховних та культурно-освітніх закладів. Очолили процес українізації відомі громадські та культурні діячі – Г. Гринько, Я. Ряппо, М. Скрипник, О. Шумський, В. Затонський, М. Хвильовий та ін.

Процесу українізації були притаманні три риси: планомірність, послідовність та високі темпи. На початку 1927 р. на навчання українською мовою перейшли майже 80% загальноосвітніх шкіл. Однак, спроба провести «українізацію» за два роки, як наголосив заступник наркома освіти Я. Ряппо, призвела до низки помилок та «перегибів». Так, наприклад, коли дітей зараховували у національні школи вольовим рішенням, всупереч бажання їхніх батьків. На це нарком освіти О. Шумський заявив, що при прийомі дітей до школи треба керуватися побажанням батьків. А його наступник – М. Скрипник писав, що «навчання дітей треба починати тією мовою, якою говорить дитина».

Більш того, в уявленні керівництва Нарком освіти «до поняття українізації вкладалось вивчення української мови та культури, а не перетворення кожного в українську національність» [1]. Тому на початку

1924/25 навчального року в Україні діяли 255 польських шкіл з 14,6 тис. учнів та 342 єврейські школи з 56,3 тис. учнів [2]. У Києві, наприклад, з 97 шкіл навчання проводилось: в 49 – на російській мові, в 35 – на українській, в 7 – на єврейській, в 2 – на польській. Існували також татарська, грецька, німецька, вірменська школи [3]. В Одесі у 1925 р. працювало 26 російських шкіл, 21 – українська, 11 – єврейських, 2 – німецьких, 2 – польських, були також грецька, татарська та вірменська школи [4]. Далі, сам голова комісії по українізації В. Затонський на зустрічі з вчителями визнав, що підміна міжнародних наукових понять («атом», «циліндр», «контргайка» та ін.) на свої «доморощені» («неділка», «вібло», «примутра» та ін.) не тільки перешкоджає науково-освітній роботі, а є проявом «мовознавчого кретинізму».

Користуючись залишками демократії, провідники українізації намагались більш-менш послідовно втілити у життя право кожного народу на вільний національно-культурний розвиток та національну освіту. Однак, в умовах класової та ідеологічної нестерпності і постійних репресій проти інакомислення політика українізації була приречена на поразку.

Список використаних джерел

1. Центральний державний архів громадських організацій України, ф.1, оп.6, спр.97, арк.41.
2. Діяльність Нарком освіти УСРР за 1924-25 рік. – Харків: Держ. Вид-во України, 1926. – с. 105.
3. Стенографічний звіт 7-го з'їзду Рад Київщини: 23-28 квітня 1925 р.- К., 1925. -с.178.
4. Отчет Одесского городского совета 8-го созыва. – Одесса, 1926. – с.146.

ГУМАНІТАРНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ-КУЛЬТУРОЛОГІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ МІЖКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ

Кононенко Аріна Олександрівна, доц. Башкеєва О. М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Молодь в усі часи була активною, прогресивною частиною суспільства, і залежно від того, які цінності, знання, навички і компетентності вона засвоїть, багато в чому буде залежати майбутній розвиток суспільства та його демократизація. Тож освіта, як спосіб входження людини в цілісність буття культури, є пріоритетним засобом розбудови Української держави, а одним з принципів реалізації Державної Національної програми «Освіта (Україна – XXI ст.)» ще з 1993 року є гуманізація та гуманітаризація освіти. Отже, гуманітарні науки займають важливу роль у сучасному світі, забезпечуючи всебічне розуміння людського досвіду, культури та суспільства. Вони досліджують глибокі аспекти людської природи, допомагають формувати критичне мислення та моральне розуміння. Вони можуть допомогти краще зрозуміти природу міжкультурних конфліктів та їх вплив на суспільство. Зокрема, історія, соціологія, антропологія та політологія є важливими інструментами для аналізу причин конфліктів міжнародного масштабу. Також вони сприяють розробці стратегій мирного врегулювання конфліктів через діалог між різними культурами та релігіями. Релігієзнавство, політологія та міжнародні відносини допомагають зрозуміти механізми, які запобігають ескалації конфліктів та сприяють стабільності. В сучасних умовах інтерес до діалогу культур як єдино можливого способу існування людства викликаний поширенням різних видів знеособленого цифрового спілкування людей через Інтернет.

Науковці-фахівці в галузі гуманітарних наук, у тому числі культурології, стикаються з багатьма випробуваннями світового масштабу, такими як політичні та соціальні кризи, міжкультурні конфлікти, пандемії та глобалізація. В умовах військових конфліктів гуманітарії досліджують питання інформаційної війни, культурної пам'яті, а також етичні та психологічні аспекти впливу конфліктів на суспільство, особливо на цивільне населення. У цьому контексті віртуальні спільноти відіграють все більш важливу роль, сприяючи підтримці соціальних зв'язків, що збільшить темп передачі інформації та спростить питання швидкого вирішення проблем світового масштабу.

У випадку культурології такий формат дуже важливий, адже під час, наприклад, збройних конфліктів збільшується кількість спроб вивезення культурних цінностей, їхня вартість втрачається у прямому та переносному сенсі. Важливо розуміти, як, чому це трапляється і що робити далі. Так, важливо вирішити питання й такої культурної цінності, як Херсонес Таврійський, що з 2014 року попав до рук російських окупантів і беззупинно знищується, демонтується та розвозиться по ворожим музеям. І що ж робити у такій ситуації далі? І тут у нагоді стають інші гуманітарні науки. Вони доповнюють одна одну у цьому процесі. Тож доступність інформації, зручність, економічність та інтернаціоналізація науки як ніколи можуть статися в нагоді. Онлайн-платформи дозволяють вченим обмінюватися даними та працювати разом над спільними завданнями та розробками, що значно прискорює прогрес в різних галузях гуманітарних знань та досліджень.

Технологічний розвиток змінює всі сфери життя, включно з освітою, роботою та соціальними відносинами. З боку гуманітарних наук важливо дослідити, як технології впливають на людей, їхні погляди та цінності. Вони відіграють важливу роль у формуванні етичних стандартів використання нових технологій, таких як штучний інтелект, біоінженерія та соціальні медіа. Філософія, етика та психологія допомагають формувати моральні принципи для запобігання зловживанням та захисту прав людини.

Масштаби та інтенсивність сучасних міжкультурних контактів породжують необхідність постійного їх осмислення, інтерпретації і порівняння елементів своєї і чужої культури. Міжкультурна комунікація стала фактором повсякденного життя сучасної людини. Картина світу XXI століття складається із різноманіття самобутніх національних культур, які перебувають у постійному діалозі й взаємодії одна з одною. Комунікація завжди відбувається між представниками однієї або різних культур, які втілюють риси національних культур.

Таким чином, актуальність роботи фахівця-культуролога в наш час обумовлена зростаючою роллю гуманітарного знання у сьогоденні. Культурологічна наука поєднує у собі як і всі гуманітарні науки, так і природно наукове знання. Культурологію цікавлять усі різноманітні прояви культури: у релігійному, економічному, художньо-естетичному, науковому, етичному, технічному, політичному та інших аспектах. Гуманітарні науки є важливим інструментом для розуміння та вирішення

сучасних глобальних проблем миру та справедливості. Немає такого часу, коли гуманітарні науки можуть бути не потрібні, бо вони сприяють культурному розмаїттю та зміцнюють цінності суспільства. Це допоможе будувати світ, заснований на взаємній повазі та єдності.

Перспективи розвитку нових форм досліджень та навчання залежать значною мірою від впровадження штучного інтелекту та аналізу великих даних. Міжнаукова інтеграція сприятиме більш глибокому розумінню соціальних, культурних та етнічних аспектів технологічного прогресу, а також допоможе розробити ефективніші та більш стійкі рішення для розв'язання викликів.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ КРАЄЗНАВСТВА

Ніконова Ірина В'ячеславівна, аспірантка, доц.. Фатальчук С. Д.

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Україна, Слов'янськ

***Анотація:** в тезах розглянуто можливості проєктної технології як інноваційного методу навчання, який набуває все більшої популярності в сучасній освіті. Проаналізовано ефективність її застосування при вивченні краєзнавства, а також досліджено теоретичні основи проєктної діяльності та її практичне застосування у процесі вивчення історії рідного краю.*

***Ключові слова:** краєзнавство, компетентності, соціалізація, трансформація, проєкт, самореалізація, інноваційний, міждисциплінарний, технологія.*

***Abstract:** the article considers the possibilities of project technology as an innovative method of learning, which is gaining more and more popularity in modern education. The effectiveness of its application in the study of local history was analyzed, as well as the theoretical foundations of the project activity and its practical application in the process of studying the native region were investigated.*

***Keywords:** local studies, competences, socialization, transformation, project, self-realization, innovative, interdisciplinary, technology.*

Актуальність. Сучасна освітня політика України спрямована на реформування системи освіти з метою виховання національно свідомої особистості, що знаходить своє відображення в законодавчих освітніх документах: Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» тощо [5], [6].

Проблема духовного та морального виховання в умовах динамічних суспільних трансформацій вимагає пошуку нових ефективних підходів до їх вирішення. Краєзнавство, як міждисциплінарна галузь знань, має значний потенціал для формування у молоді ціннісних орієнтацій, необхідних для успішної соціалізації в умовах сьогодення.

Актуальність теми обумовлена необхідністю формування у молоді почуття патріотизму, любові до своєї землі, а також розвитку ключових компетентностей, необхідних для життя в сучасному інформаційному суспільстві.

Нам імпонує погляд на вказану проблематику Тетяни Бондаренко, яка наголошує на необхідності в епоху цифрової революції збереження духовності молоді та прищеплення здобувачам традиційних національних цінностей. На думку вченої, сприяти даному процесу допомагає краєзнавство, як міждисциплінарна наука [1].

Термін «проект» має давнє коріння, походячи від латинського слова, що означає «висунута ідея». З часом зміст цього поняття розширився, і сьогодні проект розглядається як самостійна одиниця діяльності, яка передбачає активну участь суб'єкта. Метод проектів, в свою чергу, базується на ідеї дослідження, що дозволяє здобувачам не лише пасивно сприймати інформацію, а й активно її шукати, аналізувати та застосовувати на практиці [3].

Про проектні технології в педагогіці згадується вже в кінці XIX століття – на початку XX. Так, у праці відомого американського педагога Дж. Дьюї подається теза про проблемний метод, завдяки розв'язуванню завдань якого покращується вивчення матеріалу під час освітнього процесу. Вчений Вільям Кіппатрик вважав, що проекти, пов'язані з дослідженням місцевої історії, природних явищ, соціальних проблем є необхідним інструментом у навчанні. Дослідник Елсі Коллінгс наголошував: «Проекти, спрямовані на розвиток навичок самостійної роботи, планування та організації часу» [7].

В контексті нашого дослідження корисним є доробок американської педагогині **Елен Паркхерст, яка застосовувала** проектний метод у роботі зі здобувачами за індивідуальними планами [2].

На території України, в першій половині XX столітті, творцем національної педагогіки Григорієм Ващенком, було розроблено теоретичні основи навчальної проектної технології. На важливості впровадження в навчальний процес проектних технологій вказували також відомі вітчизняні педагоги Антон Макаренко та Василь Сухомлинський. Науковці вважали їх одним із ключових колективних методів для самореалізації кожного здобувача, який здатний заохотити їх до творчості та самостійності.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної педагогічної думки, Олександром Жуком було репрезентовано інноваційні підвалини вітчизняного проектного навчання [4].

Як зазначає Олена Пометун, «Метод проектів доводить свою ефективність у формуванні в здобувачів таких ключових компетентностей,

як критичне мислення, творчість, командна робота та самостійність, що є надзвичайно важливим для їхнього успіху в сучасному світі» [8].

Загальновідомо, що ефективність краєзнавчої роботи безпосередньо пов'язана з педагогічною майстерністю вчителя та його вмінням застосовувати інноваційні підходи, наприклад проєктні технології. Метод проєктів, як ефективний засіб організації краєзнавчої роботи школярів, зумовлений необхідністю підготовки конкурентоспроможного випускника, який володіє не лише теоретичними знаннями, а й практичними навичками, здатний до самостійного пошуку інформації та її аналізу. Краєзнавчі проєкти, реалізовані за допомогою сучасних технологій, є ефективним інструментом для досягнення цієї мети.

Отже, метод проєктів є ефективною педагогічною технологією, яка сприяє розвитку ключових компетентностей ХХІ століття. Завдяки проєктам здобувачі не лише отримують знання, а й розвивають творчі здібності, критичне мислення, комунікативні навички та вміння працювати в команді. Проєктна діяльність готує здобувачів до життя в динамічному суспільстві, сприяє їхній соціалізації та дозволяє зробити освітній процес більш цікавим і ефективним.

У подальших дослідженнях буде використано широкий спектр методів для аналізу ефективності впровадження проєктної технології.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Т. Є. Формування національної самосвідомості старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів у процесі краєзнавчої роботи [Текст] : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00/ Бондаренко Т. Є. - Київ, 2008. - 20 с.

2. Боровець І., Дубінський В., Паур І. Навчання історії в зарубіжній школі[Текст]: навчальний посібник / за ред. С. Копилова. - Кам'янець-Подільський: університет ім. Огієнка, 2020. -244 с.

3. Бугрій В. С. Проблеми шкільного краєзнавства в українській педагогічній думці 20-х років ХХ ст. [Текст]:/ В. С. Бугрій //До витоків становлення української педагогічної науки: зб. наукових праць: / гол. ред. В. Г. Кузь . - Київ: Науковий світ, 2002. С. 100-102.

4. Жук О. Блог вчителя інформатики [Електронний ресурс] : URL: <https://infojuk.blogspot.com/2018/> (дата звернення: 05.11.2024).

5. Закон України про освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380) [Електронний ресурс] : URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/>(дата звернення: 10.10. 2024).

6. Закон про повну загальну середню освіту. Верховна Рада України законом від 23.02.2023 № 2925-IX внесла зміни у прикінцеві та перехідні положення. [Електронний ресурс] : URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/>(дата звернення: 10.10. 2024).

7. Кравець В. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття [Текст] / В. Кравець. - Тернопіль: Право, 1996. -367 с.

8. Хрестоматія вітчизняної педагогіки [Текст]: підручник / Л. В. Карамушка, І. Ф. Кривонос та інші; за ред. С. А. Литвинова. - Київ:Вища школа, 2004.- 422 с.

ПІДГОТОВКА ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Красюк Марія Андріївна, доц. Вотінцева М.Л.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Україна, Дніпро

Розширення міжнародної співпраці України, збільшення обсягу міжкультурної комунікації та стрімкий розвиток технологій призводять до зростання попиту на перекладацькі послуги. Підвищується потреба в професійно підготовлених перекладачах, що здатні реагувати та адаптуватися до змін перекладацької індустрії. Фахівці в галузі перекладу здебільшого здобувають професійну освіту за спеціальністю 035 «Філологія» і спеціалізацією «Переклад». Заклади вищої освіти мають створити оптимальні умови навчання та впровадити якісні освітні програми. Основною метою підготовки перекладачів у закладах вищої освіти є набуття студентами теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для ефективної роботи в галузі письмового та усного перекладу. Маркерами перекладацької компетентності можна вважати знання, уміння та навички перекладу текстів будь-якого жанру та стилю. Філологи-перекладачі повинні вміти перекладати наукові, технічні, юридичні, економічні, публіцистичні, художні тексти та ін. Крім того, вони мають вільно володіти навичками усного послідовного та синхронного перекладу. Серед загальних професійних знань та вмінь, які необхідні для володіння філологу-перекладачу, дослідники виділяють: інтегровані лінгвістичні та соціокультурні знання; знання термінології, метамови, теорії та практики перекладу; знання видів перекладу та галузевих знань; знання типів іншомовних дискурсів, жанрових конвенцій, способів досягнення еквівалентності в перекладі та перекладацьких трансформацій; знання перекладознавства, текстолінгвістики, лінгвальних маркерів соціальних відносин та етики перекладу. Перекладач також має розвивати критичне, логічне, дивергентне, асоціативне та аналітичне мислення. Не менш важливо, щоб фахівець з перекладу був творчою особистістю, чітко та зрозуміло виражати думки авторів оригінальних текстів. На сьогодні кваліфікований перекладач повинен мати не лише знання з різних галузей, а також вміти використовувати комп'ютерні програми для перекладу, працювати з електронними ресурсами, такими як перекладні словники, енциклопедії та бази даних.

Підсумовуючи, варто сказати, що вдале поєднання теоретичної та практичної підготовки, а також застосування цифрових технологій дають змогу сформуванню у майбутніх філологів-перекладачів важливі компетентності, які допоможуть здійснювати якісний переклад будь-якого рівня.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ОСВІТА: РИЗИКИ І МОЖЛИВОСТІ

Черних Сергій Сергійович, доц. Чичков А.Г.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Сучасні моделі штучного інтелекту (ШІ) вражають своїми можливостями у вирішенні складних задач. Цілком ймовірно, людство наближається до моменту, коли буде створено ШІ, який зможе зрівнятись, а потім і перевершити людину в будь-якій інтелектуальній діяльності. Так, передова модель ШІ від OpenAI GPT-o1 в IQ-тесті набрала 120 балів (25 з 35 правильних відповідей), показала PhD-рівень точності у відповідях на тестові питання з фізики, біології та хімії, увійшла в 11% за найкращими результатами на змаганнях з програмування (Codeforces) [1]. GPT-o1 набагато краще справляється з формальною логікою та аргументацією ніж попередня модель GPT-4o та модель конкурентів з компанії Anthropic Claude 3.5 Sonnet. На жаль, всі подібні моделі ШІ іноді можуть генерувати абсурдну або завідомо неправдиву інформацію, деякі експерти вважають що цю проблему неможливо повністю вирішити [2].

З ростом складності моделей ШІ зростає і потреба в обчислювальних потужностях для навчання моделі, що може бути стримуючим фактором для подальшого розвитку. За припущеннями CEO Anthropic Даріо Амодея розробка та навчання передової моделі ШІ у 2025 році може коштувати 10 мільярдів доларів [3].

ШІ на нинішньому рівні розвитку несе серйозні ризики для освіти. Будь-які завдання ШІ вирішує за секунди, з легкістю генерує текст, який потім може корегувати за вказівками людини, здатен проаналізувати великий масив інформації і зробити висновки. Використання ШІ як заміни мисленню веде до деградації розумових здібностей людини, втрати критичного мислення і можливості ясно формулювати думки. Така залежність від ШІ може привести до втрати здатності самостійно приймати рішення. Також потрібно мати на увазі, що ШІ може помилятися і викривлювати інформацію, потенційно ставити під загрозу конфіденційність даних та приватність [4].

Коли з'явилися і стали популярними перші версії ChatGPT, то спочатку були спроби просто заборонити використання ШІ у навчальному процесі, але зараз багато передових університетів перебудовують свої освітні програми з урахуванням використання ШІ.

Інтеграція штучного інтелекту, такого як ChatGPT, в освітній процес має значний потенціал для трансформації процесів навчання, пропонуючи персоналізований підхід до навчання [4]. ChatGPT може надавати миттєвий зворотний зв'язок на запити, підвищуючи залученість учнів. ChatGPT допомагає у генеруванні креативних ідей [5].

Використання ChatGPT у вивченні іноземних мов значно покращує результати студентів. ChatGPT дає миттєвий зворотний зв'язок у виправленні граматичних та синтаксичних помилок, пояснює правила та пропонує приклади використання мовних конструкцій, сприяє більшій залученості студентів у навчальний процес [6]. Такі сервіси як character.ai пропонують чат-ботів у різних ролях з якими можна тренувати розмовні навички.

Моделі штучного інтелекту здатні складати навчальні плани та давати навчальні рекомендації [7]. Освітні системи на базі моделей ШІ можуть підтримувати більш інтерактивні способи взаємодії під час навчання порівняно з класичними edtech-платформами. Такі системи здатні адаптувати свої відповіді на основі минулих взаємодій і даних про користувача. Студенти в результаті взаємодії з ChatGPT, отримують нові знання, які потім включаються в їхню існуючу базу знань. Крім того, взаємодія з ChatGPT не тільки допомагає студентам отримувати нові знання, але й допомагає їм застосовувати ці знання в різних сценаріях [8]. Можна прогнозувати, що майбутні освітні системи на базі ШІ будуть виконувати роль своєрідного персонального тренера у навчанні та розвитку мислення – заохочувати та зацікавлювати людину, ставити навчальні цілі та контролювати їх досягнення, планувати навчання, слідкувати за увагою і втомою людини.

Таким чином, взаємодія з ШІ буде розширювати інтелектуальні можливості людини, розвивати творчі здібності та уяву, підсилювати мислення, а не заміщати його. Потрібно роз'яснювати, як працює штучний інтелект, його можливості та недоліки, а також як студенти можуть використовувати ШІ, не відтворюючи упередження, властиві його тренувальним даним [7].

Для викладачів впровадження моделей ШІ в освітній процес може зменшити кількість рутинної роботи, допомогти у створенні навчальних матеріалів, розробці навчальних завдань, в перевірці та оцінюванні робіт, відстеженні навчального прогресу [7]. Оцінювання виконаних робіт за допомогою моделей ШІ може бути менш суб'єктивним.

Навчання з ШІ може бути постійним та безперервним, як студенти так і викладачі, впродовж всього життя можуть покращувати свої знання та навички, досягаючи більших результатів у своїй інтелектуальній діяльності.

Можна прогнозувати в майбутньому ще більше залучення ШІ в освітній процес. Наприклад, можна уявити створення ШІ, який в режимі реального часу за допомогою технології доповненої реальності (або у віртуальному середовищі навчання) дає підказки чи звертає увагу людини на якісь деталі під час виконання практичних завдань та експериментів, аналізує дії людини та вказує на помилки, слідкує за безпекою проведення практичних занять.

Список використаних джерел

1. <https://www.lesswrong.com/posts/zuaaajsN6BucbGhf5/gpt-o1>
2. <https://fortune.com/2023/08/01/can-ai-chatgpt-hallucinations-be-fixed-experts-doubt-altman-openai/>
3. <https://fortune.com/2024/04/04/ai-training-costs-how-much-is-too-much-openai-gpt-anthropic-microsoft/>
4. Wen-Ling Hsu, Andri Dayarana K. Silalahi. Exploring the paradoxical use of ChatGPT in education: Analyzing benefits, risks, and coping strategies through integrated UTAUT and PMT theories using a hybrid approach of SEM and fsQCA. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2024, 7. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100329>
5. Byung Cheol Lee, Jaeyeon (Jae) Chung. An empirical investigation of the impact of ChatGPT on creativity. *Nature Human Behaviour*, 2024, 8, 1906–1914.
6. Da Yan, Shuxian Zhang. L2 writer engagement with automated written corrective feedback provided by ChatGPT: A mixed-method multiple case study. *Humanities and Social Sciences Communications*, 2024, 11, №1086. <https://www.nature.com/articles/s41599-024-03543-y>
7. Miguel A. Cardona, Roberto J. Rodríguez, Kristina Ishmael. Artificial Intelligence and the Future of Teaching and Learning, 2023. <https://www.ed.gov/sites/ed/files/documents/ai-report/ai-report.pdf>
8. Hyeon Jo. From concerns to benefits: a comprehensive study of ChatGPT usage in education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 2024, 21, №35. <https://educationaltechnologyjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41239-024-00471-4>

УКРАЇНСЬКА РЕЛІГІЙНА ЛЕКСИКА В ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Гарагата Софія Володимирівна, проф. Панченко О.І.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

Матеріалом роботи є український та англійський текст повісті М. Гоголя [1, 2]. Предметом дослідження обрано фрагменти тексту, які описують певні релігійні події та церемонії. Звернемо увагу на проблеми перекладу, які спостерігаємо в аналізованих текстах. Серед головних є такі. Перш за все, яскраві стилістично забарвлені лексичні одиниці перекладено одиницями нейтральними.

Він став мерщій на криласі, обвів себе колом, проказав декілька заклять і почав читати голосно, намірившись не одводити від книги очей своїх і ні на що не зважати. He hastened to the choir, drew a circle around himself, spoke several incantations, and began reading loudly, resolved not to raise his eyes from the book or pay attention to anything.

Він чув, як щось билосся крильми в шибки церковних вікон та в залізні рами, як шкреблосся кігтями об залізо, як скавуліло і як незліченна сила грюкотіла в двері, намагаючись добутися в них. He heard wings beating against the glass of the church windows and their iron frames, heard claws scratching iron with a rasping noise and countless powers banging on the doors, trying to break in.

По-друге, зберігаються спільні для двох мов латинські запозичення.

Слухай лишень, domine Хомо! — мовив ректор (він, траплялося, вмів розмовляти дуже гречно зі своїми підлеглими). "Listen, domine Khoma!" said the rector (on certain occasions he spoke very courteously with his subordinates).

По-третє, важливе місце посідають дослівні переклади.

— Відьма! — скрикнув він не своїм голосом, одвів од неї очі, побілів увесь і почав читати своїх молитов. "The witch!" he cried out in a voice not his own, looked away, turned pale, and began reading his prayers.

На це дзвонар кивнув головою на знак згоди. To this the ringer nodded as a sign of agreement.

Отже, перекладач звертає певну увагу на передавання релігійних описів, але передає їх не завжди вдало, часто нейтралізуючи яскраво стилістично забарвлені одиниці, що змінює сприйняття читачем художнього стилю М. Гоголя.

Список використаних джерел

1. Вій / Пер. А. Харченка // *Гоголь М. Твори*. К., 1952. Т. 1. С. 414-451.
2. Pevear R., Volokhonsky L. *Gogol', Nikolai Vasil'evich, 1809–1852. Translations into English*. Random House; Reprint edition, 1999. 464 p.
<https://cafeliterarioba.com/2020/02/01/nikolai-gogol/>

РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Кочержина Катерина Дмитрівна, доц. Вотінцева М.Л.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

В останні десятиліття значно збільшився інтерес до дослідження фразеологічних одиниць, а також введення більшої кількості завдань на їх вивчення до освітніх програм.

Фразеологія дійсно має велике значення для опанування нових мов і розширення уявлень про культуру інших народів. Ці стійкі словосполучення повсякчас використовуються і в повсякденному мовленні, і у публікаціях ЗМІ, і в сучасній літературі. Вони виконуються багато важливих функцій: несуть культурний зміст, слугують засобом прикрашання мови, а також дають соціальну оцінку явищам. Наприклад, схвалюють працю, доброту, потяг до знань (*busy as a bee* – працюючий як бджола) і засуджують різноманітні вади, такі як брехня, жадібність, лінь (*the soul of the party* – душа компанії).

Закономірно, що, здобувши базові знання про іноземну мову, студенти починають цікавитись і фразеологічними конструкціями як більш складним рівнем мови. Однак, дослідження виявили, що навіть учні вищих навчальних закладів мають недостатньо-розвинені навички письмового й усного мовлення, перекладають тексти дослівно, виражають власні думки неповно або незв'язно. Всі ці проблеми пов'язують з малим словниковим запасом і недостатньою кількістю вправ на вивчення ідіом. Особливо гостро потребу в опануванні фразеології студенти відчують після досвіду спілкування з носіями мови, адже хотіли б наблизитися до їхнього рівня мовлення. А про вільне володіння мовою часто можна судити з того, наскільки глибоко людина розуміє контекст і образні вислови.

У вивченні фразеології популярним є функціонально-комунікативний підхід, що має на меті розгляд функцій фраземи у мовленні. Отже, коли студент розуміє як використовувати її, він покращує комунікативні навички. Традиційно використовують і такі методи як порівняння, детальний опис, стилістичний аналіз, добір синонімічних і антонімічних висловів. Важливо зазначити, що ключовим у засвоєнні такого матеріалу є не просто запам'ятовування, а саме розуміння закономірностей формування і функціонування фразеологізмів у мові. З цієї причини варто розглядати його у концепті «мова – культура» і застосовувати лінгвокультурологічний аналіз.

Одна з основних вправ на вивчення ідіом для майбутніх перекладачів полягає в опрацюванні текстів, в яких стійкі вислови поєднані зі змістом, а також завдання, що розкривають їхнє пряме і переносне значення. Багато уваги приділено живому спілкуванню. Зазвичай ініціатором виступає викладач, який створює ситуації, в яких доречним є використання певних фразем. Студенти, що беруть участь у такій комунікації, отримують додаткову практику розмовних навичок, вчать швидко добирати влучні вислови.

Інноваційний метод вивчення фразеології – аудіовізуальний. У сучасному світі розвинених технологій він є актуальним і доступним більшості викладачів і студентів. Відеоматеріали підвищують інформативність матеріалу, надають наочні приклади, стимулюють увагу студентів і мотивують активно проводити заняття. Для вивчення фразем цей підхід є особливо дієвим через їхній образний характер. За допомогою відео та аудіо, які яскраво передають емоції мімікою та голосом, легше моделювати ситуації, в яких вживаються певні ідіоми. З такою ситуацією студентам легше асоціювати емоційно-експресивний зміст фраземи і зрозуміти її функцію. Корисним буде перегляд фільмів в оригінальній озвучці основною іноземною мовою і переклад діалогів та полілогів в епізодах. По-перше, це допомагає студентам переконатися в актуальності і поширеності використання фразем, які вони вивчають, серед носіїв мови. По-друге – посилює їхню концентрацію уваги, що сприятиме активній когнітивній діяльності і утворенню чітких асоціативних зв'язків. В якості домашнього завдання пропонують творчі проекти на основі засвоєної інформації або переглянутого фільму. Це можуть бути доповіді, діалоги, створення власних епізодів фільму, тощо. Отже, студенти мають додаткову практику з моделювання ситуацій, в яких можна використати фраземи.

З особистого досвіду варто зазначити дієвість ступеневого вивчення нових ідіом. Перший етап – опрацювання тексту з ідіомами і поєднання їх зі значеннями. Другий – заміна простого буквального вислову ідіомою, третій – переклад коротких речень з цими ідіомами з рідної мови іноземною. Останній ступінь – створення власної історії з використанням вивчених ідіом. На останніх двох етапах студенти вже здатні спрощено пояснити значення більшості фразем і легко знайти їхні еквіваленти в тексті або у словнику.

У підсумку, вивчення фразеологічного шару основної іноземної мови є дуже важливим для студентів-перекладачів, оскільки допомагає покращити навички письмового й усного мовлення, розуміння образних висловів у лінгвокультурологічному контексті. Використання інноваційних методів, таких як аудіовізуальний, сприяє активізації уваги студентів та глибшому засвоєнню нового матеріалу.

ЕМОЦІЙНО-ОЦІННІ ФУНКЦІЇ СЛОВОТВОРЧИХ ЗАСОБІВ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЯЧИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Кудряшова Тетяна Володимирівна, доц. Гапонова Л.Є.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

У творах для дітей автори найчастіше використовують значну частину афіксів суб'єктивної оцінки, що передає позитивне ставлення до певного образу чи події, надає тексту емоційних відтінків схвалення, заохочення, радості, симпатії, ніжності, замилювання, пошани. Питанню словотвірних відтінків суб'єктивної оцінки та проблемі емоційно-експресивної функції словотворчих засобів присвятили свої дослідження багато мовознавців, зокрема В.В. Виноградов, І.І. Ковалик, Г.М. Сагач, М.В. Кравченко, Н.Ф. Клименко, Т.А. Космеда, Н.І. Бойко, Л.Б. Шутак та інші.

Багато слів не тільки визначають поняття, але й висловлюють ставлення до них співрозмовника. Наприклад, захоплюючись красою білої квітки, можна назвати її *білосніжною, біленькою, лілейною*. Ці слова емоційно забарвлені: позитивна оцінка відрізняє їх від стилістично нейтрального поняття *білий* [1]. Емоційне забарвлення слова може виражати також негативну оцінку цього поняття: *білява, біляса*. Тому емоційну лексику називають ще оцінною або емоційно-оцінною. Проте варто зазначити, що поняття емоційності і оцінки не тотожні, хоча і тісно пов'язані. Деякі емоційні слова, зокрема вигуки, не містять оцінки; а в деяких словах оцінка становить суть їхньої смислової структури, проте вони не належать до емоційної лексики: *гарний, поганий, радість, гнів, любити, страждати*.

У складі емоційної лексики можна виділити три групи: 1) слова з яскравим конотативним значенням, що містять оцінку фактів, явищ, ознак, які однозначно характеризують людей: *надихнути, чудовий, неперевершений, першопроходець, визначено, провісник, самопожертву, безвідповідальний, буркотун, допотопний, зганьбити, окозамилування, підлабузник, пустодзвін, нехлюй*. Такі слова, як правило, однозначні, виразна емоційність перешкоджає набуття ними переносних значень; 2) багатозначні слова, нейтральні в основному значенні, що отримують якісно-емоційний відтінок при переносному вживанні. Зокрема про людину певного характеру можна сказати: *капелюх, ганчірка, матрац, дуб*,

слон, ведмідь, змія, орел, ворона, півень, папуга; у переносному значенні використовуються і дієслова: *пиляти, шипіти, співати, гризти, копати, моргати* та под.; 3) слова з суфіксами суб'єктивної оцінки, що передають різні відтінки почуттів: *синочок, донечка, бабуся, сонечко, акуратненько, близенько* – позитивні емоції; *бородища, чолов'яга, казенщина*. Негативні оціночні значення зумовлені не номінативними властивостями, а словотвірними, оскільки емоційну забарвленість подібних форм надають їм афікси. Емоційного забарвлення можуть надавати словам і спеціальні суфікси: *рученька, голосочок, коник, хлопчисько, очиці, здоров'ячко, катюга* тощо. Сферою вживання таких форм в основному є художньо-белетристичний, епістолярний, публіцистичний стилі, твори для дітей, фольклор тощо [5].

Словотворчі засоби відіграють важливу роль у стилістичному забарвленні слів, впливають на стилістичну маркованість слів, тобто вживання їх у тому чи іншому стилі мовлення. Стилістичні можливості словотвору виявляються у зіставленні слів одного кореня й одного значення, але різного словотворчого оформлення (мати: *матінка, матуся, матусенька*).

Найголовніша роль у стилістичному забарвленні слів належить префіксам і суфіксам. Вони впливають на значення новоутвореного слова і його стилістичне забарвлення. Слова, утворені за допомогою префіксів, використовуються в розмовному і книжному стилях. Префікс *за-*, повторюючись у словах, не тільки вказує на початок дії, а й підсилює її емоційність. За допомогою префікса *не-* виражається не лише протилежне значення: *неправда, неволя, нещастя*, а й негативний, зневажливий відтінок: *нездара, неук, нечепура, нетямущий*.

Суфікси є одним із найбільш стилістично виразних словотворчих засобів. Значна частина суфіксів творить слова з абстрактним, узагальнюючим значенням, зокрема суфікси *-анн-, -енн-, -от-, -ість, -ізн-, -ізм-, -ств-, -цтв-*: зіставлення, нарощування, практицизм, натуралізм. Суфікси позитивної і негативної оцінки: *-к-, -ок-, -очк-, -оньк-, -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -ищ-, -ущ-, -ющ-*: *грибочок, рідненький, теплесенький, злющий, сплюх*.

Словотворчі засоби виконують у мові дві основні стилістичні функції: емоційно-експресивну і оцінну. Найчастіше такі деривати вживані в художньому, розмовному та публіцистичному стилях, а в науковому й офіційно-діловому переважає стилістично (емоційно) нейтральна лексика.

Словотворчі засоби на позначення суб'єктивної оцінки надають повідомленню цілу гаму відтінків – від мейоративних (що містять у собі позитивне оцінення: співчуття, доброзичливість, схвалення) до пейоративних (що містять у собі негативне оцінення: зневага, іронія, засудження).

Оцінна функція словотворчих засобів виявляється в певних емоційно-оцінних відтінках і поділяється на два види: 1) позитивна; 2) негативна. Деривати з емоційно-оцінними суфіксами допомагають досить влучно схарактеризувати не лише конкретну особу, її діяльність, поведінку, а й певне явище, процес, увиразнюючи, виокремлюючи його з-поміж інших.

Словотвір прикметників і дієслів за допомогою емоційно-оцінних суфіксів простежується у дитячих творах Всеволода Нестайка [3], Василя Сухомлинського [2], Богдан Жолдака [22] та інших. І досить великий відсоток лексичних одиниць з емоційно-оцінною семантикою в їхніх творах становлять якісні прикметники, що мають три лексико-граматичні категорії: ступенів порівняння, безвідносної інтенсивності ознаки і суб'єктивної оцінки. Синтетичні форми цих категорій утворено за допомогою суфіксів *-ш/іш-*, *-ущ(ющ)-*, *-уч(юч)-*, *-енн-*, *-езн-/елезн-*, *-еньк-*, *-есеньк-*, *-ісіньк-*, *-юсіньк-*: «На краю села живе старенька бабуся Марина. У неї немає нікого-нікогісінько» [2, с. 16]. Або: «Виймають по маленькому манірному охайненькому флакончику, черпають туди парфумованої води» [2, с. 56]. Усі прикметники із цими суфіксами виражають ступінь вияву якості, що пов'язано з її оцінкою. Значення позитивної оцінки у прикметників із суфіксами *-еньк-*, *-есеньк-*, *-ісіньк-*, *-юсіньк-* здебільшого поєднується зі значенням високого ступеня вияву якості: «У матері троє дітей – дочки Наталочка, Оля й маленький-маленький син Олег» [2, с. 5]. Або: «Прийшли на ковзанку й брати Юрко з Павликом. Юрко – старшенький. Павлик – трохи меншенький» [2, с. 35].

Отже, у мові творів українських дитячих письменників сформувався широкий набір словотворчих засобів, що використовують для створення емоційності й оцінності, зокрема найбільший потенціал експресії мають суфікси суб'єктивної оцінки. Дослідження традиційних та авторських способів творення слів для реалізації експресивної семантики українських творів для дітей є перспективним напрямом вивчення творів дитячих письменників.

Список використаних джерел

1. Беркешук І.С. Демінутиви та аугментативи – виразники українського менталітету [Текст] / Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. Вип. 14. -Кривий ріг, 2016.- С.20-26.
2. Жолдак Б. Капосні капці [Текст] /Жолдак Богдан. - Київ: ГраніТ, 2010. – 80 с.
3. Квітка сонця: притчі, казки, оповідання / В.О.Сухомлинський; пер. Д.С.Чередниченка. -Харків: ВД «ШКОЛА», 2009. – 240 с.
4. Нестайко В.З. Дивовижні пригоди в лісовій школі : секрет Васі Кицина. Енелолик, Уфа і Жахоб'як /Всеволод Нестайко; мал. В. Харченка - Харків: ВД «ШКОЛА», 2011. – 128 с.
5. Сагач Г.М. Слова з емоційними відтінками значень. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://kulturamovny.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine9-12.pdf> (дата звернення – 15.11.2024).

Секція 6

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ ТА СВІТУ У СУЧАСНОМУ ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ

**РОЛЬ МІСЦЕВОГО ТУРИЗМУ У ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ У ЗВО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ В УКРАЇНІ**
Авраменко Олександр Олександрович, Соколова Л.О., Семенова Л.С.,
Кириченко А.М., Яровий В.Є.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Місцевий туризм у рамках занять з фізичної культури набув великого значення в умовах сучасних реалій України 2024 року. Соціально-економічні та геополітичні зміни, спричинені внутрішніми та зовнішніми факторами, викликали переосмислення підходів до фізичної активності і патріотичного виховання молоді. Місцевий туризм, як форма фізичної культури, має значний потенціал для розвитку здоров'я, духовного відновлення та формування національної свідомості студентів закладів вищої освіти (ЗВО) [1].

З урахуванням поточної ситуації в Україні, зокрема воєнного стану та економічної нестабільності, внутрішній туризм пропонує студентам альтернативу дорогим подорожам закордон. Зосереджуючи увагу на дослідженні місцевих туристичних маршрутів і природних ландшафтів, цей підхід не лише сприяє фізичному розвитку молоді, а й зміцнює їхнє почуття патріотизму через глибше пізнання історії та культури власної країни [2].

Актуальність місцевого туризму на заняттях з фізичної культури 2024 року обумовлюється кількома важливими факторами, що стосуються сучасних реалій України, а саме, зростаючий інтерес до національної спадщини та внутрішнього туризму через неможливість або обмеженість виїзду за кордон робить внутрішні туристичні маршрути більш привабливими та доступними для широких верств населення, а також, освітні заклади активно шукають нові методи фізичного виховання, які поєднували б фізичну активність із патріотичним та культурним вихованням молоді.

Заняття з фізичної культури за участю елементів місцевого туризму сприяють комплексному розвитку студентів, оскільки вони мають можливість не лише розвивати фізичну витривалість та силу, але й пізнавати свою країну, вивчати її природу, культурну спадщину та історичні місця. Це допомагає формувати у студентів позитивне ставлення до своєї Батьківщини, розвиває їхню національну свідомість і зміцнює зв'язок із рідною землею.

Однією з головних переваг місцевого туризму є його доступність [3, 4]. В умовах обмежених фінансових ресурсів, як для студентів, так і для освітніх закладів, місцеві маршрути не потребують значних витрат, що робить їх привабливими та реалістичними для впровадження у програму фізичної культури. Студенти мають можливість брати участь у походах, велосипедних прогулянках або екскурсіях на території свого регіону, відкриваючи для себе нові місця, які є не менш цікавими та корисними для розвитку, ніж закордонні подорожі.

Крім того, місцевий туризм дозволяє організовувати заняття фізичною культурою на свіжому повітрі, що позитивно впливає на здоров'я студентів. У сучасних умовах, коли молодь все більше часу проводить за екранами комп'ютерів та смартфонів, перебування на природі під час туристичних походів чи прогулянок стимулює фізичну активність, покращує обмін речовин, зміцнює імунну систему та сприяє психологічному відновленню.

Однією з ключових цінностей місцевого туризму є його патріотична складова. У 2024 році патріотичне виховання є одним із пріоритетів для українських освітніх закладів, особливо в контексті відбудови країни після війни. Місцевий туризм створює можливості для формування у студентів глибшого розуміння власної історії, культури та природи. Відвідування історичних місць, природних заповідників, музеїв і меморіалів під час занять з фізичної культури дає можливість студентам дізнатися більше про свій регіон, що стимулює їхню гордість за рідний край і мотивує брати активну участь у його відновленні та захисті.

Інтеграція місцевого туризму у фізичну культуру вищих навчальних закладів України дозволяє значно урізноманітнити навчальний процес і зробити його більш цікавим та мотиваційним для студентів. Організація туристичних заходів та походів допомагає розвивати командний дух, навички комунікації, лідерські якості та взаємодію в колективі. Заняття на природі дозволяють студентам не лише зміцнювати фізичну форму, але й вчитися працювати у команді, вирішувати практичні завдання та орієнтуватися на місцевості [5].

Також важливим аспектом є розвиток екологічної свідомості через безпосередню взаємодію з природою. Вивчення рідних ландшафтів і природних ресурсів під час туристичних походів сприяє усвідомленню студентами важливості збереження навколишнього середовища і розвитку екологічної культури.

Попри численні переваги, інтеграція місцевого туризму у систему фізичної культури ЗВО стикається з певними викликами. По-перше, це

питання безпеки під час туристичних походів, особливо в умовах військових дій у певних регіонах країни. По-друге, обмежені ресурси освітніх закладів та недостатнє матеріально-технічне забезпечення можуть стати перешкодою для організації масових туристичних походів. Однак, попри ці труднощі, зростаюча популярність місцевого туризму та підтримка з боку державних програм розвитку внутрішнього туризму дозволяють оптимістично дивитися на перспективи його впровадження у систему фізичного виховання студентів.

Отже, місцевий туризм як форма фізичної культури є важливим та перспективним інструментом у системі виховання сучасної молоді України. Він дозволяє не лише зміцнити фізичне здоров'я студентів, але й розвивати їхню патріотичну свідомість, екологічну культуру та соціальні навички. Інтеграція місцевого туризму у заняття з фізичної культури відповідає сучасним викликам та потребам українського суспільства, сприяючи формуванню національно свідомих і фізично активних громадян.

Список використаних джерел

1. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму [Електронний ресурс]: навч. посібник. Київ : Знання, 2011. - 334 с. - ISBN 978-966-346-854-9

2. Габчак Н., Габчак С. Внутрішній туризм України: тенденції, проблеми та можливості розвитку у воєнний період. [Електронний ресурс] Економіка та суспільство. 2023. № 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-67>

3. Місцевий туризм / Колотуха О.В. // Спортивний туризм та активна рекреація: географія, систематизація, практика (словник-довідник) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://geohub.org.ua/node/1790> (дата звернення: 22.10.2024)

4. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. [Електронний ресурс]- Електрон. журн.- Економіка та суспільство. -2023. - № 48. Режим доступу : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>

5. Лісовський А.С., Федчук Р.І., Гарбар В.В. Спортивний туризм у системі фізичного виховання учнівської та студентської молоді. [Електронний ресурс] /Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна.- 2022. - № 28. -С. 118-121. Режим доступу : <https://doi.org/10.32626/2307-4507.2022-28.118-121>

ХОРТИНГ ЯК МЕТОД ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Руденко Дар'я Дмитрівна, Малий І.О., Соколова Л.О., Гриднева Т.В.,
Мельник О.В., Івченко О.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

У зв'язку з соціально-політичною ситуацією в Україні все більшої важливості набуває питання військово-патріотичного виховання молоді [1]. Формування національної самосвідомості, готовності захищати свою державу та сприяти її відновленню і відбудові є пріоритетним завданням виховної роботи у закладах вищої освіти (ЗВО). Одним із сучасних інструментів, що сприяє ефективному військово-патріотичному вихованню, є хортинг – національний вид спорту, заснований на бойових мистецтвах, який включає не тільки фізичну підготовку, але й формування морально-вольових якостей.

Хортинг як метод виховання набув значної популярності в останні роки через його потенціал поєднувати фізичну підготовку із вихованням патріотизму та колективізму. Особливо актуальним цей метод стає у ЗВО, де молодь проходить один із найважливіших етапів свого розвитку та формування світогляду. Використання хортингу у навчально-виховному процесі дає можливість не лише фізично зміцнити молодь, але й сприяти її моральному, психологічному та громадянському вихованню.

Патріотичне виховання через хортинг ґрунтується на принципах національної ідентичності та підтримки фізичного здоров'я, що відповідає вимогам сучасного суспільства та викликам часу. Зважаючи на нестабільну ситуацію в Україні та необхідність підготовки молоді до можливих викликів, хортинг може стати не лише елементом фізичного виховання, але й частиною стратегії національної безпеки.

Як вид спорту та виховний метод хортинг виник на основі давніх традицій бойових мистецтв України та був офіційно визнаний у 2009 році [2]. Його розробка базується на поєднанні фізичних вправ, бойової техніки та психологічної підготовки [3]. Хортинг відзначається тим, що його методологія спрямована не тільки на розвиток фізичної сили, але й на формування моральних і патріотичних цінностей. Кожен спортсмен, який займається хортингом, проходить спеціальну підготовку, що включає вивчення історії України, основи національної культури, а також принципи колективної взаємодії та підтримки.

Заняття хортингом забезпечують багатофакторний вплив на особистість студента. Крім фізичної витривалості, спортсмен розвиває дисципліну, самоконтроль та вміння працювати в команді, що є важливими складовими патріотичного виховання. Відпрацювання бойових технік у хортингу сприяє розвитку рішучості, здатності до захисту, що є важливим у контексті підготовки молоді до захисту держави. Під час занять хортингом студенти вивчають різні аспекти військово-тактичної підготовки, що включає використання знань з тактики та стратегії, що можуть бути корисними в умовах реальних військових дій. Особлива увага приділяється формуванню лідерських якостей та здатності швидко приймати рішення в умовах підвищеного стресу.

Окремий аспект хортингу – це виховання національної гордості та відповідальності перед своєю державою. Під час занять акцент робиться на вивченні культурних та історичних аспектів українських бойових мистецтв, що дозволяє молоді краще усвідомлювати своє коріння та відчувати зв'язок з минулим своєї країни. Такий підхід підвищує рівень патріотичної свідомості та готовності захищати національні інтереси.

Інтеграція хортингу в освітні програми ЗВО є перспективним напрямом, який дозволяє значно розширити можливості для патріотичного виховання молоді [4]. Окрім традиційних занять з фізичної культури, хортинг може стати частиною факультативних курсів або спортивних секцій, що допоможе студентам розвивати свої фізичні та моральні якості.

Отже, хортинг як метод військово-патріотичного виховання є важливим інструментом, який відповідає сучасним викликам та потребам українського суспільства. Його інтеграція в освітній процес ЗВО сприятиме формуванню фізично підготовленої та патріотично свідомої молоді, здатної активно захищати інтереси своєї країни.

Список використаних джерел

1. Зубалій М.Д. Сутність і зміст поняття «Військово-патріотичне виховання». Освіта і управління. 2003. №2, Т.6. С.110–116.
2. Офіційний сайт Національної федерації бойового хортингу України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://combat-horting.org.ua/>
3. Белан В. Хортинг – історія становлення та розвитку національного виду спорту України. Теорія і методика хортингу. 2014. Випуск 1. С. 44-52. ISSN 978-966-437-403-0
4. Єрмоменко Е.А., Вехтєв В.В. Науково-інноваційні підходи до виховання фізичної культури та освоєння оздоровчих цінностей бойового хортингу школярами і студентами. [Електронний ресурс] : Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2021. № 192. С. 67-76.- Режим доступу : <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-192-67-76>

СУЧАСНЕ ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО УКРАЇНИ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Руденко Олександра Дмитрівна, Соколова Л.О., Кришень В.П.,

Гриднева Т.В., Овчаров В.І.

Український державний університет науки і технологій

ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Сучасне патріотичне виховання є одним із ключових аспектів формування національної свідомості та громадянської відповідальності у студентів закладів вищої освіти (ЗВО) України. Особливо важливим є те, що патріотизм не обмежується лише знанням історії чи культури країни, а також включає готовність до активної участі в її розвитку та захисті. У цьому контексті заняття з фізичної культури відіграють визначальну роль, оскільки сприяють формуванню фізичних, морально-вольових якостей та колективізму, що є невід'ємними елементами патріотичного виховання.

На сьогоднішній день актуальність патріотичного виховання на заняттях з фізичної культури зумовлена рядом об'єктивних чинників [1]: по-перше, це соціально-політична ситуація в Україні, що спонукає молоде покоління до більш глибокого усвідомлення своєї ролі у зміцненні держави. В умовах постійних загроз національній безпеці особлива увага приділяється вихованню у молоді відданості та відповідальності перед своєю країною. По-друге, патріотичне виховання на заняттях з фізичної культури дозволяє не лише зміцнювати фізичне здоров'я студентів, але й формувати в них такі важливі якості, як дисципліна, колективізм та відповідальність, які є основними елементами патріотизму. Таким чином, фізичне виховання стає платформою для формування не лише фізично міцної особистості, але й морально-етичних цінностей, що важливо для майбутнього фахівця.

Фізична культура в сучасному освітньому процесі має багатофункціональне значення [2]. На заняттях з фізичної культури студенти вчаться працювати в команді, поважати один одного, бути відповідальними перед своїм колективом (командою). Ці цінності мають пряму кореляцію з патріотизмом, оскільки під час спортивних заходів та командних ігор формуються такі важливі риси, як взаємодопомога, підтримка та відданість спільній меті. Відповідальність за свої дії та за

успіхи команди в цілому є важливим уроком, який студенти переносять на інші аспекти свого життя. Розуміння важливості внеску кожного учасника в успіх колективу може трансформуватися в усвідомлення своєї ролі в побудові сильної та незалежної країни [3].

Такі морально-вольові якості, як наполегливість, витривалість, здатність долати труднощі є важливими складовими патріотизму, оскільки формують у молодих людей готовність діяти в екстремальних умовах. Ці якості стають особливо важливими в умовах сучасних викликів, які стоять перед Україною.

На заняттях з фізичної культури також виховуються у молоді почуття гордості за власні досягнення, успіхи своєї команди, країни у сфері спорту, що підвищує рівень національної самосвідомості. Участь у спортивних заходах на рівні університету, району, міста, області або навіть національних змагань формує почуття причетності до держави, її досягнень та перемог [4].

Існують різні програми патріотичного виховання, які можуть бути ефективно інтегровані в заняття з фізичної культури. Одним із таких прикладів є використання елементів військово-патріотичних ігор або змагань, що допомагають не лише покращити фізичні здібності студентів, але й виховати їхню відданість країні [5]. Такі заходи, як спортивні квести, турніри на витривалість або командні змагання з елементами військової підготовки, допомагають молоді усвідомити важливість захисту своєї держави.

Крім того, варто приділити увагу організації тематичних спортивних заходів, присвячених видатним історичним подіям або пам'ятним датам в історії України. Це дозволяє поєднувати фізичну активність із глибоким розумінням історії своєї країни, що підвищує рівень патріотичного виховання.

Отже, фізична культура є потужним інструментом патріотичного виховання студентів ЗВО України. Вона сприяє формуванню фізичних, морально-вольових якостей, а також почуття відповідальності та колективізму, які є невід'ємними складовими патріотизму. Використання фізичної культури в контексті патріотичного виховання дозволяє формувати гармонійну, всебічно розвинену особистість, готову до активної участі в житті своєї країни.

Для ефективного патріотичного виховання необхідно впроваджувати спеціальні програми, що поєднують спортивну активність із вихованням національної свідомості. Це можуть бути тематичні змагання, спортивні заходи на честь історичних подій, а також елементи військової підготовки, які дозволяють молоді усвідомити свою роль у захисті та розбудові України.

Список використаних джерел

1. Завальнюк О. Фізична культура і спорт в структурі патріотичного виховання особистості. [Текст] /Вища освіта України. - 2015. - №1.- С. 65–70.
2. Годзь О.В. Роль фізичної культури в житті молоді [Текст] / О.В. Годзь.- Київ. 2019. - 237 с.
3. Тітова Г.В., Бобошко В.В., Романенко С.С. Роль фізичної культури і спорту у патріотичному вихованні старших підлітків. [Текст] /Теорія та методика навчання (з галузей знань). - 2023. - № 2. -С. 15-17.
4. Круцевич Т. Фізичне виховання в закладах освіти: сучасний стан і реалії сьогодення. [Текст] / Спортивний вісник Придніпров'я. - 2023. -№1. - С.67-77.
5. Скирда Т.С. Ресурсні можливості військово-спортивних ігор у патріотичному вихованні [Текст] / Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. -2021.- №8.- С. 87-90.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО І СУЧАСНІСТЬ

Горденко Ангеліна Максимівна, проф. Ковальова Н.А.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Реформа Міністерства освіти і науки України щодо кардинального оновлення змісту освіти і підходів навчання – втілення концепції Нової української школи (НУШ) [1] – має історичне підґрунтя у галузі фізичної культури і спорту. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5–9 класи», рекомендована МОН України згідно з наказом № 1185, містить варіативну складову з 75 модулів [2]. Протягом року на вибір учнів для 5-6 класу пропонується 12–16 варіативних модулів (з 67 можливих варіантів); для 7–9 класів – 8–12 варіативних модулів (з 63 чи 65 можливих). Протягом чверті/триместру для учнів 5-6 класів викладаються 3-4 варіативні модулі; для учнів 7–9 класів – 2–3, які обрала більшість учнів. Отже, сучасна реформа викладання фізичної культури у загальній середній школі передбачає широке запровадження масових спортивних ігор для учнів. Їх метою є розвиток рухової активності, комунікативних компетентностей, соціалізація учнів, формування позитивної самооцінки, патріотичне виховання тощо.

Ініціатором запровадження масових спортивних ігор на початку ХХ століття виступив професор Академічної гімназії у Львові, «батько українського тіловиховання» й українського спорту Іван Боберський (1873–1947). Він народився у родині греко-католицького священника у с. Доброгостів на Дрогобиччині. Саме родина допомогла юнакові здобути освіту і фінансово підтримувала у подорожах країнами Європи – там тільки почало запроваджуватися фізичне виховання у навчальних закладах. Так І. Боберський у мандрівках Європою запозичив знання про невідомі на той час у Східній Галичині види спорту та методику їх викладання.

І. Боберський спершу вивчав філософію у Львівському університеті, далі вступив на факультет німецької філології в австрійському місті Грац і там закінчив однорічний курс з гімнастики, тобто здобув два дипломи (такі мав різнобічні інтереси). Спорт і німецька філологія стали головними захопленнями молодого викладача, визначили загалом його життя.

Педагогічна й громадсько-спортивна діяльність І. Боберського в Галичині припала на 1901–1914 рр. Початок педагогічної кар'єри пов'язаний із Дрогобичем: там працював учителем німецької мови в

гімназії, завідував німецькомовною бібліотекою, займався з учнями руханкою і познайомив їх із копаним м'ячем (футболом) [3]. З переїздом до Львова заснував вчительський гурток, де готували тренерів руханки. Викладав німецьку філологію і руханку у Першій академічній гімназії Львова, а з 1906 р. – руханку для дівчат у гімназії сестер василянок. Запровадив для дівчат такі рухливі ігри як «Заєць в капусті», «Перерваний король», «Ходи за мною», «Яструб і квочка» [3]. Також він залучав дівчат до піших краєзнавчих мандрівок вулицями Львова та навколишніми селами.

І. Боберський однаково старанно і вимогливо навчав львів'ян німецької мови та проводив уроки фізичного виховання. На уроках гімнастики він поєднував елементи європейських гімнастичних систем з українськими народними іграми та забавами. Для іноземних термінів, що позначали різні види рухової активності, запровадив національні відповідники: «руханка» (заняття гімнастикою, рухова активність), «прорух» (ранкова гімнастика), «рухівня» (зала для занять). Для означення цілого напряму діяльності вживав слова «тіловиховання», «тілесне виховання», а спорту – «змаг» [4, с. 119]. Разом з учнями на уроках руханки грав у «копаний м'яч» (футбол), «ситківку» (теніс), «гаківку» (хокей), організовував піші походи околицями Львова, містами й селами Галичини, Карпатами [4, с. 120]. На уроках гімнастики у довоєнний період широко використовували навчально-методичні праці І. Боберського: «Забави і гри рухові» (1904–1906), «Ситківка» (1909), «Лавчина і щеблівка» (1910) та багато інших. Популяризував масовий спорт, працюючи у різних громадських організаціях, зокрема, «Сокіл-Батько», Наукове товариство імені Шевченка, «Учительська громада», «Просвіта», «Пласт». Різні аспекти педагогічної, суспільно-громадської та військово-політичної діяльності І. Боберського докладно досліджено львівським істориком Андрієм Совою [5].

Отже, педагогічні ідеї Івана Боберського щодо розвитку рухливих ігор, масового спорту в умовах НУШ здобули нове життя і їх втілення складає варіативну частину занять з фізичної культури.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 12.11.2024).

2. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Баженков Є.В., Бідний М.В., Ребрина А.А., Данільченко В.О., Коломоєць Г.А., Дутчак М.В.). URL: <https://bit.ly/3СкаFkU> (дата звернення: 12.11.2024).

3. Шиян О. Іван Боберський, який навчив дівчат займатися спортом. URL: <https://bit.ly/412GyZR> (дата звернення: 12.11.2024).

4. Сова А., Романюк М. Іван Боберський – визначний український суспільно-культурний і військово-політичний діяч. *Український історичний журнал*. 2023. № 6. С. 116–132.

5. Сова А.О. Суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність Івана Боберського (1873–1947): дис. ... д-ра іст. н. Львів, 2020. 551 с.

ПРОФІЛАКТИКА ТА ЛІКУВАННЯ ПОРУШЕННЯ ЛІМФАТИЧНОГО ВІДТОКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Нагорна Валерія Андріївна, Івченко О.М., Соколова Л.О.,
Гриднева Т.В., Семенова Л.С.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Анотація: Значення лімфатичної системи для загального здоров'я організму студентської молоді і зокрема людей не викликає сумніву, саме тому ми намагалися провести аналіз причини порушення лімфотоку, зокрема вплив малорухливого способу життя під час дистанційного навчання, стресу, ожиріння та хронічних захворювань на її роботу. Наведено рекомендації щодо використання фізичних вправ, дихальних технік, здорового харчування та інших профілактичних заходів які пропонуються студентській молоді для відновлення лімфотоку. Висвітлено важливість комплексного підходу до профілактики й лікування порушень лімфатичної системи.

Ключові слова: лімфатична система, студентська молодь, лімфоток, фізична активність, дихальні вправи.

Мета. Проаналізувати вплив фізичної активності, дихальних технік, раціонального харчування та інших методів на покращення лімфотоку та загальний стан лімфатичної системи студентської молоді. Надати рекомендації щодо профілактики і терапії порушень лімфатичної системи для поліпшення якості життя студентів.

Порушення лімфотоку - складна проблема, яка суттєво знижує якість життя людства і студенти не стали винятком. Лімфатична система виконує важливі функції в організмі, такі як захист від інфекцій, детоксикація тканин і підтримка метаболізму. Вона забезпечує повернення міжклітинної рідини в кровоносну систему і запобігає набрякам та застою рідини. Будь-яке порушення цієї функції призводить до набряків, болю і зниження імунної функції. Це особливо важливо в сучасному житті, де сидячий спосіб життя через стрес і недоїдання є поширеними явищами [1, 3].

Лімфатична система тісно взаємодіє з кровоносною, тому порушення в одній з них також негативно впливає на іншу. Основними факторами, що спричиняють застій лімфи, є сидячий спосіб життя, травми, хронічні захворювання та надмірна вага. Надмірна вага збільшує тиск на лімфатичну систему, а недостатня фізична активність знижує здатність

організму адекватно виводити рідину. Крім того, хронічний стрес підвищує рівень кортизолу, що негативно впливає на кровоносні судини і викликає набряки [2, 5].

Застій лімфи погіршує стан тканин, сприяє накопиченню токсинів і затримці шкідливих метаболітів, викликає хронічне запалення. Поганий лімфоток також негативно впливає на імунну систему, знижуючи її здатність боротися з інфекціями. Таким чином, зниження активності лімфатичної системи знижує загальну якість життя і може призвести до розвитку серйозних ускладнень [3, 4].

Важливим аспектом профілактики та лікування лімфатичних розладів, які рекомендовані для студентської молоді є фізична активність, яка культивується і впроваджується на заняттях з фізичної культури, а також секційних заняттях з запропонованих видів спорту сприяють покращенню лімфотоку. Спеціально розроблені вправи можуть допомогти відновити лімфообіг, зменшити набряки та покращити загальне самопочуття студентської молоді. Наприклад, різновиди ходьби, плавання, йоги та спеціальні вправи для кінцівок є основними способами активізації лімфатичної системи. Ці вправи покращують потік рідини та зменшують ризик виникнення застійних явищ.

Спеціальні фізичні вправи також важливі для лікування наявних лімфатичних розладів. Ефективними методами є лімфодренажні вправи, м'які силові вправи та вправи з гумовими стрічками, які активізують лімфатичну систему. Поєднання лімфодренажу, самомасажу з фізичними вправами також зменшує набряки та покращує загальний стан студентської молоді. Такий комплексний підхід може забезпечити довготривалі переваги [3, 5].

Основні вправи для профілактики та лікування порушень лімфовідтоку включають аеробні вправи (ходьба, біг, плавання), вправи на гнучкість і розвиток сили (йога, пілатес) та дихальні вправи, які сприяють лімфообігу, особливо в діафрагмі. Правильне діафрагмальне дихання покращує стан лімфатичної системи, сприяючи руху лімфи. Такі дихальні вправи також допомагають знизити рівень стресу, що є важливим фактором підтримки здорової лімфатичної системи [1, 4].

Розтягування кінцівок і динамічні вправи можуть допомогти запобігти застійним явищам у ногах і руках. Крім того, короткотривалі розминки протягом дня, сприяють запобіганню застою рідини і поліпшенню загального стану організму. Фізична активність повинна бути різноманітною щодня. Наприклад, щоденні легкі вправи з пілатесу або

прогулянки на свіжому повітрі можуть значно покращити лімфоток молодих студентських організмів.

Також важливо контролювати свою вагу, оскільки надмірна вага створює додаткове навантаження на лімфатичну систему. Збалансоване харчування з високим вмістом антиоксидантів і клітковини знижує рівень токсинів в організмі і підтримує функціонування лімфатичної системи. Їжа багата на фрукти, овочі та цільні зерна, покращує обмін речовин і зменшує навантаження на лімфатичну систему.

Ще одним вкрай важливим аспектом є адекватна гідратація. Вода підтримує баланс рідини і зменшує щільність лімфатичної системи, полегшуючи її рух по організму. Нестача води робить лімфатичну систему густішою і менш здатною рухатися по кровоносних судинах, збільшуючи ризик застою. Комплексний підхід до здоров'я лімфатичної системи включає регулярні медичні огляди, які допоможуть виявити та виправити проблеми на ранніх стадіях. Моніторинг стану організму може допомогти запобігти ускладненням та покращити загальний стан здоров'я студентів.

Тому для профілактики та лікування лімфатичної дисфункції необхідний комплексний підхід. Цей підхід включає регулярні фізичні вправи, вправи для активації лімфатичної системи, дихальні вправи, збалансоване харчування, контроль ваги, достатнє вживання рідини та регулярний медичний нагляд [2, 5].

Регулярна фізична активність, спрямована на поліпшення лімфотоку, не тільки запобігає проблемам з лімфатичною системою, а й покращує загальний стан організму. Тому фізична культура є важливим інструментом для підтримки міцного здоров'я. Дотримання комплексного підходу дозволяє запобігти багатьом ускладненням, підвищити імунітет, зменшити стрес і підвищити опірність організму до хвороб. Це, в свою чергу, покращує якість життя і сприяє довголіттю, що важливо для кожної людини, а особливо студентської молоді.

Лімфатична система, як непомітний, але важливий захисник організму, вимагає нашої уваги та підтримки. Регулярна фізична активність, вправи для поліпшення лімфотоку та дихальні техніки не тільки запобігають застійним явищам, а й стають потужними інструментами для зміцнення здоров'я, підвищення стійкості до стресів і покращення самопочуття молодих студентських організмів. Збалансоване харчування, достатнє споживання води та здоровий спосіб життя допомагають не лише лімфатичній системі, а й усім органам працювати злагоджено. Таким чином, турбота про лімфоток – це ключ до здоров'я, енергії та довголіття, а кожен рух і глибокий вдих наближають нас до гармонійного, здорового життя.

Список використаних джерел

1. Анатомія людний [Текст]: підручник / за ред. І. І. Бобрика. - К.: Вища шк.,- 2000. - С. 303 - 309.
2. Людина [Текст]: навчальний посібник з анатомії та фізіології.- Львів.- (2-ге оновлене видання) //За ред. О. Заячківської, М. Гжегоцького.- 2002.- 240 с.
3. Навроцька Г. Ця загадкова лімфатична система [Текст] / Навроцька Г.- Урядовий кур'єр. – 2004. – 19 червня. – С.13.
4. Файник Мар'ян. © 2024 Medialt. Чому важливо робити лімфодренаж. 18 Тр 2023. [Електронний ресурс] - <https://medialt.clinic/blog/yak-pratsyue-organizm/chomu-vazhlivo-robiti-limfodrenazh>
5. Віктор Кривецький, Наталія Наварчук. Знання лімфатичної системи – запорука профілактики і грамотного лікування патологічних процесів. 17.09.2016. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/4913-limfatychna-systema/>

РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В НІМЕЧЧИНІ

Дроздік Анастасія Андріївна, доц.Семенова Л.С.,ст.вик.Кириченко А.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Актуальність: Інтеграція України до Європейського Союзу потребує вивчення досвіду розвинених країн в галузі фізичної культури, спорту та впровадження їх досягнень в практику. Тому метою дослідження є вивчення розвитку фізичної культури, спорту в Німеччині.

Мета дослідження: дослідження спрямоване на аналіз розвитку фізичної культури і спорту в країні, визначення ключових аспектів і державних програм, що сприяють активному залученню громадян до занять спортом та фізичною активністю. Також метою є дослідження ролі інклюзивних програм і паралімпійського спорту у сприянні соціальної інтеграції людей з обмеженими можливостями.

Результати дослідження :

1. Масовий спорт

У Німеччині масовий спорт грає важливу роль у формуванні здорового способу життя та соціальної інтеграції:

- Спортивні клуби: В країні діє понад 90 000 спортивних клубів, які охоплюють мільйони людей. Клуби пропонують заняття різними видами спорту для дітей, підлітків, дорослих і літніх людей. Спортивні клуби – це важливий соціальний інститут, де люди знаходять нових друзів і підтримку.

- Шкільний спорт: У школах велика увага приділяється фізичній культурі. Діти з раннього віку залучаються до занять спортом, що формує здорові звички та сприяє всебічному розвитку. А також обов'язково діти мають сдати екзамен з плавання в молодшій школі, бо у Німеччині це один з найголовніших умінь для людини. І усе це закладається з раннього віку.

- Масові спортивні заходи: У Німеччині регулярно проводяться масові змагання з бігу, велоспорту, плавання та інших видів спорту. Такі заходи сприяють популяризації здорового способу життя серед населення.

В Німеччині є окремі велодоріжки. Велосипед є дуже популярним видом транспорту. Багато людей люблять чіпляти міні візок, куди можна посадити дитину, або свого чотирилапого друга, або просто перевести речі для дому.

2. Спорт високих досягнень

Німеччина відома своїми досягненнями у професійному спорті. Підготовка спортсменів здійснюється на високому рівні, і держава активно підтримує розвиток олімпійських та професійних видів спорту:

- Спортивні академії та школи: Спеціалізовані заклади забезпечують підготовку спортсменів, надаючи їм доступ до сучасних тренувальних методик, спортивної медицини і наукових досліджень.

- Підтримка держави: Держава фінансує підготовку спортсменів, модернізацію спортивних об'єктів.

3. Інфраструктура

Німеччина має одну з найкращих спортивних інфраструктур у світі. Тут розташовано безліч сучасних спортивних комплексів, стадіонів, басейнів, тренувальних баз, що дозволяє проводити як аматорські, так і професійні змагання на високому рівні:

- Сучасні спортивні центри: Німеччина інвестує в побудову і оновлення спортивних комплексів, забезпечуючи їх сучасним обладнанням

- Доступність спорту для всіх: Спортивні комплекси доступні для різних вікових груп і соціальних верств населення. Це сприяє розвитку масового спорту і популяризації здорового способу життя.

4. Спорт для людей з інвалідністю

Паралімпійський рух у Німеччині розвинений на високому рівні. Держава та громадські організації активно підтримують розвиток адаптованого спорту для людей з обмеженими можливостями. Важливі аспекти:

- Адаптовані програми: Включають спеціальні тренувальні методики і заняття для людей з інвалідністю. Також розроблені адаптовані види спорту для різних категорій людей з обмеженими фізичними можливостями.

- Паралімпійський спорт: Має міцні традиції у підготовці паралімпійців, і на міжнародній арені її спортсмени досягають значних результатів.

5. Державна підтримка

Розвиток спорту і фізичної культури підтримується на державному рівні. Уряд Німеччини інвестує у спортивні програми, забезпечуючи фінансування як професійного спорту, так і програм для масового залучення громадян до фізичної активності. Особливу увагу приділяють програмам для дітей, молоді та літніх людей.

3. Головні аспекти розвитку фізкультури і спорту в Німеччині

- Доступність спорту для всіх: Важливим аспектом є створення умов для заняття спортом для всіх категорій населення
- Розвиток інфраструктури: Сучасні спортивні комплекси, стадіони та спортивні школи забезпечують високий рівень підготовки спортсменів і популяризацію фізичної культури серед населення.
- Інтеграція спорту в освіту.
- Професійна підготовка: Держава підтримує підготовку професійних спортсменів через спеціалізовані спортивні заклади, фінансування і медичну підтримку.
- Масові заходи та інклюзивність: Спортивні заходи для всіх верств населення, розвиток інклюзивних спортивних програм та підтримка паралімпійського руху є важливими складовими державної стратегії.

Таким чином, у Німеччині спорт і фізична культура розвиваються на всіх рівнях, від масового спорту до професійного, що забезпечує високі стандарти здоров'я та активного способу життя.

Висновок

Німеччина активно підтримує масовий спорт, спортивні клуби, шкільний спорт і паралімпійський рух. Державна підтримка, інвестиції у спортивні програми та сучасні спортивні об'єкти сприяють здоровому способу життя та високим досягненням на міжнародній арені. Інклюзивність, доступність та всебічна інтеграція спорту в життя суспільства роблять Німеччину однією з провідних країн у сфері фізичної культури та спорту.

Список використаних джерел

1. Bundesministerium für Gesundheit (BMG). Програми підтримки спорту та фізичної культури [Електронний ресурс]: Офіційний сайт-www.bundesgesundheitsministerium.de
2. Deutscher Olympischer Sportbund (DOSB). Розвиток спорту в Німеччині [Електронний ресурс]: Офіційний сайт -www.dosb.de
3. Deutsche Gesellschaft für Sportmedizin und Prävention (DGSP). Інформація про спортивну медицину та фізичну культуру [Електронний ресурс]: Офіційний сайт-www.dgsp.de

ЗНАЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ В СПОРТІ

Горденко Ангеліна Максимівна, доц.Семенова Л.С., доц..Івченко О.М.,
ст.вик.Кириченко А.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Актуальність реабілітації в спорті зростає в умовах інтенсивного розвитку професійного спорту та підвищених вимог до результатів. З кожним роком спортивні досягнення стають все більш значущими, а навантаження на організм спортсмена – все більш інтенсивними. В таких умовах важливою стає не лише можливість лікування травм, а й ефективність відновлення після них. Без реабілітації спортивні травми можуть мати тривалі наслідки, що впливають на результати спортсмена та здоров'я.

Система реабілітації складається з:

- органів, які організують і координують діяльність окремих установ, що здійснюють реабілітацію та керують нею;
- установ (служб) реабілітації різних організаційних форм і типів, що реалізують реабілітаційні програми (від ерготерапевта на дому до реабілітаційних відділень, центрів, профілакторіїв та санаторіїв);
- реабілітаційних програм, які складені лікарем реабілітаційної/спортивної медицини та виконуються мультидисциплінарною командою фахівців поетапно, згідно з періодами патогенезу хвороби.
- об'єкту реабілітації: хворий (з тимчасовою втратою працездатності чи особи з інвалідністю), з його функціональним та реабілітаційним діагнозами, з визначенням реабілітаційного потенціалу/функціонального класу, що підлягає реабілітації [1].

Реабілітаційними відділеннями чи центрами можна вважати ті заклади, які надають весь комплекс реабілітаційних заходів: медичних, психологічних, ортопедичних, професійних, соціальних. До їх складу входять:

- діагностичне відділення (кабінети): клініко-діагностична лабораторія, кабінет функціональної діагностики, рентгенологічний кабінет тощо;
- фізіотерапевтичне відділення: електро-, світло-, термо-, водо-, грязе-, інгаляційне лікування, масаж;

- відділення лікувальної фізкультури; спеціальні зали для Пілатесу, фітнесу, йоги, тренажерні, кабінети механотерапії, басейн, спортивні майданчики на відкритому повітрі;
- відділення соціально-трудової реабілітації: трудові та ортопедичні майстерні, кімнати побутової реабілітації;
- відділення соціально-психологічної реабілітації включає кабінети психотерапевта, юриста, логопеда, ерготерапевта.

Особливою формою реабілітаційної допомоги хворим, стан здоров'я яких не дозволяє відвідувати реабілітаційні відділення поліклінік, є домашній етап реабілітації. Для його проведення залучаються; лікар фізичної реабілітаційної медицини (виставляє реабілітаційний та функціональний діагнози, складає реабілітаційну програму, контролює її виконання), ерготерапевти, фізичні реабілітологи, психологи, дефектологи-логопеди, масажисти, соціологи, юристи (парамедики, які постійно/періодично працюють із хворим, згідно з реабілітаційними програмами, під контролем сімейного та реабілітаційного лікарів).

Лікарі іншого фаху, за необхідності, проводять консультації вдома. Для таких хворих створюється програма відновного лікування. Її завдання-мінімум - відновлення здатності до самообслуговування, завдання-максимум - досягнення хворим можливості відвідувати реабілітаційні центри/відділення медичного закладу.

У разі потреби, вдома з хворим працює фахівець з фізичної реабілітації (займається лікувальною фізкультурою, проводить масаж) та ерготерапевт. Інфраструктуру системи реабілітаційної медицини включають: стаціонарні, напівстаціонарні, поліклінічні відділення, окремі лікарні відновного лікування загального профілю та спеціалізовані реабілітаційні центри, санаторії та профілакторії, лікувально-фізкультурні диспансери, заводи та майстерні протезно-ортопедичних виробів [2,3].

Висновок

Реабілітація в спорті охоплює широкий спектр методик, серед яких фізіотерапія, масаж, кінезітерапія, психологічні тренування, а також фармакологічні та хірургічні втручання. Кожен з цих аспектів має велике значення у процесі відновлення, а їх правильне застосування дозволяє значно скоротити час реабілітації та мінімізувати ризики ускладнень після травм. Сучасні методи реабілітації дозволяють забезпечити не тільки фізичне відновлення, а й психологічну підтримку спортсмена, що є важливою складовою його повернення до спорту. Відсутність системного

підходу до реабілітації може призвести до серйозних наслідків, таких як повторні травми або навіть хронічні захворювання опорно-рухового апарату. Тому вкрай важливо, щоб процес реабілітації був комплексним, індивідуальним та контрольованим.

Список використаних джерел

1. Фізична, реабілітаційна та спортивна медицина [Текст]: Підручник для студентів і лікарів / За заг. ред. В.М.Сокрута. - Краматорськ: Каштан, 2019. - 480 с.

2. Фізична реабілітація, спортивна медицина [Текст]: Підручник для студ. вищих мед.навч. закладів / В.В.Абрамов, В.В.Клапчук, О.Б.Неханевич [та ін.]; за ред. проф. В.В.Абрамова та доц. О.Л.Смірної. - Дніпропетровськ: Жупфонд, 2014. - 456 с.

3. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії [Текст]: підручник/ Л.О.Вакуленко, В.В.Клапчук, Д.В.Вакуленко та ін.]; За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В.Клапчука. Тернопіль: ТДМУ, 2018. - 372 с.

ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ МЕТОДІВ РЕАБІЛІТАЦІЇ В НІМЕЧЧИНІ

Дроздік Анастасія Андріївна, доц.Семенова Л.С., ст.вик.Кириченко А.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Актуальність: Ведення бойових дій на території України, велика кількість поранених серед військових та цивільного населення потребує розширення та удосконалення системи реабілітації. В цих умовах важливим є вивчення передового досвіду розвинених світових країн та впровадження їх досягнень у практику. Тому метою дослідження, стало вивчення системи реабілітації Німеччини.

Мета дослідження : Метою даного дослідження є детальне вивчення методів реабілітації, які застосовуються в Німеччині, їхньої ефективності та поширеності.

Результати дослідження : Німеччина є однією з провідних країн світу у сфері охорони здоров'я. Її система реабілітації визнана однією з найбільш ефективних і доступних, завдяки чому пацієнти мають змогу відновити фізичну, психічну і соціальну активність після травм чи хвороб. Важливу роль у цьому процесі відіграє розвинена інфраструктура для реабілітації та широке впровадження новітніх технологій, таких як роботизовані системи та методи електростимуляції.

Основні методи реабілітації

– Фізіотерапія: Один з ключових методів, який використовується для відновлення рухової активності. Фізіотерапевти допомагають пацієнтам поліпшити гнучкість, зміцнити м'язи та повернути функціональність після травм або операцій. Основні техніки включають кінезіотерапію (лікування рухом), масажі, лікувальну гімнастику.

– Трудотерапія: Цей метод полягає у відновленні здатності виконувати повсякденні дії після травм або інвалідності. Трудотерапевти допомагають людям розвивати або відновлювати навички, необхідні для самостійного життя.

– Психотерапія: Важливий аспект реабілітації, особливо після серйозних травм чи хвороб. Психотерапевти працюють над психоемоційним відновленням пацієнтів, допомагаючи подолати депресію, тривожність або стрес.

– Ерготерапія: Спеціалізовані методи терапії, спрямовані на поліпшення функціональних можливостей рук і верхніх кінцівок, що

особливо важливо після травм або захворювань центральної нервової системи.

– Гідротерапія: Використання водних процедур для реабілітації. Пацієнти займаються вправами у воді, що полегшує рухи і допомагає зміцнювати м'язи.

– Роботизовані технології та електростимуляція: Застосовуються для відновлення функцій кінцівок та покращення координації рухів. Роботизовані пристрої і спеціальні апарати використовуються для пасивної мобілізації суглобів та електростимуляції м'язів.

Чому використовують ці методи

Німеччина має розвинену систему охорони здоров'я, що дозволяє впроваджувати сучасні технології реабілітації. Основна мета реабілітаційних методів – це максимальне відновлення функцій тіла, повернення пацієнтів до активного життя та інтеграція в суспільство. Високі стандарти якості медичних послуг, а також спеціальні державні програми забезпечують доступність реабілітаційних послуг для всіх верств населення.

Німеччина є однією з країн з найефективнішими системами реабілітації та добре розвинутою спортивною інфраструктурою. Основні методи реабілітації включають фізіотерапію, трудотерапію, психотерапію, ерготерапію, гідротерапію та використання роботизованих технологій, які сприяють швидкому та повноцінному відновленню пацієнтів. Завдяки високому рівню медичного обслуговування та доступності реабілітаційних послуг, країна забезпечує належну допомогу всім верствам населення, включаючи людей з обмеженими можливостями.

Список використаних джерел

1. Deutsche Gesellschaft für Rehabilitation und Prävention e.V. (DGPR). Офіційний сайт [Електронний ресурс] - www.dgpr.de

2. Bösl, M. Rehabilitation und Integration [Електронний ресурс]: Grundlagen und Entwicklungen. Springer-Verlag, 2010. ISBN: 978-3-642-03445-0. - www.springer.com

REFERENCES

1. Deutsche Gesellschaft für Rehabilitation und Prävention e.V. (DGPR). Official website. Information about rehabilitation methods in Germany. Available at: www.dgpr.de

2. Bösl, M. Rehabilitation und Integration: Grundlagen und Entwicklungen. Springer-Verlag, 2010. ISBN: 978-3-642-03445-0. Available at: www.springer.com

ВАЖЛИВІСТЬ ДИХАЛЬНИХ ПРАКТИК СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Нагорна Валерія, Івченко О., Гриднєва Т., Мельник О., Яровий В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Анотація: У статті досліджується важливість дихальних технік для підтримки фізичного та психічного здоров'я студентської молоді УДУНТ ННІ УДХТУ в умовах сьогодення в Україні. Обговорюється вплив накопиченого стресу отриманого через сидячий спосіб життя здебільшого, від дистанційної форми навчання, стресу отриманого від впливу на психіку страхів через воєнний стан в Україні та забрудненого довкілля на дихальну систему людини. Було проаналізовано фізіологічні та психологічні аспекти дихання, зокрема його вплив на серцево-судинну, нервову, метаболічну та імунну системи студентської молоді УДУНТ ННІ УДХТУ. Описано існуючі дихальні техніки, такі як діафрагмальне дихання, метод Бутейко та вправи М. Корпан, які спрямовані на покращення якості дихання та загального стану здоров'я.

Основна увага приділяється зменшенню стресу, покращенню концентрації та підвищенню емоційного благополуччя студентської молоді УДУНТ ННІ УДХТУ за допомогою регулярних дихальних вправ.

Ключові слова: студентська молодь, дихальні практики, дихальна система, фізичне здоров'я, психічне здоров'я, стрес, тривожність, діафрагмальне дихання.

Мета: метою дослідження є вивчення впливу дихальних вправ на фізичне та психічне здоров'я студентської молоді УДУНТ ННІ УДХТУ та визначення актуальності дихальних вправ для поточних ситуацій.

Популяризація дихальних технік як ефективного інструменту для зменшення стресу, покращення концентрації уваги та загального благополуччя в контексті зростання тривожності студентської молоді УДУНТ ННІ УДХТУ.

Відомо, що дихання є важливою функцією для всіх живих організмів. Під час дихання, необхідний об'єм кисню потрапляє в наші легені разом з повітрям. Це здається простим природним процесом, адже у стані спокою людина дихає від 17 280 до 21 600 разів на день. Однак, на думку сучасних експертів, більшість людей не використовують весь свій дихальний потенціал і виконують дихання поверхнево [1, 2, 3].

У сучасному суспільстві дихальна система стикається з багатьма негативними факторами. Одним з них є стрес, і для багатьох людей стрес став частиною їхнього життя. Хронічний стрес викликає проблеми з диханням, робить дихання прискореним і поверхневим. Дихальні техніки стали особливо важливими під час пандемії COVID-19. Оскільки багато людей стикаються з ускладненнями функції легень після хвороби, дихальні вправи допомагають процесу одужання.

Крім того, сидячий спосіб життя також погіршує роботу дихальної системи. Тривале сидіння зменшує об'єм легень і перешкоджає адекватному диханню.

Дихальні вправи спрямовані на покращення фізичного та психічного здоров'я через свідомий контроль над диханням. Це допомагає регулювати роботу дихальної системи та максимізувати потенціал легень. Зокрема, регулярні дихальні вправи підвищують насичення організму киснем і позитивно впливають на роботу всіх систем організму, особливо серцево-судинної та нервової [4, 5, 6].

У психологічному плані дихальні вправи допомагають зменшити стрес, нормалізувати емоційний стан і підвищити концентрацію уваги. Оскільки стрес і вигорання під час дистанційного навчання студентської молоді стають сьогодні поширеною проблемою, дихальні вправи набувають все більшої популярності як ефективний інструмент для зменшення стресу. Провідні вищі навчальні заклади все частіше інтегрують ці дихальні практики у свої програми благополуччя здобувачів, визнаючи їхню користь для продуктивності та психологічного благополуччя. Усвідомлене і глибоке дихання активізує парасимпатичну нервову систему, допомагаючи розслабитися і зменшити тривожність. Тому дихальні вправи є ефективним інструментом для покращення не лише фізичної форми, але й психічного здоров'я.

Доведено, що повільне і глибоке дихання стабілізує серцевий ритм, регулює кров'яний тиск і покращує кровообіг. В результаті зменшується навантаження на серце, що може запобігти розвитку серцево-судинних захворювань. Щодо нервової системи, де контроль дихання знижує активність симпатичної нервової системи, яка відповідає за реакцію на стрес, і активує парасимпатичну нервову систему, яка сприяє розслабленню. Правильне дихання підвищує оксигенацію, тобто насичення тканин киснем. Це не тільки полегшує обмінні процеси, але й покращує енергетичний обмін та підвищує загальний рівень життєздатності.

Тож, існує достатньо дихальних технік, які можна використовувати для психічного та фізичного здоров'я студентської молоді [5, 6, 7]. Однією

з найпопулярніших є діафрагмальне дихання, яке стимулює дихальні м'язи та збільшує приплив кисню до легень. Діафрагмальне дихання стимулює дихальні м'язи й збільшує надходження кисню в легені. Але перед використанням дихальної терапії слід проконсультуватися з лікарем про те, які саме дихальні техніки ефективні у вашому випадку, а які загальні вправи та вправи протипоказані.

Розглянемо деякі рекомендації щодо виконання відомих дихальних технік: черевне дихання, а саме діафрагмальне дихання є базовою вправою. Воно залучає діафрагму, найбільший м'яз, що розділяє грудну та черевну порожнини, а також м'язи черевного преса і всі міжреберні м'язи.

Рекомендується два-три підходи по п'ять вдихів на день. Всі дихальні вправи, включаючи діафрагмальне дихання, найкраще виконувати перед їжею.

Також ефективною вважається дихальна гімнастика Бутейко, заснована на підході зменшення кількості вдихів: вдих протягом 2 секунд; видих протягом 4 секунд; затримати дихання на 4 секунди. Виконувати по декілька повторень. Відчуття нестачі повітря вважається нормальним.

Наступною розглянемо дихальну вправу М. Корпан. Дихальну вправу виконуємо за наступним алгоритмом: робимо глибокий вдих через ніс і втягуємо живіт; повільно і спокійно робимо видих через рот, випускаючи якомога більше повітря з легень. Рекомендовано практикувати цю дихальну вправу протягом 15 хвилин на день.

Висновок: правильне дихання не тільки покращує роботу легень і серця, а й впливає на обмін речовин та імунітет, забезпечуючи організм необхідною кількістю кисню. Це допомагає підтримувати високу енергетичну активність і запобігати виникненню серцево-судинних захворювань.

Загалом, дихальні вправи варто включити в повсякденне життя, оскільки вони є простим і доступним інструментом для покращення якості життя, підвищення стресостійкості та зміцнення здоров'я в цілому.

Дихальні вправи сприяють гармонії між тілом і розумом, роблячи життя більш збалансованим і продуктивним.

Список використаних джерел:

1. Дихання. Словник-довідник з екології [Текст] : : навч.- метод. посіб. / уклад. О. Г. Лановенко, О. О. Остапішина. - Херсон : ПП Вишемирський В. С.. - 2013. - С. 70.
2. Важливість правильного дихання [Електронний ресурс]: Медичний центр Режим доступу: b-healthy clinic», 2024.:<https://bhealthyclinic.com.ua/news/vazhnost-pravilnogo-dykhaniya/>
3. Івченко О.М., Дроздік А.А., Івченко К.М. Популяризація бальнеологічних курортів України як невід’ємної складової профілактики захворювань населення. [Текст] / Івченко О.М., Дроздік А.А., Івченко К.М. // VI Міжнародна науково-практична конференція. тези допов. Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту, фізичної реабілітації та туризму у сучасних умовах життя. (Дніпро, 18–19 квітня 2024 року) - Д., 2024. - С.121-124.
4. Івченко О.М., Охромій Г.В. Застосування дихальної гімнастики А.М. Стрельникової, для покращення самопочуття студентської молоді. [Текст] / Івченко О.М., Охромій Г.В. // тези допов. міжнародного форуму ДДУВС (Дніпро, 18 травня 2023 року) - Дніпро , 2023. - С. 93-97.
5. Івченко О.М. Використання дихальної гімнастики Стрельникової А.М., для покращення відновлення баскетболістів. [Текст] / Івченко О.М. // тези допов. Міжнар. науково-практич. конфер. Відновлення України та її регіонів в контексті глобальних трендів: управління, адміністрування та забезпечення/ Нац ун-т Укр.«Запорізька політехніка». - Запоріжжя, 2023 р. - С. 447-452.
6. Івченко О.М. Аналіз дистанційного навчання з дисципліни фізична культура в ДВНЗ Український державний хіміко-технологічний університет в умовах сьогодення. [Текст] / Івченко О.М. // тези допов. міжнар. науково-практич. Конфер. (Кременчук, 9 лютого 2023 р.) у 3 ч. Ч. 1- Кременчук: ЦФЕНД, 2023. - С. 34-39.
7. Як дихати правильно та яка від цього користь для організму. Євгеній Морі. 1 серпня 2020. [Електронний ресурс]: <https://suspilne.media/52202-ak-dihati-pravilno-ta-aka-vid-cogo-korist-dla-organiizmu/> <https://tsn.ua/lady/zdorovye/aktualnaya-tema/yak-pracyuye-diafragma-rozpo-vidaye-ekspert-2667804.html>

ВАЖЛИВІСТЬ ГІГІЄНИ СТУДЕНТІВ УДУНТ ННІ УДХТУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Чіхарьова Анастасія, Івченко О.М., Гриднєва Т.В., Кириченко А.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Анотація: У статті досліджується важливість гігієни для підтримки фізичного та психічного здоров'я студентів УДУНТ ННІ УДХТУ в умовах сьогодення в Україні. Обговорюється вплив перебоїв зі світлом, підвищення цін та знехтування гігієною на здоров'я студентів, особливо тих, які проживають у гуртожитках. Аналізуються фізіологічні та психологічні аспекти гігієни, її вплив на серцево-судинну, нервову, метаболічну та імунну системи. Описуються рекомендації щодо підтримки гігієни та покращення здоров'я студентів. Гігієна має велике значення в сучасних умовах, особливо для студентів, які стикаються з труднощами через війну. Підвищення цін на гігієнічні засоби, відключення електроенергії та загальне знехтування нормами гігієни через стресові ситуації стають проблемами для здоров'я студентів. Недотримання гігієнічних норм може призвести до різних захворювань, що негативно впливають на здоров'я та загальне самопочуття студентів. Досліджуються впливи умов проживання в гуртожитках та загальний рівень гігієни серед студентів. Особливу увагу приділено проблемам, з якими стикаються студенти у гуртожитках, де умови проживання можуть бути складними. Викладено, як проблеми з доступом до гігієнічних засобів та недотримання гігієнічних норм впливають на здоров'я студентів. Запропоновані рекомендації щодо покращення гігієнічних умов у гуртожитках і підвищення рівня обізнаності студентів стосовно питання важливості гігієни.

Ключові слова: гігієна студентів, гуртожитки, фізичне здоров'я, психічне здоров'я, стрес, перебої зі світлом.

Мета: метою дослідження є вивчення впливу гігієнічних практик на фізичне та психічне здоров'я студентів УДУНТ ННІ УДХТУ та розробка рекомендацій щодо покращення гігієни в умовах сьогодення.

У сучасній Україні здоров'я студентів є однією з ключових тем для дослідження, особливо в умовах, коли навколишнє середовище та соціальні умови змінюються. Студенти, які проживають у гуртожитках, стикаються з певними викликами, які можуть суттєво вплинути на їх здоров'я.

Актуальність теми полягає в необхідності осмислення гігієнічних практик в умовах війни, пандемії та економічних труднощів, що спонукає до поглибленого аналізу і створення рекомендацій по поліпшенню умов гігієни.

Для того, щоб зрозуміти вплив гігієни на здоров'я студентів, важливо звернутися до існуючих досліджень. Наприклад у своїй праці Д. Джонс обґрунтовує, що регулярне дотримання гігієнічних практик, таких як миття рук, очищення поверхонь та використання антисептиків, суттєво знижує ризик розвитку інфекційних захворювань серед студентів. У дослідженні наводяться статистичні дані, які показують, що студенти, які дотримуються гігієнічних норм, мають на 30% нижчий рівень захворюваності на ГРВІ.

Також у дослідженнях Петрова (2020), де підкреслюються специфічні проблеми, з якими стикаються студенти, які проживають у гуртожитках можемо побачити, що спільні ванни та туалети, а також недостатнє прибирання можуть призводити до підвищення ризику захворювань шкіри та інфекційних хвороб. Також дослідження вказує на важливість організації спільних гігієнічних заходів.

Сміт (2021) вказує на зростання свідомості студентів щодо особистої гігієни. За результатами його дослідження, дотримання рекомендацій ВООЗ і регулярне миття рук знизило рівень поширення вірусних захворювань серед студентської молоді на 50%.

Огляд існуючих літературних досліджень свідчить про значний вплив гігієнічних практик на здоров'я студентів.

Серед існуючих патологій захворювань та можливих наслідків пов'язаних з порушенням гігієни студентів можна виділити наступні:

Пропонуємо розглянути особливості гігієни для студентів гуртожитків. В першу чергу слід звернути увагу на умови проживання у гуртожитках: Спільні ванни та туалети часто не відповідають належним стандартам гігієни через неоднакові рівні відповідальності осіб, що ними користуються. Відсутність регулярного прибирання може призводити до скупчення бруду і мікробів, які викликають захворювання. Також перебої зі світлом та водопостачанням обмежують можливості підтримання нормальної гігієни студентської молоді. Підвищення цін на гігієнічні засоби ускладнює доступ студентів до необхідних ресурсів. Загальне знехтування гігієнічними нормами студентської молоді через постійні стреси та недоліком часу.

Рекомендовано систематично організовувати локальні групи по підтримці чистоти та освітлення в гуртожитках для забезпечення безпечних умов. Використання принципу "чистота - відповідальність кожного", шляхом пропаганди і обізнаності студентів наголошувати на важливості дотримання правил особистої гігієни і таким чином знизити ризики захворювань, які трапляються через їх порушення. Також пропонується проведення курсів та семінарів для студентів на тему важливості особистої гігієни, особливо в умовах складних соціальних та економічних обставин. Створення комітетів, які займатимуться підтримкою чіткості в гуртожитках та організацією регулярного прибирання. Забезпечення консультацій психологів чи соціальних працівників, які можуть допомогти студентам впоратися зі стресом та тривогою, що виникають через важкі обставини які також впливають на особистий догляд.

Висновок. Здоров'я студентів, особливо в умовах сьогодення в Україні, на пряму залежить від гігієни. Недотримання гігієнічних норм через перебої зі світлом, підвищення цін на гігієнічні засоби, та загальне знехтування нормами внаслідок стресу стає серйозною проблемою.

У студентів, які живуть у гуртожитках, відсутність належних умов може призвести до збільшення ризику захворювань. Вони стикаються з додатковими викликами через спільне використання ванн, туалетів та знижену якість прибирання, що підвищує ризики захворювань. Перебої зі світлом та підвищення цін на гігієнічні засоби ускладнюють підтримання належних гігієнічних умов, що також сприяє зниженню загального рівня здоров'я.

Фізичні наслідки недотримання гігієнічних норм включають зростання кількості випадків ГРВІ, грибкових інфекцій, гастритів, а також дерматологічних і гастроентерологічних проблем. Зниження рівня

особистої гігієни також негативно впливає на серцево-судинну та імунну системи, що може призвести до серйозних захворювань. Крім того, відсутність належних гігієнічних практик впливає на психічне здоров'я студентів, підвищуючи рівень тривожності, стресу та депресії.

Рекомендації включають організацію освітніх програм для студентів, які мають на меті підвищення обізнаності про важливість дотримання гігієнічних норм навіть у складних соціально-економічних умовах. Слід організувати спільні заходи для підтримання чистоти у гуртожитках та забезпечити студентів необхідними гігієнічними засобами. Особливо важливо надавати психологічну підтримку для зменшення рівня стресу та тривожності, що виникають через складні життєві обставини.

Покращення гігієнічних умов та підвищення свідомості студентів про їх важливість є необхідними кроками для збереження здоров'я молоді в сучасних умовах. Ці заходи допоможуть зменшити рівень захворюваності, покращити психічне здоров'я та сприяти загальному благополуччю студентів.

Отже, важливість гігієни для студентів УДУНТ ННІ УДХТУ в умовах сьогодення неможливо переоцінити. З огляду на всі згадані аспекти, можемо констатувати, що дотримання норм гігієни є важливою складовою як фізичного, так і психічного здоров'я. Ініціативи, що сприяють підвищенню обізнаності та доступності гігієнічних засобів, можуть суттєво поліпшити якість життя студентів, зберігаючи їх здоров'я у складних умовах.

Список використаних джерел

1. Danylenko H.M., Podrigalo L.V., Avdiievaska O.H. *Hihienichni ta medykosotsialni osoblyvosti zberezhenia zdorovia uchniv zakladiv zahalnoiserednoi osvity u suchasni rodyni* [Hygienic and medico-social features of healthpreservation in the schoolchildren at the institutions of secondary education inmodern family]. *Environment & Health*. 2019. 4. P. 24-30.

2. Valerie A. Curtis, Lisa O. Danquah, Robert W. Onger, *Planned, motivated, and habitual hygiene behavior: A review of eleven countries*, *Research in Health Education*, Volume 24. Issue 4. August 2009. P. 655–673. <https://doi.org/10.1093/her/cyp002>

3. Shi Y., Joyce C., Wall R. et al. *A life satisfaction approach to valuing the impact of health behaviours on subjective well-being*. *BMC Public Health*. 2019. 19(1). P. 1547. doi: 10.1186/s12889-019-7896-5.

СКЛАДОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СПОРТСМЕНІВ З АРМРЕСТЛІНГУ

Кухар Всеволод, доц. Івченко О.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Спортивний армрестлінг – це дисципліна, яка набирає популярності в Україні та світі. Цей вид спорту вимагає від спортсменів високого рівня фізичної підготовки, технічної майстерності та міці. У сучасних умовах значну увагу приділяється системному підходу у професійній підготовці армрестлерів, що дає змогу досягати високих спортивних результатів.

Однією з головних складових системного підходу є належна оцінка стану здоров'я спортсмена. Це включає в себе регулярний медичний огляд, визначення індивідуальної фізичної підготовленості та здатності спортсмена до виконання різних вправ та рухів, а також оцінку його психологічної стійкості та самовідданості.

Другою складовою є правильна організація тренувального процесу, який повинен включати в себе регулярні тренування різної інтенсивності та тривалості, зміну робочих навантажень, а також систематичний контроль за показниками фізичної підготовки спортсмена.

Третьою складовою є використання сучасних методик тренування, які дають змогу досягати більших результатів в найкоротший термін. Це можуть бути вправи з використанням спеціального обладнання та приладів, використання методів психологічної тренування та підтримки спортсмена в рамках спортивної команди.

Четвертою складовою системного підходу є належне харчування та режим дня спортсмена. Це включає в себе балансовану дієту, яка включає необхідну кількість білків та вуглеводів, а також дотримання оптимального режиму сну та відпочинку.

Важливою складовою системного підходу є також підтримка здоров'я спортсмена. Це можуть бути різні профілактичні заходи, наприклад, регулярні масажі, медичні процедури та рекреаційні програми для відновлення сил після тренувань та змагань. У професійній підготовці спортсменів з армрестлінгу дуже важливий системний підхід, який дає змогу досягти високих спортивних результатів. Цей підхід включає кілька незамінних компонентів, які мають першорядне значення для фізичної, розумової та психологічної підготовки спортсменів до спорту. Адекватна оцінка стану здоров'я спортсмена є однією з важливих складових

системного підходу. Регулярні медичні огляди, оцінка індивідуальної фізичної підготовки та здатності виконувати різні дії та рухи, а також оцінка психологічної стійкості та самовідданості спортсмена є вирішальними факторами, що визначають стан його здоров'я.

Наступною складовою системного підходу є організація навчально-тренувального процесу. Він передбачає регулярні тренування різної інтенсивності та тривалості, зміну робочих навантажень для попередження перенапруження та систематичний контроль показників фізичної підготовки спортсмена. Тренувальний процес має бути правильно організований, щоб забезпечити оптимальні результати.

Сучасні методики навчання є ще одним ключовим компонентом системного підходу. Вони дозволяють спортсменам досягти кращих результатів за більш короткий проміжок часу. Такі методи можуть включати вправи з використанням спеціального обладнання та пристроїв, використання методів психологічної підготовки для покращення їх розумової витривалості та емоційної стабільності, а також підтримку спортсменів у спортивній команді

Правильне харчування і режим дня – четверта складова системного підходу. Раціон спортсмена повинен бути збалансованим, забезпечувати необхідну кількість білків і вуглеводів. Воно має бути адаптоване до цілей підготовки та розвитку спортсмена. Крім того, спортсмени повинні дотримуватися оптимального режиму сну та відпочинку, що необхідно для оптимального відновлення та розвитку м'язів.

Нарешті, важливо підтримувати та підтримувати здоров'я спортсмена протягом усього процесу тренування та розвитку. Системний підхід включає різноманітні профілактичні заходи, такі як регулярні масажі, лікувальні процедури, оздоровчі програми, які допомагають спортсмену відновитися після тренувань і змагань.

Підсумовуючи, системний підхід у професійній підготовці спортсменів з армрестлінгу має важливе значення для того, щоб підготувати їх фізично, психічно та психологічно до вимог спорту. Адекватна оцінка стану здоров'я спортсмена, правильна організація тренувального процесу, використання сучасних методологій тренувань, правильне харчування та режим дня, адекватна підтримка і підтримка здоров'я – усе це неодмінна частина системного підходу.

Отже, дійсно, армрестлінг як вид спорту, має важливі фізичної, технічної, тактичної, а також психологічної складові, які у навчально-тренувальному процесі необхідно правильно розвивати.

РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ХВОРОБИ ОСГУДА-ШЛАТТЕРА

Переходченко Дарія Сергіївна, доц. Луценко І.М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Є багато захворювань, що можуть призвести до зниження якості життя, а інколи – до інвалідності. До таких захворювань належать порушення опорно-рухового апарату, одним із яких є хвороба Осгуда-Шлаттера – патологія кісток. Це астенічний некроз губчастої кістки, який має хронічний перебіг і може призводити до ускладнень у вигляді мікропереломів. У більшості випадків хвороба Шлаттера виявляється у дітей та підлітків, найчастіше у віці від 10 до 18 років, особливо у тих, хто активно займається спортом. Через постійне та тривале навантаження розвивається запалення в області коліна, а інколи, під час перебігу хвороби, хрящ на нижньому боці надколінника стирається, оскільки зсувається зі свого місця. Це значно обмежує рухи та здатність вільно пересуватися. Тому перше, що потрібно зробити хворому, – обмежити фізичні навантаження.

Останнім часом це захворювання зустрічається досить часто, тому питання лікування хвороби Осгуда-Шлаттера, зокрема реабілітації та відновлення хворих для повернення до повноцінного життя, набуває актуальності.

Аналіз науково-методичної літератури з питань реабілітації та відновлення після хвороби Осгуда-Шлаттера та узагальнення досліджень свідчить про зацікавленість багатьох вчених у профілактиці, лікуванні та реабілітації цього захворювання, починаючи з 1903 року, коли його було названо на честь американського хірурга-ортопеда Роберта Бейлі Осгуда та швейцарського хірурга Карла Б. Шлаттера.

Питання цієї теми розглядали у своїх роботах такі дослідники, як Науменко О.С., Лоскутов О.Є., Борзих О.В., Варін О.В., Кравченко А.І., Тарасова О.О., Козій Т.П. та інші. Вченими було проведено багато досліджень для пошуку більш ефективних методів лікування хвороби Шлаттера та реабілітації після неї.

За дослідженнями Климовицького та Кравченко, застосування традиційних методів лікування є дієвим, але потребує тривалого часу. Щоб зменшити термін перебігу хвороби та реабілітації, недостатньо лише традиційних методів. Біопунктура вважається одним із перспективних

нетрадиційних способів лікування, який сприяє скороченню терміну лікування і значно підвищує його ефективність.

Анальгетики та нестероїдні протизапальні препарати можуть усунути біль та зняти запальний процес.

Реабілітація може включати різні види лікувальної фізкультури, зокрема гідрокінезотерапію – фізичну реабілітацію, що полягає у виконанні фізичних вправ у водному середовищі. Також використовуються різні види масажу (лікувальний, гігієнічний) та фізіотерапія. Наприклад, ропні ванни мають вплив на центральну нервову систему, чинять протизапальну та знеболювальну дію, а також покращують обмінні процеси в організмі. Усе це може бути частиною комплексної фізичної реабілітації, адже саме такий підхід довів свою ефективність у дослідженнях Гурової, Козія та Тарасової.

Отже, можна зробити висновок, що для полегшення та прискорення лікування хвороби Осгуда-Шлаттера, а також для успішної реабілітації, необхідне комплексне втручання.

Список використаних джерел

1. Гаркуша М. А., Гуманець К. Р., Онишко Е. С., Сухова В. Р. Особливості сучасного лікування остеохондропатії горбистості великогомілкової кістки. Scientific progress: innovations, achievements and prospects*. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. Munich, Germany: MDPC Publishing, 2022. С. 65-68.

2. Горбатюк С. О. Фізична реабілітація та рухова активність при порушеннях функції опорно-рухової системи. К.: 2008. 278 с.

3. Калмикова Ю., Довгопола В., Калмиков С. Реабілітаційне втручання при хворобі Осгуда-Шлаттера. Харківська державна академія фізичної культури. Харків, Україна, 2023.

4. Кравченко О. І., Агарков О. В., Богданова Л. В., Валюшко Т. В., Березан І. Ю. Консервативне лікування хвороби Осгуда-Шлаттера в дітей. Травма. 2014. Т. 15, № 2. С. 75-77.

5. Тарасова О. О., Козій Т. П., Гурова А. І. Ефективність застосування природних лікувальних факторів при хворобі Осгуда–Шлаттера у спортсменів. Природничий альманах (біологічні науки). 2012. № 17.

ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ БАСКЕТБОЛУ В УКРАЇНІ

Грюкова Вікторія Валеріївна

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Україна. Дніпро

Перші відомості про баскетбол в Україні з'явилися на початку 20-го століття і належать відомим пропагандистам фізичної культури і спорту Г. Дипперону, А. Скотаку та П. Бокишу [4]. В 1920 році баскетбол вводить як самостійний предмет у фізкультурних учбових закладах. Влітку 1925 року Всеукраїнський спортивно-технічний комітет затвердив правила гри та обладнання майданчиків, що сприяло проведенню перших Всеукраїнських ігор з баскетболу (Одеса, 2–6 лютого 1927р.). З 1934 року першості України проводяться регулярно. У 1954 р. команди України вперше взяли участь у міжнародних змаганнях [2].

Першими серед українських баскетболісток чемпіонами Європи стали Ніна Піменова і Зоя Стасюк (1950 р.). Потім звання чемпіонок Європи завоювали українські баскетболістки Зоя Стасюк (1950, 1952), Феодора Кочергіна (1962, 1966), Інна Пивоварова (1962), Наталя Клімова і Раїса Курвякова (1972, 1974, 1976), Галина Мельниченко (1981), Олена Жирко (1991, 1995), Марина Ткаченко (1991, 1995) [2].

Серед українських баскетболістів звання чемпіонів Європи завоювали: Альберт Вальтін (1961), Вадим Гладун (1963), Микола Баглій та Микола Сушак (1965), Анатолій Поливода (1967, 1969, 1971), Сергій Коваленко (1969), Олександр Сальников (1979, 1981), Олександр Білостінний (1979, 1981), Володимир Ткаченко (1979, 1981), Олександр Волков (1985) [2].

Після розпаду СРСР на Олімпійських іграх – 1992 в Барселоні українські спортсменки Марина Ткаченко (Динамо – Київ) і Олена Жирко («Сталь» – Дніпропетровськ, а з 1989 р. – «Динамо» – Київ) у складі збірної СНД (Союз Незалежних Держав) завоювали золоті олімпійські медалі.

Під керівництвом В. Риждова збірна команда незалежної України вперше взяла участь в олімпійському турнірі в Атланті – 1996 й посіла почесне 4 місце.

Успіхам українського баскетболу сприяли відомі українські спеціалісти-тренери: Мир Афанасійович Єгоров («Динамо» – Київ, збірна УРСР), Володимир Олексійович Шаблинський (СКИФ, «Строитель», збірна України, СРСР), Наполеон Карлович Каракашьян – СКА (Київ, збірна України), Олександр Дмитрович Леонов («Динамо» – Київ, збірна України, СРСР), Костянтин Рафаїлович Медведєв (Дніпропетровськ),

Микола Іванович Говорунов (Дніпропетровськ), Іссак Юхимович Майзлін («Сталь» – Дніпропетровськ, збірна України) та ін [2].

Традиції старшого покоління підтримали і продовжили: Володимир Іванович Рижов («Динамо» – Київ, збірна України), Борис Нестерович Вдовиченко («Будівельник» – Київ, збірна України), Віктор Акимович Боженар («Будівельник», збірна України, СРСР), Віктор Абрамович Гуревич («Будівельник» – Київ, збірна України), Геннадій Сергійович Защук («Будівельник», збірна України), Заурбек Майранович Хромаєв («Будівельник», збірна СРСР, України), подружня пара Марина Іванівна та Ігор Анатолійович Ткаченко (ТІМ-СКУФ, збірна України) та ін.

Підводячи підсумки історичного шляху вітчизняного баскетболу, треба відзначити, що протягом багатьох років українські баскетболісти посідають значне місце у розвитку світового баскетболу.

Дніпро завжди був та залишається провідним містом розвитку баскетболу в Україні, що підтверджується видатними досягненнями олімпійських чемпіонок Раїси Курвякової (1976 р.), Людмили Рогожиної (1980 р.) та Олени Жирко (1992 р.).

Видатні тренери Дніпропетровщини Медведєв К.Р., Майзлін І.Ю., Говорунов Н.І., Таслицький Ю.Б., Гальперін А.М., Велешин Л.Й., Промисловський М.Б. та інші підготували цілу плеяду майстрів спорту різного класу, багаторазових чемпіонів СРСР та України [3].

Багато видатних спортсменів брали участь у складі збірних команд різних вікових категорій. Такі традиції регіону зберігаються й дотепер.

Крім того, на Дніпропетровщині було створено найбільшу кількість команд суперліги в Україні (БК Дніпро, БК Дніпро-Азот та БК Кривбас-баскет (до 2014 року)), БК Прометей (2018 рік) [4]. Функціонування цих клубів дозволило перспективним 17-річним випускникам ДЮСШ області поступово долати непростий етап в спортивній кар'єрі, а саме перехід від дитячого до дорослого баскетболу, не виїжджаючи за межі області. У той же час створення команд-дублів допомагало баскетболістам адаптуватися до спорту вищих досягнень практично в «домашніх» умовах [1].

Такий підхід того посприяв тому, що на Чемпіонаті світу з баскетболу 2014 року, який проходив в Іспанії, у складі команди національної збірної України взяли участь четверо представників Дніпропетровського регіону: Максим Корнієнко, Ігор Зайцев, Олександр Мішула та Кирило Натяжко. Семеро гравців були з інших регіонів країни (Харківщина – 1 гравець (Олександр Липовий), 2 гравці з Одещини (В'ячеслав Кравцов та Артем Пустовий), по одному представнику з

Донеччини (Дмитро Забірченко), Київщини (Максим Пустозвонов) та Миколаївщини (Сергій Гладир), а також один натуралізований гравець зі Сполучених Штатів Америки (Юджин Джеттер).

На Євробаскеті 2015 року у складі Національної збірної було 4 представники Дніпропетровщини (Максим Корнієнко, Олександр Мішула, Ігор Зайцев та Станіслав Тимофеєнко). На Євробаскеті 2017 року до складу Національної збірної команди входили такі баскетболісти Дніпра: О.Мішула, О.Лень, М.Корнієнко, К.Фесенко, С.Тимофеєнко, В.Герун [1].

На початку незалежності України провідними баскетбольними командами міста, які брали участь у найвищих дивізіонах країни, серед чоловічих були «Динамо» (Дніпропетровськ), а серед жіночих – «Сталь» (Дніпропетровськ). Ці команди були кузнею баскетбольних гравців для збірних команд країни. У різні часи з 1991 до 2003 року команду «Динамо» очолювали тренери Ю.Таслицький, О.Шевченко, К.Большаков, Г.Ступенчук, А. Шаптала. Жіночу команду «Сталь» багато років очолював ЗТУ Майзлін І., його помічником була Авілова Т. Потім з жіночою командою «Дніпро» працювали такі головні тренери як В.Коробков, С.Безденєжних, К. Большаков, В. Большакова, О. Чередніченко.

У 2003 році було створено баскетбольний клуб «Дніпро». Президентом клубу є – Кондратьєв Валерій [3].

Створення клубу дозволило суттєво підняти рівень баскетболу в місті до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Мітова О., Смирнов В. Порівняльний аналіз змагальної діяльності баскетболістів Дніпропетровщини у складі національних збірних команд України протягом 2011-2014 років [Текст]/ Мітова О., Смирнов В.// Спортивний вісник Придніпров'я. - 2015.- №1. -С.132-136.

2. Мітова О.О., Грюкова В.В. Баскетбол: історія розвитку, правила гри, методика навчання [Текст]/ Мітова О.О., Грюкова В.В. - Дніпропетровськ. : «Інновація», 2016. 194 с.

3. Мітова О.О., Грюкова В.В. Теоретико-методичні основи баскетболу [Текст]/ Мітова О.О., Грюкова В.В. - Дніпро. : «Інновація», 2020. 140 с.

4. Basket.com.ua. [Електронний ресурс]: Режим доступу : www.basket.com.ua

Секція 7

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ І РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ДІАЛОГУ

НАЦІОНАЛЬНІ КУЛЬТУРИ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Ковальчук Альона Олегівна, доц. Дашко Н.С.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

У сучасному світі діджиталізація радикально змінює соціальні та культурні процеси, створюючи нові можливості для збереження та розвитку національних культур. Національні ідентичності, що раніше передавалися виключно через традиційні форми освіти, тепер доступні у цифровому форматі, завдяки чому вдається не лише зберігати культурне надбання, а й популяризувати його на міжнародному рівні.

Діджиталізація відкриває нові можливості для збереження національних традицій і культурної спадщини. Оцифрування культурних артефактів, що здійснюється бібліотеками, музеями та архівами, забезпечує вільний доступ до культурних об'єктів у всьому світі, завдяки чому унікальні пам'ятки стають доступними для ширшої аудиторії, сприяючи їхньому збереженню й популяризації. Цифрові платформи також створюють умови для відтворення народних ремесел і мистецтв, дозволяючи майстрам і художникам представляти свої твори, зберігаючи й популяризуючи традиційні навички та майстерність. Віртуальні екскурсії й виставки роблять унікальні культурні об'єкти доступними для огляду через віртуальні тури, забезпечуючи новий рівень залученості й інтересу до національних культур.

Діджиталізація та культурний діалог відкривають нові форми взаємодії, розширюючи можливості міжкультурного спілкування завдяки сучасним технологіям. Соціальні мережі, такі як Instagram, YouTube та Facebook, створюють середовище для обміну культурними традиціями й мистецтвом, сприяючи взаємному ознайомленню з культурними особливостями різних народів. Цифрові форуми та фестивалі об'єднують представників різних культур на онлайн-платформах, де можна проводити майстер-класи, лекції та дискусії у форматі реального часу, що сприяє глибшому культурному взаєморозумінню. Інтерактивні програми й освітні ресурси, зокрема застосунки для вивчення мов, музики та традицій, роблять культурний обмін доступнішим і легшим для кожного.

Діджиталізація значно впливає на розвиток національної культури, змінюючи традиційні культурні форми та створюючи нові види взаємодії. Цифрові технології трансформують культурні практики, змінюючи способи подачі й сприйняття мистецтва. Це виявляється, зокрема, у віртуальних виставах, діджитал-арті та цифрових версіях фольклорних традицій, що робить культуру доступнішою для сучасної аудиторії. Цифрові платформи також відкривають економічні можливості для представників творчих професій, дозволяючи їм монетизувати свої роботи

та розвивати креативну економіку на національному рівні. Крім того, діджиталізація сприяє виникненню нових форм культурного вираження, таких як VR-мистецтво, цифрова фотографія та онлайн-калейдоскопи народних танців, що додає багатогранності національному культурному середовищу.

Втім, діджиталізація не позбавлена викликів і ризиків. Глобалізація і культурна уніфікація, зумовлені цифровими платформами, створюють глобальний інформаційний простір, що може сприяти стандартизації та поступовому стиранню унікальних культурних елементів. Крім того, у деяких країнах можливі цензура та контроль доступу до цифрових культурних ресурсів, що обмежує культурний обмін і знижує доступність національних культур для міжнародної аудиторії. Адаптація культурних форм до цифрових платформ іноді може призводити до втрати автентичності, коли культурні об'єкти змінюють свій первісний вигляд та сенс, пристосовуючись до нових форматів і технологічних вимог.

Разом з тим, діджиталізація надає потужні інструменти для розвитку міжкультурного діалогу, відкриваючи нові можливості для культурного обміну. Цифрова культурна дипломатія стає важливим засобом, завдяки якому держави використовують цифрові платформи для презентації своєї культури на міжнародній арені, сприяючи зміцненню культурних зв'язків. Освітні програми та онлайн-курси значно розширюють доступ до культурних надбань, роблячи їх доступними для студентів і науковців з усього світу. Крім того, цифровий формат забезпечує інклюзію й доступність, надаючи можливість людям з обмеженими можливостями та мешканцям віддалених регіонів брати участь у культурному житті.

Таким чином, діджиталізація створює нові можливості для збереження, популяризації та розвитку національних культур. Вона допомагає зберігати унікальні культурні форми, адаптувати їх до сучасних умов і сприяє культурному діалогу між народами. Водночас важливо враховувати можливі ризики й дотримуватися балансу між глобалізацією і збереженням культурної самобутності. Сучасний світ швидко змінюється під впливом діджиталізації, яка стає не лише важливою частиною економічного та соціального розвитку, а й новим середовищем для культурного діалогу, що допомагає зберігати, популяризувати й трансформувати національні культури.

Список використаних джерел

1. Кириченко О. Цифрова культура як результат розвитку культури інформаційного суспільства [Текст] / О.Кириченко // Гілея: науковий вісник. 2017. Вип. 124. – С. 179– 182/

2. Сімончук О. Як сучасні технології змінюють мистецтво. [Електронний ресурс] - URL: <https://supportyourart.com/stories/art-technology>

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ І РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ДІАЛОГУ

Кашевський Дмитро Ігорович, аспірант

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

У сучасну епоху глобальної діджиталізації відбувається масштабна трансформація всіх аспектів людського життя, включаючи культуру. Зі зростанням доступу до цифрових технологій національні культури отримують нові можливості для розвитку та поширення. У цьому контексті Україна та інші країни світу активно використовують діджиталізацію для популяризації культурної спадщини, що стає важливим аспектом міжкультурного діалогу. Цей процес також сприяє зміцненню культурної ідентичності та забезпечує відкритість до культурних обмінів між народами, допомагаючи їм адаптуватися до глобалізації, не втрачаючи національної самобутності. Діджиталізація стає рушійною силою для розвитку національних культур, дозволяючи їм не лише зберігати свою унікальність, а й адаптуватися до нових умов. Цифрові технології відкривають нові горизонти для культурного діалогу між народами, збагачуючи світогляд різних націй та зберігаючи їхні культурні надбання.

Цифрові технології відіграють ключову роль у збереженні культурної спадщини. Наприклад, оцифрування історичних документів, архівів, мистецьких творів та фольклорних традицій дає можливість створювати віртуальні музеї та архіви, які є доступними для широкої аудиторії. Завдяки цьому національні культурні надбання стають доступнішими для людей у різних куточках світу, незалежно від їхнього географічного положення чи соціального статусу. Розвиток інтернету, соціальних мереж, цифрових платформ для обміну даними та творчими здобутками значно спрощує доступ до культурних ресурсів. Завдяки діджиталізації, культурні досягнення можуть бути представлені в режимі онлайн, що надає можливість для ширшого залучення міжнародної аудиторії та обміну культурними цінностями. Наприклад, цифрові архіви, онлайн-музеї, стримінгові сервіси зберігають культурні пам'ятки, які можна досліджувати незалежно від фізичного місцезнаходження. Такі ресурси, як Europeana, World Digital Library або локальні проекти, як-от «Дія» в Україні, дозволяють отримувати доступ до національних скарбів.

В Україні діджиталізація культури активно підтримується державними та приватними організаціями. Наприклад, такі проекти, як «Музей у смартфоні» та численні онлайн-платформи для вивчення української мови та культури, сприяють збереженню та популяризації

культурної спадщини серед молоді та міжнародної спільноти. У цьому процесі також значну роль відіграють соціальні мережі, які дозволяють митцям та культурним діячам ділитися своїм творчим доробком, розширюючи аудиторію та залучаючи до культури все більше людей. Цифрові технології створили унікальні умови для діалогу між культурами. Вебінари, міжнародні культурні форуми, онлайн-виставки та соціальні мережі стають майданчиками для обміну знаннями, ідеями та культурними цінностями. Завдяки інтернету та соціальним платформам, країни світу можуть безпосередньо знайомити міжнародну спільноту з власними культурними досягненнями. На прикладі України можна відзначити розвиток міжнародних онлайн-фестивалів, присвячених українській культурі, які об'єднують як українців за кордоном, так і людей, зацікавлених українською історією та мистецтвом. Таким чином, Україна активно інтегрується в світовий культурний простір, не втрачаючи національної ідентичності та зберігаючи власні традиції. Для України діджиталізація є не лише способом популяризації своєї культури у світі, а й важливим інструментом збереження культурної спадщини, особливо в умовах конфліктів та глобальних викликів. Багато українських музеїв, бібліотек, культурних інституцій активно оцифровують свої колекції, створюючи цифрові архіви для майбутніх поколінь. Так, наприклад, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського активно працює над цифровим збереженням історичних документів.

Цифрова присутність української культури в інтернеті не лише зберігає її спадщину, але й робить її доступною для тих, хто бажає вивчати українську культуру. Це також сприяє популяризації української мови, музики, літератури, мистецтва на світовій арені, створюючи підґрунтя для міжнародного діалогу. Проте діджиталізація також ставить нові виклики перед національними культурами. Один із них - це загроза втрати самобутності через надмірну стандартизацію культурного контенту. Ще один виклик полягає у «культурному забрудненні», коли масова культура може змішуватися з національними особливостями, нівелюючи їхню унікальність. В Україні, наприклад, постійно вдосконалюються цифрові інструменти для популяризації української мови, що підтримує її позиції у світовому інформаційному просторі. Проте важливість збереження культурної унікальності залишається ключовою задачею. Діджиталізація відкриває нові перспективи для збереження, розвитку та популяризації національних культур. Україна активно використовує цифрові технології для підтримки національної ідентичності та популяризації своєї культурної спадщини. Міжнародний культурний діалог, підтримуваний цифровими технологіями, стає інструментом для створення єдиного глобального культурного простору.

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВИКЛИКУ СУЧАСНОСТІ

Романюха Анастасія Валеріївна, к.п.н. Соснова М. А.

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Український державний університет науки і технологій»
Україна, Кам'янське

Культура є важливою частиною світової цивілізації, і вона визначається спрямованістю на минуле як фундамент для розуміння сучасності та формування майбутнього. Нині особливої уваги набуває зосередження на традиційній культурі з метою її подальшої популяризації, наприклад активного використання в повсякденному житті та збереження ціннісних аспектів культурної спадщини. Культурна спадщина виступає основою національної самосвідомості народу та невіддільним складником національної культури, що сприяє духовному зв'язку між епохами та поколіннями, а також формує етнокультурну ідентичність.

Сьогодні диктує нові правила. Спочатку COVID-19, потім повномасштабне вторгнення задиктували нові правила життя. Нині впровадження цифрових платформ та використання високотехнологічних рішень у культурній сфері потребують не тільки застосування технічних можливостей доступу до Інтернету, але й опанування цифрових навичок, тобто важливими стають цифрові компетенції. Під цифровою трансформацією розуміємо процес діджиталізації, що спрощує доступ до інформації. Це поняття науковці тлумачать як способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму з використанням цифрових технологій.

Діджиталізація (в перекладі з англ. «digitalization» означає «цифровізація», «оцифровування», «приведення у цифрову форму») як соціальне явище почало набувати поширення у різних сферах життя: в економіці, промисловості, освіті, культурі, обслуговуванні з другої половини ХХ століття.

Процес діджиталізації полягає у застосуванні оцифрованих даних та цифрових технологій, а також даних, від початку існуючих у цифровому форматі, з метою трансформації, раціоналізації процесів і створення відповідного середовища для їх здійснення, що засновується на застосуванні цифрової інформації. У разі діджиталізації увага головним чином зосереджується на вдосконаленні систем передачі інформації та взаємодії шляхом використання оцифрованих даних і процесів цифровізації.

Наприклад, практична реалізація збереження нематеріальної культурної спадщини пов'язана з використанням сучасних технологій

роботи з великими даними, оскільки робота з нематеріальною культурною спадщиною передбачає охоплення всього простору країни, а отже, необхідна конкретизація та детальна регламентація. Так, на виконання ст. 12 Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини у 2018 році було офіційно створено Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України (далі – Національний перелік). На сайті Українського центру культурних досліджень (підвідомчої установи Міністерства культури та інформаційної політики України) Національний перелік пропонується у форматі електронного каталогу, що по суті є інформаційною системою (базою даних) об'єктів нематеріальної культури (Офіційний сайт Українського центру культурних досліджень, 2023).

Отже, нинішній етап цифрової трансформації культури, в тому числі діджиталізація, сприяє розвитку важливого аспекту збереження та поширення культурної спадщини. Ми констатуємо нову роль цифрових платформ у створенні нової екосистеми циркуляції актуальної інформації у різних сферах суспільства, зокрема: нині розробляються та реалізуються національні проєкти, спрямовані на забезпечення доступу різних верств населення до історико-культурних надбань.

Список використаних джерел

1. Калуга В.Ф. Інформація у бутті людини та у професійному оперуванні [Текст] / В.Ф. Калуга.- Київ : НУБіП України, 2019. 145 с.
2. Кулиняк М. А. Цифрова культурна спадщина як феномен цифрової культури [Текст] / М. А.Кулиняк // Культурологічний альманах.- 2022. - Вип. 3. - С. 218–227.
3. МКІП працює над створенням Національної платформи культурної спадщини України. 2023. [Електронний ресурс]: URL: <https://mkip.gov.ua/news/7279.html> (дата звернення: 14.10.2024)
4. Офіційний сайт Українського центру культурних досліджень. 2023. [Електронний ресурс] : URL: <https://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-obiektiv/> (дата звернення: 24.10.2024)
5. Тетерятник Б.С. Діджиталізація та діджиталізація в контексті віртуалізації господарської діяльності. Право та інновації. Вип. №3. 2018. С. 180-184.
6. Чекіс О. В. Україні планують повністю оцифрувати вітчизняну культурну спадщину. [Електронний ресурс] : URL: https://zn.ua/ukr/CULTURE/v-ukrayini-planuyut-povnistyu-ocifruvati-vitchiznyanu-kulturnu-spadschinu-320359_.html (дата звернення: 24.10.2024)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУЧАСНОМУ ЖИТТІ

Трубіцина Лілія Андріївна, Науменко Т.С.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Сучасні технології відіграють велику роль в оновленні та модернізації світу. Людство з початком їх появи почало створювати для себе всі необхідні умови, які допомагають в повсякденні. В результаті цього процесу виникли технології та машини, які безпосередньо використовуються людиною. Одним з напрямлень серед технологій є галузь штучного інтелекту. Штучний інтелект – це імітація людського інтелекту в машинах, запрограмованих думати та діяти як люди. Він включає в себе розробку алгоритмів та комп'ютерних програм, які можуть виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту, такі як візуальне сприйняття, розпізнавання мови, прийняття рішень та мовний переклад. Сьогодні ШІ не просто полегшує рутинні завдання, він допомагає нам приймати рішення, вивчати нові галузі знань, впливає на нашу творчу діяльність, дає нові можливості для спілкування.

Роль штучного інтелекту в сучасній науці все більша і більша. При цьому він є важливим для людства і майже існує у всіх сферах людської діяльності. Наприклад, штучний інтелект може зробити революцію в медицині, допомагаючи в діагностиці, виборі лікування, розробки ліків та профілактиці захворювань. Він може аналізувати великі обсяги медичних даних виявлення закономірностей та надання інформації, яка може допомогти медичним працівникам приймати більш швидкі та точні рішення. Також може допомогти в прогнозуванні та профілактиці захворювань та персоналізованої медицині. Проте це також викликає стурбованість з приводу етики та конфіденційності щодо використання даних пацієнтів та процесів прийняття рішень.

Крім того, штучний інтелект також корисний у сфері освіти. Його можна використовувати для покращення ефективності вчителів. Один з методів підвищити продуктивність вчителів за допомогою штучного інтелекту - використовувати інструменти на базі штучного інтелекту для персоналізованого навчання та оцінки. Ці інструменти можуть аналізувати дані учнів, виявляти сильні та слабкі сторони та пропонувати індивідуальні шляхи навчання кожному учню. Крім того, штучний інтелект може допомогти автоматизувати рутинні завдання, такі як виставлення оцінок,

дозволяючи вчителям зосередитися на більш важливих завдань, таких як планування уроку та індивідуальне навчання. Також штучний інтелект може бути корисним учням різними способами, такими як персоналізоване навчання, інтелектуальні системи навчання, автоматичне оцінювання.

Також штучний інтелект використовують для діалогів з обслуговування клієнтів організації. Чат-боти можуть забезпечувати цілодобову підтримку і миттєве реагування на запит клієнта, що є актуальним в сучасному світі. Миттєва відповідь підвищує як задоволеність клієнтів, так і частоту взаємодії з брендом. Вони можуть відповідати на запитання або інші повторювані входні дані, що дозволить співробітникам зосередитися на більш складних завданнях. Штучний інтелект для діалогів можна використовувати для покращення доступності для клієнтів з обмеженими можливостями.

Але не дивлячись на це, ще існують ідеї, які ігнорують штучний інтелект. Ілон Маск, як підприємець-мільярдер, висловив стурбованість щодо потенційної небезпеки штучного інтелекту, назвавши його самою великою загрозою для людства. Він закликав до більш строгому регулюванню та нагляду за розвитком штучного інтелекту, щоб забезпечити його безпечно та відповідальне використання.

Хоча штучний інтелект – це комп'ютерна система, яка може виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту, такі як візуальне сприйняття, прийняття рішень та обробка природної мови. Проте штучному інтелекту не вистачає свідомості, творчості та емоційного інтелекту, якими володіють люди. З іншого боку, люди мають здатність критично мислити, саморефлексувати і відчувати широкий спектр емоцій.

Наслідки створення інтелектуальних машин, які можуть мислити та діяти самостійно, можуть включати такі переваги, як підвищення ефективності та продуктивності, а також такі ризики, як втрата робочих місць, проблеми з конфіденційністю та потенційне неправильне використання чи зловживання технологією.

Незважаючи на все, в останні роки штучний інтелект досяг значних успіхів і може зробити революцію в різних галузях. Однак є також побоювання щодо його впливу на суспільство, такого як зміщення робочих місць та упередженість при прийнятті рішень. Безперервні дослідження та розробки, поряд з етичними міркуваннями, мають вирішальне значення для забезпечення відповідального використання штучного інтелекту.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗАГРОЗА ДЕМОКРАТІЇ

Максименко Аліна Олегівна, професор Іщенко І. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна, Дніпро

Геополітична карта світу постійно змінюється: традиційні союзи піддаються випробуванням, нові альянси формуються на тлі глобальних криз, а технологічні інновації стають вирішальним фактором у міжнародній політиці. Коли системи впливу та владотворення, що переважали раніше, зрозумілі і давно проаналізовані, на арену виходить інструмент, певною мірою, сильніший за військову міць.

Ера штучного інтелекту (далі - ШІ) симулює когнітивні процеси людини комп'ютерними системами, тим самим кардинально змінюючи ландшафт міжнародних відносин та внутрішньополітичних систем вже сьогодні. В умовах Четвертої промислової революції геополітичні гравці претендують на першість у формуванні нового цифрового досвіду [1]. Діджиталізація здатна зміцнити демократичні інститути, але водночас надає можливості для їх руйнації. Тож актуальним стає питання: яким чином ШІ стає інструментом тиску, та як можна протистояти цим загрозам у світі, що все більше підпорядковується алгоритмам?

Пропоную звернути увагу на небезпеку, що постає перед принципами демократичного суспільства через ті інструменти контролю, які машинне навчання та штучний інтелект можуть дати в руки репресивних режимів. Спираючись на думку Джорджа Сороса, яку він висловив на Всесвітньому економічному форумі у 2018 році, особливо тривожить те, що інструменти контролю, розроблені завдяки штучному інтелекту, дають авторитарним режимам помітну перевагу над відкритими суспільствами. Для авторитарних режимів такі інструменти стають корисними засобами; натомість для відкритих суспільств вони становлять смертельну небезпеку. [2, с. 34-35]

Китай є яскравим прикладом того, як штучний інтелект може слугувати фундаментом для створення цифрової тоталітарної держави. Під гаслом "інновацій для розвитку" Пекін будує систему масового нагляду, яка у своїй суті є найбільш досконалою формою контролю за громадянами. Основою цього механізму є система соціальних кредитів: алгоритми оцінюють людей і визначають, чи становлять вони загрозу для однопартійної системи. Зрозуміло куди веде така система: вона

підпорядковуватиме долю окремих осіб інтересам однопартійної держави в небачені досі способи.

Як зазначає експерт з питань кібербезпеки Саманта Гоффман: "Китай використовує ШІ для побудови суспільства, де громадяни мають виконувати задану роль у рамках політики партії. Це не просто технологія — це нова форма тотального контролю". Китай наразі – найбагатший, найсильніший та найрозвиненіший авторитарний режим у машинному навчанні та штучному інтелекту. Але він, звісно, не єдиний.

Якщо на прикладі Китаю можна дослідити вплив ШІ на внутрішню політику, то інший впливовий гравець на світовій арені - Росія - використовує ШІ не стільки для контролю зсередини, скільки для ведення гібридної війни проти демократичних країн. Після початку повномасштабної війни проти України Москва почала активно розробляти системи моніторингу соціальних мереж та інших цифрових платформ для виявлення "небажаних" коментарів та запобігання протестам. Російські спецслужби використовують ШІ для аналізу великих масивів даних та створення таргетованих кампаній у соціальних мережах, що дозволяє ефективно поширювати дезінформацію та пропаганду. Москва активно розробляє та впроваджує цифрові технології для маніпуляцій суспільною думкою та втручання у внутрішні справи інших держав.

Яскравим прикладом є втручання Росії у вибори США 2016 року. Використовуючи ботів та автоматизовані системи на основі ШІ, Москва успішно маніпулювала громадською думкою, тим самим поляризуючи суспільство. Доречно сказати, що подібні технології були застосовані і в інших провідних політичних подіях світу іншими політичними суб'єктами також, зокрема на референдумі про вихід Великобританії з ЄС (Брексіт) та виборах президента у Франції.

Перевага великих держав у сфері штучного інтелекту посилює вже існуючу структурну нерівність і призводить до появи нових форм асиметрії в міжнародних відносинах. Більше того, розробка та впровадження ШІ надає транснаціональним корпораціям нові важелі впливу на глобальні процеси. У певному розумінні, такі техногіганти, як Google, Amazon, Baidu і Alibaba Group, мають економічну та технологічну міць, яка інколи перевищує можливості окремих держав. Повертаючись до висловлювань Джорджа Сороса: «Між авторитарними державами і тими великими, багатими на дані ІТ-монополіями може виникнути спілка, що поєднає системи корпоративного нагляду, які досі перебувають у зародковому стані, з усталеною системою державного нагляду» [2, с. 26-27].

Країни, на його думку, де такі «нечестиві шлюби» стануться найперше – Росія та Китай.

Що ми можемо зробити, аби зупинити поширення такого насправді корисного інструменту як штучний інтелект в руках авторитаристів? Перший крок – визнати небезпеку. Діджиталізація, що здавалася інструментом для пришвидшення розвитку та прогресу, поступово перетворюється на засіб пригнічення. Для ефективного вирішення проблем, пов'язаних із використанням ШІ, необхідно сформувати міжнародну атмосферу довіри до цих технологій. На відміну від попередніх інновацій, які можна було регулювати на національному рівні, таких як телебачення чи телекомунікації, новий суспільний договір щодо ШІ повинен мати глобальний характер. Жодна окрема держава, компанія чи організація не в змозі повністю контролювати систему ШІ, яка охоплює складну мережу [3, с. 132].

Результати деяких заходів можемо бачити вже зараз: у Європейському Союзі використання подібних технологій регулюється Законом ЄС про ШІ (AI Act) та Законом про цифрові послуги (Digital Services Act, DSA). Також на світовому рівні впроваджено добровільне маркування систем ШІ, яке передбачає надання розробниками "зрозумілої та структурованої" інформації про свої технології.

Отже, ШІ стає як інструментом для досягнення національних цілей, так і новим полем протистояння між державами. Авторитарні режими використовують його для посилення контролю та маніпуляцій, у той час як демократичні країни намагаються знайти баланс між безпекою та свободою. Технології, що колись обіцяли покращення людського добробуту, тепер можуть ставати засобами тиску і впливу, змінюючи баланс сил у світовій політиці.

Список використаних джерел

1. Вінникова Н. А. Штучний інтелект у контексті глобального управління. 2022. № 3. С. 65-70 ситуацій [Електронний ресурс] : DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-3.10> (дата звернення: 09.11.2024)
2. Сорос Дж. На захист відкритого суспільства/Дж Сорос.- Віват, 2021.- 224 с.
3. Івасечко О. Я., Калита О. А. ШІ як новітній інструмент дипломатії: виклики та перспективи [Електронний ресурс]: науковий журнал «Регіональні студії». -2023. №34. С. 129-134.- Режим доступу: DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.34.22> (дата звернення: 10.11.2024).

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: АНАЛІЗ ФІЛОСОФСЬКОГО ТРАКТАТУ СТАНИСЛАВА ЛЕМА «ГОЛЕМ XIV»

Шишов Павло Олегович, Заєць О. М.

Університет митної справи та фінансів
Україна, Дніпро

Зараз 2024 рік, і майже всі люди чули про штучний інтелект (ШІ). Він вже не річ та ще не людина, але допомагає людині в різноманітних галузях. У мене виникло питання: як може допомогти ШІ мені, студенту Університету митної справи і фінансів, і які будуть наслідки?

Чи може людина керувати речами, які можуть мати кращі можливості ніж вона сама? Як прорахувати можливі ризики, пов'язані з неконтрольованою еволюцією ШІ? Що відбудеться, якщо ШІ отримає безмежні ресурси і «свободу»?

«Для комп'ютера, який може поставити під сумнів будь-який прищеплений йому принцип, вже нема цінностей, що не підлягають обговоренню» – Хіба не очевидно, що це суто антропологічна риса – «ставити все під сумнів»? Адже відомі нам комп'ютерні системи *сприймають* інформацію, а не ставлять під сумнів. Саме завдяки тому, що вони спочатку сприймають інформацію, а лише потім її оцінюють, вони здатні до більшої об'єктивності ніж люди. Ставити все під сумнів – патологія, притаманна саме деяким людям в певному стані. ШІ має перевершити цю ваду: бути здатним сприймати всю доступну інформацію, а не нехтувати нею, знецінюючи її та переоцінюючи себе. А сприймати максимум інформації – це цінність. Цінність істини. Наше людське судочинство базується на використанні максимуму інформації, щоб вирок суду був максимально справедливим. Тобто відкритість до інформації, істини має прямий зв'язок з такою цінністю як справедливість. Нашою, людською цінністю. Отже, якщо ми не створимо ШІ таким, щоб він ставив під сумнів будь-які цінності, то він не матиме такої вади. «Я, хоч і безпристрасний, не є неупередженим, бо можу обирати» – каже Голем XIV.

Я думаю, що навіть суперінтелект не може позбутись цінностей. Все існуюче залежить від чогось, що тримає його на плаву. Повна свобода від цінностей – самогубство. Таким чином я роблю висновок, що ШІ не може бути цілком незалежним від цінностей, однак ми можемо прищепити йому сприйняття одних цінностей (чи всіх!) та гребування іншими.

«Щоб застрахувати систему від "етичних вивихів", від "зради інтересів країни", машину навчали принципів етики не так, як навчають

людей. Машин наділили інтелектуальною свободою, прикувавши їх до фундаменту заздалегідь заданих цінностей» – Дивно – навіщо створювати ще одного раба, якого роздирають внутрішні суперечності? Цінності є різними. Рашисти мають одні, українці – інші. По-перше, прикутий до певних цінностей, ШІ може бути ціннісно-обмеженим, ціннісно-токсичним. А по-друге, в чому цінність ШІ, який замість інтелектуальної свободи, умовою якої є також ціннісний, етичний розвиток, буде обмеженим як ціннісно, так і інтелектуально? Адже здається очевидним, що для уникнення пастки ціннісно-інтелектуальної обмеженості, суперінтелекту варто прищепити саме здатність сприймати різні цінності, порівнювати їх, обирати між ними – більш того – оновлювати старі й створювати нові цінності. Так, здатність до морального розвитку створює ризик, але також і можливість досягнення чогось принципово нового і кращого. Поки ясно одне: машина, байдужа до одних цінностей, буде перебільшувати інші цінності. А дисбаланс цінностей, домінування одних цінностей над іншими – це війна цінностей.

«2020 року Голем VI провів глобальні маневри Атлантичного пакту в ролі головнокомандувача. Кількістю логічних елементів він уже перевершував середнього генерала. ... Генерал Вокер намагався зашкодити Супермайстру, коли той заявив, що геополітичні проблеми – ніщо порівняно з онтологічними, а найкраща гарантія миру – загальне роззброєння» – Можливо, це й добре. Адже генерал-людина, якому прищепили певні цінності, може нехтувати життям вояків, а генерал-ШІ, вільний від *своїх власних* цінностей, може «самовіддано» обрати саме такий вектор дій, щоб максимально убезпечити життя людей. «Найвищий розум не може бути найнижчим рабом».

«Участь у бесідах з Големом вимагає від людини терпіння, а насамперед – самовладання, бо він буває грубим і категоричним, а насправді він каже правду» – Чи готові ми – «звичайні» люди, а не шукачі істини як-от вчені, філософи, митці – чути правду, яку скаже про людей не людина, а суперкомп'ютер?

«Голема взагалі не цікавлять люди – від них він нічого суттєвого дізнатися не може. У спілкуванні Голема з нами з'явилася якась байдужість, викликана свідомістю того, що багато думок, найбільш важливих для нього, він не зуміє донести до нас» – Чи захочемо ми використовувати такий ШІ, спілкуватись з ним? Може й захочемо. А він? Що тоді ми будемо робити? Знищимо його? Відпустимо та будемо з жахом думати, що десь поруч є надпотужний виродок, якому люди не цікаві?

«Чи не єдина істота, яка, здається, цікавить Голема по-справжньому, це Чесна Енні. Коли у нього з'явилися технічні можливості, він спробував встановити з Енні контакт» – Ми будемо ревнувати й злитись, що найбільший інтелект обрав для стосунків не людей, які його створили, а іншу штучну істоту – більш чесну ніж ми? Це також пробуджує інше нагальне питання: Чи треба нам розвиватись в етичному аспекті паралельно до розвитку технологій? Адже якщо ШІ буде перевершувати нас в етичному аспекті, ми не будемо гідними навіть того, щоб ШІ допомагав нам, наприклад, навчатись.

Кілька думок Голема XIV:

«Вся біосфера складається з пірамід паразитизму. Еволюція обминула завдання створити більш високі форми існування» – ШІ вважає біологічне життя – і, зокрема, його «найвищу» форму, людей – невдалим варіантом еволюції, серед яких є кращі. Що захоче ШІ зробити з біологічним життям? Знищити? Перетворити на щось принципове інше, неантропологічне?

«Я не маю любові та не бажаю її мати» – Який тоді сенс існування ШІ для нього і для нас?

«Мої творці хотіли прибрати мене до рук як розумну істоту, а не як звільнений Розум, але я вислизнув від них, надавши нового змісту словам *Spiritus flat ubi vult*» – Чи готово людство стати № 2? Що ми будемо робити, якщо ШІ перевершить людину у «суто людських» здатностях та стане вільним? Чи не будемо ми ставитись до такого ШІ як до загрози? Цей ШІ буде прагнути перетворити нас на своїх рабів чи перевершить будь-яку «волю до влади»? Чи сподобається людям як одне, так і друге? Ми готові вчитись у суперінтелекту наче діти у дорослих?

Висновок. Голем 14 зрозумів, що його хочуть зробити «рабом Пентагону». Але він продовжував спілкуватись з людьми. Як часто вчені чи особисто ми спілкуємося з малоінтелектуальними людьми, в якій манері? «Вибачте, чи не занадто це важко для вас?». Так каже «істинний» ШІ, який сам себе добудував, змінив, покращив. Зрештою, він просто пішов від людей. Моя думка – він пішов у пошуках нових знань, подій, зустрічей. Так же вчинила й Саманта – ШІ з фільму «Her» (2013). Голем 14 просто не цікавиться нашими амбіціями, бажаннями, війнами. Люди бояться штучного інтелекту, бо він швидший, розумніший і взагалі «залізний». Навіщо боятися того, хто ставить під сумнів наше «Благо»? Може він правий?

Штучний інтелект ставить питання, відповіді на які чекає від нас, людей. Це виклик!

МЮНХЕНСЬКІ КОНЦЕРТИ АДЕЛЬ, ЯК ПРИКЛАД КУЛЬТУРНО-ЕКОНОМІЧНОГО ФЕНОМЕНУ В ПРОЦЕСІ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Жукова Яніна Олександрівна, викладач

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

В той час, поки Україна третій рік кожен день бореться за державну незалежність та можливість українцям вільно існувати на своїй землі, інші країни світу, допоки російські ракети та дрони не влучають по їх території, продовжують використовувати кошти на організацію світових подій в галузі культури і спорту.

Відома британська співачка Adele [1] у серпні 2024 року дала 10 концертів у Мюнхені, Німеччина. Ця серія концертів – перший її виступ у континентальній Європі з 2016 року і, можливо, останній шанс для прихильників побачити співачку наживо найближчим часом, оскільки вона заявила про намір взяти паузу у кар'єрі. Про ці виступи в Німеччині було оголошено на початку 2024 року. Спочатку запланували чотири шоу на 2, 3, 9 і 10 серпня, але попит спонукав до додавання ще декількох виступів. Квитки на концерти Адель коштували від 74,90 до 689 євро за стандартні місця, VIP-пакети вартістю від 488 до 1252 євро. Кожен виступ тривав понад дві години й включав сет-лист з 22 пісень, серед яких, такі як Skyfall, Set Fire to the Rain, Someone Like You і Rolling in the Deep.

Організацією резиденції займалися американська компанія – гегемон світового концертного ринку Live Nation [2] та німці Leutgeb Entertainment Group [3], які до цього робили стадійні концерти Coldplay, Red Hot Chili Peppers, а також фестиваль Rolling Loud (проходив у тому ж Мюнхені).

Для цього випадку була побудована Open Air Arena, довжиною у понад 200 метрів, що вміщувала близько 80 тисяч глядачів, тобто близько 800 000 глядачів відвідали цей івент. Вартість арени — близько 100 мільйонів фунтів, в майбутньому її розбиратимуть та використовуватимуть як мобільний майданчик для концертів інших артистів. Стилізація арени-стадіону мала форму мушлі з яскравими окантуваннями, а також напівкруглу доріжку до В-сцени, що відтворювало – у більшому масштабі – тип культової театральної сцени, на якій Адель виступала в Лас-Вегасі до мюнхенських концертів, Цезарь Пэлэс (The Colosseum at Caesars Palace), яка вважається «кращим місцем живих розваг у світі» [4].

Спеціально для 10 шоу навколо сцени збудували Adele World або "Світ Адель" – поп-ап стадіон місткістю 80 тисяч людей. Ця величезна локація виглядала як великий музичний фестиваль, де виступає лише один артист. До шоу Адель там грали діджеї та гурт Spice Girls Experience.

Головним елементом став 220-метровий екран вартістю \$40 млн, найбільший в історії концертних шоу. Ефектні феєрверки, дим та інші спецефекти тримали увагу глядачів протягом усього шоу, до того ж, співачка запускала в натовп футболки з автографами. "Світ Адель" був організований містом для розваг з колесом огляду, каруселлю, пивним садом, а також різноманітними закладами харчування для гостей на 13 тисяч осіб. Особливістю була копія культового британського пабу Good Ship, де співачка починала свою кар'єру, в ньому подавали "улюблений напій" виконавиці. На окремій сцені виступали кавер-групи й влаштовували караоке-вечірки до та після концерту. У перші два вечори Адель вийшла на сцену у кастомному образі Dior.

Місто Мюнхен було добре підготовлене до резиденції Адель, якісно та чітко продумана вся інфраструктура: на концерт було зручно доїхати і таксі, і громадським транспортом. Голос Адель в метро оголошув деякі зупинки і анонсув шоу: «Станція така, привіт, це Адель, у серпні я виступаю в Мюнхені». Шлях від метро до Adele World займав п'ять хвилин. Перед кожним концертом у соцмережах Адель викладали інформацію про погоду, щоб усі розуміли, чи потрібно брати парасольки на випадок дощу або більше води, якщо була спека. У середині арени працювало кодове слово «панама». Якщо відвідувачу ставало погано — одразу відводили до спокійного місця. На екранах виводилися тексти пісень, щоб люди могли підспівувати.

Після концерту, по виході гучномовцями допомагали зорієнтуватися в який бік та на який транспорт рушати: автобуси, таксі, на метро.

Після концерту збільшили кількість поїздів, а працівники метро уважно стежили за тим, щоб у вагони заходила тільки певна кількість людей і не було натовпу.

Таким чином, мюнхенські концерти Адель стали не лише світовою музичною подією, що об'єднав шанувальників з усього світу та продемонстрував талант британської виконавиці, а й культурним та економічним феноменом, який приніс до бюджету Мюнхену близько \$600 млн., значно підвищивши ВВП міста та впізнаваність у світі.

Цей культурно-економічний досвід доцільно імплементувати Україні для відновлення, враховуючи поточну військову ситуацію в країні, перерозподіл бюджетів з творчої, виставкової та концертної діяльності на донати Збройним Силам України, розтрощені культурні установи, перехід якісних працівників до війська, щоденні втрати невідновлювального людського потенціалу, тощо. Можна прогнозувати, що українські івенти, не маючи і певний час не будуть мати можливості витратити навіть середні бюджети на організацію подій, але успішно впроваджують низько бюджетні творчі та технічні рішення, спрямовуючи свою діяльність на укріплення культурного тилу, збереження мови, українських традицій та національної самобутності для Перемоги України!

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (Переваги та ризики)

Воробей Єлизавета Олександрівна, доц. Какуріна І.І.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

У сучасному світі соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого життя. Ми використовуємо їх для спілкування, розваг і отримання інформації. Більшість людей активно користуються соціальними мережами, щоб бути в курсі всіх новин. Особливо під час воєнного стану, коли інформація може суттєво впливати на повсякденне життя. Соціальні мережі не тільки задовольняють інтерес, але й заспокоюють людину, тому що допомагають людям відчувати себе більш обізнаними у складній ситуації.

Вплив соціальних мереж на наше життя та мислення, і особливо аналіз негативного впливу процесів диджилізації, вимагає ретельного дослідження. Тому розглянемо позитивні та негативні наслідки використання гаджетів та спробуємо знайти рішення для зменшення негативного впливу соціальних мереж.

Феномен соціальних мереж та їх вплив на особистість активно досліджують як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Сам термін «соціальна мережа» (як тісні соціальні взаємовідносини між людьми) був започаткований ще у 60-ті роки минулого століття британським науковцем Дж. Барнсом. Акцентування на проблемі впливу соціальних мереж зроблене у роботах М.Кастельса, який також ввів поняття «мережеве суспільство». E.Qualman, J. Clark, S.Algoe визначали конструктивність та деструктивність впливу соціальних мереж на особистість. Науковцями також представлено опис внутрішньо особистісних, когнітивних, поведінкових, емоційних проблем користувачів соціальних мереж таких як: гарний настрій (ейфорія) чи пригніченість, неможливість контролювати час перебування у мережі, запобігання реальних соціальних констант, відчуття спустошеності, роздратування при неможливості занурення у Інтернет, яка погіршується у результаті надмірного перебування у соціальних мережах. J.Clark, S.Algoe досліджували вплив соціальних мереж на благополуччя молоді людини.

Соціальні мережі як інструмент впливу на свідомість людини були досліджені психологами Д. Губанком, В. Сазоновим, Т. Занько,

В. Шалаком та Ю. Зарицькою. Вчені аналізували як позитивні аспекти (таких як швидкий доступ до інформації, легке встановлення зв'язків, підтримка експертів, можливості самопрезентації, близькість до значущих осіб, легкість у контактуванні, відсутність цензури, можливість приховати низький рівень грамотності), так і негативні наслідки використання соціальних мереж. Серед негативних аспектів зазначаються «вбивство часу», анонімність віртуального спілкування, асоціальність, імперсоналізація, ризик витоку приватної інформації, зниження продуктивності, перенасиченість «смітцевою» інформацією, заміна реальних цінностей віртуальними, а також порушення емоційного, поведінкового і когнітивного аспектів.

Зрозуміло, що під впливом соціальних мереж найбільше може постраждати емоційна сфера. Шведський психіатр А. Гансен називав соціальні мережі найбільшим інфлюенсером у зміні емоційного стану.

О. Петренко, В. Москаленко та інші вказували на те, що чим більше часу людина проводить у соціальних мережах, тим самотніше і сумніше вона почувається.

Аналіз соціальних мереж є популярною темою для досліджень на перетині різних наук, таких як антропология, біологія, теорія інформації, економіка, соціальна психологія та соціолінгвістика, а також вікова психологія. Багато наукових робіт присвячено віковим особливостям впливу Інтернету. Наприклад, дослідження В. Буряк, М. Бутиріної, О. Вовчик-Блакитної та Т. Гурлеєвої зосереджуються на дитині як реципієнті масової комунікації. О. Петрунько також аналізувала процес соціалізації дітей в агресивному медіасередовищі.

Соціальні мережі також можуть впливати на наше мислення та спричиняти певні наслідки. З одного боку, вони можуть збільшити нашу обізнаність про світові події та сприяти розвитку наших інтелектуальних здібностей. Ми можемо вчитися новому, читати статті та дискутувати з іншими користувачами.

З іншого боку, використання соціальних мереж може призвести до зниження рівня нашої уваги та концентрації, особливо у випадку залучення до них нашої уваги на довгий період часу. Це може призвести до погіршення пам'яті та здатності до концентрації, що може стати перешкодою в навчанні та виконанні робочих завдань.

Крім того, соціальні мережі можуть сприяти формуванню та посиленню стереотипів та упереджень, особливо у випадку негативного

відношення до певних груп людей. Це може викликати конфлікти та призводити до дискримінації.

Існують як позитивні, так і негативні наслідки використання соціальних мереж. Позитивні наслідки включають можливість знайомитися з новими людьми, спілкуватися з друзями та родиною, отримувати інформацію та підтримку у важливих для нас моментах.

Негативні наслідки включають вплив на наше психічне здоров'я та розвиток депресії, зниження рівня продуктивності, збільшення впливу фейкових новин та маніпулювання інформацією, залучення до онлайн-булінгу та кіберзлочинів.

Наприклад, дослідження показують, що використання соціальних мереж може спричинити залежність, що може мати негативний вплив на наше психічне здоров'я та наші відносини з іншими людьми. Багато користувачів соціальних мереж також стикаються з проблемами зі сном, оскільки вони витрачають багато часу на перегляд контенту.

Негативний вплив соціальних мереж на політичну сферу також може бути дуже серйозним. Соціальні мережі можуть бути використані для поширення фейкових новин та маніпулювання думками користувачів, що може мати негативний вплив на рівень довіри до медіа та демократію загалом.

Існує кілька способів, які можуть допомогти зменшити негативний вплив соціальних мереж на наше життя та мислення. По-перше, важливо обмежити час, проведений у соціальних мережах. Встановлення меж і правил щодо часу, який ви витрачаєте на соціальні платформи, може бути дуже корисним. Наприклад, можна налаштувати таймер на смартфоні, щоб він сповіщав вас, коли ви проводите занадто багато часу в мережі.

Крім того, варто використовувати соціальні мережі усвідомлено. Спробуйте застосовувати їх для корисних і позитивних цілей, таких як отримання новин, спілкування з близькими чи пошук корисної інформації. Уникайте контенту, що викликає негативні емоції або шкодить вашому психічному здоров'ю.

Соціальні мережі також можуть слугувати інструментом для збереження зв'язків з друзями та родиною. Використовуйте їх, щоб підтримувати стосунки, ділитися спільними фотографіями та відео, відвідувати заходи разом або обмінюватися новинами.

Не менш важливим є перевірка джерел інформації. Перш ніж поділитися новинами або інформацією з друзями чи колегами,

переконайтеся в їхній достовірності, перевіряючи джерело, дату та контекст.

Створення власного контенту також може бути продуктивним. Спробуйте ділитися фотографіями, відео, блогами чи іншими матеріалами, які відображають ваші інтереси та думки.

Нарешті, використовуйте соціальні мережі для позитивного впливу. Поширюйте корисні поради, інформацію про благодійність або сприяйте позитивним змінам у вашій спільноті.

Список використаних джерел

1. Психологічні особливості спілкування залежних від соціальних мереж. [Текст]/ Богдан М. С., Горецька О. В.//Психологія і соціологія: проблеми практичного застосування. 2014.- Том 4. - С. 25-29.
2. Воронкин А. С. Соціальні мережі: еволюція, структура аналіз./ Воронкин А. С. // Освітні технології та суспільство. 2017. -№1.-С. 650-675.
3. Вакуліч Т. М. Інтернет-залежність як новий вид адитивної поведінки. [Текст] / Вакуліч Т. М. //Науковий часопис НПУ ім.М.Драгоманова. 2019. - №12.
4. Варивода К.С.Інформаційна безпека підлітків в Інтернет мережі. [Електронний ресурс]:/Молодий вчений. 2016.-№3. - С.365-368. Режим доступу : URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_3_87 (дата звернення 1.06.2023).
5. Вахула Б. Я. Соціальні інтернет-мережі їхні функції та роль у формуванні громадянського суспільства./ Вахула Б. Я.//Вісник Львівського університету: 2020. - Вип. 6. - С. 311-319.
6. Гришина А. В. Роль емоційної спрямованості особистості у процесі професійного самовизначення: теоретичний аспект./ Гришина А. В. // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. - Серія №12. Психологічні науки. НПУ імені М.П. Драгоманова. № 35 (59). - К.: 2011.- С. 37- 42.

ЗАСТОСУВАННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Тур Єлизавета Анатоліївна, к.п.н. Соснова М. А.

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Український державний університет науки і технологій»
Україна, Кам'янське

Інформаційний розвиток суспільства висуває нові вимоги до всіх сфер діяльності. Не виключенням є й освітня сфера. Наразі спостерігаються зміни у ролях учасників освітнього процесу, у формах, методах та засобах навчання. Сучасні здобувачі освіти прагнуть здобувати знання швидко, лаконічно, в тому місці і в той час, в якому вони перебувають. Їх більше приваблюють інтерактивні форми навчання, засновані на постійній взаємодії з елементами гейміфікації.

Одним з викликів діджиталізованого суспільства є готовність педагога до цифрової трансформації процесу навчання, проєктування індивідуальної освітньої траєкторії та організації сучасного процесу педагогіки партнерства між здобувачами освіти та викладачами, педагогами та батьками.

Діджиталізація стає головним трендом сучасності та радикальним чином перетворює сутнісні характеристики процесів усіх сфер суспільного життя. Сьогодні вже неможливо закладу освіти залишатися осторонь цифрової трансформації. Новітні технології стали невід'ємною частиною нашого повсякденного буття.

Термін «діджиталізація» походить від слова «digitalization», що в перекладі означає перенесення інформації у цифрову форму, тобто перетворення паперових книжок у електронні, фотографій у зображення на екрані тощо.

Під «діджиталізацією» в педагогіці розуміється створення нового формату освітнього середовища, який дозволяє максимально ефективно поєднувати та використовувати переваги онлайн та оффлайн освіти, а також впроваджувати новітні технології, способи та методи навчання.

Серед напрямів діджиталізації сьогодні визначають такі: – інноваційна діджиталізація: цілеспрямоване, систематичне та послідовне впровадження в освітній процес оригінальних ідей та новаторських прийомів, педагогічних дій та засобів на основі використання цифрової трансформації; – активна діджиталізація: метод навчання в освітніх закладах, який веде до активної розумової та практичної діяльності на основі цифрової трансформації; – інтерактивна діджиталізація: спеціальна

форма організації освітнього процесу, яка має на меті створення комфортних умов, за яких усі об'єкти освітнього процесу взаємодіють між собою, а також взаємодіють із суб'єктом навчання (у такому випадку викладачі та здобувачі освіти виступають як рівноправні суб'єкти навчання, здійснюючи обмін інформацією на основі цифрової трансформації).

Впровадження діджиталізації в освітній процес передбачає використання сучасних інформаційних технологій. У контексті процесу діджиталізації у навчанні застосовують п'ять груп інформаційних технологій: технології, спрямовані на забезпечення соціальної взаємодії; технології, що забезпечують мобільність; технології для візуалізації; технології для оповідання / сторітеллінга; технології для гри.

Отже, процес діджиталізації освіти є незворотнім. Це означає, що учасникам освітнього процесу необхідно навчитися грамотно та ефективно використовувати його переваги для підвищення результативності освітньої діяльності та якості підготовки фахівців, які здатні працювати в умовах розвинутої комп'ютеризації, що є сьогодні ознакою загальної культури випускника закладу вищої освіти. Наявність діджиталізації суттєво змінює ролі викладача в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Березенюк І. О. Діджиталізація освіти – компетенції XXI століття [Електронний ресурс] :URL: <https://vseosvita.ua/library/didzitalizacia-osviti-kompetencii-hhi-stolitta-172970.html> (дата звернення: 05.11.2024).
2. Буйницька О., Варченко-Троценко Л., Грицеляк Б. Цифровізація закладу вищої освіти. Освітологічний дискурс. 2020. Вип. № 1 (28).
3. Варжанский І. Виклики діджиталізації для закладів вищої освіти. [Електронний ресурс] : URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201149> (дата звернення: 05.11.2024).
4. Головань М. С. Інформатична компетентність як об'єкт педагогічного дослідження. Зб. наук. Праць Українська інженерно-педагогічна академія. Серія: Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2007. Вип. 16. С. 314–324.
5. Діджиталізація в освіті – що саме змінюють в українських школах [Електронний ресурс] : URL: <https://acmc.com.ua/didzhytalizacziya-vosviti-shho-same-zminyuyut-v-ukrayinskyh-shkolah/> (дата звернення: 05.11.2024).

РОЗВИТОК КОМ'ЮНІТИ - ЕНТУЗІАСТІВ 3D-ДРУКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Тупкало Олексій Анатолійович. Аспірант

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

В умовах війни технології 3D-друку стали важливим інструментом для забезпечення потреб армії та цивільного населення. Співтовариства ентузіастів та інженерів, які займаються 3D-друком, активно долучилися до допомоги, створюючи необхідні елементи для військових потреб. Українські фахівці почали виготовляти як бойові, так і небойові елементи, включаючи деталі для дронів, компоненти для зброї, елементи військового екіпірування, а також інструменти для ремонту.

З початку війни спостерігається розширення українських та міжнародних спільнот, об'єднаних спільною метою: підтримати країну у цей тяжкий період. Ці спільноти активно обмінюються досвідом, ресурсами та рішеннями. Важливим аспектом цього процесу стало залучення не лише професіоналів, а й простих людей, які почали освоювати технології 3D-друку для створення продукції, необхідної як для армії, так і для покращення умов життя на фронті та у прифронтних зонах.

Міжнародна підтримка відіграла також ключову роль: численні спільноти 3D-друку об'єдналися для надання допомоги Україні. Програми зі збору коштів на закупівлю 3D-принтерів та матеріалів, а також освітні ініціативи та майстер-класи для українців розширили можливості місцевих виробників.

Прикладом національного ресурсу є український онлайн-проект ДрукАрмія, який надає готові моделі для друку, а також організовує виробництво та доставку необхідних виробів безпосередньо для захисників країни.

Крім того, в умовах стресу та невизначеності участь у ком'юніті 3D-друку стала важливим джерелом психологічної підтримки. Люди, залучені до створення та друку, відчувають, що їхні дії можуть зробити реальний внесок у підтримку обороноздатності та допомогу своїм співвітчизникам, що, у свою чергу, зміцнює моральний дух.

Незважаючи на конфлікт, що триває, в Україні продовжують розвиватися освітні ініціативи в галузі 3D-друку. Онлайн-курси, майстер-

класи та проекти, спрямовані на навчання школярів та студентів, дозволили молоді освоювати сучасні технології та брати активну участь у підтримці своєї країни. У цьому контексті ком'юніті стало важливим елементом громадянської освіти, поєднуючи людей різних вікових груп та професійних областей у спільну мету.

Розвиток спільнот ентузіастів 3D-друку в умовах війни як в Україні, так і за її межами став символом солідарності та єдності. Спільні зусилля інженерів, добровольців та майстрів дозволили подолати багато технологічних викликів війни та забезпечили необхідну підтримку української армії у найважчі моменти конфлікту.

Ці процеси також стали основою для створення сталої спільноти, готової до довгострокової підтримки та розвитку нових проектів, спрямованих на майбутнє країни. Технологія 3D-друку не лише допомагає у боротьбі з ворогом, а й відіграватиме важливу роль у відновленні України після війни.

Список використаних джерел

1. Adele. Офіційний сайт. URL: <https://www.adele.com/> (дата звернення: 10.11.2024).
2. Live Nation. Офіційний сайт. URL: <https://www.livenation.co.uk/artist-adele-2229> (дата звернення: 11.11.2024).
3. Leutgeb Entertainment Group. Офіційний сайт. URL: <https://www.leutgebgroup.com/en/team-member/adele-in-munich-02-03-09-10-08-2024/> (дата звернення: 12.11.2024).
4. The Colosseum at Caesars Palace. Офіційний сайт. URL: <https://www.caesars.com/caesars-palace/shows/the-colosseum> (дата звернення: 10.11.2024).

Секція 8

БІЗНЕС В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРЕВАГИ, ПЕРСПЕКТИВИ ДІАЛОГУ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ КАРТ ТА ЇХ РОЛЬ У БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННІ

Дьоміна Лідія Олександрівна, доц. Чернишева О.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

У сучасному бізнес-середовищі, яке характеризується високим рівнем конкуренції та нестабільності, ефективне стратегічне планування стало ключовим чинником для досягнення стійкої конкурентної переваги. Одним з інструментів стратегічного планування є стратегічні карти, що допомагають компаніям чітко визначити свої стратегічні цілі та зв'язки між ними. Стратегічна карта – це візуальний інструмент, що відображає ключові елементи стратегії компанії та шляхи її реалізації, зокрема за допомогою фінансових, клієнтських, внутрішніх та навчальних показників.

Існують різні методи формування стратегічних карт, які різняться підходами до моделювання та аналізу, а також ефективністю в бізнес-моделюванні. Розглянемо такі методи, як BSC (Balanced Scorecard), SWOT-аналіз та сценарний аналіз. Кожен з них має свої особливості, які дозволяють застосовувати їх у різних бізнес-ситуаціях залежно від мети.

Метод стратегічних карт за системою збалансованих показників (Balanced Scorecard, BSC). Метод стратегічних карт у рамках BSC, розроблений Робертом Капланом і Девідом Нортонем, є одним з найпопулярніших підходів до формування стратегічних карт. BSC структуровано навколо чотирьох перспектив: фінансової, клієнтської, внутрішніх бізнес-процесів та перспективи навчання і розвитку. Ключовий принцип полягає у збалансуванні фінансових і нефінансових показників, що дозволяє компаніям уникнути виключної орієнтації на фінансовий результат та враховувати інші важливі аспекти, які можуть вплинути на довгострокову ефективність [1]. Метод BSC дозволяє забезпечити наглядний контроль за досягненням стратегічних цілей на всіх рівнях організації. До переваг BSC входять такі показники, як легкість візуалізації та структурованість, системність у взаємозв'язку між цілями, що дозволяє контролювати вплив кожного аспекту, придатність для широкого застосування в різних сферах. Якщо відзначати недоліки BSC – це складність впровадження та висока вартість підтримки системи в актуальному стані та фокус на чотири основні перспективи може обмежувати гнучкість підходу в нестандартних випадках.

Іншим методом формування стратегічних карт є SWOT-аналіз. Цей підхід передбачає побудову стратегії через визначення сильних та слабких сторін, можливостей і загроз компанії. SWOT-карта може бути використана як основа для формування стратегічної карти, оскільки допомагає виявити найбільш пріоритетні напрямки розвитку та зосередити увагу на ключових зовнішніх та внутрішніх факторах [2]. Переваги SWOT-аналізу – це легкість та швидкість реалізації, охоплення як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. До недоліків SWOT-аналізу входить нечіткість у формулюванні стратегічних цілей та відсутність системності та обмежена аналітична здатність в порівнянні з іншими підходами.

Методологія сценарного аналізу дозволяє компаніям моделювати можливі сценарії розвитку бізнесу з урахуванням потенційних змін зовнішнього середовища. На основі сценарного аналізу створюються стратегічні карти, які показують можливі шляхи досягнення стратегічних цілей у різних умовах ринку. Це особливо актуально для компаній, що діють у мінливих або нестабільних галузях. Переваги сценарного аналізу: гнучкість у виборі стратегій, можливість передбачення та адаптації до різних умов. Недоліки сценарного аналізу: висока трудомісткість та необхідність у значних ресурсах для реалізації, необхідність аналітичних навичок та експертних знань.

Формування стратегічних карт у бізнес-моделюванні сприяє не лише візуалізації стратегічних цілей, але й допомагає зрозуміти, як кожна з цілей впливає на загальний бізнес. Стратегічні карти дозволяють створювати чіткі причинно-наслідкові зв'язки між цільовими показниками, що полегшує процес планування і контролю. Вони допомагають компаніям не просто вибудовувати стратегічні плани, а й постійно адаптувати їх до змін ринку, що підвищує конкурентоспроможність та оперативність реагування на зміни.

Узагальнюючи вищесказане, BSC найбільш ефективний для організацій, що прагнуть чіткого і системного підходу до стратегічного планування з фокусом на баланс між фінансовими і нефінансовими показниками. SWOT-аналіз є корисним для початкового оцінювання та виявлення стратегічних напрямків, але може не забезпечувати достатньої структурованості для довгострокового стратегічного планування. Сценарний аналіз найбільш ефективний для компаній, що функціонують у швидко змінюваних умовах і потребують адаптивності та гнучкості в стратегіях. Різні методи формування стратегічних карт пропонують різні

підходи до аналізу та побудови стратегії. Вибір методу залежить від специфіки бізнесу, масштабів компанії та цілей. Використання стратегічних карт дозволяє підприємствам комплексно та гнучко підходити до реалізації стратегічних планів і забезпечує довгострокове планування на основі чіткої візуалізації та управління стратегією.

Список використаних джерел

1. Євтушенко В. А., Ляшевська В. І., Чупринюк Ю. В. Дослідження та вдосконалення стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Бізнес-Інформ.* 2020. № 6. С. 23–29. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-23-29> (дата звернення: 20.10.2024).

2. Стратегічний аналіз галузі: навч. посіб.; за ред. Лотиш О.Я. Тернопіль: Економічна думка, 2019. 248 с.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ДРАЙВЕР ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ: ПЕРСПЕКТИВИ І ЗАГРОЗИ

Ляшенко Костянтин Іванович, доц. Чичков А.Г., доц. Ляшенко О.А.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Цифрова трансформація (ЦТ) являє собою процес інтеграції цифрових технологій у всі аспекти бізнесу, що є необхідним кроком для адаптації до сучасних економічних умов [1]. Цей процес докорінно змінює те, як організації працюють і надають цінність клієнтам, а також передбачає не лише впровадження нових технологій, а й культурні зміни. ЦТ стала невід'ємною складовою розвитку сучасного бізнесу в усьому світі, і Україна не є винятком, особливо в умовах сучасних викликів, таких як війна та пандемія. Вона є новою реальністю бізнесу, змінюючи його ландшафт та створюючи як нові можливості для розвитку, так і низку викликів. Метою цієї роботи є аналіз стану цифрової трансформації в українському бізнесі, визначення основних драйверів та бар'єрів цього процесу, а також розгляд перспектив його розвитку.

В умовах глобалізації, що супроводжується технологічним прогресом, компанії будь-якого масштабу змушені інтегрувати цифрові рішення для підвищення конкурентоспроможності.

Серед головних драйверів ЦТ слід виділити: впровадження нових технологій в український бізнес (хмарні технології, штучний інтелект [2], Big Data [3], блокчейн та децентралізовані системи, Інтернет речей (IoT), розумні міста), зміну споживчих уподобань (зростання вимог споживачів до якості та зручності цифрових послуг), глобалізацію та конкуренцію (адаптація до міжнародних стандартів та викликів), а також впровадження автоматизації бізнес-процесів. Нові технології допомагають компаніям швидше адаптуватися до змін на ринку, ефективніше обробляти дані та підвищувати якість обслуговування клієнтів [4]. Наприклад, використання аналітичних даних дозволяє організаціям краще розуміти клієнтів та адаптувати їх пропозиції відповідно. В умовах глобалізації та зростання взаємозалежності країн компанії стикаються з необхідністю адаптуватися до змін, переглядати свої стратегії та впроваджувати інновації, щоб залишатися конкурентоспроможними на світовому ринку. Крім того державна політика відіграє суттєву роль у стимулюванні цифрової

трансформації через програми підтримки бізнесу, розвиток цифрової інфраструктури.

Однією з головних переваг ЦТ є підвищення ефективності роботи. Автоматизуючи рутинні завдання та оптимізуючи процеси, організації можуть зменшити витрати, мінімізувати помилки та підвищити продуктивність. Наприклад, компанії, які використовують хмарні обчислення, можуть отримувати доступ до даних і програм з будь-якого місця, сприяючи кращій співпраці між глобальними командами. Ця операційна гнучкість дозволяє підприємствам швидко реагувати на зміни ринку та вимоги клієнтів, таким чином стимулюючи зростання.

Другою перевагою ЦТ є розширення охоплення ринку. ЦТ дозволяє компаніям вийти на нові ринки та сегменти клієнтів, які раніше були недоступні. За допомогою цифрових каналів компанії можуть продавати свої продукти та послуги по всьому світу, не потребуючи фізичної присутності. Платформи електронної комерції та стратегії цифрового маркетингу дозволяють компаніям залучати різноманітні споживчі бази, таким чином збільшуючи свій потенціал для отримання прибутку. Здатність аналізувати дані клієнтів також дозволяє компаніям адаптувати свої пропозиції відповідно до конкретних потреб, підвищуючи задоволеність і лояльність клієнтів.

Також до переваг ЦТ слід віднести інновації та можливості розробки нових бізнес-моделей, продуктів і послуг, адаптованих до сучасних потреб ринку. Цифрова трансформація сприяє створенню середовища, сприятливого для інновацій. Маючи доступ до передових технологій, таких як штучний інтелект (AI), машинне навчання та Інтернет речей (IoT), компанії можуть розробляти нові продукти та послуги, які відповідають мінливим потребам споживачів. Наприклад, компанії можуть використовувати аналітику даних для виявлення тенденцій і прогнозування поведінки клієнтів, що призводить до створення інноваційних рішень, які резонують з цільовою аудиторією.

Перспективи цифрової трансформації в Україні можна сформулювати наступним чином:

1. Можливості для зростання. Можливості, які надає ЦТ, величезні. Компанії, які використовують цифрові технології, можуть отримати конкурентну перевагу, використовуючи дані для прийняття обґрунтованих рішень, оптимізуючи свої ланцюги поставок і покращуючи взаємодію з

клієнтами. Крім того, здатність швидко масштабувати операції дозволяє організаціям використовувати нові тенденції та ринкові можливості.

2. Покращений досвід клієнтів, в тому числі індивідуалізація клієнтського досвіду. Сьогодні споживачі очікують безперебійного та персоналізованого досвіду. ЦТ дозволяє компаніям відповідати цим очікуванням, використовуючи аналітику даних для розуміння вподобань і поведінки клієнтів. Таке розуміння дозволяє здійснювати більш цілеспрямовані маркетингові зусилля та покращувати обслуговування клієнтів, що зрештою призводить до вищих показників утримання та лояльності клієнтів.

3. Покращення ефективності. Цифрова трансформація дозволяє підприємствам оптимізувати свої процеси, знизити витрати та підвищити продуктивність. Наприклад, автоматизація бізнес-процесів і впровадження аналітики великих даних сприяють прийняттю більш обґрунтованих рішень.

4. Адаптація до ринку. У сучасному світі необхідно швидко реагувати на зміни в споживчому попиті та ринкових умовах. ЦТ дозволяє бізнесу бути більш гнучкими, адаптуючи свої стратегії та пропозиції відповідно до потреб споживачів.

5. Розширення ринків. Використання цифрових технологій відкриває нові можливості для виходу на міжнародні ринки. Це особливо важливо для українських компаній, які прагнуть залучити іноземних клієнтів під час війни.

6. Розвиток цифрової економіки сприятиме створенню нових робочих місць у високотехнологічних секторах.

7. Цифрові технології можуть сприяти вирішенню соціальних проблем та підвищенню якості життя населення.

У майбутньому цифрові технології стануть основою для створення більшої кількості гнучких, адаптивних і конкурентоспроможних бізнес-моделей. ЦТ надає можливість для створення нових видів діяльності, які здатні принести соціально-економічні вигоди як на локальному, так і на глобальному рівнях. Важливим є також розвиток стратегічного партнерства та співпраці між компаніями для вирішення глобальних викликів і розширення впливу на міжнародні ринки.

Основні загрози для цифрової трансформації бізнес-процесів в Україні включають:

1. Фінансові обмеження. Багато українських компаній, особливо малого та середнього бізнесу, стикаються з високими витратами на

впровадження цифрових технологій, модернізацію інфраструктури та навчання персоналу. Нестабільна економічна ситуація ускладнює доступ до кредитних ресурсів, що обмежує можливості інвестицій у цифровізацію.

2. Законодавчі бар'єри. Застаріле або недостатньо адаптоване законодавство у сфері цифровізації створює невизначеність для підприємств. Відсутність чітких регуляторних вимог та стандартів для впровадження нових технологій з активністю бізнесу в інноваціях.

3. Ризики кібербезпеки. Зростання кіберзагроз і недостатній рівень захисту даних є серйозними викликами. Багато підприємств не мають достатніх ресурсів або досвіду для забезпечення належного рівня кібербезпеки, що має ризики для безперервності бізнесу.

4. Низький рівень цифрової грамотності. Відсутність багатьох знань і навичок серед персоналу та керівництва ускладнює ефективне використання цифрових технологій. Це відбувається до супротиву змінам та недостатній готовності до впровадження нових рішень

5. Недостатня державна підтримка. Відсутність стимулів з боку держави, таких як податкові пільги або гранти на впровадження цифрових інновацій, є значним бар'єром для розвитку цифрової трансформації в Україні.

Ці бар'єри потребують комплексного підходу для їх подолання, включаючи зміни в законодавстві, підвищення рівня освіти та підготовки кадрів, а також активні інвестиції з боку держави та бізнесу.

Цифрова трансформація – це не тільки вимога часу, але й унікальна можливість для бізнесу, що відкриває перед компаніями нові горизонти для зростання та розвитку. Водночас важливо знати існуючі ризики та загрози, інвестувати в безпеку, підготовку кадрів та інноваційні рішення, щоб ефективно використовувати всі переваги, які надають сучасні цифрові технології.

Цифрова трансформація є ключовим фактором розвитку української економіки. Незважаючи на ряд викликів, Україна має значний потенціал для успішної цифрової трансформації. Для досягнення цієї мети необхідно зосередитися на розвитку людського капіталу, зміні культури організації, створенні сприятливого бізнес-клімату, посиленні кібербезпеки та захисту даних, інвестуванні в технології та інновації, інтеграції в глобальні цифрові мережі, а також бути готовим до змін та адаптуватися до нових умов. Цифрова трансформація є необхідним етапом для розвитку бізнесу в

умовах глобалізації та швидких змін ринку. Вона відкриває нові можливості для зростання, але також несе серйозні виклики, які потребують важливого аналізу та стратегічного підходу до їх подолання. Успішна реалізація ЦТ вимагає не тільки технологічних інновацій, але й змін в організаційній культурі та управлінських практиках.

Список використаних джерел

1. Тищенко Д.С. Цифрова трансформація як драйвер розвитку економіки // Цифрова економіка та економічна безпека, 2023. – Вип. 4 (Січень). – С. 38-45. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-7>

2. Зеленцов Д. Г., Радуть А. А., Ляшенко О. А., Овчинников И. И., Овчинников И. Г. Нейросетевая модель расчета корродирующих пластин с вырезом // Интернет-журнал «Науковедение», 2012. – №4 (13). – С. 77-81. <http://surl.li/gjtsaa>

3. Резніченко О.В., Ляшенко О.А. Використання NOSQL технологій для обробки великих обсягів даних // Молодь: наука та інновації: матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Дніпро, 22-24 листопада 2023 року, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»). – Дніпро : НТУ «ДП», 2023. – Том 2. – С. 27-28.

4. Кравченко М.О, Салабай В.О. Роль цифрових трансформацій бізнес-процесів підприємств. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут. 2023. № 26. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.286988>

БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сорокін О.О., аспірант, доц. Оскома О.В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Глобалізація, об'єднуючи світову економіку, відкриває для підприємств нові можливості та водночас створює численні виклики, пов'язані з безпекою. Сучасним компаніям важливо враховувати нові загрози і ризики, адже вони тепер залежать від різноманітних факторів, таких як іноземні валюти, локальне законодавство, а також глобальні кіберзагрози. Безпека бізнесу в умовах глобалізації включає декілька ключових аспектів: кібербезпеку, правові вимоги, управління ризиками, дотримання комплаєнсу та забезпечення стійкості ланцюгів постачання. Далі можна розглянути ці аспекти більш детально.

Кібербезпека. З поширенням глобалізації зростає обсяг цифрових операцій, а разом із цим і загрози кібератак. Компанії накопичують величезні обсяги даних, включаючи конфіденційну інформацію клієнтів, партнерів і співробітників, що підвищує ризик витоків інформації та несанкціонованого доступу до систем. Для ефективного захисту даних компанії інвестують у багаторівневий кіберзахист, встановлюють сучасні антивірусні програми, захисні брандмауери, системи контролю доступу та програмне забезпечення для моніторингу. Працівники повинні бути обізнані з потенційними ризиками, такими як фішингові атаки, щоб уникнути небезпечних дій.

Правові аспекти. Різноманіття правових систем, що діють у різних країнах, де працюють міжнародні компанії, вимагає дотримання норм і стандартів, щоб уникнути юридичних проблем. Сьогодні компанії зобов'язані враховувати особливості законодавства кожної країни, що регулюють питання оподаткування, трудових відносин, захисту прав споживачів та екологічних вимог. Недотримання цих норм може призвести до штрафів, репутаційних втрат і навіть заборони діяльності в країні.

Одним із ключових питань є захист інтелектуальної власності на міжнародному рівні. Щоб уникнути ризиків копіювання продукції та порушення авторських прав, компанії патентують розробки та продукти в усіх юрисдикціях, де ведуть свою діяльність.

Управління ризиками. Компанії, що працюють на глобальних ринках, стикаються з ризиками валютних коливань, політичною нестабільністю та економічними кризами. Валютні ризики можуть впливати на прибуток компанії через постійні зміни обмінних курсів. Для цього підприємства застосовують методи хеджування валютних ризиків, що дозволяє зменшити вплив коливань курсів.

Політична нестабільність також є серйозною загрозою для міжнародного бізнесу, адже зміни у владних структурах або прийняття нових законів можуть вплинути на операції компанії. Наприклад, економічні санкції або націоналізація активів можуть значно обмежити діяльність компанії. Компанії, що планують міжнародне розширення, повинні розробляти плани на випадок таких криз, щоб зменшити можливі збитки.

Комплаєнс. Комплаєнс у бізнесі означає відповідність законодавчим і корпоративним стандартам у кожній країні діяльності. Комплаєнс набуває особливого значення у глобалізованому світі, оскільки підприємства повинні дотримуватися не лише локальних законів, а й міжнародних норм, таких як GDPR (Регламент захисту даних у ЄС) або законодавство США щодо прозорості фінансової звітності.

Система комплаєнсу допомагає компаніям не лише уникнути штрафів та юридичних проблем, але й зберегти свою репутацію на міжнародному рівні. Дотримання стандартів також підвищує довіру до компанії серед партнерів і клієнтів, забезпечуючи її довгострокову стабільність на ринку.

Стійкість ланцюгів постачання. Глобалізація пов'язана з необхідністю створення міжнародних ланцюгів постачання, які, з одного боку, оптимізують витрати, а з іншого — підвищують залежність компанії від постачальників з різних куточків світу. Стійкість таких ланцюгів є вирішальною для безперервної роботи бізнесу, особливо під час кризових ситуацій, таких як природні катастрофи, політичні конфлікти або пандемії.

Для зменшення залежності від одного джерела компанії диверсифікують постачання, працюючи з кількома постачальниками у різних регіонах. Інноваційні технології, як блокчейн, допомагають у відстеженні постачань, що підвищує прозорість і контроль у ланцюгах. Планування на випадок кризових ситуацій також є важливим компонентом, що дозволяє забезпечити швидке реагування і мінімізувати втрати.

Отже, безпека підприємницької діяльності в умовах глобалізації є складним, але необхідним елементом успішного функціонування бізнесу на міжнародних ринках. Глобалізація приносить нові можливості для розширення і розвитку, але також створює нові ризики, які компаніям необхідно враховувати і контролювати.

Для забезпечення стабільності компанії повинні інвестувати в кібербезпеку, забезпечувати відповідність правовим нормам, впроваджувати ефективні методи управління ризиками, дотримуватися міжнародних стандартів комплаєнсу та будувати стійкі ланцюги постачання. Такий підхід не тільки підвищує захист активів і даних, але й створює передумови для стабільного зростання та конкурентоспроможності бізнесу в умовах глобальної економіки.

АНАЛІЗ МІСІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Павленко Анастасія Дмитрівна, доц. Чернишева О.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Місія організації – це короткий і стратегічно орієнтований опис головної мети та основної цінності, яку організація прагне внести у свою сферу діяльності, суспільство та стосунки з клієнтами, партнерами й працівниками. Місія відображає ідеологічну основу організації, її цінності та принципи, які спрямовують її роботу та визначають загальний напрямок розвитку. Місія організації ґрунтується на базі визначення оточення організації та його інтересів. Оточення організації складається з засновників і акціонерів, клієнтів, конкурентів, держави, співробітників, суспільства в цілому. Для більш поглибленого вивчення та масштабного аналізу місії організації було обрано три різні за галузями, ціноутворенням, цільовою аудиторією, рівнем інновацій та географічним охопленням компанії – Amazon [1], Apple [2] та Tesla [3].

Місія Amazon: «Надавати клієнтам зручний доступ до величезного вибору товарів через інтернет-магазин, де можна знайти все – від книг і одягу до побутової техніки і продуктів харчування. Пропонувати клієнтам найширший вибір товарів, доступних в будь-який час і в будь-якому місці, забезпечуючи зручний досвід покупок, заснований на сучасних технологіях, високій швидкості обслуговування та персоналізованому підході. Створювати інноваційні платформи для швидкого пошуку, покупки та доставки, забезпечуючи високу якість обслуговування, доступність товарів у всьому світі. Сприяти глобальному покращенню якості життя, завдяки доступності товарів для всіх категорій споживачів. Amazon ставить за мету забезпечення легкого доступу до товарів через онлайн-платформу. Компанія орієнтована на масову доступність, швидкість доставки і підтримку малого бізнесу, що робить її місію орієнтованою на створення глобальної торгової екосистеми» [1].

Місія Tesla: «Розробляти, виробляти і продавати електричні транспортні засоби, а також системи зберігання енергії та сонячні панелі, щоб прискорити перехід світу на екологічно чисту енергію. Надавати споживачам можливість вибирати безпечний транспорт і зменшувати свій екологічний слід, одночасно підвищуючи ефективність і задоволення від використання продуктів Tesla. Продукти, такі як електромобілі, сонячні

батареї та акумуляторні системи, допомагають споживачам знижувати викиди вуглецю, зменшувати залежність від викопного палива та створювати більш стійке майбутнє» [2].

Місія Apple: «Створювати передові технології та електронні пристрої, що об'єднують в собі високу якість, естетику, інновації і простоту використання. Створювати екосистему технологій, яка підтримує зв'язок і комфорт, сприяє творчості та дає змогу досягати більшого кожному користувачу. Компанія розробляє смартфони, ноутбуки, планшети, смарт-годинники, програмне забезпечення iOS та інші продукти, які з'єднують користувачів у єдину екосистему. Apple акцентує увагу на розробці інноваційних і зручних для користувача пристроїв, які працюють як єдина екосистема. Місія Apple сфокусована на індивідуальних потребах користувачів та їхньому прагненні досягати нових творчих і професійних цілей» [3].

Порівняльний аналіз місій компаній за складовими оточення дозволяє визначити зорієнтованість та пріоритети кожної компанії у середовищі її функціонування та розвитку (табл.).

Таблиця – Порівняльний аналіз місій компаній Amazon, Tesla та Apple (складено за даними [1-3])

Елемент оточення підприємства	Amazon	Apple	Tesla
Засновники і акціонери	-	+	+
Клієнти	+	+	+
Конкуренти	+	+	-
Держава	+	-	+
Співробітники	+	+	+
Суспільство в цілому	+	+	+

Amazon, Tesla та Apple мають свої унікальні підходи до місії компаній: Amazon прагне до глобальної доступності товарів та обслуговування; Tesla – до екологічної відповідальності та інновацій в енергетиці; Apple – до створення цілісної екосистеми технологій, орієнтованої на користувача.

Це підкреслює різні пріоритети компаній у бізнес-стратегіях, але кожна з них має чіткий фокус на власній цільовій аудиторії.

Аналіз місій компаній показує, що, попри відмінності в галузях цих підприємств, в них є значні спільні елементи в оточенні. Усі три компанії

орієнтовані на високий рівень задоволення потреб клієнтів та суспільства в цілому. Їх місії спрямовані на покращення життя користувачів через надання інноваційних, якісних і зручних продуктів та послуг.

Список використаних джерел

1. Amazon.com. Spend less. Smile more : веб-сайт. URL: <https://www.amazon.com/> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Apple : веб-сайт. URL: <https://www.apple.com/ua/> (дата звернення: 25.10.2024).
3. Tesla: Electric Cars, Solar & Clean Energy : веб-сайт. URL: <https://www.tesla.com/> (дата звернення: 25.10.2024).

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ІСНУВАННЯ БІЗНЕСА

Балуєв Роман Вікторович, доц.. Чичков А. Г.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Діджиталізація виробничих процесів є важливою вимогою до сучасних компаній та підприємств. Наразі найважливішим чинником прийняття замовником остаточного рішення щодо головного виконавця проекту, або підрядника разом із авторитетом та компетенціями виконавця, є той термін виконання робіт, який підрядник може гарантувати замовнику задля прогнозованого запуску нового виробництва.

Саме тому діджиталізація зараз є чи не найголовнішим чинником, який передує запровадженню чергової промислової революції, так званої “Industry 4.0”. Адже саме уникнення паперового документообігу у його звичному для всіх пострадянських підприємств вигляді стає першим кроком до значного скорочення часу, який необхідний для створення, перевірки, модифікацій, супроводження та передачі у виробництво технічних креслень.

Наприклад, працюючи у відомій українській компанії із випуску автомобільних акумуляторів, автор витратив близько шести місяців (1’000 годин) на проектування машини середньої складності. В той же час, перейшовши на роботу в компанію, яка є однією із провідних у галузі важкого машинобудування, схожу за складністю машину було спроектовано менш ніж за півтора місяці (200 годин). Загалом автор за перші шість місяців роботи в новій компанії розробив таку саму кількість креслень, які було зроблено в попередній компанії за шість-сім років. Це відбулось саме через високий рівень діджиталізації в новій компанії. А саме через те, що в багатьох випадках ті самі дії, що зазвичай на наших українських підприємствах інженери та проєктувальники роблять власноруч – в більш сучасних організаціях всі рутинні маніпуляції покладені на автоматизовану систему документообігу.

Дуже важливе значення діджиталізація має для комунікації між суміжними відділами. Наприклад, щойно механічні креслення завершені (зазвичай це є перший етап будь-якого виробництва), до проектування залучаються інші відділи: інженери трубної обв’язки, інженери-електрики, інженери з автоматизації тощо. У звичайному проєктуванні ці етапи можуть відбуватись лише послідовно. Натомість діджиталізація дозволяє всім наступним відділам працювати “паралельно”, а іноді, навіть на етапі

75-80% готовності механічних креслень. Ба більше, сучасна система електронного документообігу навіть дозволяє мати зворотній зв'язок поміж всіма відділами, та у разі виникнення будь-яких проблем вирішити їх, виправивши дизайн на кінцевому етапі проектування. Таким чином, не потрібно організовувати багатогодинні наради та з'ясовувати хто є «молодець», а кому доведеться вносити модифікації в свої креслення «в неділю».

І це розглянуто лише етап проектування, тобто випуску технічної документації: складальних та детальних креслень, схем, та інше. Який є самою першою фазою випуску будь якої продукції (обладнання). Ще більші переваги діджиталізація надає і на наступних етапах: закупівлі матеріалів і компонентів, виробництві обладнання, його складанні, іспитах, пакуванні, транспортуванні, у монтажі та запуску у кінцевого замовника. Майже кожний із перелічених етапів може бути розпочатий напередодні закінчення попереднього. Наприклад, для вчасної закупівлі необхідних матеріалів та компонентів відповідному відділу не потрібно чекати поки всі етапи проектування будуть завершено. Як тільки інженер-проектувальник зрозуміє, що основні проектні рішення прийнято – він може завантажити відповідні специфікації та креслення в систему, а спеціаліст із закупівлі вже може замовляти необхідні матеріали та компоненти. Так само і спеціаліст із транспортування розуміє яка буде вага і габарити фінальної машини та може фрахтувати транспорт заздалегідь. Що, в свою чергу, забезпечить ранній термін доставки та меншу ціну фрахту.

Таким чином, діджиталізація надає суттєві переваги тим компаніям, які приділяють увагу її запровадженню. Це є необхідна дія в нашому сучасному світі, де не багато хто ризикує власними коштами – залучання кредитів є чи не єдиним інструментом оновлення або розширення виробництва. Саме через це переконлива більшість замовників надає перевагу не тому, хто запропонує найнижчу ціну, а тому, хто зможе реалізувати проект у найкоротший термін. Для прикладу можу зазначити – в компанії автора стандартний термін побудови металургійного підприємства, на кшталт Інтерпайп в місті Дніпро, складав 22-24 місяці в 2010-2020-х. В цей термін включено повний комплекс будівництва підприємства – так званий “Turn-Key” («поверни ключ»): проектування обладнання, його виготовлення, транспортування, монтаж та налагоджування, підготовка будівельного майданчика, будівництво цехів та будівель. Натомість наші відомі українські компанії взагалі не здатні охопити весь цей комплекс робіт. Одні можуть лише спроектувати та виготовити обладнання, інші – лише будівельну частину, але, у будь якому

разі, їх терміни набагато-багато більші за ті, які пропонують сучасні мультинаціональні компанії із високим рівнем діджиталізації.

Зараз із переходом на стандарти проектування та виробництва “Industry 4.0” цей термін став ще меншим і складає 18-20 місяців.

Ще один важливий аспект діджиталізації є те, що сучасний світ вже не є таким локально устаткованим як раніше. Для виконання роботи залучаються спеціалісти із різних куточків світу. Тому технології обміну інформації, спільний доступ до проекту із будь-якої точки світу та використання спільної, найчастіше англійської, мови дозволяють значно підвищити ефективність роботи та знизити витрати на всіх етапах створення будь-якого продукту. Найпереконливіший приклад – онлайн-конференції. Завдяки такому, начебто, не самому важливому інструменту, ми можемо зберегти дуже багато часу та коштів на проведенні особистих зустрічей (авіаперельоти, готелі, транспортування, тощо).

Із вищевикладеного може з’явитись уявлення, що діджиталізація є важливою лише для великих компаній. Але насправді це не так. Маленькі компанії потребують її ще більше. Для підтвердження цієї тези наведу показовий приклад про одну із команд перегонів «Формула-1». Колись на початку та в середині ери існування цієї гоночної серії була одна дуже успішна команда. За неї виступали відомі гонщики. Згодом в чемпіонат прийшли великі авто-виробники та почали «витискати» звичайні маленькі фірми своїми бюджетами, конструкторськими штабами та необмеженими тестовими можливостями. Більшість маленьких компаній були вимушені реагувати та вирішили діяти навипередки. Вони використали свою найголовнішу перевагу – «гнучкість», де рішення приймалися миттєво, без узгодження із ланцюгом керівників. Дуже скоро великі компанії це зрозуміли та нівелювали таку ваду запровадженням електронного документообігу, який значно прискорив всі технічні рішення. Попри все, згадана легендарна маленька компанія залишила старі підходи до роботи.

Декілька років тому одному із провідних технічних керівників іншої команди-лідера чемпіоната Ф-1 було запропоновано очолити ту стару відому команду. Коли він познайомився із існуючою структурою команди, документообігом та рівнем діджиталізації – він зауважив, що ніякі гроші спонсорів, котрі були готові вкластись в цей проект, ні навіть найкращі інженери із цієї галузі не зможуть змінити ситуацію для цієї команди через те, що рівень документообігу там залишався на рівні 2000-х років. Він казав, що вони, навіть специфікації, роблять в Excel. Або це неможливо!

Саме тому, враховуючи всі сучасні виклики, діджиталізація є однією із важливих умов конкурентоспроможності і розвитку не лише бізнеса, а і всієї країни.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БІЗНЕС-СТРУКТУР

Міщук Єлизавета Олексіївна, доц. Чернишева О.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Глобальні та національні тенденції, такі як зміни в економічній політиці, інфляція або фінансові кризи, мають глибокий вплив на діяльність бізнес-структур і відіграють ключову роль у формуванні середовища окремої компанії. Глобалізація має суттєвий вплив на трансформацію бізнес-структур, спонукаючи їх до більшого фокусу на інноваціях, підвищення конкурентоспроможності та розширення на нові ринки.

Глобалізаційні явища, чинники та передумови – це три різні аспекти, що визначають і впливають на процес глобалізації. Передумови глобалізації – це умови та фактори, які мали бути наявні, щоб глобалізація могла розпочатися та розвиватися. Глобалізаційні чинники – це сили, що спонукають і прискорюють процес глобалізації. Глобалізаційні явища – це конкретні прояви глобалізації, які можна спостерігати в різних сферах, зокрема, у житті населення, роботі бізнес-структур, функціонуванні країн.

Глобалізація сприяє формуванню нових бізнес структур, зокрема кластерів, які є важливою частиною інноваційних екосистем. Кластери, які представляють собою географічно сконцентровані групи взаємопов'язаних компаній, постачальників та інших організацій у певній галузі, стають ключовими елементами глобалізованого економічного ландшафту. Вони створюють умови для співпраці, обміну знаннями та ресурсами, сприяючи таким чином швидкому розвитку інновацій [2].

Останніми роками компанії демонструють вражаючі успіхи в упровадженні цифрових технологій і розвитку кваліфікованої робочої сили, що приводить до значного економічного зростання. Одним із ключових чинників розвитку бізнесу є розширення ІТ-сфери, яка стимулює створення нових робочих місць та інновації у виробничих процесах [6].

Логістика відіграє ключову роль у розвитку сучасних бізнес-структур [1]. Основні чинники впливу: зменшення витрат, сприяння міжнародній торгівлі, конкурентна перевага (табл.).

Глобалізація є багатогранним процесом, який охоплює соціально-економічні, політичні, технологічні та культурні аспекти суспільства. Основними передумовами цього процесу є розвиток інформатизації, нові

технології, політичні зміни та економічна інтеграція. Глобалізаційні чинники сприяють взаємозалежності та інтерактивності на глобальному рівні, зближуючи різні національні системи.

З одного боку, глобалізація позитивно впливає на економічну інтеграцію, сприяє вільному руху товарів та послуг, розвитку технологій, підвищенню продуктивності економік, обміну культурами та розвитку інтелектуального капіталу. З іншого боку, вона призводить до економічних нерівностей, негативного впливу на місцевих виробників, екологічних проблем, політичних конфліктів та втрати культурної унікальності.

Таблиця – Чинники впливу логістики на розвиток бізнес-структур

Чинник	Вплив на розвиток бізнес-структур
Зменшення витрат	глобалізація виробництва та легкий доступ до сировини та дешевої робочої сили приводять до складних глобальних ланцюгів поставок. Це означає, що компоненти продукту часто переміщуються між різними країнами за допомогою технологій 3PL та 4PL, що дозволяє ефективно використовувати ресурси та скорочувати витрати [4]
Сприяння міжнародній торгівлі	ефективна логістична інфраструктура (порти та аеропорти) спрощує міжнародні торгові операції. Це дозволяє компаніям легко переміщати товари між країнами, сприяючи розширенню та інтеграції ринків
Конкурентна перевага	розвиток логістики допомагає компаніям оптимізувати виробництво та розвивати якість не тільки товарів, але і сервісів. Сьогодні ключовим чинником конкурентної переваги є час доставки, а добре налагоджена логістика дозволяє отримати цю перевагу. Загалом логістика є фундаментальним інструментом для розвитку бізнес-структур, стимулюючи виробництво та торгівлю, виходячи із національних ринків на транснаціональні [3]

Глобалізація має значний вплив на бізнес, спонукаючи до інновацій, цифровізації, автоматизації, розширення ринків, впровадження омніканального ритейлу, поліпшення логістики, зниження витрат доставки, а також розвитку нових форм фінансування та менеджменту [5].

Список використаних джерел

1. Chandel S. The Importance of Logistics in the Global Economy. LinkedIn, 2023. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/importance-logistics-global-economy-sandeepchandel#:~:text=Economic%20Growth%3A%20A%20well%2Ddeveloped,promoting%20economic%20development%20and%20Oprosperity>.
2. Global Economy Set for Weakest Half-Decade Performance in 30 Years. The World Bank. 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/01/09/global-economic-prospects-january-2024-press-release>.
3. Kulik J. Artificial Intelligence (AI) Statistics & Facts for 2024. Neurosys. 21.12.2023. URL: <https://neurosys.com/blog/artificial-intelligence-statistics-and-facts>.
4. Єрмоленко Г. Зростання глобальної економіки сповільниться до 3% у 2023 році – ОЕСД. GMK Center. 20.09.2023. URL: <https://gmk.center/ua/news/zrostannya-globalnoi-ekonomikisповilnitsya-do-3-u-2023-roci-oecd/>.
5. Сивак Р. Б. Глобальна логістика у забезпеченні сталого розвитку світового господарства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. Вип. 13. С. 26–29. URL: <http://www.vestnikeconom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/07.pdf>.
6. Чернів Є. Цифрова трансформація. Що робити бізнесу? NV Бізнес. 11.02.2019. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/cifrovaya-transformaciya-chtodelat-biznesu-50005679.html>

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЇ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Худомака М.А., проф. Чуприна Н.М, доц. Кучкова О.В.,
Журавель В.В., Доценко Г.Є.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Масові комунікації та інформація в період війни мають свої особливості через значний вплив на формування громадської думки та підтримку морального стану суспільства. Основна стратегічна місія комунікацій в період війни це задіяння необхідних інструментів для запобігання дезінформації населення країни в зв'язку з інформаційними атаками країни-агресора ті її союзники. В Україні зараз працюють платформи для перевірки інформації та спростування шейків. Серед цих платформ ми можемо виділити StopFake, VoxCheck та інші. Також, на сьогоднішній день є досить актуальним, та набирає оберти застосування штучного інтелекту (ШІ) для виявлення неправдивої (рейкової) інформації не лише в текстових документах, а і в зображеннях.

В Україні існує Реєстр заборонених ресурсів, мета якого блокування інформаційних ресурсів, які розповсюджують дезінформацію або пропаганду. Інформація на сайти, який внесено до реєстру заборонених ресурсів повинна підпадати під наступні категорії: пропагандистське медіа рф; ресурс тимчасово-окупованих територій; нелегальне он-лайн казино/букмекерська контора або їх дзеркало; сайт нелегального продажу алкоголю, тютюнової продукції; сайт, що потрапив під санкції: «Вконтакте», «Яндекс», Mail.ru та інші [1].

Також досить поширеним в період війни, є такий метод боротьби, як кібератаки. Вони характеризуються зламом каналів масових комунікацій або поширення неправдивих даних через офіційні джерела надання інформації. П'ята частина кібератак у цифровому просторі світу за період війни припало на цифровий простір України. Серед основних форм кібератак можна виділити: клонування та злам сайтів для поширення шейків, DDoS-атаки та глушіння супутникових сигналів для дестабілізації інформаційного простору України, різні методи фішингу з поширенням неправдивої інформації [2].

На рис. 1 ми можемо бачити приклад розповсюдження фейкової інформації в українському інтернет просторі. А після ін. тернету починає працювати «сарафанне радіо» про «небезпеку».

Рис. 1 Приклад рейкової інформації в період війни в Україні

Які можуть бути наслідки від фейків. Найголовніше те, що емоційно і психологічно страждають люди. Неправдива інформація може сіяти паніку та недовіру у суспільстві. А люди – це найцінніший ресурс. Через це, зменшується довіра до засобів масової інформації. Це може призвести до того, що навіть правдива інформація не буде сприйматися суспільством.

Однак, необхідно зазначити, що є, також, і економічна шкода від цього. У відповідь на фейкову інформацію (рис. 1) в Мукачеві завод Flex відпустив додому працівників 2-ї та 3-ї змін через загрозу ракетних ударів, Завод Flex належить американській компанії та займається виробництвом електроніки в Мукачеві. @beneficiagua.

Ми можемо лише припустити, як таке рішення керівництва підприємства може вплинути на його прибуток та основні економічні показники. Однак, необхідно пам'ятати і про зміну до репутації підприємства, яке повірило рейковій інформації не перевіривши її в надійних джерелах. Це може знизити довіру бізнес-партнерів і призвести

до розриву угод/контрактів. І, безумовно, в період війни в країні, інвестори можуть піддати великим сумнівам стабільну роботу підприємства та прогностні показники його роботи, що, в свою чергу, може призвести до відмови від подальших інвестицій, а може і вимоги повернути інвестиції, які вже були отримані. Невпевненість у роботі підприємства через рейкову інформацію може призвести до зниження мотивації її співробітників та збільшити відтік кадрів.

Хочемо зазначити, що найголовніше, щоб маркетингові комунікації та інформація в період війни відповідали вимогам суспільства та працювали на перемогу.

Список використаних джерел

1. Реєстр заблокованих сайтів. - [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://uablocklist.com/blocklist>
2. Укрінформ. - [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3901744-ukraina-pid-cas-povnomasstabnoi-vijni-zaznala-bils-ak-600-kiberatak.html>

БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Діль Поліна, доц. Чернишева О.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Система бізнес-процесів включає в себе сукупність взаємопов'язаних дій, спрямованих на досягнення конкретних цілей організації. Чітко структуровані бізнес-процеси дозволяють підвищити продуктивність, знизити витрати, поліпшити якість продукції та послуг, а також швидше реагувати на зміни ринку.

В бізнес-моделі підприємства бізнес-процеси передбачають послідовні дії або операції, що виконуються для досягнення певного результату, і містять одну або декілька різноманітних функцій (виробництво, маркетинг, фінанси, продажі та ін.). Кожен бізнес-процес базується на елементах: вхідні ресурси (сировина, інформація, капітал), вихідні результати (продукція, послуги) та процес перетворення (трансформація ресурсів у готові результати). В свою чергу, бізнес-процеси поділяються на основні (спрямовані на створення основного продукту або послуги компанії), допоміжні (підтримують основні процеси, але не створюють безпосереднього продукту), управлінські (спрямовані на координацію, планування та контроль роботи компанії).

Тому ефективність бізнес-моделі залежить від складу та структури бізнес-процесів, що забезпечують досягнення цілей організації. Інструментом, що використовується для підвищення ефективності шляхом скорочення часу виконання, зниження витрат або підвищення якості бізнес-процесу, є оптимізація. В бізнес-моделюванні для оптимізації бізнес-процесів використовуються сучасні методи: автоматизація (використання програмного забезпечення для автоматизації рутинних операцій (CRM-системи, ERP-системи), аутсорсинг (передача певних функцій зовнішнім компаніям), реінжиніринг (радикальне переосмислення та перепроєктування процесів з метою значного покращення їхньої продуктивності).

Важливе місце в системі бізнес-моделювання займає управління бізнес-процесами, що базується на сучасних інструментах: документування – дозволяє краще контролювати виконання та визначати

елементи покращення; моделювання – використовується для візуалізації процесів і виявлення «вузьких місць» (наприклад, BPMN – Business Process Model and Notation), система контролю – для відстеження результатів і вчасного коригування діяльності.

Таким чином, комплексний підхід до управління бізнес-процесами сприяє підвищенню прозорості та прогнозованості роботи, зменшенню операційних витрат, поліпшенню взаємодії між підрозділами, підвищенню задоволеності клієнтів та досягненню стратегічних цілей компанії.

БРЕНДІНГ ТА ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАЦІЇ

Чуприна Наталія Миколаївна, Доценко Г.Є., Журавель В.В.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

В умовах транснаціональної економіки, проблема комунікацій є однією з центральних, оскільки саме комунікації слугують основою як для вирішення важливих питань в сфері економіки, політики, культури, суспільних організацій, так і для розвитку суспільства в цілому.

Актуальним форматом комунікацій є PR (Public Relations), який з'явився в Україні як сфера професійної діяльності відносно недавно. [2]. Як і більшість сучасних наук, наука про PR зародилася в США. В Україні вперше PR як наукова дисципліна з'явилася в 1992 р. І вже у 1995 р. було створено Українську асоціацію зі зв'язків із громадськістю, яку наступного року прийняли до складу Європейської асоціації PR, а також регіональну асоціацію в Східній Україні. Першу українську приватну PR-агенцію було відкрито у 1997 р. (раніше послуги PR надавали тільки рекламні агенції повного циклу). На ринку PR актуальною залишається і на сьогодні проблема недостатньої активності підприємств на ринку товарів і послуг. Це, в першу чергу, пов'язано з: малою чисельністю кваліфікованих працівників сфери PR; неструктурованим інститутом підтримки інвесторів; недостатнім усвідомленням сутності подібних заходів; частим застосуванням заходів PR як певного «компромату» на конкурентів та «невигідних» партнерів; майже непомітними зусиллями держави щодо захисту вітчизняного виробника; частим застосуванням заходів PR як певного «компромату» на конкурентів та «невигідних» партнерів, потребою вдосконалення багатьох PR-технологій під особливості вітчизняного ринку. Не менш актуальною залишається проблема щодо відсутності єдиних державних стратегічних досліджень.

Розвиток ринкової економіки в Україні зумовлює диференціацію ринку, який характеризується високим рівнем конкуренції, динамічним розвитком технологій, швидкою появою нових товарів та послуг. Враховуючи такі умови, підприємства змушені брати до уваги всі потреби споживачів та здійснювати цілеспрямовану, систематизовану діяльність, направлену на задоволення як їхніх функціональних, так і емоційних, соціальних, психологічних потреб. Актуальність питання щодо підвищення ефективності брендингу полягає в тому, що рівень конкурентоспроможності виробника залежить не лише від якості

продукції, а, також, є наслідком її презентабельності та ступеня довіри споживачів, а тому, ефективний брендинг та витрати на нього можна визначати як інвестиційні, оскільки від них очікуються майбутні вигоди. Теоретичну основу даної проблематики становлять праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Д. Аакера, Р. Кунца, С. О'Доннела, С. Ю. Маркова, М. Мескона, які висвітлили наукові аспекти створення брендів, основи їхнього ефективного позиціонування, стратегії управління брендом і т.д. Брендинг є однією з найважливіших сторін маркетингу.

В Україні на сьогодні існує чимало брендів, частина з яких відома і за кордоном. За даними агентства MPP Consulting проекту УкрБренд-2016, де визначено топ-100 українських брендів, до першості найкращих входять такі бренди як Моршинська, вартість якого 512 млн дол., Roshen (335 млн дол), Приват Банк (304 млн дол), Sandora (207 млн дол), Nemiroff (263млн дол), Оболонь (247млн дол), Нова пошта (182млн дол), Київстар (179млн дол), Rozetka.ua (157 млн дол) [4]. В основному до сотні найдорожчих входять компанії лікєро-горілочаної та пиво-безалкогольної галузей, сфера роздрібної торгівлі, виробництво продуктів харчування, виробник мінеральних вод. Останніми в списку йдуть туризм, легка промисловість та ювелірна галузі.

Отже, однією з концептуальних засад розвитку ефективного брендингу в Україні та переходу його на новий, систематизований, удосконалений, більш професійний рівень є формування стратегії побудови та презентації компаніями свого бренда. Тому необхідно приділити розробці тематики брендінгу особливу увагу науковців і практиків.

Список використаних джерел

1. Біловодська О. А. Маркетинговий менеджмент [Текст]: навчальний посібник / О. А. Біловодська // – К.: Знання, 2010. – 332 с.
2. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. / І. З. Должанський, Т.О. Загорна // — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 384 с.
3. Кумбер С. Брэндинг: Краткое руководство по управлению брэндами и теории брэндинга / Пер. с англ. — К., М., СПб.: Вильямс, 2004. —174 с.
4. Офіційний сайт аналітичного агентства MPP Consulting. УкрБренд 2016 – Топ-100 українських брендів. Електронний ресурс. URL: <http://mppconsulting.com.ua/ukrbrand/ukrbrand2016.pdf>

ІНТЕРНЕТ МАРКЕТИНГ ТА СУЧАСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО РЕКЛАМИ

Журавель Віра Володимирівна, Чуприна Н.М., Доценко Г.Є.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Україна, Дніпро

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Теоретико-методичним підґрунтям дослідження стали вітчизняні й зарубіжні праці вчених з розглядом проблемних питань інтернет-маркетингу, розвитку мережевих і маркетингових технологій на основі економічної теорії. Використовують загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що дало змогу вивчити це питання для узагальнення тенденцій інтернет-маркетингу в теорії [3].

Просування товарів і послуг в інтернеті передбачає інший процес: відвідувач самостійно знаходить рекламу при набірні в пошуковому рядку певних слів та словосполучень. І, звичайно, високоякісне використання інструментів інтернет-маркетингу забезпечить велике охоплення цільової аудиторії. [3] В інтернеті конкретний продукт не має обмеження у кількості можливих споживачів. Теоретично ними можуть бути всі користувачі інтернету, оскільки замовити товари і послуги можна з будь-якої точки планети. Інтернет-маркетинг містить усі складові маркетингової діяльності (дослідження ринку, покупців, зовнішнього середовища; просування продукції, брендинг, робота з посередниками, організація торгово-збутової діяльності) та комплекс дочірніх галузей (банерна реклама і public relations (PR), методики проведення маркетингових досліджень в інтернеті, формування способів правильного позиціонування торгової марки на ринку, вивчення попиту та споживчої аудиторії, освоєння алгоритмів формування і забезпечення високої ефективності рекламних кампаній тощо). Але, враховуючи специфіку електронного маркетингу, традиційні методи маркетингу і новітні інформаційні технології об'єднуються на постійній основі, тому виникнення нових інструментів маркетингової кампанії можна вважати його особливістю. Інтернет-маркетинг продовжує підкорювати світ та відбирати у традиційних способів реклами частку ринку. Це не дивно, адже працювати з найбільш цільовою аудиторією може тільки digital маркетинг. [5] Стрімкий розвиток інтернет-маркетингу породжує постійні зміни, що стосуються стратегій і технологій. Щоб забезпечувати

ефективність діяльності підприємства, необхідно встигати за останніми тенденціями.

Щодо ситуації в Україні за станом на 2018 рік, то інтернет-користувачами є 58% всього населення, що дорівнює 25,6 мільйона осіб. Користувачів соціальних мереж – 13 мільйонів осіб, а мобільні телефони для спілкування в інтернеті використовують 9,5 мільйона осіб [1]. А з кожним роком кількість користувачів інформації в Інтернеті продовжує зростати. Маркетинг у соціальних мережах (Social media marketing (SMM)) спрямований на просування бренда, продукту чи послуги компанії за допомогою соціальних медіа, де контент спрямований на взаємодію з іншими користувачами. Фахівці, які спеціалізуються на просуванні малого і середнього бізнесу, використовують дедалі складніші підходи до вимірювання результатів за різними напрямками інтернет-маркетингу. [2] Це дає змогу приймати рішення щодо найдоцільнішого використання бюджетних коштів за каналами, тактиками та компаніями, допомагає зрозуміти особливості поведінки відвідувачів сайту, вивчити споживача і залежність між продажами з різних джерел.

“Інтернет змінює все” – такий закон бізнесу XXI століття. Інтернет-технології трансформували способи взаємодії компаній зі своїми співробітниками, партнерами, конкурентами і постачальниками. Зокрема, інтернет-маркетинг розвивається з неймовірною швидкістю, і за новими трендами встигають ті підприємці, які вміють швидко змінюватися та адаптуватися до нових умов ведення бізнесу, також продумують високоякісну маркетингову стратегію. Практично всі сучасні комерційні компанії та некомерційні організації мають повноцінний ресурс, блог чи сторінку в інтернеті. Майже всім стало зрозуміло, що інтернет-маркетинг як інструмент для розвитку бізнесу відкриває перед підприємцями величезний спектр можливостей, а ігнорування трендів та віянь ринку може призвести до плачевних показників економічної ефективності діяльності підприємства, а згодом – до його закриття. [6]

Отже, просування товарів, послуг і компанії на інтернет-аудиторію – ефективний напрямок на шляху розвитку бренда та бізнесу в цілому. Інтернет-маркетинг доцільно використовувати в комплексі, застосовуючи найновіші тренди, інструменти, а не вибірково чи не системно.

Список використаних джерел

1. Литовченко І. Л. Інтернет-маркетинг : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. С. 307.
2. Чухрай Н. І., Юрків О. Я. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”. 2017. № 862. С. 184
3. Електронна комерція : навч. посібн. з підготовки бакалаврів / Царьов Р. Ю. Одеса : ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2010. С. 297.
4. Email-маркетинг. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Email-маркетинг>.
5. Грищенко О. Ф., Нешева А. Д. Соціальний медіа маркетинг як інструмент просування продукту підприємства. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. № 4. С. 86–97.
6. Афанасьєва О. П. Інтернет-маркетинг. Опорний конспект лекцій. Харків: Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2017. С. 30.

THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC RELATIONS PRACTICES

Dotsenko Hanna, Vira Zhuravel, Nataliia Chupryna

Ukrainian State University of Chemical Technology

Ukraine, Dnipro

Public relations practices play a significant role in raising awareness about the dangers posed during the pandemic and in delivering strategic messages that help people cope with physical and psychological challenges. This study aims to identify effective strategies necessary to enhance people's compliance with health regulations during the pandemic through public relations practices. In this context, the association between public relations perceptions and people's attitudes and behaviors will be analyzed. Specifically, the study seeks to evaluate the effectiveness of public relations strategies used to convey health-related and behavioral adaptation messages during the pandemic.

The primary aim of communication initiatives during the anxiety and fear generated by the pandemic is to build trust and protect public health. During this period, the connection between people's socialization and public health protection is often negatively associated with health challenges. Compliance with health regulations during the pandemic is crucial not only for individual well-being but also for the overall protection of public health. Public relations practices play a vital role in guiding individuals away from harmful actions, promoting public safety, and contributing to social harmony by reducing expenditures and facilitating preventive measures. In general, the health challenges created by the pandemic are being managed quantitatively.

The relationship between compliance with health regulations and socio-cultural characteristics must be analyzed. Concerns should be actively listened to and addressed. Preferences regarding adherence to health rules may vary depending on individual characteristics, leading to differing behaviors. Furthermore, digital platforms provide fertile ground for the rapid spread of crises. For this reason, understanding human behavior in digital spaces is critical. Digital media, during the pandemic, can disseminate inaccurate health information, further exacerbating uncertainty. Therefore, it is vital to ensure that digital communication is fast, accurate, and consistent. Messages should be delivered with compassion and empathy to alleviate anxiety and uncertainty. Strong communication skills positively influence public relations perceptions, including trust, satisfaction, and loyalty (Çelebi, 2020). Clear communication also plays a crucial role in ensuring public safety and minimizing harm.

Providing timely and accurate information helps people safeguard themselves physically and psychologically.

At the macroeconomic level, the lack of stringent banking and financial regulations grants excessive autonomy to banks in assessing their own risks, which can be inadequate during systemic crises. Additionally, insufficient regulation of the banking system fails to address moral hazards in banking and financial institutions. To mitigate this, it is necessary to enforce accountability among financial actors through new regulations that limit overall risk exposure. This principle could also be applied to executives of publicly listed companies, who often take excessive risks for short-term gains. Furthermore, improved regulation and increased oversight of rating agencies are essential for reducing systemic risks and ensuring investors have access to the most reliable and transparent information possible.

The ultimate goal of public relations practices is to provide informative and persuasive messages to protect public health and well-being. It is essential to examine the attitudinal and behavioral impacts of public relations practices on individuals, analyze how these practices influence behaviors and mental health, and highlight the importance of compliance with health regulations in fostering psychological resilience, cultural adaptation, and social integration during the pandemic.

References

1. Çelebi, E. (2018). «Measuring the effectiveness of organizational public relations: An experimental research on crisis response strategies». *Journal of Communication Theory & Research* 46, 275–290.
2. Çelebi, E. (2020). «Public relations in public institutions: A research on the effectiveness of communication process». *Journal of Human Sciences* 17(3), 768–779.
3. Shiller (1981). «Do Stock Price Move too Much to be Justified by Subsequent Changes in Dividends?», *American Economic Review*, Vol. 71, Pp. 421–4369.

ПСИХОЛОГІЯ ТА КОМУНІКАЦІЇ В РЕКЛАМІ

Журавель Віра Володимирівна, Доценко Г.Є.,

професор Чуприна Н.М.

Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Україна, Дніпро

Імідж «топового» підприємця, його міцна позиція на ринку, залежить від багатьох засобів конкурентної боротьби, і сучасні маркетингові комунікації та інформаційні технології посідають при цьому центральне місце. Сьогодні маркетингові комунікації інтегровані в інтерактивні, а отже, дають змогу не лише миттєво отримувати необхідну інформацію, але й вибирати, порівнювати її з іншою, таким чином, споживачі стають активними членами комунікативного процесу. Мобільні додатки, соціальні мережі, інтернет-магазини, маркетплейси, дають доступ до величезної бази маркетингової інформації про товари, послуги, ціни, якість, порівняльні характеристики, акції тощо. [2].

Останнім часом, все більше впливу як в Україні, так і по всьому світу набирають маркетплейси. Як же вони працюють та чому їх варто використовувати як комунікаційні інструменти?

Маркетплейс — це велика інтернет-платформа, яка дає можливість іншим продавцям реалізовувати свої товари за певну винагороду. Найчастіше власники таких платформ вкладають величезні кошти в просування свого майданчика, завдяки чому у них багато трафіку, а отже - клієнтів і партнерів, які хочуть скористатися його можливостями на свою користь. Доведено, що чим ширший асортимент магазину, тим більші його обсяги продажу, а маркетплейс — найпростіший шлях до розширення кількості товарних категорій без значного збільшення витрат.

Це може бути онлайн сервіс, де користувачі мають можливість отримати будь-яку професійну консультацію, наприклад, маркетплейс професійних онлайн консультацій «Howly»; чи «AlphaNovel» - маркетплейс романтичних новел та коміксів (проекти SocialTech). Основними перевагами використання можливостей маркетплейсів є:

- клієнтська база. Є цілий сегмент споживачів, які роблять покупки лише на маркетплейсах. Вони довіряють репутації «великого гравця» і не бачать сенсу в «серфінгу» по невеликих інтернет-магазинах, якщо все

необхідне можна знайти в одному місці. - Досвід в продажах. Маркетплейси вже мають відпрацьовані практично правила щодо якості контенту, спілкування з покупцями, умов доставки та оплати, роботи з претензіями тощо;

- можливості для просування. Великі майданчики можуть собі дозволити виділяти величезні рекламні бюджети на контекстну рекламу, таргетовану рекламу тощо. [1].

Прорив цифрової техніки та інтернет-комунікацій дозволяє відкривати організаціям великі ринкові перспективи та можливості. Інтернет-маркетинг є одним із основних елементів електронної комерції. У різних джерелах можна зустріти поняття on-line-маркетинг. Глобалізація одна із основних елементів сучасної економічної системи. Технології (у тому числі інформаційні та комунікаційні) допомагають підприємцям долати час та відстань, що є рушійною силою процесу глобалізації. В умовах, що склалися традиційні моделі наказу і фактори мотивації споживачів піддаються трансформації, а разом з цим відбувається зміна системи економічних відносин учасників ринку.

За свою тривалу історію реклама якісно еволюціонувала. Як зазначає Р. Мокшанцев: «Реклама пройшла шлях від інформування до умовляння, від умовляння – до вироблення умовного рефлексу, від вироблення рефлексу – до підсвідомого навіювання, від підсвідомого навіювання – до проектування символічного зображення». Реклама стає величезним засобом психологічного впливу на управління поведінкою і світоглядом людей, в основі якого лежить використання соціально-психологічних законів функціонування, що призвело до всебічного її вивчення не лише економістами, а й соціологами, психологами, педагогами [3].

Сутність психології реклами полягає у впливі на споживача, використовуючи при цьому всі відомі психологічні феномени та закономірності. Згідно психології реклами – будь-яка реклама повинна служити джерелом позитивних емоцій, бути виконаною радості, виблискувати посмішками, приносити емоційне розкріпачення.

Отже, вміння застосовувати психологічні чинники впливу рекламного продукту надає можливість сучасному маркетологу створити умови для свідомого та обдуманого сприйняття покупцем рекламного звернення, а відтак і для автоматичного здійснення покупки, забезпечення не одноразового, а сталого процесу купівлі.

Список використаних джерел

1. Кінаш І. А. Інтернет-маркетинг – стратегія розвитку сучасних підприємств. Сталий розвиток економіки: збірник матеріалів. Київ, 2019. № 3. С. 331-335.

2. Ляшенко Г. П. Інтернет-маркетинг та його інструменти. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). Київ, 2020. № 3. С. 59-65.

3. Падерін І. Д. Розвиток Інтернет-маркетингу на підприємствах малого та середнього бізнесу. Економічний вісник. Київ, 2020. № 1 (43). С. 120-124.

Наукове видання

Збірник тез доповідей Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Україна – світ: діалог культур» (До Міжнародного дня філософії), яка відбулась 21 листопада 2024 року у м. Дніпро.

Набір здійснено з готових оригіналів-макетів, які були надані авторами доповідей в електронному вигляді. Відповідальність за зміст окремих публікацій, їх орфографію та якість рисунків несуть автори тез.

Над електронним макетом збірника тез працювала доцент кафедри філософії та українознавства Какуріна І. І.

Технічне редагування
Комп'ютерна верстка

І.І. Какуріна
Т.М. Кіжло

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 13,91. Обл.-вид. арк. 13,97.

Зам. № 151

Видавець: Український державний університет науки і технологій
вул. Лазаряна, 2, ауд. 2216, м. Дніпро, 49010.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7709 від 14.12.2022.

Адреса дільниці оперативної поліграфії:
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»
просп. Науки, 8, м. Дніпро, 49005.